

ÇAĞDAŞ SINIF YÖNETİMİ

Prof. Dr. Ayşen Bakioğlu

Nobel Yayın No :1441

Eğitim Bilimleri :335

ISBN 978-605-395-238-1

1. Basım

2009 - İstanbul

ÖN SÖZ

Çocuk ve gençlerimizi çağın gereklerine uygun şekilde eğitebilmek için, öncelikle onların öğretmenlerini bu doğrultuda yetiştirmek en önemli görevlerimizdendir.. Öğretmenlerin sınıf yönetimi bilgi ve becerilerindeki bazı eksikler, kalabalık okul ve sınıflarda öğrencilerin yeterince tartmamama sı yüzünden pek çok yetenekli çocuk ve gencimiz başarısız ya da yeteneksiz damgasıyla sistemi terketmeye zorlanmakta veya bir yardım alamadan ve küskün şekilde hayalına devam etmektedir. Belki bu kitap birkaç Öğrencinin hayatını aydınlatacak öğretmenlerin yetişmesine küçük bir katkı sağlayabilir. Eğitim Fakültelerinde görev yapan bütün öğretmen eğitimcilerine, aday öğretmenlere ve öğretmenlere ithaf ediyorum.

Bu çalışma Eğitim Fakültelerinin lisans, tezli ve tezsiz yüksek lisans programlarında, öğretmenlerin hizmetiçi eğitim programlarında, öğretmenlerin bireysel ve profesyonel gelişimlerinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Öğretmen adaylarına, üniversite öğretim elemanlarına, öğretmen lisesi öğrenci ve öğretmenlerine, rehber danışmanlara, hizmetiçi eğitim öğretim elemanlarına, okul yöneticilerine ve politika belirleyicilere yararlı olacağını ümit etmekteyim. Kitap, sınıf yönetiminde gerekli olan çağdaş ölçütler dikkate alınarak oluşturulmuştur. Yarının çocuğu ve gencini yetiştirmek görevinde olan eğitimcilerin, ülke kalkınmasında son derece önemli olan; düşünen, oluşturan, çözüm üreten, dünya standartları ile daha fazla karşılaşacak ve rekabet edecek olan insanı yetiştirirken, çağdaş ölçütlerdeki sınıf yönetimi stratejilerini dikkate alması ve oluşturmak için imkanları seferber etmesi kaçınılmazdır. Ülkemizde bu şartlar, yaklaşımlar mevcut değil ise oluşturulması yine biz eğitimcilerin çabasını gerektirmektedir..

Kitap 14 bölümden oluşmaktadır, Birinci Bölüm Sınıf Yönetimine Etki E-den Genel Faktörler başlığını taşımaktadır. Bütün dünyada ve ülkemizde eğitimin gidişatı, ön plana çıkan sosyal, ekonomik, kültürel gündem, öğretmen ve okulun değişen rolü üzerinde durulmuştur. Önümüzdeki yıllarda öğretmenleri ve Eğitim Fakültelerinde görev yapan

öğretmen eğitimcilerini nasıl bir dünya ve eğitim gündemi beklemektedir, eğitimi etkileyen çağdaş gelişmeler, ana kavranılar incelenmiştir, Yapılandırmacı yaklaşım ve diğer epistemolojik yaklaşımlar ve tartışmalar vurgulanmıştır. İkinci Bölüm Davranışçı Model başlığı altında, önemli

2

kavranılara, davranışa odaklanmaya, çevrenin etkisi ve sınıf yönetimi değişkenlerine yer verilmiştir Üçüncü Bölümde sınıf yönetiminin kurallarında derse başlama, bitirme, öğrenme, ilişkiler ve ders kontrolü yer almaktadır.

Dördüncü Bölümde sınıf ve materyal organizasyonu incelenmektedir Sınıfın fiziksel durumu, araç, gereç, eşyaların düzenlenmesi yanında bilginin iletilmesindeki önemli konular vurgulanmaya çalışılmıştır. Beşinci Bölümde Süreçleri ve Kuralları Seçme başlığı altında sınıf içinde çalışma yöntemleri, tartışmaların yönetilmesi, katılım, işbirlikli öğrenme gibi konular incelenmektedir Altıncı Bölümde öğrencileri motive etmek ve yön vermekte davranışları düzeltmeye dayalı yaklaşım, olumlu yaklaşım, tutarlılık, gözlemlleme, not verilmesi konularına yer verilmektedir.

Yedinci Bölümde ezberci ve edilgen eğitimin karşısında öğrencilerin düşünmesini sağlamak başlığı altında, öğretmenin, yöneticinin, öğrencinin ders içi ve dışındaki hayatında ve yetişkin olup hayata atıldıktan sonra düşünmesini sağlayabilmek için ne şekilde model olmaları ve düzenlemeler yapmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Sekizinci Bölümde kalabalık sınıf ve okullar, sosyoekonomik şartlar, öğrenci disiplinsizliği nedenli olarak öğretmenlerin stres ve duygulan incelenmeye çalışılıp bazı çözüm yolları üzerinde durulmaktadır.

Dokuzuncu Bölüm işbirlikli öğrenme gruplarının nasıl yönetileceği, öğretmenin rolü, müdahalesi, sınıfın düzenlenmesi, grup oluşumu, ödüllendirme ve tartışma incelenmektedir. Onuncu Bölümde disiplin ve okulda şiddeti önleme konusunda öğretmene düşen görevler, öğrenciyle danışma görüşmesi yapma, şiddet önleyici programlar, kopya, zorbalık, kavga ve başatma stratejileri incelenmektedir. On Birinci Bölümde özel eğitime muhtaç grupların yönetiminde, çeşitli engel gruplarına dahil öğrencileri sınıfa kaynaştırma konusunda Öğretmenin yapabileceği düzenlemeler incelenmiştir.

On İkinci Bölümde çağdaş gelişmeler doğrultusunda elektronik öğrenmenin yönetiminde öğretmene, yöneticiye düşen görevler, e-Öğrenme kaynakları ve e-kaynakları kullanılarak yaptırılan ödevlerde dikkat edilmesi gereken hususlar vurgulanmıştır On Üçüncü Bölümde ülkemiz eğitiminin ana problemi olan kalabalık sınıfların yönetiminde öğretmenlerin karşılaştığı sıkıntılar ve geliştirilebilecek bazı önlemler, düşünceler ve uygulamalar vurgulanmaktadır.

On Dördüncü Bölümde, sınıf yönetimi becerileri konusunda öğretmenlerin yaşadıkları ve kaleme aldıkları 51 adet örnek olaya yer verilmiştir. Örnek olayların ardından öğretmen adaylarının konuyu kitaptaki bilgiler ve diğer derslerden getirdikleri pedagojik yaklaşımlarla

ve kendi hayatlarında gördükleri çözüm stratejileriyle irdelemeleri, tartışmaları, rol oynama, tartışma, yazma, takım çalışması yapma yöntemiyle pekiştirmeleri sağlanmaya çalışılmaktadır Bunun için düşünmeyi sağlayan sorular oluşturulmuştur Öğretmen adaylarının kitap içinde geçen birçok çözümleme, sorun çözme stratejisine ne denli içgörü sağladıkları ve sadece burdaki çözümlere bağlı kalmayarak, işbirlikli

3

çalışarak, kendilerine özgü orijinal düşünceler geliştirilebilecekleri düşüncesi ileri sürülmektedir.

Öğretmen adayları sadece bilgi alıcısı değildirler, bilgi alırken aynı zamanda kendi yaşantılarını ve okul deneyimi uygulamalarını kullanarak araştırma yapabilirler, akademisyenler ile ortak araştırmalara katılarak yöntem ve uygulamaları öğrenebilirler Bu suretle, yarının araştırmacı, lider öğretmenini oluşturabilirler ve bilgi oluşturmaya katkıda bulunabilirler. Bu suretle fakültede Öğrendikleriyle 30 sene idare eden, sınıf içi öğrenme ve davranış sorunlarını şikayet ederek, yılgınlık göstererek, öğrenciyi örseleyerek değil; sorunu araştırma konusu yapıp, sistematik şekilde inceleyip, irdeleyip çözümünü mutlaka oluşturmak için düşünsel, duyuşsal ve fiziksel İmkanları seferber eden, sürekli okuyan, kendini hayat boyu geliştiren öğretmen yetiştirip, en değerli kaynağımız olan insanı mutlu bir geleceğe taşıyabiliriz.

Kitaptaki alıntı yapılan kaynaklar sayfasıyla gösterilmiştir "Ders kitabında kaynak gösterilmesine gerek yoktur, okuyan bilgiyi anlasın yeterlidir" mantığı burada yoktur, çünkü okuyanlar, bazı konularda daha derin araştırma yapmak isteyebilir, seminer hazırlayıp sınıfta sunmaları onlardan istenebilir. Ayrıca akademik yazımda daima kaynak gösterme mecburiyeti vardır. Öğretmenler, öğrencilerine ödev verdiklerinde; alıntı yaptıkları kaynakları görmek isteyeceklerinden, önce kendilerinin kaynak göstermenin önemini görmeleri, bilmeleri gerektiği düşünülmektedir. Kitaptaki tüm hatalar ve eksikler yazarına aittir, okuyanların görüşlerini ve önerilerini iletmeleri bu çalışmanın geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Kitabın basılmasındaki dikkatli çalışmalarından dolayı Nobel Yayınevine yönetici ve tüm çalışanlarına teşekkür ederim İlk taslağındaki şekil düzenlemeleri ve basımı konusundaki teşvikinden dolayı Doç. Dr. Halil Ekşi'ye, katkılarından dolayı öğrencim Yrd. Doç. Dr Özge Hacıfazlıoğlu'na, son okumalarında yardımcı olan yüksek lisans öğrencilerim Fatma Gülsüm Özdemir, Nur Göğüs, Sinem Erener'e, yaşadıkları örnek olayları paylaşan yüksek lisans ve doktora öğrencilerime teşekkürlerimi sunarım. Meslek hayatım boyunca beni sürekli destekleyen arıneme, babama, eşime ve arıneleri olmaktan gurur duyduğum, araştırmaya düşkünlüğümde motivasyon kaynağım olan çocuklarım, Cî-han'ıma, Gökçe'me, Gözde'me bütün kalbimle teşekkürü bir borç biliyorum. Mutlu ve yaşanır bir geleceği bütün eğitimciler ile birlikte kurmak dileğiyle.

Prof. Dr Ayşen BAKİOĞLU

Ağustos 2009

Erenköy - İSTANBUL

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM SINIF YÖNETİMİNE ETKİ EDEN GENEL FAKTÖRLER

A. Sosyal Değişim.....	2
B. Öğretmenlerin İşleri ve Kimlikleri.....	6
C. Akademisyen-Öğretmen Ayrımı	9
D. Geleceğe Bakış.....	10
E Yapılandırıcılık (Yapısalcılık, Konstruktivizm, Oluşturmacılık).....	11
1. Objektivizm.....	12
2. Subjektivizm.....	12
3. Realizm.....	13
4. Yapılandırıcı öğretim Uygulaması İlkeleri.....	15

İKİNCİ BÖLÜM DAVRANIŞÇI MODEL

A Davranışçı Modeldeki önemli Kavranılar... ..	18
1. Gözlenebilir Olana Odaklanma.....	18
2. öğrenme Davranış Değişikliğidir	19
3. Öğrenme Olmadan öğretim de Olmaz.....	19
4. Çevrenin Davranışı Etkilemesi	20
5 Yaşanmış Olaylar	21
6, Davranışların Sonuçları.....	21
7. Deneyim Yoluyla öğrenme,,.....	21
B, Sınıf Yönetimi Değişkenleri.....	-23

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM SINIF YÖNETİMİNİN KURALLARI

A. Kural Bir: Öğrencileri Sınıfa Alma.....	27
B. Kural İki: Dersin Bitirilmesi.....	28
C. Kural Üç: Ders İçeriğini öğrenmek.....	30
D. Kural Dört: Öğrencilerle İyi İlişkiler Kurmak	32

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM SINIF VE MATERYAL ORGANİZASYONU

A. Ders Organizasyonu.....	35
1. Dersin Standartları.....	35
2. Destek Sağlamak.....	36
3. Değerlendirmek.....	36
4. Ödül Vermek.....	37
5. Minimum Müdahale.....	38
6 Öğreteceği Konulara Karar Vermek.....	38
7 Öğrencilerle Çalışmak.....	40
8. İlerlemeyi Değerlendirmek.....	40
9. Bilgi İletilmesi... ..	41
10. Sınıf ve Materyal Organizasyonu.....	42
B. Sınıf Organizasyonunun Kuralları.....	43
1 Sınıf Düzeni.....	44
2 Fiziksel Öge ...	44
3 Sosyal Öge.....	44
4. Eğitimsel Öge.....	45
5 İlan Tahtaları ve Duvarlar.....	45
6 Sınıfın Ebadı.....	46
7 Öğrenci Sıralarının Düzenlenmesi.....	47
8. öğretmen Masası, Sıra, Tepegöz ve Diğer Ekipmanlar.....	47
9. Kitaplıklar.....	48
10 Çalışma Alanları... ..	48
11. Merkezler.....	48
12. Evcil Hayvanlar / Bitkiler /özel Bir Amaç İçin Getirilen Eşyalar....	49
13. Depo Yeri ve Malzemeleri.....	49
14 Ders Kitapları ve Diğer Ders Materyalleri. ..	49
C. Sık Kullanılan Sınıf Materyalleri,.....	49
1 öğretmenlerin Malzemeleri... ..	50
2, Diğer Materyaller.....	50

3. Gereçler.....	50
4 Mevsimlik ve Nadir Kullanılan Malzemeler.....	51
5. Özel Proje Materyalleri.....	51

BEŞİNCİ BÖLÜM SÜREÇLERİ VE KURALLARI SEÇME

A. Hazırlayıcı Düşünceler.....	53
1 Terimlerin Açıklanması	54
2 Sınıf Kurallarım Planlama.....	55
3, Kural Koymada Öğrenci Katılımı.....	57
4 Sınıf İçi Çalışma Yöntemleri.....	59
5. öğrenciye Yardım Etmek.....	59
6 Öğrencilerin Sınıf içinde Dolaşmaları.....	59
7 Sınıf İçi Çalışmalar ve Aktivitelerin Tamamlanması.....	60
8. Grup Çalışması İçin Yöntemler.....	60
9 Derse Katılım.....	61
B İşbirlikli Öğrenme	62
1 Uygulanabilir Yöntemler.....	62
2. Etkili Sınıf Yönetiminin Deisletle İlgili Önemli Noktalar.....	63

ALTINCI BÖLÜM ÖĞRENCİLERİ MOTİVE ETMEK VE ÖĞRENCİLERE YÖN VERMEK

A Davranışların Sonuçlarının Yönetimi.....	67
1. Davranışların Sonuçlarını Düzeltmeye Dayalı Yaklaşım.....	68
2 Davranışların Sonuçlarını Olumlu Şekilde Kullanma 3. Tutarlılık Sağlamak ..	70
4 Olumlu Yönetim Sistemi.....	73
5 Öğrenci Çalışmalarının Yönlendirilmesi.....	74
B Not Vermek ve Kayıt Tutmak....	76
1. Geri Bildirim ve Gözlemlene Yöntemleri.....	77
2 öğrencilerin Çalışma Sırasında Gözlemlenmesi	79
C Bilgi Alışverişi ve öğrenciden Beklenenler.....	79

YEDİNCİ BÖLÜM ÖĞRENCİLERİN DÜŞÜNMESİNİ SAĞLAMAK

A. Düşünme Tanımları.....	86
---------------------------	----

B Düşünme Şekilleri.....	87
C Düşünmeyi öğretme Yaklaşımları.....	92
D Yaratıcı Problem Çözmenin Yararları.....	95
E Sınıfta Düşünme Ortamı Oluşturma.....	98
F. öğretmenin Düşünmeyi Sağlayan ve Durduran Davranışları.....	107
G Okul Yöneticisinin Rolü.....	109
H. Öğrenci ve Personelin Düşünme Becerilerini Arttırmaya İlişkin Okul Yöneticisinin Görevleri.....	110
I. Yöneticilerin Model Olarak Düşünmeyi Sağlamaları.....	113

SEKİZİNCİ BÖLÜM ÖĞRETMENLERİN STRESLERİ VE DUYGULARI

A. Öğretmenlerin Duyguları.....	116
I.Öfke.....	117
2 Endişe, Çelişki ve Depresyon.....	119
B Meslektaşlara Yardım	126
1, Dile Getirilmemiş Sorular.....	128
2. Sorulması Gereken Sorular.....	131
C Birey Olarak Öğrencilerle Uzlaşma	134
1. Sınıfta Uzlaşma.....	135
2 öğretmenlerle Uzlaşma.....	135

DOKUZUNCU BÖLÜM İŞBİRLİKLİ ÖĞRENME GRUPLARININ YÖNELİMİ

A İşbirlikli öğrenme.....	137
1. İşbirlikli Öğrenme Üzerine Araştırmalar.....	138
2. İşbirlikli Öğrenmeyi Destekleyen Faktörler, Stratejiler ve Yöntemler....	139
B, İşbirlikli Öğrenme Gruplarının Oluşturulması..	147
1 Sınıfın Düzenlenmesi.....	147
2. Grupların Oluşturulması.....	147
3 Öncelikle Yapılacak Çalışmalar	148
4 Grup Becerilerinin Öğretimi.....	149
5 Grup ve Bireylerin Ödüllendirilmesi..	149
6. Tartışma Oturumları.....	149
7. Derste Soru Sormakta Önemli Noktalar.....	150

8. Ödev Vermekte Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar.....	152
--	-----

ONUNCU BÖLÜM

DİSİPLİN VE OKULDA ŞİDDETİ ÖNLEME KONUSUNDA ÖĞRETMENLERİN GÖREVLERİ

A Danışma Diyalogları.....	155
1 Diyalogların Geliştirilmesi.....	157
2 Diyalogların Faydaları.....	160
3 Sınıfta Öğrenciyle Kavga.....	161
4. Kavgayı Engelleme.....	162
B. Şiddet-Önleyici Programların Etkililiği.....	163
C Çatışma Çözme ve Müfredatta Yeniden Yapılanma.....	164
1 Çatışmaları Çözmek İçin Yöntemler .	166
2 Sınıflar Kontrol Alına Almak İçin Yöntemler.....	167
D Kopya Çekmenin Nedenleri.....	169
E Zorbalık.	172
F. Kavga.....	176

ON BİRİNCİ BÖLÜM ÖZEL EĞİTİME MUHTAÇ GRUPLARIN YÖNETİMİ

A Heterojen Sınıflarda öğretim.....	179
1 Hazır Bulunuşluğun (Giriş Başarısı) Ölçülmesi. . . .	180
2. Sınıfta Öğretimin Düzenlenmesi..	181
3 Katılım.....	181
4 Öğrenci Çalışmalarını Yönetmek.....	181
5. Oturma Düzeni.....	181
6 Esnek Çalışmalar....	182
7 Ek Materyaller.....	182
8 Öğrenciler Arası Öğretim.....	182
9 Çalışma Grupları.....	183
10 Küçük Gruplara Öğretim.....	183
11. Grubun Yeri.....	184
12. Materyaller.....	184

13. Öğrenci Hareketi.....	184
14. Grup Dışı Süreçler..	185
15 Telafi Sınıflarında Öğretim.....	185
B. Özel İhtiyacı Olan Öğrenciler	188
1 Konuda Uzmanlaşma Sınıfları.....	189
2 Dahil Etme Progranıları.	190
3. Duygusal veya Davranışsal Sorunları Olan öğrenciler	...191
4. Dikkati Azaltan Hiperaktivite Bozukluğu Olan öğrenciler....	193
5 İşitme Engelli ya da İşitme Zorluğu Yaşayan Öğrenciler.....	194
6 Görme Engelli ya da Görme Bozukluğu Olan Öğrenciler	...195
7 Dil Yeterlilik Düzeyleri Sınırlı Olan öğrenciler.....	196

ON İKİNCİ BÖLÜM ELEKTRONİK ÖĞRENMENİN YÖNETİMİ

A. Elektronik Öğrenme (E-Öğrenme).	199
B. İnternet...	200
C Öğretmenin İnternet Kullanımındaki Rolü.....	204
D. Okul Yöneticisinin İnternet Kullanımındaki Rolü.....	206
E Öğretmenleri Geliştirmekte İnternet	212
F. İnternetle Eğitim.....	213
1. öğretim Progranılarında İnternet Kullanımı.....	214
2, İnternet Aracılığıyla Uzaktan Eğitim Modeli..	215
3. Elektronik Bilgi Kaynakları.....	217
4, Elektronik Dergiler (E-Journals).....	218
G. E-Öğrenme Eğitim Yöntemleri.....	220
1. Asenkron Öğrenme	220
2. Senkron Öğrenme.....	221
3. Asenkron ve Senkron Öğrenmenin Öğrenme Sonuçları Açısından Karşılaştırılması..	221
XI	
K E-Öğrenme Eğitim Sisteminde Kullanılan Ana Teknolojiler.....	222

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KALABALIK SINIFLARIN YÖNETİMİ

A. Okul ve Sınıf Mevcudu Araştırmaları	228
--	----------

B Mevcudu Yüksek Sınıflarda öğretimin Niteliği.....231

C Düşük Öğrenci Sayılı Sınıfların Avantajları..... .235

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM SINIF YÖNETİMİNE İLİŞKİN ÖRNEK OLAYLAR VE DÜŞÜNME SORULARI

Sınıf Yönetimine İlişkin Örnek Olaylar ve Düşünme Sorulan239

KAYNAKLAR 303

Elektronik Kaynaklar.....**311**

10

Birinci Bölüm

Yirmibirinci yüzyılda; tek yanlı medeniyetin baskın olduğu dünyadan çoklu medeniyetlerin baskın olacağı dünyaya geçiş yaşanacağı öngörülmektedir Batı medeniyeti küresel olarak baskınken, denge Asya, Çin, Hindistan, İslam Ülkeleri medeniye tindeki geleneksel miras, akıl, düşünce, ürün oluşturmaya doğru değişim göstermektedir Bu geçiş gerçekleştiğinde, eğitim sistemlerimizi değişime nasıl adapte edeceğimiz, ondokuzuncu ve yirminci yüzyılda etkin olan düşünce sistemlerini nasıl değiştirebileceğimiz, dünya çocuklarını küresel liderliğe nasıl hazırlamamız gerektiği, nasıl bir kültürel değerler dizgesini onlara tanıtacağımız, tamamen farklı bir tarihi geçmişi, çalışma, ilişki geliştirme tarzı olan bu ülkelerin değer yargıları ile batı değer yargılarının farklı olmasından dolayı meydana gelecek zihinsel değişim boşluğunu nasıl kapatmamız gerektiği, eğitimci olarak düşünmemiz gereken konulardandır (Mahbubani, 2009).

Dünyadaki küresel değişimden okulların, sınıfların etkilenmemesi mümkün değildir. Çünkü okul ve sınıf yaşayan, canlı, çevreye duyarlı bir yapı sergilemektedir. Sınıf yönetimine etki eden ana unsur olan öğretmenler, gelişme sürecinde rol oynayan dinamikleri öğrenmedikçe, sınıf yönetiminin ne şekilde etkili hale gelebileceğini tam olarak kavramaları zor görünmektedir. Öncelikle dünyada ve ülkemizde eğitim fakültesi eğitim elemanlarının ve Öğretmenlerin, içinde bulundukları ortam ve bu ortamın öğretme ve öğrenmeye ait çağdaş yaklaşımları ne şekilde etkilediğinin vurgulanması gerekmektedir (Day,2002). Çünkü;

"Öğretme etkinliği, artık eski öğretme etkinliği değildir, Günümüzde Öğretmen olmak ve zaman içinde öğretmen olarak ilerleyebilmek için profesyonel Öğrenme gerekmektedir"(Hargreaves,1994:1),

2

"Geniş bir alana çok hızlı bir biçimde yayılan sosyal değişiklikler nedeniyle, öğretmenlerin nasıl eğitildiğini köktenci bir şekilde sorgulamanın gerekli olduğu tarihi bir dönem yaşanmaktadır. Bu durum karşısında eğitim fakültesi eğitim elemanları ve

progranılara etki eden birimler¹ gerekli zihinsel ve profesyonel becerileri, yeni öğretmenlere kazandırmak üzere hazırlanacak progranıların türleri hakkında düşünmek zorundadır. Sağlam bir zihinsel temel veren Öğretmen eğitimi progranıları sayesinde yeni öğretmenler, değişimin yarattığı karmaşık durumlarda nasıl hareket etmeleri gerektiğini ve mevcut okullardan farklı olan okullarda nasıl çalışabileceklerini Öğrenebilmektedirler"(Sachs,1997: 3).

Yukarıdaki; alıntılarda, öğretmenler ve öğretmen eğitimcilerinin yaşadıkları yeni karmaşık durumlara dikkat çekilmektedir. Hizmet öncesi öğretmen eğitimden sorumlu olan kişilerin, öğretmenlerin mesleklerinin ilk birkaç yılının ötesini de kapsayan bir bakış açısına sahip olarak "Öğretmenleri yaşam boyu sürecek öğrenme sürecine nasıl hazırlıyoruz?" sorusunu kendilerine sormaları gerekmektedir. Geleceğin öğretmenlerine, sözü edilen sağlam zihinsel temeli ve mesleki becerileri kazandırmak için onlara nasıl bir eğitim verildiğinin bir kez daha gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Sosyal değişim, standartların neler olması gerektiğine ilişkin gündem, öğretmenlerin işleri ve kimlikleri, akademisyen - öğretmen ayrımı öğretmen yetiştirmenin merkezinde yer almaktadır. "Biz nereye gidebiliriz?", "Önümüzdeki on yılda hangi rolleri üstlenebiliriz?" sorulan sorulmalıdır'. Bu sorulara verilecek cevaplar toplumsal değişimle uyumlu olmak durumundadır.

A. Sosyal Değişim

Genel olarak dünyada eğitime, öğretmenlerin hangi gündem içinde yaşadıklarına bakınca birbirinden pek farklı olmayan durumlarla karşılaşmaktadır. Demokratik olarak adil, Öğrenen bir toplum yaratmak için dünyanın ve ülkemizin elinde olan tek ve en önemli varlık öğretmenlerdir. Öğretmenlerin meslek yaşanırları boyunca karşılarına çıkan eğitim ve gelişme fırsatları, farklı niteliklerdedir. Dünyadaki öğretmenler, yaşam boyu koruyacakları değerleri edinmek için harcadıkları çabayı ve öğrencilere başarılı olmayı öğretme becerilerini etkileyen farklı kültürlerde yaşamaktadırlar Ayak uydurması oldukça zor olan teknolojik dinamizmin, rekabetçi bireyselliğin ve 'amaç' sözcüğünün farklı şekilde yorumlanmasmm etkisi ile oluşan bağlam içinde, bu problemin çözümünde okullar anahtar konumdadır, Geçmiş ile geleceğin bir arada var olduğu tek yer olan okullarda, bir yandan kültürün korurmasına, bir yandan da yenilenip gelişmesine odak

Sınıf Yönetimine Etki Eden Genel Faktörler

11

lanılmaktadır. Öğretmen eğitimi üzerine çalışan akademisyenlere, kültürün korunması, ekonomik ve sosyal güçlerin etkisiyle kültürün diğer kültürlerden etkilenmesi arasında yaşanan gerilimde en önemli sorumluluğun öğretmenlere düştüğünü vurgulamak gerekmektedir. Unesco'nun araştırmalarına göre; öğretmenler birbirine zıt, kimi zaman da birbiri ile çelişen değişim talepleri ile karşılaşmaktadırlar Bir tarafta, herkese eğitim sağlama görevini üstlenen, yaşam boyu eğitime her geçen gün daha fazla önem veren,

işbirliğinin altını Özenle çizen, genel eğitim çerçevesinde mesleki konuların yanı sıra çevre sorunlarının, toleransın ve karşılıklı birbirini anlamanın Öğretilmesinin gerektiği konusunda düşünce birliğine varan hükümetler vardır. Diğer tarafta ise, toplumlarda artan eşitsizliklerin, derinleşen sosyal farklılıkların, sosyal uyumun yok olmasının, birçok ülkede gençlerin çevrelerine yabancılaşmalarının ve okulu bırakmalarının yarattığı sıkıntılar mevcuttur. Kimi zaman da öğrenciler okula yalnızca bedenleri ile gelirler, zihinleri başka yerdedir.

Fukuyama (1998: 18), insan doğası ve sosyal düzen üzerine kaleme aldığı yazılarında; ucuz bilgi teknolojileri sayesinde bilginin ulusal sınırları aştığı günümüzde bilgi toplumuna geçişin, televizyon, radyo, faks ile e-mail'in sağladığı hızlı iletişimin doğurduğu sonuçların, uzun zamandır var' olan kültürel topluluklar arasındaki sınırları ortadan kaldırdığını ileri sürmekte, bu durumun düşünüldüğü kadar olumlu bir durum olmadığını da belirtmektedir. Söz konusu teknolojik ilerlemenin insan doğasında yarattığı sonuçlara eleştirel bakmaktadır, Fukuyama dünyayı saran moda eğilimleri incelerken endüstrileşmiş ülkelerin çoğunda sosyal koşulların her geçen gün daha da kötüleştiğine dikkat çekmektedir. İnsanlar bireyselliğe önem verdikçe aile ve akrabalığın bir sosyal kurum olarak önemini yitirdiğine, genelleştirilmiş davranış biçimlerinin yok olduğuna, suç oranında istatistiksel bir artış olduğuna, eğitimin yarattığı olumlu sonuçların ve eğitim fırsatlarının azaldığına, kurumların ve politikacıların birbirlerine duyduğu güvenin zayıfladığına tanık olunmaktadır. Başka bir deyişle insanlar daha bencilleşmekte, başkalarını daha az düşünmektedirler. Okullar geleneksel olarak öğrencilere yalnızca bilgi ve beceri kazandırmakla kalmaz. Okullar Öğrencileri daha iyi yurttaş yapmak üzere tasarlanmış olan ve çocukları belli kültürel alışkanlıklar' çerçevesinde aynı zamanda sosyalleştiren kurumlardır, Arine-babaların çocuklarına yeterli sosyal davranış biçimlerini öğre-temediği durumlarda, okullar bu çocukları sosyal yaşama hazırlamaktadırlar. Fukuyama bireyleri birbirine bağlayan ve günümüzde değerleri parçalanmış sosyal zorunluluklar' ağının yasaları üzerine düşünce üreterek, okulların hem akademik hem de sosyal işlevleri olduğunu hatırlatmaktadır. Bu durum özellikle sosyal ve ekonomik açıdan dezavantajlı olarak adlandırılan

bölgelerdeki okullar için geçerlidir. Ancak birçok ülkede personel sayısında ve işe alma sürecinde yaşanan sorunlar, ana bölgelerde uzman öğretmenlerin bulunmayışı, öğretmenlerin görev yerine hemen gönderilmemesi gibi nedenlerden dolayı kaliteli eğitim verme konusunda pek fazla şansı olmayan okullar için de bu durumun geçerli olduğu söylenebilir. Belirtilen sorunlar, birçok okulun değişmez özellikleri haline gelmektedir. İstenilen Öğretmenler okullarda gör evlendirilmemektedir. Kimi zaman ise istenilen sayıda öğretmen mevcut olmakta ancak bu öğretmenler de o okulun koşullarında çalışmak için yeterli donanımda olamayabilmektedirler Varlıklı bölgelerdeki öğrenciler okula devam etmekte, ama bu kez de çoğu sabahdan akşama dek çalışan arine-babalar çocuklarından kopuk bir yaşam sürmektedirler Yabancılaşmaya maruz kalan yalnızca çocuklar değildir.

Birçok öğretmen, başarılı öğrenme ile olumlu eğitimsel değişikliklerin temel öğeleri olan umudun, iyimserliğin ve kendine duyulan inancın yok olduğunu görmektedir. Söz konusu temel öğelerin yok olmasının sorumlularının başında ise öğrencilere hazırlanan sınavlar ve okul denetimlerinde yaşanan zorluklar gelmektedir. Bu süreci hızlandıran başka bir etken de eğitimin hükümetler tarafından yönlendirilmesi ve bu nedenle öğretmenlerin çok fazla bürokratik uygulama ile karşı karşıya kalmalarıdır. Hükümetler, Öğretmenlerin ve öğretmenin önemi ve problemlerine biraz değinip, standartları yükseltmek adına yalnızca öğretmenlerin değil, aynı zamanda öğretmen eğitimcilerinin de iş yükünü arttırmaktadırlar, Bütün bu etkenler bir araya geldiğinde öğretmenler yıpranmaktadır.

Toplumda yaşanan değişikliklerin kısa bir betimlemesinden sonra hükümetlerin öğretmenlerden yapmalarını istediği değişiklikleri incelemek gerekmektedir. Hükümetlerin, tüm ülkelerin içinde yer aldığı ekonomik sıra tablosundaki konumlarını yükseltmek istemesi, onları geçtiğimiz yirmi yıl içinde okulu iyileştirmek için okul yaşamının her alanında daha aktif olarak söz sahibi olmaya itmiştir. Günümüzün okullarında çalışan herkes için kendi kaynakları ile var olma ve ideolojik bağlılık özdeş gerçeklikler haline gelmiştir. Ancak dışarıda hazırlanıp benimsenmesi istenen programın, yönetimde yapılan yeniliklerin, kontrol ve değerlendirme sistemlerinin uygulanması çok başarılı olmamaktadır. Bir yenilik ile karşılaşıldığında, önemli olan onu uygulayabilmektir. Kimi zaman yenilikler doğru bir şekilde uygulayacak zaman olamayabilmektedir. Ancak yenilikler öğretmen eğitimcileri ve okullardaki öğretmenler tarafından doğru uygulanamazsa amaçlarına ulaşamaz. Kimi zaman program hazırlamaya çok zaman harca-yıp, o programın istenen şekilde nasıl uygulanacağına ilişkin çalışmalara daha az zaman ayrılmaktadır. Kimi zaman dışarıdan yapılması istenen yenilikler, karmaşaya, iş yükünün artmasına, öğretmenlerin çalışmalarının

5

yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Halkın, zaman zaman öğretmenlerin iyi hizmet verme yeteneklerine olan güveninde azalma olmaktadır. Bunu fark eden öğretmenler ise mesleki kimlik bunalımına girebilmektedirler, Bir sınıfta öğretimi gerçekleştirmenin ve öğrenmeyi sağlamanın en önemli yanı, öğrencilerin kendilerine değer vermeleri, kendileri ile ilgili iyi düşüncelere sahip olmaları ve başkaları tarafından övülmeleridir. Kimi zaman öğrencilere değer veren öğretmenlere ihtiyaç olduğu unutulmaktadır Kimi zaman da öğretmenleri kendilerine güven duymaları için cesaretlendirilmesi gerekmektedir; çünkü kendine güvenen öğretmenler yetiştirecekleri çocukları kendilerine güven duymaları için cesaretlendireceklerdir. Kendine güven duymayan bir öğretmen bunu yapamayabilir. Öğretme standartlarını değerlendirme aracı olarak gören "Ölçülebilir öğretme yeterlikleri"nin geliştirilmesi için uluslararası bir eğilim ortaya çıkmıştır Elliot (1991) yeterlik-temelli değerlendirmelerde; birbirinden tamamen farklı öğretim yöntemlerinin uygulanmasının tehlikeye atıldığı ileri sürmektedir Örneğin, davranışçı yeterliklere göre öğretimin, ahlaki bir uygulama olduğu söylenebilir. Bir öğretmenin ya da bir çocuğun ahlaki bir uygulama olarak görülen eğitim sürecinde nasıl eğitildiğini değerlendirmek çok zordur. Ancak her iki

yaklaşımında da -"teknoloji olarak eğitim", "ahlaki bir uygulama olarak eğitim"- rekabetçi olmak, öğretmenin profesyonelliğinin bir parçasıdır. Yalnızca teknoloji olarak eğitim ağırlık kazanırsa, ahlaki bir uygulama olan karmaşık öğretme sanatına yeterli önem verilmemiş olur. Öğretmen eğitimcileri olarak, bu konu üzerinde düşünülmesi son derece önemlidir. Eğitimden öğretmen adaylarının öğretim yöntemleri açısından yeterli olmalarının yanı sıra toplumda neler olup bittiğinden de haberdar olmaları gerekmektedir. Bütün olarak insanları eğitme amacı hakkında bilgili olmaları değerlidir. Çünkü günümüz toplumlarında insanları bütün olarak eğitmek öğretmenlerin resmi sorumluluğu haline gelmiştir. Bu nedenle günümüzde hükümetler, vatandaş eğitimine özel bir önem vermektedirler. Hükümetler istatistiksel verileri incelediklerinde; toplumun yapısındaki parçalanmayı görmekte, bu parçalanma ile ilgilenmekte ve bu parçalanma yüzünden endişeye kapılmaktadırlar, Okulların, sosyal uyumun gerçekleşmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Teknolojik ve ahlaki bağlam öğretmenler ve öğretmen eğitimcileri için kolay olmayıp, onları karşılaştıkları zor günlere hazırlamaktadır.

Sözü edilen ilk sosyal bağlam, öğretmenlerin ilgilenmesi gereken, çözilemeyen bir' ikilem yaratmaktadır. Örneğin; kaç öğretmen, bireyin ya da grubun yaşam alışkanlıklarını göz önünde bulundurarak, ona göre bir program hazırlamaktadır? Eğitim programını öğrettiğimiz çocukların, kendi yaşantıları ile programları bağlantılı görmedikleri bilinmektedir. Program

14

ile öğrencilerin yaşamı arasında yaşanan bu ikilemin çözülmesi gerekmektedir. Bunu yapmak önemli becerilere, niteliklere ve İleriyi görme gücüne sahip olmayı gerektirmektedir. Öğretmenler eğitim fakültelerinden berrak bir şekilde ileriye görme gücünden mahrum olarak ayrılırlarsa, çocukların eğitim kalitesinde düşüş olmaktadır'. Unutmamalıdır ki; çocuklar her şeyden önce gelir, en değerli varlık çocuklardır.

Yıllar boyunca birçok ülkede yapılan araştırmalar; en yüksek kalitede teknolojik yeterlik ile donatılan öğretmenin, öğrencileri ile işbirliğine yanaşmayan, adalet duygusundan yoksun ve yalnız kendisini düşünen kişiler olduğunda başarılı olamadığı vurgulanmıştır.

Diğer yandan okula ve eğitim programlarına ana-babaların, halkın daha fazla katılması gerektiği son yıllarda önemle ileri sürülmektedir. Hargreaves (2009) Dördüncü Yol adlı ana konuşmasında halkın, çocuklarına uygulanan müfredatın sadece etkilenen tarafı değil, müfredatı oluşturacak bir sorumluluk anlayışıyla hareket etmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Hedeflerin halkla paylaşılması gerektiği, müfredatın yenilik, gelişmeye yol açması, ilham vermesi ve daha geniş bağlam içinde herkesin sorumluluğuyla belirlenmesi ve paylaşılması gerektiğini vurgulamaktadır. O halde giderek veliler, ana-babalar, halkın, çocuklarını hayata hazırlayan okula, neleri hedeflemeleri, hangi becerilere ağırlık vermeleri konusunda katkıda bulunmaları öngörülmektedir. Sözü edilen veli profilinin demokrasiyi hazmetmiş, eğitim ve bilinç düzeyi yüksek veliler olduğu

bilinmelidir. Ülkemizde velilerin eğitimi, sosyoekonomik durumu dikkate alındığında, okul hedeflerine katılmaları için bilinç düzeylerinin halk eğitimiyle, yaşam boyu eğitim anlayışı doğrultusunda geliştirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Ancak çocuklarının eğitimi konusunda her ebeveynin fikirlerinin olması ve dikkate alınması, okulu etkileme hakkına sahip olması gerektiği bilinmelidir.

B. Öğretmenlerin İşleri ve Kimlikleri

Profesör, doçent, dekan, okul müdürü, öğretmen olunduğunda, başka bir deyişle sorumluluk yüklenildiğinde bireyler kendilerini uzman olarak görmeye başlamakta ve artık herhangi bir şey öğrenmeye gereksinimleri olmadığını düşünmektedirler Bakioğlu'nun, (1993-1994-1996-2006) araştırmaları okul müdürlerinin, müfettişlerin ve öğretmenlerin öğrenme yaşantılarında değişik aşamaların olduğunu göstermektedir. Öğrenme yaşantılarındaki bu aşamalar, zihin gelişimi ile bağlantılı değildir. Söz konusu aşamalar, okul müdürlerinin çalıştıkları okulun gündeminin ve çevresel faktörlerin onları nasü etkilediğini göstermektedir. Kimi zaman aile yaşamında

7

öne çıkan durumlar, kimi zaman ise sağlıkları onları etkilemektedir. Okul müdürlerinin ve öğretmenlerin mesleki yaşantılarında çeşitli evrelerin var olduğu belirlenmiştir, (Bakioğlu 1993-1996) Öğretmenlerin, öğretmen eğitimcilerinin, dekanların ve profesörlerin Öğretme yaşantılarının son aşamasında, (son on ya da on beş yılda), bir düzlüğe (platoya) ulaştıkları ortaya çıkmıştır. Yaşam boyu sürecek öğrenme kariyerinin ulaştığı düzlükte dört ayrı yoldan birini seçmek mümkündür. Düzlükte hiçbir yere sapmadan ilerlemeye devam edilebilir Bu durumda değişikliklerin bireyi etkilemediği söylenebilmekte ve alışlagelen uygulamalar sürdürülebilmektedir. Ya da bu platoda yukarı doğru gidilebilir Bu yolun seçilmesi; bireyden ya da dışarıdan gelen değişiklik talebine cevap verilmesi, kimi zaman zor bulunan, bireyleri hayal kırıklığına uğratan ama aslında çok sevilen öğrenme etkinliğinin haz alınarak sürdürülmesi anlamına gelmektedir. Ya da meslek yaşamının sonunda sakin, durgun biri olunabilir; artık başarıya ulaşıldığı hisse-dilebilir. Yıllar boyunca çok çalışılmıştır, istenen değişiklik talepleri yerine getirilmiş ve sürekli bir öğrenme süreci içinde bulunulmuştur Ya da geriye doğru gidilmiştir. Çalışma yaşamının son on yılında birey kendini hayal kırıklığına uğramış gibi hissedebilir. Yapılan iş sevilmemiş olabilir. Bu durumda birey kendine şu soruları sormalıdır: "Hangi yolu seçmek istiyorum?" "Hangi yolda ilerliyorum?" "Şu an neredeyim?" Hayal kırıklığına uğramış kişilerin durumuna farklı bir açıdan bakıldığında, öğrencilerin bu kişilerden en iyi şekilde yararlanamadıkları söylenebilir. Meslektaşları da onlardan iyi şekilde yararlanamazlar. İster hizmet öncesi eğitimde, ister hizmet içi eğitimde; ister biyoloji, ister kimya, ister edebiyat alanı olsun, herkesin iki önemli sorumluluğu mevcuttur: a) hayal kırıklığına uğrarul-mamalıdır, b) öğretmenler ve öğrencilerin öğrenme konusunda hayal kırıklığı yaşamamalarına Özen gösterilmelidir. Söz konusu sorumlulukların çok önemli olmasının nedeni, gelişmenin anahtarının öğrenme olmasıdır.

Halkın öğretmenler hakkındaki düşünceleri ve bürokratik uygulamaların artması, birçok öğretmenin ve öğretmen eğitimcisinin başarılı öğretmenlere hayat veren umudunu, iyimserliğini ve kendine olan inancını yitirmesine neden olmaktadır, Yapılan araştırmalar yüksek orandaki stresin öğretmenlerin iş yaşantılarını olumsuz etkilediğini göstermektedir. Öğretmenlerin ve öğretmen eğitimcilerinin meslek yaşantılarının son aşamasında işlerine olan bağlılıklarını, yoğun çalışma düzenlerini ve enerjilerini korumakta zorluk çektikleri konusunda herkes hemfikirdir. Yaşlanmayla birlikte fiziksel ve duygusal enerji azalmaktadır. Bu duruma uyum sağlanması için gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu düzenlemeleri yapmayı öğrenmek önemli görünmektedir,

8

Birçok hizmet Öncesi ve hizmet içi eğitim programı, öğretmenlerin kazanması gereken becerilerin özel niteliklerinin üzerinde yeteri kadar durmamaktadır Öğretmenlere çalışacakları okulun sosyal ve kültürel durumunu öğretmek için ne kadar zaman harcanmaktadır? Okulların, öğretmenlerin öğrenmeye devam etme isteği üzerinde olumsuz etkisi olduğu bilinmektedir. Yetişkinlerin öğrenmesi söz konusu olunca okulların eğitime zarar veren zehirli yerlere nasıl dönüştüğü görülebilir, "Okullar öğrenme yerleri ise, -kesinlikle öğrenme yerleri olmalıdırlar- neden yetişkin insanlar orada öğrenme etkinliğinde bulunamamaktadırlar?" Öğrenmeye devam eden bir öğretmen, öğrenen öğrencileri, öğrenmeye devam eden bir okul müdürü ise öğrenen öğretmenleri oluşturur Herkesin öğrenmek için bir modele ihtiyacı vardır. Kimi zaman da okullarda yeni çalışmaya başlayan öğretmenlerin, asgari de olsa başarılı olmalarını sağlayacak ve hep ihtiyaç duyacakları öğrenme becerileri ile donatılmaları gerektiği unutulmaktadır. Buradan beş sonuç çıkarılabilir:

1. Ekonomik, sosyal ve bilgi dolaşımı ile ilişkili konuların değişmesi bir bütün olarak eğitim hizmetini etkilemiştir. Hükümetler; okullardaki ve üniversitelerdeki eğitim içeriklerine, süreçlerine ve sonuçlarına daha aktif bir şekilde müdahale etmeye başlamışlardır.

2. Geleneksel bağımsız öğretmen modeli çökmüştür. Günümüzde öğretmenlerin ve öğretmen eğitimcilerinin, sürekli artan sayıda kişinin içeriğini belirlediği standart bir eğitim modelini uygulaması beklenmektedir,. Giderek daha çok sayıda kişi eğitim işine müdahale etmektedir.

3. İletişim teknolojileri; geleneksel uzmanlık alanlarını ve öğretmenlerin üstlendiği rolleri birbiri ardına yok ederken, öğretmenlerin çalışma koşulları ve onlardan istenenler değişmektedir. Bugün üniversitelerde öğretmenlere, konularında uzman olmaları öğretilmektedir ancak önümüzdeki on ya da yirmi yıl içinde söz konusu uzmanlığa uluslararası teknoloji sayesinde ulaşılabilecektir Bu durum göz ardı edilmemelidir Daha fazla sayıda çocuk; bilgisayara erişim, karşılıklı etkileşimle öğrenme olanaklarına sahip olacak ve öğretmeni uzman olarak kabul eden geleneksel rol yok olacaktır. Ancak Öğretmen bu kez de en az uzmanlık kadar önemli "bilgi a-racısı" rolünü üstlenecektir. Öğretmen eğitimcileri

kendilerine Şu soruyu sormalıdırlar: Öğretmenleri, bilgi aracısı rolünü üstlenmeye nasıl hazırlıyoruz?

4. Toplumun sosyal yapısı, her geçen gün daha fazla parçalandıkça okulların eğitici rolü daha da karmaşıklaşmaktadır. Kaliteli eğitim almak için artan beklentiler ışığında öğretmenlerin yüksek moti

17

vasyona sahip, duygusal zekâsı yüksek, nitelikli, bilgili ve düşünceli bireyler olması gerekmektedir. Bu özelliklere sahip olmak yalnızca bir başlangıç noktası niteliğinde olup, meslek yaşanırları boyunca öğretmenlerin bunları yitirmemden gerekmektedir. Öğrenmenin yalnızca zihinsel değil, aynı zamanda duygusal bir etkinlik olduğu bilinmektedir. Geleceğin öğretmenlerine ve halen öğretmenlik yapanlara, mükemmel ve kaliteli eğitime ulaşmak için kendi duygularım ve başkalarının duygularım yönetmek nasıl öğretilmektedir?

5 İyi öğretmenler, meslek yaşanırları boyunca öğretme etkinliğine tutku duyarlar Meslek yaşanırları boyunca onlardan sabırlı olmaları beklenir ve onlar bu konuda başkalarından da destek almaktadırlar.

C. Akademisyen-Öğretmen Ayrımı

Akademisyen - öğretmen ayrımı ve öğretmen eğitimcilerinin yaşanırlarının özellikleri bir başka noktayı oluşturmaktadır. Öğretmen eğitimcileri çok karmaşık ortanılarda çalışmaktadırlar. İnsan biyografisi, eğitim politikaları ve sosyal değışiklikler öğretmen eğitimcilerinin eğitim verme kapasitesini etkilemektedir. Öğretmen eğitimcilerinin insanları etkileme gücü çok fazladır.. Ancak bu güç, öğretmen eğitimcisinin yaptığı seğımlere, kısmen kendi ilgili olduğu konulan yönetme becerisine, kısmen de akademisyen -öğretmen ayrımını ortadan kaldırmak için gösterdiği ısrarlı çabalara bağılı olmaktadır.

"Yeni bin yılda yol aldıkça eğitim topluluğunun; bölündüğünü, bilginin üretim ve kullanım alanlarındaki tarihi gerüim nedeniyle parçalandığı görölmektedir. Eğitim fakültelerinin işi, bUginin üretimi ve kullanımı ile ilgilidir Buyandan eğitim alanında çalışan akademisyenler, öğretmenin koşullarını iyileştirmek için başkalarının doğrudan ya da dolaylı olarak kullanacağını umdukları araştırma bilgileriü üretmekte, öte yandan öğretmenler, sınıfta geçirdikleri zaman ve öğrenciler ile karşılıklı iletişimleri sayesinde deneyimsel bir bilgi türü üretmektedirler,"

Öğretmenlerin yaşantılarına ve işlerine kalıcı bir katkıda bulunmak istenildiğinde hizmet öncesi eğitimin dışına çıkılması gerekmektedir. Stajyer öğretmenlerin birçoğu araştırmaların yalnızca yararları konusunda değil, araştırmaların inandırıcılığı konusunda da kuşku duymaktadırlar, bu bize akademik araştırmaların etkisinin azaldığını göstermektedir Üniversitelerdeki ve okullardaki çalışmanın yoğunlaşması ve bu yoğunluğun kimlik üze

10

rine etkisi, akademisyen ve öğretmenler arasındaki fırsat farklılıklarının algılanmasını sağlamıştır'. Bu iki topluluk arasında mutlaka ilişki kurulmalıdır,

D. Geleceğe Bakış

Profesyonellik üzerine yıllardır, yazılar kaleme alan Arın Friedsonin kitabı "*Professionalism: The Third Age*"'de en sık kullandığı çarpıcı sözcüklerden bazıları şunlardır: "Şu anda tüm ülkelerde "profesyonelliğin ruhu için verilen mücadele". "Profesyonelliğin kalbi ve ruhu için verilen mücadele". Mücadeleler her yerde verilmektedir. Bu mücadele ise eğitim dışı çevrelerin, standartları her geçen gün biraz daha yükseltmek istemeleri sonucu verilmektedir,. Bu mücadeleyi, öğrencilerini ve onların ait olduğu topluluğu iyi tanıyan ve öğrencileri için en iyisini kendilerinin bildiğini ileri süren öğretmenler vermektedir. Bir de öğretmen eğitimcilerinin verdiği mücadele dikkate değerdir. Öğretmenleri eğiten eğitim fakültesindeki eğitimciler, giderek daha bağımsız ve Özgür olmak isteyen çocuk ve gençleri eğitmek için öğretmen adaylarına daha fazla bilgi, beceri ve yöntem bilgisi vermelidir. Öğretmen eğitimcilerinin rolleri ve olası seçenekler ile ilgili aşağıdaki öneriler dikkat çekmektedir. Örneğin; bu konuda Day (2002): Öğretmenlerin öncelikle kendi uygulamalarına ve bu uygulamanın gerçekleştiği ortanılara analitik yaklaşımlarını sağlamak için onlara gerekli donanımı vermek gerektiğini vurgulamaktadır. İkinci olarak ise öğretmen eğitimcilerinin rolünün, başkalarının dikte ettiklerini uygulamaktan ibaret olmadığı görülmelidir Ne yapılması gerektiğini söyleyenlere, örneğin, işverenlere tabii ki başkaldırmamak gerekmektedir. Ancak öğretmen eğitimcilerinin işi, işverenlerin dediklerini uygulamaktan daha fazlasını gerektirmektedir. Çünkü öğretmen eğitimcileri; öğretmenlerin, profesyonellikleri ve öğretmen rolleri ile ilgili kamuoyundaki tartışmalara katılabilmek ve bu tartışmalar üzerine araştırma yapabilmek için geniş ahlaki amaçlara sahip olmalarını beklemektedir Üçüncü olarak, öğretmen eğitimcileri, öğretmenler ve geniş eğitimci toplulukları ile olan ilişkilerinin öneminin farkında olmak durumundadırlar, Bu önemi kavrayabilmek için de öğretmen eğitimcilerinin öğretmenlerle belli bir zaman dilimi içinde, farklı ve yeni ortaklıklar çerçevesinde çalışmaları gerekmektedir. Öğretmenlerle çalışılmasının amacı, onların bilgilerini, yaratıcılığını, yeterlik ve kapasitelerini arttırmaktır. Onların bilgileri, yaratıcılığı, yeterlik ve kapasiteleri arttırılarak araştırmalara doğru yönlendirmek mümkün olabilmekte, böylece öğretmenler, kendi uygulamaları ile başkalarının uygulamaları üzerine araştırma yapmaya teşvik edilmektedir. Öğretmenleri, öğretme ve araştırma alanındaki eğitimci topluluğunun üyesi yapmak gerekmektedir. Böylece öğretmenler, daha iyi araştırmacı oldukları için daha iyi öğretmen de olacaklardır, Avustralya Dekanlar Konseyi, üni

versiteden mezun olan her öğrencinin araştırma becerilerine sahip olması gerektiğini bildirmektedir. Kendimize şu soruyu yöneltebiliriz: "Hangi branştan olurlarsa olsunlar, tüm öğrencilerimize araştırma becerilerim kazandırmak için ne yapmaktayız?"

E. Yapılandırıcılık (Yapısalcılık, Konstruktivizm, Oluşturmacılık)

Sınıf yönetiminin ana amacı; sınıf içinde öğrenmenin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesidir, Çağdaş eğitim gündeminde ağırlıklı olarak tartışılan yukarıdaki konuların ardından, öğretmen ve öğrenci araştırmacılığının gerçekleşmesini sağlayacak yaklaşımlara yer vermek uygun olacaktır (Lumpe 1999: 85-96).

Son yıllarda eğitim literatürüne giren yapılandırıcılık (konstruktivizm) kavramı; öğrenen bireylerin, aktif olarak kendi deneyimleri üzerine öğrenme süreci yoluyla bilgi oluşturmaları anlamına gelmektedir. İnsanlar gerçeği değil ancak temel olarak kendi deneyimlerinin açıklamasını yapabilirler düşüncesine dayalıdır. Yapılandırıcılığın iki temel şekli ortaya konulmuştur. 1. Psikolojik, 2. Sosyolojik. Psikolojik olarak Piaget teorisi üzerine kurulmuş ve Vygotsky'nin "Öğrenmede Lisanın Rolü" teorisine dayalı olarak detaylı bireysel öğrenme üzerinde durulmaktadır. Sosyal yapısalcılar, Piaget temelli, birey üzerine çok odaklanmış teoriyi eleştirmişlerdir. Sosyal yapısalcılar, kültür, güç, sosyal etkileşimin öğrenmeye etkisini tanımlarken yukarıdaki bakış açısını düşünmeleri gerektiğini vurgulamışlardır

Yapılandırıcılık, son yıllarda eğitimde ana önemli teori olmaya başlamıştır. (Matthews, 1994, Phye, 1997 den aktaran Lumpe 1999). Öğretmen yetiştirilmesinde genellikle epistemoloji tar aşılmaktadır. Çoğu eğitim kongreleri, çok sayıda oturumu yapısalcılığa ayırmaktadır, Bu kavram, müfredat standardlarında ve mesleki literatürde önemli bir saha olarak görünmektedir

Yapılandırıcılık, çeşitli şekiller alabilir. Birçok yapılandırıcı görüş "Geleneksel ders uygulamaları, klasik ders anlatımı ve ezberleme, çocukların öğrenmesinde etkili değildir," demektedir. Birçoğu da öğrencinin sınıfta; müfredatı keşfetme ve araştırma yöntemiyle öğrenmeyi seçebilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Çoğu eğitimci yapısalcılığı bir öğrenme teorisi olarak kabul etmektedir Matthews (1992,1994 den aktaran Lumpe 1999) yapısalcılığın psikolojik öğrenme teorisi olmasının ötesinde, ana felsefi göstergeler ve uygulamalar içerdiğine dikkat çekmektedir, yapısalcılığın karmaşık, ideolojik konular içerdiğini hatırlatmaktadır.

19

Yapısalcılığı daha iyi anlayabilmek için geçmişten günümüze episte-moîojik yaklaşımları kısaca incelemek gerekmektedir.

1. Objektivizm

Objektivist epistemoloji, yüzyıllardır benimsenen felsefe konumunda olmayı sürdürmüştür. Bu görüşün temel çıkış noktası, gerçeğin objektif olduğu şeklindedir. Çeşitli objektivist felsefeler mevcuttur. Rasyonalizm, empirisizm ve mantıksal pozitivizm gibi. Rasyonalistler düşüncelerini Descartes ile eğitmeye başladılar, Bu 16 ve 17. yüzyılda gerçekleşti. (Gardner, 1985 ten aktaran Lumpe 1999) Descartes'e göre akü; eğer rasyonel,

mantıklı ise ve dış dünyayı daha anlaşılır kılıyorsa bilgiyi oluşturmaya muktedirdir. Rasyonalistler insanların dünya hakkında didaktik muhakeme (reasoning) yaparak bilgiye şekil verdiklerine inanmaktadırlar. Bu akımın bir parçası matematiksel modeldir,

Empirisist okul düşüncesini, John Locke açıklamış ve zihinsel sürecin duyu (sensory) bakış açısını yansıttığını bulmuştur. Düşüncelerin bir şeyin varlığının kanıtı olmadığını ileri sürmüştür. Gözlem yapmanın gücü; dünyayı açık şekilde anlamının bir yolu olduğunu vurgulamasındadır. Empirisistler bilginin, gözlemden üretilmiş sonuçlardan çıktığına inanmaktadırlar,

17. ve 18. yüzyıllarda Hume ve Berkeley, bu düşünce akımlarına (o-kullarına) saldırmışlardır. Sadece biri ile insanların dünya hakkında bir şeyler öğrenemeyeceğini ileri sürmüşlerdir. Bu filozoflar, rasyonalist ve empirisist düşünceleri inceleyerek tartışmışlar ve sonuç olarak mantıksal pozitivizme gelmişlerdir. Bu düşünceyi izleyerek, akıl ve fikirleri duyularından alıp, bu fikirleri, didaktik muhakeme ile test etmişlerdir, Bu epistemoloji, yüzyıllardır bilimsel düşüncenin temeli sayılmış ve hala okul ders kitaplarında bilimsel yöntem adı altında okutulmaktadır

. İnsan duyuları hata yapabilir olduğundan, empirisistler ve pozitivistler sorgulanmaya başlanmıştır. Böylece öğrenme hakkındaki felsefi tartışmalar karşıt tarafa doğru yönelmeye başlamıştır, Bahsedilen karşıt taraf subjektivistlerdir ve insanın kognitif yapışma odaklanmaktadırlar,

2. Subjektivizm

1700'lerde Vico, bilginin kavramsal bir yapı oluşturduğunu ve bunu insanların kullanılır olarak algıladığını belirtmiştir, İrisarüarın bir şey bilmediklerini ve kognitif yapının kendisinin bir araya geldiğini savunmuş-tur(Glasersfeld, 1989) Vico'nun düşünceleri üzerine Kant (Alman filozofu) 1700'ün sonlarına doğru, düşünce sürecine, insanın bağlı olduğunu ve süre

13

cin dış dünya tarafından uyarıldığını, fakat dış dünyayı sadece kendi deneyimleri ile anladığını belirtmektedir. Böylece Kant, rasyonalist ve empirisist düşüncenin sentezini yapmaktadır. Ham bilginin karışımı olarak gördüğü ana kategoriler ve duyularla algılanan bilgiyi düşünce şeması olarak geliştirmiştir, Bu şema dünyanın yorumlanmasında temel oluşturmaktadır. Böylece bir yandan duyularla bir yandan da entellektüel olarak düşünme oluşturulmaktadır.

Modern epistemolojistler, psikologlar ve öğrenme teoristleri Kant ve Vico'nun fikirlerini, öğrenmeyi açıklamakta kullanmaya başlamışlardır Ünlü epistemolojisi Piaget, hayatım çocuklarla araştırma yapmaya adanmıştır. Bilginin; dünyanın bir açıklaması (sunuluşu) olmadığını fakat insanlar tarafından kullanılan dünya içinde bir' fonksiyon ve adapte edilen seri bir kavramsal yapı olduğunu bulmuştur (Fabricus, 1983, Favell, 1963,

Glaserfeld, 1989dan aktaran Lumpe 1999), Piaget'e göre öğrenen; aktif bir süreçle ilgilenmekte ve dış dünyayı anlamaya çalışmaktadır.

Böylece objektif epistemoloji, sübjektif epistemoloji ile yer değiştirmiş ve baskın felsefe sübjektif epistemoloji olmuştur. Sübjektivistler, öğrenen ile dünya arasında bir ilişki olduğuna inanmaktadırlar, ancak öğrenen çocuğun özelliklerini dikkate alarak gerçeğin çocuğu nasıl etkilediğini incelemeye çalışmaktadırlar. Bilgi; olası ve dönüşen bir şeydir, kendini organize etmenin bir ürünüdür ve pasif değildir. Öğrenen, aktif olarak hayat üzerine bilgi yapılandırmaktadır. Bilginin bu özelliği, yapılandırıcılık olarak adlandırılmıştır, Öğrenen, kendi kişisel deneyiminin, İnancının, önceki bilgilerinin ve hayatının üzerine aktif olarak bilgi yapılandırmaktadır. Bilgi, çevreyle etkileşim yaparak veya bilgi tabanı üzerine anlaşmış kişilerin ortak etkileşimiyle grup ve bireyler tarafından yapılandırılabilir. Ortak grubun bilgi üzerinde anlaşmasına toplumsal veya sosyal bilgi denmektedir.

3. Realizm

Ontoloji (gerçekliğin doğası) tartışmaları, doğal olarak yapılandıncılığın tartışılmasından ortaya çıkmaktadır Giere (1988 den aktaran Lumpe 1999) in iki karşıt ontolojisi, realizm ve idealizmdir ve bu tartışmalar yapısalcılık tartışmalarının devam etmesine yardımcı olmaktadır. Giere insanların bu iki kamptan birine dâhil olduklarını ileri sürmüştür.

İdealistler, gerçeğin akıl yoluyla sorulan sorulardan oluştuğunu ve kafada fikirler olmaksızın soruların var olamayacağını ileri sürmüşlerdir, idealizm, fikir üretmek için duyulara kuvvetle güvenmemiz gerektiğini, fakat fikirlerin, bizi dünya hakkında bilgilendirmekten uzak olduğunu vurgulamaktadır, 'Gerçek', idealistler için bir hedef değildir, Diğer bir deyişle

21

fikirler gerçek dünya hakkında bizi bilgilendirmemektedir. Gerçek, hayallerin olabilirliği ile yer değiştirmiştir. İyi fikirler faydalıdır. İdealizm (Osborne 1996, Poole1995 ten aktaran Lumpe, 1999) şu şekilde tanımlanmaktadır: İdealizm, çeşitli şekilleriyle dış dünya adına ortak bir inancı paylaşır, bu; kafada yaratılan bir şeydir. Fiziksel objeler, deneyim edinilen konularla ilgili olarak görülmektedir, yani gerçek; kafadaki veya deneyimdeki oluş şekli ile algılanmaktadır (Pode 1995, Bronowski 1973 ten aktaran Lumpe 1999). İdeal durum şu şekilde tanımlanmaktadır: Kesin diye bir bilgi yoktur. Bütün bilgiler kusursuzluktan uzaktır. Bilgilere temkinli yaklaşmamız gerekmektedir.

Yukarıdaki görüşlerin tersine realistler, gerçek bir dış dünyanın varlığını kabul etmektedirler. Realistler çevrelerindeki dünya hakkında gerçeği öğrenmeye çalışmaktadırlar. Realizmin pek çok şekli vardır. Eleştirel realistler, insan beyninin yaratıcılığını kabul etmeyi denerler ve olaylarda bir modelin varlığının insan beyni ile oluşturulduğunu reddederler. Hiçbir teori dünyanın kesin bir açıklaması değildir Fakat bazı

teoriler, diğerlerinden daha fazla gözleme önem verirler, çünkü dünyanın kendisi objektif bir şekildedir. (Barbour 1974, s.37, Lumpe, 1999: 86).

Yapısalcılık, bu grupların inanma sistemine baskın gelmeye çalışmamaktadır. Eğitimcilerin ve mesleki literatürün yapısalcılığa karşı olan felsefeleri karmaşıktır, Glasersfeld, eğitimin geniş şekilde öğrenci merkezli yaklaşıma gitmesini, standart bir müfredat veya ortak kabul edilen düşünce serileri olmamasını istemektedir.

Yapısalcılığın ideal temelleri vardır Çoğu yapısalcı filozof ve yazar, radikal idealist olma eğilimindedirler (Phillips, 1995 ten aktaran, Lumpe 1999: 88), Bu, bir tür şaşkınlığa yol açmaktadır'. Belki de eğitimciler bu yeni terminolojiyi şaşkınlığı önlemek için kabul etmelidirler. Poole, (1995 ten aktaran Lumpe 1999) yapısalcılığın kesin durumu için yorum yapmakta, ancak bunu üst düzeyde idealist bir tonlama ile birlikte açıklamaktadır. Yapısalcılığın, realizm ve idealizmin bir karışımı olduğunu savunmaktadır. Eğer idealistik yanı terk edilirse yapısalcılığın daha çok rastgele olacağını vurgulamaktadır (Lumpe 1999: 88)

Yapılandırmacılığın, sınıf içindeki uygulamaya dönük yanı şu şekilde gerçekleşmektedir; sınıftaki uygulamalar ve felsefe arasındaki ilişki ile ontoloji (gerçeğin doğası), epistemoloji (öğrenmenin doğası) ve pedagoji (derslerin doğası) arasında doğrusal bir ilişki olduğu ileri sürülmektedir. (Cobern, 1990 dan aktaran Lumpe 1999), Sormamız gereken; "idealist ontoloji, yapısalcı epistemoloji ve sınıf uygulamaları arasındaki ilişki nedir?" sorusudur'.

15

4. Yapılandırıcı Öğretim Uygulaması İlkeleri

Yapılandırıcı öğretim uygulamaları için 12 ilke ileri sürmüştür Bu ilkeleri benimseyen öğretmenlerin, yapması gereken uygulamaların şu şekilde olması gerektiği bildirilmişlerdir:

1. Öğrenci otonomisini (kendi inisiyatifiyle iş, ödev, çalışma yapma) yüreklendir,
2. Birincil bilgi kaynakları kullan,
3. Kognitif terminoloji kullan,
4. Öğrencilerin dersi yönlendirmesine, dersin stratejilerini ve içeriğini değiştirmesine izin ver,
5. Öğrencilerin kavranıları anladığını araştır,
6. Öğrencinin diyalog kurmasını ve bununla ilgilenmesini sağla,
7. Öğrencinin araştırma yapmasını cesaretlendir,
8. Öğrencinin ilk verdiği cevapları derinleştirmesini sağla,
9. Öğrencileri, kendi hipotezlerine karşıt olan delillerle karşılaştır, sonuçları fark etmelerini sağla ve tartışmayı cesaretlendir,
10. Soru sorduktan sonra zaman ver,

11. Öğrenciye ilişkileri bulması için zaman ver,

12. Öğrencinin doğal meraklılığını geliştir (Brooks ve Brooks, 1993: 103-116'dan aktaran Lumpe 1999:90).

Disiplin temelli içerik (müfredat) ve disipline bağlı yönlendirmelerin yukarıdaki listede olmadığı görülmektedir. Müfredat üzerindeki vurgunun en aza indiği görülmektedir. Çoğu eğitimci bu 12 ilkeyi benimsemektedir. Günümüzdeki çoğu eğitim gayretleri ve politika başlatma çalışmaları bu prensiplerle uyumlu olmak zorundadır.

İdealizm üzerine kurulan eğitim, deney temellidir. Yapıl and incil ar öğrencilerin deney yapmasını, sınıfta informal davranışları ve tartışma yapmayı ön planda tutmaktadırlar.

Realist eğitimciler, çeşitli öğretim yöntemlerini kullanılması önermekte ve öğrencilerin gerçek dünyayı anlamalarına öğretmenin yardım etmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar. Realizmin ezberi veya klasik ders vermeyi önerdiği söylenemez. Realizmin, bilginin öğretmenden öğrenciye direkt olarak tek yönlü akmasına yol açmadığı belirtilmektedir

Gelişmiş ülkelerde günümüzün pedagojik politikası .aktif öğrenme stratejilerini ön plana almaktadır. Yapısalcı literatürde öğretim ve öğrenmeyi tanımlamak için, ortak olarak şu kavranılar kullanılmaktadır, İnşa et (o

16

luştur), kullan, yorumla, keşfet, tartış, öner, soruştur, araştır, ilişkileridir, ilgilen ve işbirliği yap (Lumpe: 91-95).

Yapılandmalık, filozofik bir yaklaşım olarak sorgulanmalıdır Eğitim sistemimizce bilinçsiz bir şekilde kabul edilmemelidir Çoğu eğitimci, eğitim sistemini değiştirmek için yapısalcılığı savunmaktadır. Çoğu öğretmen, veli, politika yapıcısı yapısalcılık veya yapısalcılığın felsefi temelleri hakkında bilgiye sahip değildir Diğer yandan yapısalcılıktan doğan belirli pedagojik stratejiler üst derece faydalı ve etkili öğretim deneyimleri ortaya koymaktadır. Şöyle bir soru ortaya çıkmaktadır: Bir insan idealist olmaksızın yapısalcı olabilir mi? Yapılan tartışmalarda bu sorunun cevabı, 'hayır' olarak ortaya çıkmaktadır. Yapısalcılar, bütün etkili stratejileri tek başına kullanmamalıdır. Eleştirel realizm ve öğrenme stili(tarzı) araştırmaları, araştırma, proje, takım öğretimi aktJvitelerinin ne denli etkili olduğunu vurgulamaktadır.

Eğitim yönetimi ve okul yönetim ekibi okul politikası belirlemeden önce felsefi bakış olarak okulun misyon tanımında hangi felsefi ekolün kabul edildiğini açıkça ortaya koymalıdır. Böyle bir kabul, kararlar verilirken bir temel oluşturmaktadır. Okul kendi hedefi, müfredatı, materyali ve öğretim yöntemlerini belirlerken çeşitli öğretim stratejilerini bütün öğrencilerin öğrenmelerine fırsat verecek şekilde yapmalıdır

Yakın gelecekte politika yapanlar, ekstremist (uç, marjinal) noktalarda olmaktan kaçınacaklar ve pek çok konuda dengede kalmayı yeğleyeceklerdir. Eğitimde

ekstremizmden kaçınılmalıdır. Okul; her özellikteki öğrencinin öğrenebileceği bir yer olmalıdır,

Eğitimde eleştirel realizm adında bir felsefe ileri sürülmektedir. Eleştirel realizm, idealist yapısalcılığa alternatif sunmaktadır, Eğitimciler eleştirel realist (objektif realiteye inanmak fakat bunu insan etkileşimi ihtimali için yapmak) rolünü kabul ederlerse, bazı pedagojik stratejiler yapısalcılık ile ilişkili olacak ve standart müfredat daha akılcı seçeneklerle kabul edilir ve hoş bir hale gelecektir

Sınıf yönetimine etki eden felsefi yaklaşımlardan, sınıf içi uygulamalarına geçmek daha somut yararlar sağlayacaktır

İkinci Bölüm

Davranışçı model; ilgiyi, öğrencilerin öğrenmesi için Özel olarak düzenlenmiş sınıfa ve sınıf içi olaylara odaklandırmaktadır, Burada, öğretmenin doğrudan etkisi görülmektedir'. Öğretmen, sınıfta izleyeceği programın içeriği ve öğrencilerine yaptıracığı aktiviteler ile ilgili kararlar almakta ve sınıfı, sınıf içindeki eşyaları ve materyalleri bunlara uygun bir şekilde düzenlemektedir. En önemlisi, öğrencilerini olumlu davranışlara yöneltmekte ve onlardan da belirli davranışlar beklemektedir. Davranışsal açıdan öğretmen; öğrencilerin öğrenmesine yardımcı olacak ortamı hazırlayan, olayları ve davranışların sonuçlarını yöneten bir konumdadır (Bull, Solity, 2000: 3), Davranışsal modelin özellikleri bu bölümde incelenecektir.

Sınıf uygulamalarının düşünülmesi ve planlanması için başlangıç yolunu gösteren ve yönlendiren belli bir taslağa ihtiyaç bulunmaktadır. Davranışsal model, öğretme aşaması için gerekli olan net ve pratik bir bakış açısı göstermektedir Öğretmenlere, sınıf ortamını tarumlayabilmeleri ve yorumlayabilmeleri için sistematik bir yol göstererek "Çocuklar nasıl öğrenir ve öğretmenler etkililiklerini nasıl en üst düzeye çıkarabilirler?" gibi soruları cevaplandırmaktadır.

Aşağıda davranışçı modelle beraber ele alınan anahtar kavranılara yer verilmiştir:

1. Davranış öğrenilir,
2. Gözlenebilir olana odaklanmak gereklidir,
3. Öğrenme davranış değişikliğidir,
4. Öğrenme olmadan öğretme olmaz,
5. Çevre davranışları şekillendirir,
6. Davranışlar, önceki davranışların sonuçlarından etkilenir,

A. Davranışçı Modeldeki Önemli Kavranılar

Davranışçı model, davranışlar, ile çevre arasındaki ilişki üzerine odaklanmaktadır. Temel düşünce; davranışın öğrenildiği ve davranış tarzımızın günlük hayattaki tecrübelerimizden ve çevremizden etkilendiğidir.

Gün içinde öğrenciler; sınıfta, evlerinde ve sosyal etkinlikler gibi çeşitli ortamlarda arkadaşlarıyla kurdukları iletişimlerin neticesinde farklı davranış modelleri geliştirmektedirler. Öğretmenin bu ortamlara müdahale etmesi söz konusu olamasa da sınıf ortamında **yarattığı** yapay ortamda, başarılı öğrenmenin gerçekleşmesinde kilit bir rol oynamaktadır. Aşağıda Davranışçı Modeldeki önemli kavranılar incelenmektedir.

1. Gözlenebilir Olana Odaklanma

Başka bireyler hakkındaki düşüncelerimiz ve yargılarımız, o kişiler hakkındaki gözlemlediğimiz davranışlardan, yaptığımız çıkarımlarla belirlenmektedir. Aynı şekilde öğretmenler, Öğrencisinin kendine güveni olup olmadığını, tembel olması ya da okumadan hoşlanması gibi özelliklerini öğrencisinin yaptığı eylemlerinden çok davranışlarını yorumlayarak belirlemektedirler.

Başkaları hakkında yaptığımız yorumlar kişisel olduğu için bizim beklentilerimizden ve değer yargılarımızdan etkilenmeleri de kaçınılmazdır Bu nedenle iki öğretmen bir öğrencinin yaptığı harekete farklı şekilde tepki verebilmektedir. Öğrencinin gülümsemesi bir öğretmen tarafından küstahlık olarak görülebilirken, başka bir öğretmen tarafından utangaçlık ifadesi olarak yorumlanabilmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin sınıftaki davranışlar ve eylemler için objektif değerlendirmeler yapabilmeleri önemlidir.

Sübjektif değerlendirmeler, iletişimsizlik problemlerini de doğurmaktadır. Örneğin, rahatsızlık veren agresif terimler tüm bireyler için aynı anlama gelmekle birlikte, hangi hareketlerin rahatsızlık yaratıcı olarak algılandığı öğretmenden öğretmene farklılık göstermektedir. Böylesi çeşitli anlama gelen kelimeler öğretmen ve öğrencileri arasında da yanlış anlaşılmalara yol açmaktadır. Örneğin; öğrenciye "uğraşmayı kes" diyen öğretmen, öğrencisinin tam olarak ne yapması gerektiğini anladığını düşünürken, öğrenciler öğretmenlerinin ne istediği konusunda belirsizliğe düşmektedirler

Davranışçı modelin gözlenebilir olgularla ilgilenmesinin, olaylara karşı verilen tepkilerde ve başkalarıyla iletişim kurmada doğru sonuçlar verebildiği gözlenmektedir. Model; sadece görülen, duyulan, ölçülebilen olaylar ve eylemlerle ilgilenilmesini sağlamaktadır. Bu nedenle öğretmenin, çocuğun davranışını yorumlamak yerine onun ne yaptığı üzerinde durması

25

gerekmektedir. Tablo 1'de davranışsal olmayan tanımlamalar ve bazı alternatif davranış şekilleri verilmiştir(Bull, Solity, 2000: 6):

Tablo 1: Bazı davranışsal olmayan ve olan tanımlamalar

Davranışsal olmavan	Davranışsal
Ali kibar bir çocuktur.	- "Lütfen" ve "teşekkür ederim" gibi sözcükler kullanır.
	- Sınıfa girerken gülümseyerek arkadaşlarını selanılar
	- Soru sormak için parmak kaldırır.
	- Yerinden kalkmak ya da silgi almak için izin ister.
Ayşe öğretmeni hikaye okurken odaklanarak dinleyebilmektedir.	- 10 dakikalık hikâye boyunca öğretmene bakar.
	- Daha sonra hikâye hakkında sorular sorar.
	~ Daha sonra kendisi hikâye yazar,
Emre hatırlamakta güçlük çekmektedir.	- Cuma günleri üç kez ödevlerini okur.
Burak bugün sinirlidir,	- Sabah teneffüste üç çocuğu tartakladı
	- Çan'a kötü sözler söyledi
	- Sırayı her seferinde bozmaya çalıştı.

Öğretmenin gözlenebilir olan yukarıdaki yönetime alışması zaman alsa da bu görüşün faydaları küçümselemeyecek kadar fazladır. Öğrencileri kişisel değerlendirmelerle etiketleme (labeling) yönteminden kurtulup sınıf ortamını daha iyi gözlemleyerek öğrencilerle ve meslektaşlarıyla olan iletişiminin de güçlendiği görülebilir.

2. Öğrenme Davranış Değişikliğidir

Davranışçı model görüşüne göre; öğrenme davranış değişikliğidir. Böylece öğrencinin edindiği her beceri ve davranışlarındaki her türlü gözlenebilir değişim, öğrenmenin gerçekleştiğinin bir göstergesidir. Davranış değişikliği, aynı zamanda yapmaya alışkın olduğumuz hareketlerimizden vazgeçme şeklinde de olur; sigara içmeyi bırakan bir kişinin potansiyel zarar verici diğer hareketlerden kaçınması gibi.

3. Öğrenme Olmadan Öğretim de Olmaz

Öğretim ve öğrenme arasındaki sıkı bağ şu sözlerle ifade edilmiştir. "Öğrenme davranış değişikliğidir; öğretim bireyin kendi başına yapabileceğinden daha hızlı oluşur, etkileşme ve yardım etme anlamına gelir". Bu

20

26

alıntıdan öğretimin ancak öğrenme ile işlev kazanabildiği sonucu çıkmaktadır. Bu nedenledir ki öğretmenler, öğrencilerini kendi başlarına öğrenmeye bırakmak yerine arkadaşlarıyla iletişimde bulunabilmeleri için onları teşvik etmektedirler.

Yine de öğrenmenin, doğrudan öğretim olmadığı durumlarda da oluşabileceği üzerinde durmak gerekmektedir. Öğrenciler, gerek okulda gerekse okul dışında karşılaştıkları olaylardan veya akranlarından, farkında olmayarak bir takım bilgiler edinmektedirler. Bu nedenle her ne kadar öğrenme olmadan öğretim olmayacağını savunsak da öğretim olmadan öğrenmenin gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

4. Çevrenin Davranışı Etkilemesi

Davranışçı görüşe göre, çevresel faktörler davranışı iki yolla şekillendirmektedir. Birincisinde çevre, davranışın oluştuğu durumları yaratır yani birey davranışları, içinde bulunulan çevresel faktörlerin etkisi altındadır İkincisinde; içinde bulunan bireylerle beraber çevre, birbirini sebep ve sonuç ilişkisi içinde takip eden davranışları doğurmaktadır Gelecekte nasıl davranacağımızı belirlediği için çevresel faktörler ve davranışların birbirini takip etmesi belli bir bütünlük içinde ele alınmalıdır.

Tablo 2'de davranışların oluşumu ve başka davranışlara yol açması arasındaki zincirleme ilişki görülmektedir.

Tablo 2: Çevre ve davranış arasındaki etkileşim örnekleri (*Bitil, Solity, 2000: 9 dan adapte edildi*)

Olaylar	Davranış	Sonuçlar
1.Oda karanlık	İşık açılır.	Oda aydınlanır
2. Öğretmen Fatma'ya soru sorar	Fatma doğru cevabı verir.	Öğretmen cevabın doğruluğunu onaylar ve Fatma'ya övgüde bulunur
3 Teneffüsten sonra derse başlar	Gülsüm derse geç girer	Öğretmen döner ve kızgın bir şekilde Gülsüm'e geç kalma sebebini sorar
4 Okui içi futbol karşılaşmasında top Emre'ye atılır	Emre topu kaleye atar	Taraftarlar tezahüratta bulunur ve kaptan Emre'yi över

Not Birinci örnekteki davranış çevresel değişikliğe etki etmektedir, ikinci Örnekteki sonuçlar olumlu iken, üçüncü örnekteki sonuçlar olumsuzdur. Dördüncü örnekte küçük bir hareketin birden fazla sonuçlar doğurabileceği tasvir edilmiştir.

5. Yaşanmış Olaylar

Önceden meydana gelen olaylar, davranışlarımızı belirleyici rol oynamaktadır. Örneğin; güneşli bir günde sahilde ve okul ortamındaki giyinme tarzımızda farklılık olduğu gibi çevresel faktörler de bizim nerede ve nasıl davranacağımızı belirlemektedir.

Böylesi ortanılardaki en ufak bir değişiklik, davranışlarda da değişikliğe sebep olmaktadır'. Örneğin; bir çocuk bisikletten düştüğünde yanında bulunan kişilere göre farklı davranışlar sergilemektedir Yanında kimse olmadığında bisikletini alıp evine giderken,

yanında arkadaşları varsa bu olayı alaya alabildiği gibi, yanında onu seven koruyucu bireyler olduğunda da kendini acındırmaya çalışması ve ağlaması da ihtimal dahilindedir

Yukarıdaki örnekte gelişen olaylar planlanmamıştır, Ancak öğretmen sınıf ortamında Öğrencilerden, istenilen davranışlarda bulunabilmeleri için onlara gerekli ortamı yaratmaya çalışabilir. Örneğin; bir arinenin çocuklarına aniden yatağa gitmeleri gerektiğini söylemesi yerine işbirlikçi bir tutumla uyumak için beş dakikalarının olduğunu belirtmesi çocukların itirazını engelleyecektir.

6. Davranışların Sonuçları

Davranışçı modele göre, belli bir davranışın sonucunda ortaya çıkan olaylar, davranışın devam ettirilmesi ve ısrarcı oturtmasında etkili olmaktadır Olumlu sonuçlar doğurmuş olan davranışların yinelenme olasılığı oldukça yüksek iken, kötü ve istenmeyen sonuçlara sebep olan davranışların tekrar edilme ihtimali de bir o kadar azdır Zaman içinde farklı ortamlarda belli şekillerde ortaya çıkan sonuçlar daha sonraki davranışlarımızı şekillendirmektedir.

Sınıftaki öğrenci davranışlarının sonuçları, öğretmenlerin çoğu tarafından değerlendirilmektedir. Öğretmen görmek istediği davranışların sürdürülmesi ve istenmeyen davranışlardan vazgeçilmesi için öğrencilere davranışlarının sonuçlarını, diğer bir deyişle tepkisini, etkili ve doğru bir şekilde iletbiîmelidir (Bull, Solity; 2000:10).

7. Deneyim Yoluyla Öğrenme

Çevresel faktörler ve sonuçlarının davranışlar üzerindeki etkilerinin incelenmesinden sonra temel soru olan "Alışkın olduğumuz yollarla davranmayı nasıl öğreniriz?" sorusunu ele almak uygun olacaktır, Davranışsal

28

23

modele göre; etrafımızda olan olaylar ve bunların sonuçları bizim davranış tarzımızı şekillendirmede belirleyici rol oynamaktadır.

Bu döngünün nasıl işlediğini canlandırabilmek amacıyla bulmaca ile uğraşan bir kişi örneği verilebilir. 100 parçalık tamamılama bulmacası verilen kişinin daha önceden bu konuda hiçbir tecrübesi olmamakla beraber, yol gösterici hiçbir açıklama da yapılmamıştır. Kendi başına bulmacayı tamamılayacak olan kişi, gerek renklerin eşleşmesi gerekse parçaların tamamılanmasını sağlayarak bunu çözmeye çalışırken atnğı her adını, bir sonraki adımın doğru veya yanlışlığını etkileyecektir. Bireye yaptığı hareketlerin uyum derecesine göre geri bildirim verilecektir Başarılı olduğu sürece devam etme motivasyonu artacak, başarısız olduğunda da bulmacadan vazgeçme olasılığı ortaya çıkacaktır. Başarılı veya başarısız olması onun başka bulmacaları çözme isteğinde rol oynayacaktır.

Böylesi bir deneyim, daha karmaşık durumlarda da uygulanabilmektedir. Örneğin sınıf yönetiminde etkili ders öğretimi için çeşitli teknikler kullanan öğretmen, öğrencilerin

davranışlarındaki değişimleri temel olarak kullandığı yöntemlerin başarılı olup olmadığını değerlendirebilmektedir. Kısaca öğretmenin sınıf yönetimindeki davranışları, sınıf ortamındaki tecrübeleri tarafından şekillenmektedir.

Tek basma öğrenmek, çoğu zaman tekrar gerektirmekte ve zaman almaktadır, Aslında yalnız basma bırakıldığımızda öğrenmenin olması da oldukça zor olmaktadır. Çocuk veya yetişkin olarak başkalarından günlük hayatta pek çok şey öğrenmekteyiz. Yeni konuşmaya başlayan bir çocuk, İlk kelimelerini duydukları sözlerden oluşturur. Öğretmen, meslektaşlarının tavsiyelerinden veya tecrübelerinden yararlanarak ve onları gözlemleyerek pek çok şey öğrenmektedir. En basiti, bulmaca örneğindeki bireyin bile belli oranda yardıma ve yönlendirmeye ihtiyacı olduğudur,

Diğer bireylerin hareketleri, bireye nasıl davranılması gerektiği konusunda yol gösterici olacaktır. Çevredeki bireylerin yaptıkları, söyledikleri ve yazılı talimatları taklit edilir, Böylece bulunan ortama uyumlu olan davranışlar sergilenmeye çalışılır. Bu şekilde daha önceden hiç sahip olunmayan tecrübeler edinilir. Davranışçı model, sadece gözlenebilir olanlarla ilgilendiği için bu anlamda kısıtlılıkları vardır.

Davranışçı model, davranış yönetimi ve davranış değişikliği uygulamalarında büyük etkiye sahiptir. Bireylerin davranışlarında değişiklik meydana getirebilmek için kasıtlı olarak güçlü bir model uygulamak düşünülüyorsa ciddi etik düşünceleri de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu etik davranışlar, öğrencilerin davranışlarının yönetilmesindeki dikkati ve onlardan beklenen davranışların seçimini içermektedir.

B. Sınıf Yönetimi Değişkenleri

Stratejilerin etkiliği; öğrencilerin aktivitelere katılımlarına ve verilen iş ile ilgilenmelerine liderlik ederken, öğrencilerle bireysel olarak nasıl ilişki kurulduğuna ve onların bireysel farklılıklarının anlaşılıp anlaşamamasına bağlıdır Sınıf yönetimini, her biri çok önemli sınıf yönetim becerileri içeren aşağıdaki değişkenlere göre ayarlamak gerekmektedir (Cangelosi, 2000: 8-11):

■ Öğrenmeye ilgili/istekli olma: Öğretmenler, öğrencilerine bir şeyler öğretmek için istekli olabilirler, fakat bütün öğrencilerin öğrenmeye aynı düzeyde ilgi göstermeleri beklenirse hayal kırıklığına uğranabilir. Çocukların ve gençlerin okula gösterdikleri ilgi, aşırı derecede kaçma ile a-şırı derecede İstekli olma arasında kademeli olarak değişir. Öğretimin en zor yanları; (1) ilgisiz öğrencileri öğrenmeye motive etmek, (2) ilgili olanların da şevkini ve motivasyonunu arttırmaktır

■ Kendine güven: Bazı öğrenciler öğrenmeyi yeni beceriler ve yetenekler kazanma şansı olarak görmekte bazıları ise öğrenmeyi, becerilerinin ve yeteneklerinin zorlandığı rekabetçi bir durum olarak görmektedirler Son grubun tam tersine, ilk grup hataların alaya almacağı korkusu taşımamaktadır. Bu nedenle bu öğrenciler zorlayıcı çalışmalarda bulunmaya ve hatalarından bir şeyler öğrenmeye isteklidirler. Öğrencilerin çalışmalar için sarf etmek isteyecekleri çaba, sadece o işe verdikleri değere değil, aynı zamanda o işi

başarıyla tamamlanabilme ihtimallerine de bağlıdır. Sorun çözme, ilişkileri tanımlama, akademik konuları analiz etme ve iletişimlerini yorumlama, öğrencilerin uzun zaman boyunca çalışmalarını gerektiren bilişsel işlemlerdir. Becerilerinde kendine güveni olamayan öğrenciler, zorlandıklarında çalışmayı bırakma eğilimi gösterirken, özgüveni daha fazla olan öğrenciler, zorlanmaya karşı daha fazla direnç gösterip, uğraştıkları işe devam edebilirler,

"Önemli olanı algılama: Yetişkinler, okulları çocuklarını geleceğe hazırlayan araçlar olarak görmektedir. Anne-babalar çocuklarına "Çok çalış ki büyüyünce iyi bir iş edip kendini kurtarabileşin" demektedirler. Fakat öğrencilerin çoğu gelecekte yetişkin olarak bir şeyler başarmaktansa, çocuk ya da genç olarak şu an bir şeyler elde etmekle daha çok ilgilenmektedirler Onlara, bugün yarından daha önemliymiş gibi görünmektedir Bu nedenle öğrencilerin birçoğu öğretilenlerin yararlarını hemen görmek istemektedirler. Öğrencilerin yararlı buldukları konular arasında da çok fazla çeşitlilik vardır, Mesela, bazı öğrenciler başarılarıyla ailelerini mutlu etmeye önem verirken, bazıları için arkadaşlarının desteğini almak daha önemlidir. Bazıları ise çabalarının kendilerini tatmin etmesine, dışarıdan gelecek tepkilerden daha çok önem vermektedir,. Öğrencilerin bu

24

arzulan, onları bir işe girişmeye motive etmek için kullanılabilir, fakat bazılarının başarısız olma korkusu çaba göstermelerini engelleyebilir. Başarısızlığı engelleme istekleri, başarılı olma isteklerinin önüne geçebilir- Ne durumda olursa olsun, her Öğrenci kendisi için önemli olana dayanan dürtülerle güdülenmiştir,

a Okula karşı tavır: Öğrencilerin bir kısım, öğretmenin deneyimlerinden yararlanma beklentisi içinde, öğretmeni sanki arkadaşırıruş gibi karşılayacaktır. Geri kalanlar ise öğretmenin onlara yardımcı olabileceği ile ilgi-lenmeksizin, öğretmeni kendi istediklerini engelleyecek bir otorite olarak görmektedirler,

■ Sonuca varma becerisi: Öğrenciler için hazırlanan aktivitelerin (problem, alıştıırma, proje, ödev, gözlem vb) pek çoğu onları yüksek-seviyeli bilişsel işlemler ile karşı karşıya getirmektedir (örneğin, tümünden gelim ya da tüme varım metotlarıyla sonuca varma). Bu gereksinimler ergenler ve daha küçük yaş grupları için biraz zorlayıcı olabilmektedir.

a İster ilköğretim, ister lise seviyesinde öğretmen olunsun, farklı sonuca varma süreçlerine sahip, çok sayıda öğrenciyle karşılaşmaktadır. Başardı bir geçmişe sahip öğrenciler yüksek-bilişsel öğrenme faaliyetlerinde bulunmakta, şevk kırıcı deneyimleri olan öğrencilere nazaran, daha istekli olmaktadır.

» Önceki basardan İkinci sınıftan sonraki her hangi bir seviye için hazırlanmış bir ders kitabının ilk sayfalarına bakıldığında kitabın daha önceki sınıflarda edinilen bilgileri tekrarlayıp, öğrenciye hatırlatılması için Özel olarak hazırlanan materyallerle başladığı görülecektir Yazarlar, daha önceki derslerde içeriğin öğrenciye sunulmuş olmasının, bütün öğrencilerin konuyu kavraması anlamına gelmediğinin bilincindedirler. Birçok Öğrenci, kendilerine yeni bir konuyu öğretmeden önce, öğretmenin öğrenciler tarafından

bilinmesinin gerekli olduğunu düşündüğü bazı içerikleri öğrenmemiş olabilir. Fakat bilgi boşlukları öğrenciden öğrenciye değişecektir. Daha da ötesinde, birtakım öğrenciler, sunulması düşünülen ileri seviyedeki konuları önceden edinmiş olacaktırlar. Öğrencilerin ihtiyaçlarını değerlendirmek, onların bilişsel becerileri ve yetenekleri a-rasındaki farklılıkların keşfedilmesini sağlayacaktır, Birçok öğretmen için önemli olan konu; öğrencilerin iletişim becerilerindeki farklılıklardır. Öğrencilerin aktivitelere katılımını teşvik etmek onların hem mesajı alabilme (dinleme ve okuma yoluyla) hem de mesaj verebilme(konuşma ve yazma yoluyla) becerilerine dayanır,

■ Üzerine bilgi kurulabilecek deneyimler: Farklı öğrenciler sınıfa farklı ilgiler getirirler. Sporla ilgilenme, küçük kardeşine bakma, motor tamir

25

etme, çırak olarak çalışma, seyahat etme, enstrüman çalma, sağlık sorunu olma, hayvan besleme vb. Bunlar sınıfta öğrencilerin katılımını sağlamak için kullanılabilir. Ders, çocuğun ilgi alanına giren, yaşantısı içindeki konularla bağdaştırılabilir,

a Ev ve okul yaşamı: Çocuklar gençler sürekli olarak evlerine ilişkin sosyal baskı altındadırlar. Öğrencilerin yetiştirilme biçimi; aile tarafından desteklenmiş-bir kenara itilmiş, sürekli ilgilenilmiş- hiç ilgilenilmemiş, sağlıklı yetiştirilmiş-ezilmiş şeklinde ya da bunların karışımı olabilir'. Genelde bütün öğrenciler için arkadaşları tarafından kabul edilmek önemli bir sorundur (Tierno, 1994). Bazı Öğrenciler, öğrenme sürecinde ve öğretmenle işbirliğinde arkadaşlarının desteğini almaktadırlar. Bazı öğrenciler ise öğretmenle işbirliği yapmanın arkadaşlarıncaya onaylanmayacağı düşünmektedirler, Hatta bir kısım öğrenciler bireysel güvenlik korkusuyla çetevari hareketlerde bulunabilir. Öğrencilerin maruz kaldığı baskıları anlamak çok önemlidir fakat onların bir çok dezavantajla (aile baskısı gibi) yaşıyor olmaları, kendi hareketlerini kontrol edememeleri öğretmenlerin onlardan daha az şey beklediği anlamına gelmez, Evdeki ve sosyal yaşamdaki farklılıklar, öğrenciler arasında birtakım konular bağlanımda gelişki yaratmaktadır. Bunlardan bazıları; öğrencilerin okul ö-devlerine ne kadar zaman ayırdıkları, ödev yapabilecekleri bir yerin o-lup olmadığı, velilerine destek ve işbirliği konusunda güvenilip güvenilmeceğidir

" Kültürel altyapı: Kültürel farklılıkların bilincinde olmak; öğrencileri, okulla ilgilenmeleri ve katılımcı olmaları için motive ederek yararlı olmaktadır. Ülkemizde sınıf yönetimi stratejilerinin, özellikle büyük şehirlere daha iyi yaşam özlemiyle göç eden, kentin kenar kesimlerinde oturan ve farklı bölgelerin gelenek ve kültürlerini yaşatan ailelerden gelen çocuklara göre düzenlenmesi gerekmektedir.

■ Okuldaki eşyaları kötü kullanma: Yetersiz çalışma becerileri, sıkılma, kendine güvensizlik, yorgunluk, hiperaktivite ve akademik olmayan ilgiler öğrencilerin katılımlarını engelleyen faktörlerden birkaçıdır. Ders çalışırken okuldaki eşyalarla çok haşır neşir olma ya da eşyaları hiç kullanmama Öğrencilerin akademik çalışmalarını engelleyen zorluklardan

bir kağıdır (Cangelosi, 1990: 64-66). Bu etkileri yumuşatma stratejileri de mutlaka sınıf yönetimi planına dâhil edilmelidir

» Bireysel Farklar: Sınıfta özel ihtiyaçları resmen belirlenmiş kişiler olabilir. Zihinsel özürler, duyma bozuklukları, konuşma ve dil bozuklukları, otizm, travma tik beyin hasarlanmaları, diğer sağlık sorunları ve bazı öğrenme zorlukları özel eğitim sınıflandırmasına dâhil olan rahatsızlıklar

26

dır. Özel-eğitim statüsündeki öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verirken, diğer öğrencilerin de duyma, görme, fiziksel ve zihinsel işler yapma, duyguları kontrol etme ve konsantre olma bağlamında farklılıklar göstereceklerini unutmamak gerekir.

• Anti sosyal eğilimler: Öğrenciler aynı zamanda agresif ve saldırgan, yardımsever ve sosyal olma eğilimlerinde de farklılıklar gösterirler. Anti sosyal davranışlar, okuldaki topluluğun huzuruna bir tehdit oluşturması açısından engelleyici ve tehlikelidir (Cangelosi, 2000:11).

= Celep'in (2002) yaptığı bir araştırmada; ortaöğretim öğrencilerinin akademik ihtiyaçlarının karşılanması konusundaki sorulara verdikleri cevaplarda en yüksek yüzde oranları ve aritmetik ortalamaları dikkate alındığında aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

- Öğrencilerin % 47'si sınıfı fiziksel olarak iyi düzenlenmiş bulmadıklarını,
- " Öğrencilerin %37'si öğretmenlerin derslerinde sınavdan önce yeterli tekrar yapmadıklarını,
- o Öğrencilerin %39'u sınıfta konuşulanların dikkatle dinlenmediğini,
- • Öğrencilerin büyük bölümü sınıfta düşüncelerini diğer öğrencilerle paylaşma konusunda istekli olmadıklarını bildirmişlerdir,

Üçüncü Bölüm

Öğretmenlerin sınıfa girer girmez ortamı sakinleştirmeleri, bir bakışla hatalı tavırları bastırmaları; sınıfı çeşitli aktiviteler ile yoğun bir ortama kavuşturmaları beklenmektedir. Ancak bütün bunların gerçekleşebilmesi için bazı yeterlikler gerekmektedir. Mükemmelliğin en üst seviyesinde bireysel karizmanın etkisinden bahsedilse bile öğretmenin tavrı, çalışmaları etkili öğretmenler tarafından gerçekleştirilen belli becerilerden etkilenmektedir. Bu beceriler, mesleğe yeni adım atan öğretmenler tarafından öğrenilebilir ve uygulanabilir. Bu bölümde sınıf yönetiminin ana kuralları incelenmektedir. Öğretim; parçaların toplamından daha fazlasıdır. Araştırmalardan, başarılı öğretmenlerin gözlemlenilmesinden, anektodlarından ve uygulamalarından, yola çıkılarak "sınıf yönetimindeki dört kuralı." belirlemek mümkün-dür(Smith, Laslett, 1993:1-14):

A. Kural Bir: Öğrencileri Sınıfa Alma

Bu kural, aktivitelere başlamadan önce karmaşık ve düzensiz olan ortamın giderilmesi ve derse canlı bir başlangıç ile geçilmesinin önemini vurgulamaktadır. Eğer öğretmenler, derse girdiklerinde malzeme dağıtımı veya gerekli araç-gerecin aranması ile meşgul olurlarsa, sohbet, oyalanma ve diğer üretimsel olmayan hareketler için fırsat yaratmış olurlar.. Derse direkt geçişi engelleyen ve önceden yapılması gereken bu hazırlıklar büyük zararları olmasa da öğretmeni önerilerde bulunmaya ve azarlamaya sevk etmektedir veya dersi başlamasını geciktiren disiplinsizliğe zemin yaratan düzensizlik ortamı oluşturmaktadır. Öğrencileri sınıfa alma hareketi "Selanılama, Yerleştirme olmak üzere iki aşamadan oluşur.

Selanılama: Derse başlamadan önce öğretmenin sınıfta bulunup, öğrencilerini karşılayan bir ev sahibi ortamı yaratması ve sessiz bir şekilde

28

öğrencileri sınıfa ne zaman davet edeceğine karar vererek, otoritesini yansıtmayı gerektirmektedir. Böyle bir karşılaşmanın aynı zamanda, sınıfın temizliğini kontrol etmeye, malzemelerin dağıtılıp, gerekli yönlendirmelerin yapılmasına ve örneklerin tahtada yazılı olup olmadığı kontrol etmeye faydası da vardır. Bu da öğrencilere zihinsel bir rahatlık sağlayacaktır. Büyük okullarda ve kalabalık sınıflarda böyle bir karşılaşma yapmak öğretmen için zor olabilir. Ancak bu durum öğrencinin derse katılımında yararlı bir uygulama olacaktır.

Yerleştirme: Derse, öğrenci yaşına ve sınıf seviyesinin gerektirdiği aktivitelerle göre oturma düzeni farklı olsa da, başlangıçta öğrencilerin nereye oturacağı öğretmenler tarafından belirlenmelidir. Sınıfa girişte olduğu gibi, bu da sorumluluk bilincinin oluşturulmasındaki diğer bir önemli noktadır. Öğretmenler, iş birliğini teşvik etmek için öğrencilerin kendi istedikleri arkadaşlarıyla oturmalarına izin verebilirler ya da potansiyel ilgiyi üstüne çekmek için uğraşan öğrencileri dağıtabilirler, ancak sınıftaki yerleştirme ve dağıtım işlemi öğretmenin kontrol şuurları içindedir. Hangi öğrencinin nerede oturduğunu belirten oturma planı, öğretmenlerin Öğrencilerinin isimlerini çabuk öğrenmelerini ve onlara isimleri ile hitap etmelerini sağlamaktadır Böylece ileriki derslerde tekrar gruplamaya ihtiyaç duyulacak olsa da, başlangıçta belli bir düzenin oluşturulması ve devam ettirilmesi en azından ilk derslerde kolaylık sağlayacaktır.

B. Kural İki: Dersin Bitirilmesi

Birçok disiplin problemi, derse kötü bir başlangıç yapılmasından doğmasına rağmen, problemin oluşmasına fırsat veren diğer bir etmen de dersi bitiriliş şeklidir. Bu nedenle dersi bitirilmesi ikinci kural olarak ele alınmaktadır. Tecrübeli öğretmenlerin bir aktiviteden diğer bir aktiviteye geçişi, başarılı bir şekilde ele almalarının en can alıcı bölümü her dersi dikkatlice ve planlanmış bir şekilde bitirebilmeleridir. Dersin içeriği; ders sonunda bir rahatlama iç geçişi ile kaybolup gidebilir. Üretime dayalı ders, gürültülü, karmaşık ve

stresli bir son ile noktalanırsa, öğrencilere ilginç gelen öğrenme tecrübesi kolayca kaybolur ve öğretmenle sınıf arasında oluşan mutlu paylaşım yok olup gider Bu nedenle öğretmenlerin dersin bitiri-lişi ve öğrencilerin gitmesine izin verilmesi gibi iki safhayı göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.

Dersin bitirilmesi için normal süreç; sentezleme, düşünme, öğrenilenlerin uygulanması ve kullanılmasıdır Öğrencilerin düşünürken kitap ve malzemelerini toplamaları, aynı zamanda yazı yazmaları zordur. Öğrencileri, dersi bitirmeden iki dakika evvel uyarmak veya sözün yanda kalmayacağı

29

şekilde dersi bitirmek faydalıdır. Malzemelerin ve kitapların toplanması, tekrar' etme ve özetleme gibi tüm işlerin rahatlıkla bitirilmesi için yeterli zamanın ayrılması önem taşımaktadır. Soru cevap şeklinde olabilen bu bölüm, öğretmenin dersin amaçlarına ne oranda ulaşıldığını ve hangi noktaların gözden geçirilmesi gerektiğini belirleyebilmesini sağlamalıdır. Buna ilave ya da bazen alternatif olarak bu zaman diliminde, dersin İçeriğinin kısa bir özeti, önceki derslerle ilişkisi veya bir' sonraki dersle bağlantısı kurulmaya çalışılabilir.

Bireylere olumlu geri bildirimde bulunmak, iyi yapılan işi takdir edebilmek ve zorluk çeken öğrencilere gelecek seferde daha farklı olabileceğinin güvenini verebilmek için zamanın kullanımının ne denli önemli olduğu açıktır. Bu, dersin temasının tazelenmesi, özetlenmesi ve kuvvetlendirilmesi için bir fırsattır. Aynı zamanda, özellikle dersi zor bulmuş öğrencilerin son bölümü önceki bölümlerin ödülü olarak görebilmeleri için dersin oyun, bulmaca veya hikâye ile bitirilmesi de iyi bir fikirdir Böylesi parlak ve o-lumlu bir bitiriş, en yetersiz öğrencinin en zor konuyu bile mutlu ve eğlenceli bir biçimde algılamasını sağlamaktadır.

Öğrencilerin Dersten Ayrılmalarına İzin Verilmesi: Öğrencilerin dersten ayrılmalarına ilişkin yöntemler, öğrenci yaşına göre değişiklik göstermektedir,. "Kollar bağlı, dik oturarak" ve benzeri gelenekselleşmiş yönlendirmeler küçük öğrencilerin kontrolünde uygun olabilir ancak böylesi bir yöntem, yaşı büyük öğrencilerin tepkisine yol açmaktadır, Yine de sınıftan dışarıya çıkarken sıra ve sınıftaki diğer eşyalar ile teması en aza indirecek bir düzenin sağlanması gerekmektedir. Aksi takdirde, bir somaki ders için öğretmen değerli olan hazırlanma zamanını; yerlerin temizlenmesi, sıraların ve masaların düzenlenmesi veya bireylerle kimin nerede olması gerektiği gibi konuları tartışarak harcamak zorunda kalabilmektedir,

Eğer öğretmen dersin tamamlanmasını ve nasıl bitirilmesi gerektiğini düşünmezse öğrencilerin kafasını karıştırarak gereksiz bir çatışma ortamı yaratabilir. Sınıf ile önceki toplantılarda basit bir trafik düzenlemesi yapılmalıdır. Sonuçta, öğretmenin kibar hareket beklentisinin olması temeline dayanarak bireysel disiplin, düzenli bir ayrılmayı da sağlar, yine de masadan masaya düzenli bir ayrılışın sağlanması da gereklidir Sıra şu şekilde olur:

Temizleme, kitap ve malzemelerin toplanması, öğrenmenin kontrolü ve geri bildirim, oyun veya diğer rahatlatıcı aktivitelerle dersi bitirme, öğrencileri diğer aşama için düzenleme (örnekteki gibi Öğrencileri paltolarım almak için sıraya koyma) ve son olarak ayrılığı yönlendirme (gerekirse kapıda durarak koridora akışı ayarlayabilmek).

C. Kural Üç: Ders İçeriğini Öğrenmek

Öğrencilerin belli bir konu hakkında, kendilerine öz saygıları ve yeterlilik duyguları, öğretmen o konuyu ele alış becerisine belli oranda bağlı olmaktadır

İçerik: Öğrenmedeki zorluklar ve getirdiği davranış problemleri, genellikle ders içeriğinin, dersin sunulduğu öğrencilerin becerilerine uymamasından kaynaklanmaktadır. Daimi başarısızlığın öğrenmeye karşı soğumaya sebep olması. yüzünden ilgili bölümler ve öğretmenler tarafından müfredatın, öğrenci seviyesine uygunluğunun sağlanması için, dikkatlice incelenmesi gerekmektedir. Farklı yetenek ve becerilere sahip öğrencilere uygun öğrenme imkânlarının sunulabilmesi için öğretim yöntemlerinin ve kullanılan materyallerin de dikkatli bir şekilde incelenmesi gerekmektedir Öğretim işlemi öğrencilerin bildiklerine, anlaşılmış bilginin üstüne bir şeyler ilave ederek, her öğretim amacı için küçük adımlar planlayarak ve bu aşama olmadığında planlarda değişiklik yapmaya hazır olma yollarını bularak, ders tasarlanmalıdır-.

Derste hareketliliğin sağlanabilmesi için belli bir hız sağlanmalıdır Dersin başlangıcı ve bitimi için hazırlanmış aktiviteler bu amaçlara ulaşma yolunu açmakla beraber dersin ana bölümünde çeşitliliğin sağlanması da, özellikle blok derslerde önemlidir. Konuları küçük bölümlere ayırmak, sessiz aktivitelerden hareketli aktivitelere geçişin sağlandığı programlar, ikili ve gruplar halinde işbirlikli öğrenmeler yararlıdır. Bu tür bir strateji insan beyninin, yorulmaktan ve bıkmaktan doğan dikkat kaybını önlemekte etkili bir yoldur..

Elde edilmesi zor olmasına rağmen, her dersin her bir öğrenci üzerinde iz bıraktığını görebilme arzusu öğretim hızını devam ettirmeye yardımcı olmaktadır. Böylesi çabuk geri bildirimler ve pekiştirmeler, özellikle önceki tecrübelerinde doğru yolda olduklarını bilme ihtiyacını duymuş ve öğrenme zorluğu yaşayan öğrenciler için çok önemlidir. Bu öğrenciler "onlardan ne istediğimizi bildiklerinde onu yapacaklarından" yönlendirmeleri açık ve net bir şekilde sunan öğretmenlerden faydalanacaklardır.

Sınıf aktivitelerinin hızı, akışı ve teneffüslerin derse karşı ilginin azalmasına sebep olması, disiplin açısından önem taşımaktadır. Derste canlılık olmasına rağmen, öğrenmenin daha az olduğu aktivitelere ve tartışmalara yoğunluk verilen durumlar da olabilmektedir. Doğru dengeyi bulabilmek her zaman kolay olmayabilir, çünkü aynı şey üzerinde durmak sıkıcı olabilir veya sürekli değişiklik karışıklığa yol açabilir. Ancak tüm derslerde belli oranda dinleme, bakma, düşünme, konuşma, okuma ve yazmaya yer verilmelidir

Tavır: Olumlu ilişkiler, bireylerin birbirleri ile iletişimlerinin tavrından oluşmaktadır Öğretmen açısından bu durum, öğrencileri nasıl sorularla yönlendirip, tavır üzerine

öğrencilerin beklentilerini nasıl sunduklarına bağlıdır. Sınıftaki atmosfer, sürekli değişim gösteren hava sistemine benzer. Etkili öğretmen, olası rahatsızlığı belirleyip kötü bir sonuç doğurmasına engel olmak için önlemini alır. Hava tahminlerinde olduğu gibi, başarılı önsezi; uyarı belirtilerine uyanık olmayı gerektirir ve bu sakince durumu izleyen öğretmenler tarafından fark edilebilir.

Öğretmenin dikkatli bir gözlemi; a) öğrencinin belli bir sınırlama olmadan işi tamamlamasını, b) bireylerin yapmak istediklerini yönlendire-bilmeyi c) yardım gerektiğinde yardımın dozunu ayarlayabilmeyi d) bir görev bittikten sonra ne yapılacağı bilmeyi kapsar. Örneğin, okuma ve anlamada zorluk çekildiği zaman; konu başlıklarından, özetlerden ve anahtar kelimelerin açıklanmasından yardım sağlanabilir.

Sakinlik; bireylerin bir aktiviteden diğer bir aktiviteye kolaylıkla geçişinin sağlanması da gereklidir. Böylece geçişler kolaylıkla, sorunsuz yapılabilir ve asıl görevini bitiren öğrencinin meşgul olabileceği takviye malzemenin temini ile disiplin problemlerinden kaçınılabilir. Bu, tüm sınıfın bir aktiviteden diğerine geçmesini kolaylaştırır, Disiplin ile ilgili sorunlarda öğretmenler çekimser kalıp bir önlem almadıkları takdirde sınıfın sakin ortamı, yerini belirsizliğe bırakmaktadır. Cezalar arttıkça şikâyetler daha da artmakta, olumsuz yorumlar yapıldıkça tansiyon artmakta ve öğrenciler yapmakta oldukları ödev veya alıştırmadan uzaklaşabilmektedirler

Öğretmenin sınıfa hitap tarzı, öğrencilere karşı tavrını belirlemekte ve vermek istediği mesajı sadece sözleri ile değil söyleme şekli ile de ortaya koymaktadır, Sınıfa karşı konuşmaya başlamadan önce, tüm öğrencilerin ellerindeki işleri bırakmalarını sağlayıp dikkatlerini toplamak önem taşımaktadır. Bu şekilde aktarılan bilgi, derste dikkat dağılmasından dolayı ara vermeyi de gereksiz kılar. Bilginin anlaşılması için yüz ifadeleri ve sesin tonu da önemlidir Israrlı kaş çatma ve tehdit edici bakışlar sinirli bir bağırma kadar olumsuzluk yaratmaktadır.

"Sessiz öğretmen, sessiz sınıf" sözü iyi bir öğüt gibi görülmele beraber "duyulamayan öğretmen, acı çeken sınıf" yorumu da gerçek olabileceği için dikkat edilmesi gereken bir konudur. Beklentilerin karşılanabilmesi için net ve yeterli bir ses gereklidir. Her sınıfta duyma bozukluğu olan en az bir Öğrencinin bulunabileceği ihtimali göz önüne alınmalıdır, Konuşma; "öğrencilerin duymak isteyecekleri ve tüm gün öğretmenin bozulmadan kullanabileceği bir ton ile sunulmalıdır."

Öğretmenlerin konuşma sırasında gözlerini kullanma teknikleri; projektör, fener kulesi tekniği olarak adlandırılmıştır. Her cümle, farklı bir öğrenci ile göz teması kullanılarak söylenilir. Cümle bitiminde veya farklı bir fikrin sunumunda öğretmen bakışım farklı bir öğrenciye yönlendirilerek diğer bir yorum için üçüncü kişi seçilir ve iletişim bu şekilde devam eder. Bu şekilde öğretmenin bakışları bir projektörden çıkan ışınlar gibi siniri sarar ve öğretmen sınıfın her bir cephesinde neler olduğunu hisseder,. Yanlış bir davranışa karşı, öğretmenler tarafından "Arkamda gözüm var" tavrı hüküm sürse de hata yapanları uyarmadan önce bu kişilerin hatalı davranışlarını kendilerinin düzeltmesi beklenmelidir.

Öğretmede diğer önemli bir nokta, öğretmenin sorularının odak noktası ve amacıdır. Sorular dikkatsiz veya ilgisiz olan öğrenciyi tuzağa düşürmek için kullanıldığında, dikkati çekebilmede olumsuz bir iletişim kaynağı olacak ve yetersiz öğrenciler için utanma ve aşağılanmaya neden oluşturacaktır. Öğretmenler için olumlu yaklaşımla soru sormanın amacı şunlardır; a) sunulmuş olan dersin ne oranda anlaşıldığının kontrol edilmesi b) yanlış verilen cevaba göre öğretmenin verdiği dersi sorgulaması ve bunu kendi hatası olarak görmesi c) öğrenciye ceza vermek yerine verilen yanlış cevabın nedenini farklı açılardan ele almasıdır. Elbette bunun uygulanması çok kolay değildir, ancak bu tutum, doğru verilen cevap, alınan övgü ile yanlışa karşı takınılan tutum gibi tedirgin edici bir ortamın önlenmesine ve soru sormayı bir geri bildirim kaynağı olarak görmeye yönelik olumlu bir bakış açısı sağlar.

D- Kural Dört: Öğrencilerle İyi İlişkiler Kurmak

Öğretmenler karşılıklı güven ve saygı göstererek öğrencilerle iyi ilişkiler geliştirmelidirler. Bunu etkili bir şekilde yapabilmek için öğretmen her öğrenciyi bir birey olarak önemsemeli ve sınıf bütününe duyarlı olarak davranmalıdır. Bu kimin kim olduğunu bilip, neler olup bittiğini takip etme anlamına gelmektedir

Kim Kimdir?: Bireysel farklılıkların farkına varılması günlük olaylarla başlar ancak en önemli noktalardan biri öğrencilerin isimlerini bilip onları yüzleriyle eşleştirebilmektir. Bir kez bir öğrencinin ismi ezberlendiğinde sorun çıkaran öğrenciler' tanınabileceklerini bildiklerinden disiplini ele almak da kolaylaşır. "Arkadaki oğlan, köşedeki kız" gibi belirsiz hitap tarzındansa "sessiz ol Ayşe", "dik otur Ceyda" gibi doğrudan yönlendirmeler daha fazla önemsenir Bununla beraber öğretmenlerin, öğrencilerini tanıması onlara ilgisini ve isimlerini öğrenmeye zaman ayırdığını yansıttığından daha olumlu bir etkisi vardır.

33

Oturma planını, en azından ilk derslerde kullanmak öğretmenin isimleri plana göre doğru bir şekilde öğrenmesini sağlar. Planı zihinde görsel hale getirmek için, öğrenciler işleri ile meşgul iken sınıfı gözden geçirerek, zihinde isimleri tekrarlayarak, öğrencilere soruları isimleri ile hitap edip sorarak, aktif bir strateji kullanılmalıdır. Öğrenciler yokken boş plana isimleri yerleştirmek, öğretmenin öğrencileri tanımasında oldukça yararlıdır. Canlı ve kolay öğrenenlerle isteksiz öğrencilerin hatırlanması dikkat gerektirmeyen öğrencilere göre daha kolay olsa da onların da aynı oranda ilgiye ihtiyaçları olduğu göz ardı edilmemelidir.

İsimleri ve yüzleri zihinde netleştirmenin diğer yolları olarak şunlar söylenebilir: Her öğrenci için kısa yorumlar yazmak, oyun sahası, koridor ve yemek salonu gibi ders dışı resmi olmayan her ortamda Öğrencilerle sohbet etme fırsatı yaratmak, İlk etapta paylaşılan bilgilerin çoğu hangi futbol takımının veya müzik türünün sevildiği gibi sosyal nitelikte olsa da zaman içinde öğretmen gözlemleri sonucunda her öğrenci için bireysel bir

resim oluşturur. Böylesi taktiklerin kullanılabilir olması için bunların zorlamalı bir merak yüzünden değil, doğal ve gerçek kişisel ilgiler üzerine o-turtulması gerekmektedir.

Sınıfın Kontrolü: Belli sınıflar ya da belli öğrenciler bir rahatsızlık yaratmak amacıyla planlı olarak çalışırlar, Bireysel küçük rahatsızlıklar ortak hale geldiğinde ciddi boyutlarda huzursuzluğa sebep olurlar. Daha önceden hava durumu benzerliğinde de değinildiği gibi, önceki belirtilere uyanık olma, gelecek fırtınanın sezilmesini sağlar fakat hava tahmini yapanların aksine öğretmenler bu konuda bir şeyler yapabilirler, Bu hassasiyeti sınıf ortamında kazanmak, hareketlilik ve dikkat etme öğelerinin birlikteliği ile sağlanır.

Hareketlilik, öğretmenlerin kürsüye bağımlı olmalarından kaçınmaları veya öğretmen merkezli öğretime karşı olmalarından dolayı oluşur. Sınıfta dolaşmak, devam eden etkinliği sessizce incelemek, yardım etmek ve yol göstermek yapılan işe ilgiyi artırır, Bu, öğretmen ve öğrenci arasında geri bildirimin kısa sürede sağlandığı ve zorluk olduğunda ceza değil öğretmenin yardım elinin uzanacağı hissinin uyandırıldığı doğal bir etkileşimdir.

Bir öğrencinin sırasında veya bir' grup öğrenci ile masa etrafında çalışırken sınıfa bakıldığında potansiyel problemler noktalar belirlenebilir. Belli bir bölgede ayak sesi ritmi çıkarılması veya sesin artması rahatsızlığın başladığının göstergeleri olduğundan dikkatin o yöne çekilmesini sağlar. Kimi zaman problem, bunların aksine sessiz baş kaldırış gibi görülür ki bu sesli ihtardan daha rahatsız edicidir.

34

Öğrencilerle yapılan aktif katılım sayesinde, öğretmen sınıftaki havadan daha fazla sorumlu hale gelerek, öğrencilerden ne zaman hareketli ve canlı, ne zaman sessiz ve rahatlatıcı olmaları beklenildiğine karar verir.

Yukarıda belirtilen dört kuralı uygulamak tamamıyla sorunsuz bir öğretim ortamına sahip olunacağı aılıma gelmez, Ancak öğretmenler ve öğrenciler arasındaki işbirlikli öğrenmede gerekli ders planı ve yönetimi hakkında bir bakış açısı vermektedir. Öğretmenler, derslerinin farklı safhalarına katılarak ve öğrencilerle bireysel ilişkilerini yansıtarak nerelerde yaklaşımların değiştirilebileceğini belirleyebilirler. Analiz, sentez, yorum aşamalarında sınıf organizasyonunun düşünerek yapılması ve rahatsızlık kaynaklarının aza indirilmesi gerekmektedir,.

Başlama: Derse sakın ve hazır bir şekilde başlama sadece derse giriş ve öğrencilerin oturma düzenine bağlı değil, aynı zamanda öğrenci zihninin, elerse hazır olmasına da bağlıdır Yeni tanışan öğretmenler ve Öğrenciler arasındaki ilk görüşmenin uzmanca ve düzgün bir şekilde geçmesi için derse nasıl başlanması gerektiği aşağıdaki gibi özetlenebilir: Öğrencilerin hepsi derse aynı anda pek gelmezler. Sınıfa erken gelenlerin dersin başında yapabileceği bazı etkinlikler bulundurulmalıdır Bunlar oyunlar, kartlar, bulmacalar şeklinde olabilir Onların kapıdan girer girmez bilimle uğraşabilecekleri bir ortam yaratmaya çalışmak en iyi uygulamadır.

Öğretmen dikkati üstüne çekecek şekilde sınıfın önünde durarak kararlı bir yüz ifadesi ile sessizliğin hakim olmasını bekleyerek kısa bir süre öğrencilerine bakmalı, bu öğrencinin hazırlanmasını ve sohbetin bitirilmesini sağlar, Daha sonra konunun tanıtılması, talimatların verilmesi veya yöntem konusunda ortak karara varılabaksa Öğrencilere soru ve cevap ze-mininin kurallarım belirterek dersi başlatabilir.

Dersin konusu veya türü ne olursa olsun her ders, öğretmen yoklama yaparken, geç gelenlere cevap verirken, kayıp veya bozulmuş gereçler ile uğraşırken, öğrencileri sessiz bir şekilde meşgul edecek bir aktivite ile başlamalıdır. Aktivitenin çeşidi öğrencinin yaşı ve becerisine, dersin doğasına göre değişebilmekle beraber bu aktiviteler, her çocuğun yardım almaksızın yapabileceği kendi kapasitesinde olmalıdır Önceki edinilmiş becerilerin kullanılması ve yeni öğrenmeler için gerekli ortam sağlanmalıdır. Bu ısınma dönemi sadece 4 ya da 5 dakika sürer, Birkaç özet, cevaplanması istenilen 2-3 soruluk kısa okuma metinleri, dersin esas konusuna geçmeden Önce sakin ve olumlu bir ortamın yaratılması için yeterlidir.

Dördüncü Bölüm

Davranışçı model, öğretmenlere, öğrencilerin davranışlarının yönetimi için pratik bir yaklaşımın çok ötesinde kavramsal bir taslak sunmaktadır. Öğretmenlerin gözlemlenebilir olaylara karşı ilgisinin öğretim ve öğrenim konusundaki belirgin görüşünün, öğretim üzerinde açık etkileri vardır, Bu bölümde, davranışsal bakış açısıyla öğretim rolünün beş unsuru olan: öğreteceği konulara karar verme, sınıf düzenlemesi, öğrencilerle çalışma, ilerlemeyi ölçme ve bilgi aktarımı konuları incelenecektir (Bull and Solity, 1987-33-38).

Öğretmen, değişim ajanı rolünü üstlenmekte, ne öğreteceği ve nasıl öğreteceği konusunda kararlar almaktadır. Öğrencilerin, yalnız olduklarında çabuk ve etkili öğrenmelerini sağlamak için sınıf ortamını düzenlemektedir. Ayrıca, başarılı öğrenmeye yol açan olumlu bir sınıf ortamı yaratmaktadır. Öğrencilerinin kaydettikleri ilerlemeyi dikkatli bir şekilde gözlemlemekte ve Öğrencilerin öğrendiklerine bakarak öğretmenliğinin sonuçlarını yargılamaktadır. Çalışması boyunca öğretmen; öğrencileri, ebeveynleri ve meslektaşları gibi insanlarla iletişim içinde olmaktadır.

A. Ders Organizasyonu

Ders organizasyonunun, dört bileşeni: dersin standartları, zorluklarla karşılaşıldığında destek sağlanması, değerlendirme sistemi ve ödül kullanılması.

1. Dersin Standartları

Standartlar öğrencinin yeterliliğiyle alakalı olarak mı konur? Öğretmenin beklentileri öğrencinin kapasitesini aşmakta mıdır? Övgüleri öğrenci

seviyesine uygun mudur? Bazen ilköğretim öğretmenleri bazı öğrencilerinin temel okuma becerileriyle ilgili problemlerinin farkına varamamaktadırlar. Özel ihtiyaçlar ve Öğrenme zorluğunun alt düzeydeki öğrenciler için artık olağan olduğu bazı okullarda, ortalama beceri düzeyindeki diğer öğrencilerin de çeşitli konulardaki çalışmalarını etkileyen okuma, yazma veya hecelemeyle ilgili belirgin problemleri olduğunun farkına varılmamaktadır. Diğer çocuklar bu alanlarda makul derecede becerilidirler ve zihinsel özürleri olmasa da yeni olguları kolay kavrayamayabilir veya onları depolayıp, gerektiğinde geri çağırarak şekilde yeterince iyi analiz edip anlayamayabilirler

Okulun özel ihtiyaçlarından veya öğrenmeye destek olan tecrübeli öğretmenlerinden, bireysel test, ekstra özel ders veya materyallerin adapte edilmesi şeklinde daha fazla yardım istenebilir. (Smith, Laslett, 1993: 137-138),

2. Destek Sağlamak

Zorluklarla karşılaşürsa, ne çeşit destek sağlanmalıdır? Yardım mümkün olduğunca çabuk ve kesintisiz sağlanmakta mıdır? Bazı öğrencilerin öğrenememesi hoş görülmez ve "yapamaz" ın "yapmayacak" a dönüştüğü bir duruma gelinir. Öğretmenin zamanında müdahalesi bu çeşit bir önyargının gelişmesini engelleyebilir. Dersin başlangıç safhasında, erkenden yardımda bulunma veya grup çalışması yararlı bir şekilde uygulanabilecek tekniklerdir.

Öğrenciye verilen destek şekli bazen tartışma konusu olabilir. Öğrenciler kendilerinin aptal gösterilme çabası olarak algıladıkları bu duruma karşı çok kuvvetli bir tepki verebilirler. Öğretmenler, çocukların öğrenme zorluklarının farkında olduklarında dersin standardını düşürmemeleri gerekir. Onları daha basit bir hedefe yönlendirmemeleri ve bunun yerine ilave ödevler, ilave ders verme gibi etkinliklerle çocuğu sınıf standardına kadar yükseltmeleri gerekmektedir.

3. Değerlendirmek

Notlar nasıl verilmekte ve kayıt edilmektedir? Bunlar bir aşğılama durumu yaratmakta mıdır? Sürücülük kursu gibi beceri gerektiren konular dışında yetişkinler kendi açılarından başarısız performansta bulundukları durumlarla pek karşılaşmazlar Öğretmenler, tanım itibariyle, okul zamanlarında nadiren böyle durumlarla yüzleşmişlerdir. Öğrencilerin azimle ilgili

40

bir atasözünü "İlk seferinde başaramazsan boş ver ve ilgilenmiyormuş gibi davran" şeklinde değıştirmelerini takdir etmek gerekir.

Özellikle zayıf notlar konuyla ilgili çaba göstermemekten dolayı değil de yazım ve heceleme hatalarından kaynaklanıyorsa öfkeye sebep olabilir. Bazen düşük notları duyurmak, başarısız olan öğrenci tarafından ilgilenmemezik gösterisi olarak aptalca ve komik davranışlara sebep olabilir. Başarısız öğrenciye karşı öğretmenin geri bildirim

vermesi, işi daha da karmaşıktır. Böylece problemlerin kökeninde olan ders ve öğretmene karşı büyüyen nefret başka zamanlarda ortaya çıkar

Not verme, kayıt tutma ve geri bildirim sağlama açısından gereklidir, yani eğer başarı sağlanamıyorsa başarısızlık duygusu engellenemez. En son çözüm müfredatın radikal bir biçimde tekrar yapılmasıdır. Böylece öğrenmedeki basamaklar doğru bir şekilde derecelendirilir ve yavaş öğrenenler dahi hatasız ilerleme kaydedebilirler Bu uzun vadeli bir amaçtır ve bazı derslerde başarılması diğerlerine göre daha zordur, Beceri ve çaba için ikili not verme olasılığı doğru bir yöntem olabilir. Öğretmen; dersin bir seferde bir yönünü geliştirmeye konsantre olmalı ve notları sınıf rekabeti yerine kişisel performansla ilintilendirmelidir.

4. Ödül Vermek

Notların ödüllere bağlanış şekilleri bir öğrencinin zor bulduğu bir konuda bile motivasyonunu etkilemede önemli bir faktör olabilmektedir Ne çeşit bir ödül sistemi kullanılmaktadır? Bütün öğrencilerin mükemmellik için olmasa da çalışmaları için ödül kazanmada adil şansları var mıdır? Ödül sisteminin dışında bırakılmak öğrenciler için gayretlerinin manasız olduğu duygusuna sebep olabilir. Bu, sunulan ödülleri küçük görme ve onlar için çaba gösterenleri aşağılamaya varabilmektedir.

Eğer ödül övgü içeriyorsa ve dersin kapsamına karşı doğal bir ilgiye neden oluyorsa, tartışmanın başlangıç noktasını öğretmen oluşturur, Bu, bazı öğrencilerin başarısız oldukları bir alanda öz beğeni oluşturmaları için maddi ödüllere ihtiyaç duyup duymadıklarını anlamaya yardımcı olabilir,

Eğer övgü yeterli bir ödül sayılıyorsa, problemli öğrenci nasıl ondan pay alabilir? Bu, ona daha kolay sorular sorup ve daha basit işler vererek sağlanabilir, fakat bu, incelikle yapılmalıdır, aksi takdirde çok koruyucu bir hal alabilir. Ev ödevlerine not vermek onları sınıf çalışmasının belirlenmiş hedeflerine bağlayacak bir skalanın oluşturulmasını, bütün öğrencilerin çabaları karşılığında herkesçe kabul görme şansını elde etmelerini sağlar. Mümkünse dersler yapılarını köklüce değiştirmeden az beğenilen aktivite

41

lerin daha fazla beğenilenler tarafından destekleneceği biçimde yeniden düzenlenebilir. Kısaca zor ve can sıkıcı ödevler veya faaliyetler daha eğlencelileri ile dengelenebilir.

5. Minimum Müdahale

Öğretmenin dersine müdahale en asgari düzeyde yapılmalıdır. Bir bakıma, bir problemin bir meslektaşla ikinci elden konuşulması, ilk ve en az rahatsızlık veren müdahale şeklidir. Öneriler rehber bir öğretmen tarafından meslektaşının yetenek ve becerisine güven duyduğunu belirtir bir yaklaşımla yapılmalıdır.

Resmi düzeyde kıdemli öğretmenler daha direkt bir müdahaleye ihtiyaç duyabilirler. Bu, ekip öğretimi veya hizmet içi eğitim yoluyla kişisel gözlem veya yönlendirme şeklinde olabilir. Genç ve deneyimsiz öğretmenler için en iyi başlangıç onlara, sınıf yönetim tekniklerinin hatırlanmasıdır, Öğretmenliğe yeni başlayan stajyerler, öğretimdeki ilk deneyimlerini destekleyecek bu türden kurslar almalıdırlar.

Genelde hizmet içi eğitim mevcut ve acil problemlere uzun vadeli bir çözümdür. En az rahatsızlıkla ve güven kaybı olmaksızın hızlı sonuçlar üretecek müdahale etme yöntemleri ararken, öğrencinin davranışını değiştirmenin öğretmeninkini değiştirmekten daha kolay olacağı savı başlangıç olarak kabul edilmelidir

6. Öğreteceği Konulara Karar Vermek

Zamanla, okullarda, sanat, drama, çevre çalışmaları vb. gibi konuların yanı sıra, temel okuma-yazma ve sayısal becerileri öğretmek için de müstakil programlar geliştirilmektedir Bu programlar, ne öğretileceğinin temelini oluşturur ve sınıftaki tüm öğrenciler için uygun olan bir dizi aktivite seçilmesine yardımcı olur. Çeşitli programlarda anlatılan çalışmalar, bir okulun öğrencileri için belirlediği genel hedefleri ve amaçları yansıtır Bunlar, genelde, öğrencilerin okulda bulundukları süre içinde ve okulu bitirdikten sonra, bağımsızlaşıp kendilerine yetecek bir yaşam biçimi sürdürmelerinde ihtiyaç duyacakları beceriler, davranışlar ve tecrübelerle ilgili olacaktır.

Bu taslak içinde, öğretmen, gelecek günler ve haftalarda, belirli gruplara ve bireylere ne öğreteceği konusunda kararlar alır. Planladığı öğrenme aktiviteleri, öğrencilerin tam olarak ne öğrenmiş olduklarına ve hangi davranışları öğrenmeye ihtiyaç duyduklarına dayanması gerekmektedir

39

Her sınıftaki öğrenci grubu, daha önceki okul içi ve dışı tecrübelerinden kaynaklanan değişen düzeylerde beceri ve yetenekleri olan bireylerin bir araya gelmesinden oluşur Dolayısıyla, öğretmen, hangi davranışları öğreteceğine ve bunların hangilerinin Öncelikli olması gerektiğine karar vermek için, sene başlangıcında ve boyunca, sınıftaki öğrenci grubunun konuları ne kadar bildiğini anlamak zorundadır.

Davranışsal bakış açısıyla, öğrenmeksizin Öğretim olamayacağı için, öğretmen, belirli beceri ve bilgilerin, geçen yıl veya geçen hafta, öğrencilere "verildiğini", *dolayısıyla* öğretilmiş olduğunu farz edemez. Öğrenilenler, ayrıca görülebilmelidir. Öğretmen, ancak bir öğrencinin ne *yapabileceğini* gördükten sonra ona ne öğretildiğinden emin olabilir ve bir soma ne öğretileceğine karar verebilir. Davranışsal yaklaşım kullanıldığında, Öğretmen, mümkün olduğunca, öğretim amaçlarını, etkili öğretim sonucunda öğrencilerin ne yapabileceklerine göre tanımlayacaktır

Öğretim amaçlarının gerçekten belirgin ve anlaşılır olması için, sadece, bir becerinin öğrenildiğini göstermede öğrencinin ne yapabileceğini değil, hangi performans standardına göre olduğunu da İçermesi gerekir. A-maçlar, bundan soma, öğrencilere, başlangıçta

kendilerinden ne beklendiğini ve çalışmanın önemli unsurlarının ne olduğunu anlayabilecekleri şekilde açıklanabilir. Öğrencilere, dikkatle hazırlanmış bir çalışmayı sunduktan sonra, "Gidişatı iyi ama sonucu yok" demek yerine, başlangıçta önemli unsurların ne olduğunu söylemek önemlidir.

Öğretim amaçlarım, öğrencilerin öğrenmelerinin *sonucu olarak, hangi yeterlilik düzeyinde ne yapabileceklerine* göre belirlemenin hem öğretmen, hem de Öğrenciler için birçok avantajı vardır Amaçları bu şekilde ifade etmek, öğretmene; öğrencilerin öğrenme tecrübelerini planlamada, her öğrencinin ne öğrenmeye ihtiyacı olduğunu belirlemede ve öğrencilerin ilerlemelerini izlemek için plan yapmalarında yardımcı olur Sonuç olarak, bu, öğretmenin, hangi öğrencilerin yeterince etkili ve hızlı öğrenemediğini görmesinde ve gerek duyulduğunda ek yardım planlamasında etkilidir. Öğrenciler, tüm çalışma boyunca yaptıklarının önemli bir unsur olduğunu bildiklerinden, başlangıçtan itibaren kendi öğrenimleriyle ilgilenirler. Kendilerinden ne beklendiğinden emin olup ona yönelebilirler ve verilen çalışmanın önemli unsurlarına odaklanabilirler Son olarak, öğrenciler, kendi ilerlemelerinin, belirlenmiş amaçlara uygun olduğunu ve öğretmenin, kendi öğrenmelerine yardımcı olduğunu bizzat görebilirler

40

7. Öğrencilerle Çalışmak

Ne öğreteceğine karar verip sınıf ortamını hazırlayan öğretmen, öğrencilerin çevreyle ilişkilerini yönetmektedir Daha sonra, öğrencilerin öğrendikleri davranışlara göre, sonuçları değerlendirmektedir. Öğrenciler, okulda birçok farklı beceri öğrenmektedirler

Davranış psikolojisi, öğretmenlere, davranışları değiştiren ortamın önemli unsurlarının analizini sağlamaktadır. Öğretmenin başarısının çoğu, öğretmen ve öğrencileri arasındaki günlük iletişimin yolunu açan sınıf ortamının düzgün planlanıp düzenlenmesine bağlı olmaktadır'. Bir çok açıdan, öğretmenin rolü, bir senfoni yazdıktan sonra orkestrayı yöneten besteciye benzer! Öğretmen sınıfı düzenler, öğrencilerin ihtiyaçlarını belirler, uygun akademik ve sosyal amaçlar belirler ve tüm öğrencilerin günlük aktivitelerini, bir orkestra şefi gibi yönetir.

Öğretimin gerçekleşebilmesi için, öğretmen iki alanda görev yapmalıdır. İlk olarak, kendi davranışları ve sunduğu aktiviteler yolu ile etkili bir şekilde öğrencilere yeni bilgi ve beceriler iletmelidir. İkinci olarak, okulda yer alan sosyal iletişimin artmasını teşvik etmelidir, Olumlu ve sistematik olarak yönetildiği zaman, öğrenciler, sınıf arkadaşlarına ve öğretmenlerine daha yakın olup çalışmak için motive olacaktırlar.

8. İlerlemeyi Değerlendirmek

Öğretmen öğrencilerin çalışmalarını izleyip kaydettikleri ilerlemeyi değerlendirecekse, sistematik not-tutma yöntemi çok önemlidir.. Öğrencilerin, seçilen öğretim yöntemlerine karşılık vermekte kaydettikleri ilerlemenin değerlendirilmesinde, oldukça fazla miktarda bilgi toplanmalı, incelenmeli ve hatırlanmalıdır, İnsan hafızası

yanılabilir ve öğretim yaklaşımları ile ilgili kararlar alırken tüm gerekli detayların hatırlanması beklenemez. Dolayısıyla, düzenli bir not-tutma sistemi gereklidir. Not-tutma, dikkat ve düzenli bir şekilde zaman ayırmayı gerektirir Etkili dersler hazırlayıp yürütmekle meşgul olan bir öğretmen, az zaman alacak ve tüm gerekli bilgiyi içerecek bir not-tutma sistemi oluşturmak durumundadır. Not tutma sistemi kolay güncellenmeli ve etkili sınıf öğretiminin ayrılmaz bir parçası olarak görülmelidir.

Düzenli tutulan notların çeşitli işlevleri vardır. Öğrencilerin beceri düzeylerinin *ilk değerlendirmesi* için zemin oluşturarak öğretmene *ne öğretmesi gerektiği* konusunda yardımcı olurlar Öğretmenin zaman içinde oluşan *ilerlemeyi izlemesine* ve öğrencilerin öğretime verdikleri tepkilerdeki ilerlemeleri gözlemlemesine katkı sağlarlar. Bu bilgi, başarılı öğretim yöntemi

4 1

rini değerlendirip belirlemek ve öğretmenin bir sonra ne öğreteceğine karar vermesine yardımcı olmak için kullanılabilir. Öte yandan, öğrencilerin ilerlemesi umulduğundan daha yavaş olursa, tutulan notlar öğrencilerin başarılı olması için hangi adımların atılması gerektiği konusunda yardımcı olur Son olarak, etkili tutulan notlar, öğretmenin öğrenci ile ilgili diğer bireylerle *iletişimini* de kolaylaştırır.

Davranışçı yaklaşımla kullanılan not-tutma sistemleri, öğretmenlerin sınıfta görebildiklerine ve not alabildiklerine dayanır, Öğrencilere, öğretilen becerilerin detaylarını ve öğrencilerin nasıl davrandıkları mı, öğretmenin hangi alanlar üzerinde doğrudan etkisi olduğunu içerir. Genelde, Öğrencilerin okul dışı yaşantılarından yola çıkılarak yapüan tahminlere dayanan yorum 'ar bu notlarda yer alamazlar. Ancak, bazı durumlarda, notlar, öğret-men.n dikkatini, bir öğrencinin özel sağlık ihtiyaçlarına ya da ailesinden birini yakınlarda kaybetmiş olması gibi sınıf içi başarısını etkileyecek detaylara da dikkat çekebilir.

9. Bilgi İletilmesi

Öğretim yılı boyunca, öğrenciler hakkında toplanan bilgilerin çeşitli insanlara iletilmesi gerekebilir Bu bilgi alışverişinin başarısı hem tutulan notların kalitesine hem de hangi detaylarla alakalı olduğuna dair düşünce ve hassasiyete bağlıdır. Öğrenciler hakkında diğer öğretmenleri, velileri, okul İdaresini ve üst eğitim kurumlarını bilgilendirmeyi planlarken, öğretmenin kendisini görüşeceği kişinin yerine koyması iyi bir fikir olabilir. Bunu yapmak, Öğretmenin en uygun ve ilintili bilgiyi toparlamasına ve onlara yapıcı bir şekilde sunmasına yardımcı olacaktır. Etkili iletişim öğretmenin elindeki bilginin doğruluğuna, tam olmasına ve nasıl kullandığına bağlıdır. Öğrencilerin öğrenmesi hakkındaki bilgi öğrenci ve ebeveynlerine verilemesi gereklidir.

Öğrenciler: Öğrenciye geri bildirim vermek başarıyı tatmak, sıkı çalışmaya devam etmek için güçlü bir motivasyon kaynağıdır. Bu sebeple, akademik ve sosyal ilerleme için sık sık açık ve olumlu geribildirimde bulunan öğretmen, öğrencilerin yeni becerileri

öğrenmesini kolaylaştıracaktır Hem öğretmenler hem öğrenciler için başarılarından dolayı övüldükleri bir sınıf içinde bulunmak mutluluk vericidir. Öğrencilere, başarılarını ve *kabul edilebilir* davranışlarda bulunduklarını söylemek önemlidir Ne yazık ki, bu, çok sık yapılmamaktadır.

Öğretmen, nasıl geribildirim sağlayacağım ve öğrencilerle, başarıları iyi giderken nasıl iletişim kuracağımı düşünmelidir Ayrıca, olumsuz davranan Öğrencilere nasıl davranılacağı da düşünülmelidir Öğrenci ile göster

42

diği uygunsuz davranışın farklı olduğu bilinmelidir Sorgulanan, öğrenci değil, davranışı olmalıdır.. Benzer şekilde, öğrenciler, beklenen akademik ilerlemeyi kaydedemediklerinde, onlara başarısız olanın kendileri değil, *çalışma programı* olduğu açıkça söylenmelidir.. Bu durumda, öğrencilere endişe etmemeleri gerektiği, öğretim yaklaşımlarında gerekli değişikliklerin yapıp tekrar başarılı olmalarının sağlanacağı belirtilmelidir.

Ebeveynler: Genelde, okullar her akademik yılda birkaç kez veli toplantısı düzenler.. Birçok ebeveyn, doğal olarak çocuklarının nasıl ilerlediklerini merak eder. Çocuklarının ilerlediklerine dair kanıtlar görüp genel gidişatlarının iyi olduğunu duymak isterler. Genellikle, gerekli olduğunda çocuklarına evde yardımcı olmak için isteklidirler. Çeşitli deneyimler, okumada zorluk çeken bazı Öğrencilerin ebeveynlerinin, çocuklarına evde etkili öğretim verdikleri ve onların başarılarına katkıda bulundukları örnek durumlara işaret etmişlerdir,

10. Sınıf ve Materyal Organizasyonu

Sınıf yönetimi için mantıklı bir başlangıç noktası, öğretim için gerekli olan fiziksel ortamın ayarlanmasıdır ve bu; öğretim yılı başlamadan önce tamamlanması gereken bir iştir (Emmer, Evertson, VVorsham, 2000:1-11)

Birçok Öğretmen sınıflarının fiziksel ortamının nasıl organize edileceği konusunda karara vardıldıktan sonra, sınıf yönetiminin diğer unsurların planlamanın daha kolay olduğunu belirtmektedirler, İyi bir sınıf organizasyonu, bir kerede günde beş ya da daha fazla süreçler halinde pek çok öğrenciye öğretim verme durumunun karmaşık talepleriyle başa çıkmada yardımcı olur. Bir günlük süreç esnasında, öğrenciler derslere katılacaklar, bir çok aktivite yapılacak, öğretmen ve sınıfı çok çeşitli araçlar, okuma parçaları, referans kitapları, ekipman ve destekleyici materyaller kullanmak zorunda kalacaklardır.

Yetersiz planlama, boş zamana ve ertelemelere neden olmakta, yönergeleri olumsuz yönde etkilemektedir. Sınıf hazırlığının iyi yapılması ve materyallerin ayarlanmış olması Öğretim için gerekli olan zamanın kaybol-mamasına yol açmaktadır.

Sınıf organize edilirken, birtakım kararlar alınmalıdır. Sıralar; küme mi yoksa diziler halinde nü oluşturulmalıdır? Sıralar nerede bulunmalıdır? Sunumlar için sınıfın hangi

alanları kullanılmalıdır? Öğretmen ve öğrenciler materyalleri ve destekleyici kaynakları nasıl elde edebilir ve bunlar nerede saklanabilir? Aşağıdaki bilgiler sınıfın, öğretim yılının başlangıcında derse

46

hazır olup olmadığına emin olmak ve çabaları bu noktaya yoğunlaştırmak bakımından yararlıdır.

B. Sınıf Organizasyonunun Kuralları

Unutmamak gerekir ki sınıf hem öğretmen hem de öğrenciler için bir öğretim ortamıdır. Öğrenciler bir seri aktiviteye katılacak ve sınıfın değişik alanlarını kullanacaklardır. Aynı zamanda, dersler değiştiğinde öğrenciler sınıfı hızla terketme ya da tenefüse çıkmak, gerekiyorsa, başka bir sınıfa gitme ihtiyacı hissedeceklerdir.

Eğer sınıf, harekete imkân verecek, boşlukları etkili bir biçimde kullanabilecek şekilde ayarlanırsa, daha iyi sonuçlar alınabilir. Aşağıdaki beş * temel kural kılavuz, niteliğindedir ve sınıfı organize ederken alınacak kararlara yardımcı olmak için oluşturulmuştur:

1, Öğretim amaç ve aktiviteleri ile uyumlu bir sınıf organizasyonu yapılması: Öncelikle kullanılacak temel öğretim aktivitelerinin çeşitleri üzerinde düşünmek gerekir. Ardından buna uygun olarak oturma stilini, materyalleri ve ekipmanları ayarlamak gereklidir. Eğer asıl aktiviteler; öğretmenin yaptığı sunumlar, gösteriler olacaksa, öğrenciler bu doğrultuda yerleştirilmelidir böylelikle öğrenciler esas öğretim alanını rahatlıkla görebilecekler ve öğretmen de geri kalan boş alan materyalleri için kullanabilecektir. Eğer küçük gruplar halinde yoğunlaştırılmış bir çalışma yürütülmesi planlanıyorsa o zaman öğrencilerin oturma düzenini ve destekleyici materyallerini mümkün olduğunca değişik bir biçimde ayarlamak gerekmektedir.

2 Öğretmenin Öğrenciler tarafından rahatlıkla görülebildiğinden emin olmak önemlidir. Öğrencilerin dikkatli bir şekilde gözlemlenmesi temel bir yönetim işidir. Eğer öğretmen bütün Öğrencileri göremezse, öğrencinin yardıma ihtiyacı olup olmadığını belirlemek zor olacaktır. Bu nedenle öğrencilerin ve öğretmenlerin çalışacakları boş alanlar titizlikle belirlenmelidir,

3. Sürekli kullanılan ve öğrencileri destekleyici materyallerin kullanıma hazır bulundurulması gerekmektedir. Her türlü materyalin ve destekleyici kaynağın etkili bir biçimde korunması ve kolay kullanımı sınıf yönetiminde aktivitelerin başarılı bir şekilde yürütülmesi-ni sağlayarak, hazırlanma zamanını en aza indirmektedir.

4, Öğrencilerin öğretim sunumlarını rahatlıkla görebileceklerinden emin olunması gerekmektedir.

46

5- Bütün öğrencilerin sıraların etrafında dolaşmadan, boyunlarını veya sandalyelerini kıpırdatmadan, tepegöz ekranını ve tahtayı görebileceklerinden emin olmak

gerekmektedir. Öğretim materyalleri sınıfta, öğrencilerin çok uzağına koyulmamalıdır. Bu tür durumlar öğrencilerin dikkatlerini toplamalarını zorlaştırabileceği gibi, not almalarını da engelleyebilir.

Yukarıdaki beş ana madde iyi bir sınıf düzenlemesi sağlayacaktır Bu amaca ulaşmak için, bir kaç öneri aşağıda belirtilmiştir. Öneriler göz önünde bulundurularak sınıf hazırlığının en önemli noktaları görülebilir fiziksel olarak sınıfı düzenlemenin sınıf yönetimine çok olumlu etkilerinin olması sağlanabilir.

1. Sınıf Düzeni

Öğretim ortamı üç unsurdan oluşmaktadır: Fiziksel, sosyal ve eğitimsel. Öğretim amaçları, öğrencilere, tüm çevrenin düzenlenmesi yolu ile iletilmektedir. Her unsur, öğretmenlerin Öğrencileriyle etkili iletişim kurmalarını sağlayabilecek şekilde iyi planlanmalı ve yönetilmelidir. Etkili yönetilen bir sınıftaki unsurların, öğrenciler tarafından da fark edileceği unutulmamalıdır. Bu öğelerin, öğrencilerin sınıf İçi davranışlarının ve öğrenmelerinin etkili yönetiminin sağlanmasına yardımcı olmaları için, öğretmen, bunları alt başlıklara ayırıp her birini düzenleyip yönetebilir (Bull ve Solity, 1987:16),

2. Fiziksel Öge

Bu ögeyi, öğretmen ve öğrencilerin çalıştıkları alan, yani genellikle çalışılan sınıfın alanı oluşturur Sınıftaki alan, kitap köşesi gibi çeşitli aktivitelere yer sağlamak amacı ile farklı şekillerde düzenlenebilir. Açık plana uygun yapılmış sınıflarda, bu alanlar, duvar, perde veya kapılarla kesin olarak belirlenebilir. Daha geleneksel dikdörtgen sınıflarda, öğretmen, dolap ve panoları uygun bir şekilde düzenleyerek farklı alanlar yaratabilir. Araştırmalar, fiziksel alanın, bireysel ve grup çalışmalarında öğrenci davranışlarına doğrudan etki ettiğini göstermiştir

3. Sosyal Öge

Bu ögeyi, bu alanlarda bir araya gelen öğretmen ve öğrenciler oluşturur. Öğretmen ve öğrencilerin birlikte her çalışması diğer sosyal işbirliklerinden farklılık gösteren birer sosyal ögedir Öğretmen, farklı gruplarla ve gruptaki farklı bireylerle çalışmaktadır Bazı durumlarda, öğretmenler okulun o yılki öğrenci grubuyla bir takım halinde sorumluluğu paylaşarak çalış

45

şabilmektedir. Öğrenci grupları her zaman farklı birikimleri ve deneyimleri olan bireylerin bir araya gelmesinden oluştuğu için, her grubun dinamiği diğerlerinden farklılık göstermektedir Yine de, doğru yönetildiği zaman grubun uyum içinde çalışmasını sağlayan genel ilkeler vardır Öğretmen ve öğrenciler aynı hedefe yönelik olarak iş birliği yaparlarsa öğretim amaçlarına en etkili şekilde ulaşılabilir. Elbette ki, ana hedeflerden biri, öğrencilerin eğitimsel çalışmalar yapmayı etkili bir şekilde Öğrenmeleridir, dolayısı ile fiziksel ve sosyal sınıf ortamları bunu kolaylaştıracak şekilde düzenlenir.

4. Eğitimsel Öge

Bu öğeyi, okulun müfredat programının içeriği ve öğretmenlerin, be-⁰ lirli yaşı ve öğrenim düzeyindeki Öğrencilerin hangi beceri ve bilgilere İhtiyaçları olduğuna dair verdikleri kararlar oluşturur, Öğrencilerin çalışmaları, bunların düzenlenmesi, sunumu ve ders boyunca yapılacak aktivitelerin sırası, eğitimsel ögenin temel unsurlarıdır

5. İlan Tahtaları ve Duvarlar

Duvarlar ve ilan tahtaları, Öğrencilere dersle alakalı materyalleri, dekoratif eşyaları, öğrencilerin yaptıkları işleri, ödevleri, kuralları, planları, ders saatleri ve dersle ilgili herhangi bir objeyi gösterebilmek için yardımcı olurlar.

Tavana yerleştirilebilecek türdeki materyaller, dersle İlgili diğer dekoratif eşyaları asmak için kullanılabilir Aşağıdaki bilgiler bu konuda yardımcı olabilir:

1. Eğitim-öğretim yılı başında, en azrndan aşağıda belirtilen göstergeleri duvarda veya tebeşir tahtasında bulundurmak yararlı olur; günlük ödevlerin listesi için bir pano ve Öğrencilerin dikkatlerini çekecek bazı dekoratif eşyalar asılabilir. Örneğin; "Okula Hoş Geldiniz" yazısı gibi.

2. Eğer ilköğretim ikinci kademe veya lisede öğretim yapılmakta ise duvarda veya ilan tahtasında sınıf kurallarına yer veren bir liste asmak yararlı olur (daha üst sınıflarda kurallar asılabilir veya yapılması gerekenler sözlü olarak bildirilebilir, ya da bir liste yapıp öğrencilere dağıtılabilir),

3. Öğretmenlerin yararlı olarak değerlendirebileceği diğer göstergelere örnek şunlar olabilir; cevap anahtarı, konuyla ilgili göstergeler vb.

48

Örneğin daha sonradan öğretilecek konu başlıklarının altı çizilmiş hali olabilir.

4 İlan tahtasını renkli kağıtlarla donatmak, suufi renklendirmek için iyi bir yöntem olabilir. Bu renkli kağıtlar rulolar halinde okul imkânları ile ya da öğrencilerin imkânları ile sağlanabilir. İlan tahtalarının sınırlarını çizmek için ambalaj kağıdı kullanılabilir Aynı zamanda ilan tahtaları üzerine posterler, şablonlar, değişik grafikler asılabilir.

5. Eğer sınıfı dekore etmek için veya görsel materyalleri düzenlemek için bilgiye ihtiyaç olursa, diğer öğretmenlerle bilgi alışverişinde bulunulabilir. Diğer sınıfların düzenine bakmak bu bağlamda fikir almak için faydalı olabilir. Ya da varsa materyal odaları, dersle ilgili görsellerin bulunabileceği bir yer olduğundan buradan da fay-dalanılabilir. Gerekirse zümre başkanından da yardım alınabilir.

6. Sınıfı dekore etmekte çok fazla zaman harcanmarnalıdır çünkü; okulun ilk günlerinde yapılması gereken daha önemli işler olabilir. Bir kaç boş ilan tahtası kimseyi rahatsız etmez. Boş ilan tahtaları daha soma kullanılmak üzere bırakılabilir, bazı öğrenciler sanat projeleri için bu boş İlan tahtalarını kullanabilirler. Ayrıca sınıflar arasında "ayın sınıfı" sečilerek, bu sınıflara ilan tahtalarını yeniden dekore etme şansı tanınır, onlar ödüllendir

ilebilir. İlan tahtalarını defalarca yeniden düzenlemeye gerek yoktur, Duvarlar çok detaylı bir şekilde dolu olursa, öğrencilerin dikkatini dağıtabilir,.

6. Sınıfın Ebadi

Öğrencileri sıruvın herhangi bir yerinden iyi bir şekilde gözlemleyebilmek için mobilyalar ve eşyalar iyi bir şekilde düzenlenmelidir. Öğrenciler öğretmem, tepegöz veya projeksiyon ekranını, tahtayı mümkün olduğunca iyi görmelidirler Fakat tabi ki, sınıfta bulunmakta olan sınırlamalara sınıf düzenlemesinin uydurulması gerekmektedir, Bir sınıf çok küçük olabilir ya da sınıfın tebeşir tahtası ya da elektrikli aletlerin kullanıldığı mekân yetersiz olabilir. Sınıf içindeki alan değerlendirmeli ve değiştirmeler yapılması konusunda karar verilmelidir. Örneğin, eğer sınıf küçükse, gereksiz ya da ihtiyaç duyulmayan sıraları veya dolapları kaldırmak gerekir.

Önemli bir başlangıç noktası; derse sınıfın neresinde durarak başlayacağınız konusudur, Sınıf gözümlenmeli ve nerede durulacağına ya da, derse ne zaman başlanacağına karar verilmelidir,, Genellikle sınıfın bu alanları tahta ve tepegözü yerleştirilerek belirlenebilir. Bu alanda, sunumlarda ihti

47

yaç duyulan materyallerin yerleştirilebileceği masa ve sıralar yer almalıdır Bir kere bu alan belirlenince, sınıf içindeki farklı yerlerin nasıl kullanılabileceği planlanmaya başlanabilir.

7. Öğrenci Sıralarının Düzenlenmesi

Sınıfta sıraların değişik bir' biçimde düzenlenmesi mümkündür, fakat sıraların Öğrencilerin lüçbmnin dersi izleyebilmek için sıralarından kalkmak zorunda kalmadığı biçimde düzenlenmesi gerekmektedir Bunun yanı sıra, öğrencilerin dersin anlatıldığı mekâna arkaları dönük oturmamalarını da sağlamak gerekir. Eğitim-öğretim yûi süresince öğrencilerin, mümkün olduğunca kapıya, pencerelere dönük oturmalarını engellemek gerekmektedir. Öğrenci sıraları dersin işlendiği alana diziler halinde sıralanmış olmalıdır', Böyle bir organizasyonda, Öğrencilerin birbirlerinin dikkatini dağıtmaları, grupların olduğu bir organizasyondan çok daha zordur Bu nedenle, eğer öğretmen tepegöze bir asetat koyacak olursa, bütün öğrenciler bunu rahatlıkla görebilir ve gerekirse not alabilirler Önemli noktalar:

■ Yoğunluğun fazla olduğu alanları boş tutmak önemli olduğu için, kapıların, dolapların önüne sıra ya da başka mobilya koymamak gerekir,

* Öğrenci sıralarının etrafında yeterli derecede yer bırakmak gerekir böylece aktiviteleri yürütürken öğrencilere rahatlıkla yaklaşabilmek mümkün olur,

■ Yeterli sayıda sıra ve sandalyenin olduğuna emin olmak için sayım yapmak gerekir.

• Zarar görmüş mobilyaların tamir ettirilmesi gerekir.

8. Öğretmen Masası, Sıra, Tepegöz ve Diğer Ekipmanlar

Öğretmen masasını işlevine uygun bir yere yerleştirmek gerekmektedir. Materyaller, öğretmen masasının üstünde tutulmak isteniyorsa, öğrencilerin sıraları öğretmenin masasına çok yakın olmamalıdır, çünkü öğrenciler öğretmenin yanına yaklaştığında, diğer öğrencilerin dikkatleri dağıla-bilmekte ve bundan etkilenebilmektedirler.

Diğer mobilyaları ve dolapları doldurmak gibi işler, görev dağılımı göz önüne alınarak yapılmalıdır, Örneğin dolaplar, çok nadir kullanılan materyalleri güvenli bir şekilde saklamak için kullanılabilir Çok sık kullanılan materyaller, çabucak ulaşılacak yerlerde bulundurulmalıdır Bütün elektronik aletler güvenli bir yerde saklanmalıdır.

50

9. Kitaplıklar

Kitaplıklar; öğrencilerin görüş mesafesini sınırlandırmayacak, öğrencilerin tahtayı görmelerini engellemeyecek şekilde ayarlanmış olmalıdır, Eğer kitaplıklar, sürekli kullanılan materyalleri (örneğin sözlükler) içeriyorsa uygun bir şekilde yerleştirilmeleri gerekmektedir. Eğer kitaplıkta az kullanılan materyaller varsa, uzak ve pek kullanılmayan bir yerde bulunması gerekir. Sadece tek bir kitaplık kullanılıyorsa, dolaba az kullanılanları, kitaplığa en çok kullanılan materyalleri yerleştirmek gereklidir.

10. Çalışma Alanları

Fen, sanat gibi birçok alanda, öğrenciler vakitlerini laboratuvarlarda veya diğer çalışma yerlerinde geçirebilirler.. Bu çalışma alanı aynı odada veya sınıfın çok yakınında ayrı bir odada olabilir. Öğrenciler gruplar halinde veya bireysel çalışabilirler. Grup çalışmalarım ve laboratuvar alanlarını düzenlerken, öğrencilerin sıralarım düzenlemekte kullanılan kurallar geçerlidir. Öğrencileri karışık olmayan, çalışırken öğretmenin kolaylıkla görebileceği bir şekilde yerleştirmek gereklidir.

11. Merkezler

Merkezler, Öğrencilerin bir araya gelip özel bir aktivite, konu üzerinde çalışabilecekleri yerlerdir Merkezler genellikle özel gereçlerin bulunduğu odalar veya sınıf köşeleri olabilir. (Örneğin: öğrencilerin bireysel çalışmaları için kasetçaları kullanabileceği, bilgisayar kullanabileceği, deney yapabileceği, maket yapabileceği, resim çizebileceği, enstrümanlarını koyulduğu farklı köşeler). Diğer merkezler özel bir çalışma veya belirli bir yeti alan etrafında düzenlenebilir. Öğretmen aktivite kurusu yapıp bunu geliştirici etkinlik olarak kullanabilir. Bazı öğretmenler çok resmi olmayan alanlar düzenlemeyi sever Bu alan küçük bir masa, kitaplık ve rahat bir oturma düzenini İçinde barındırabilir. Böyle bir alan daha sıcak bir ortam sağlar ve öğrencilere daha uygun bir ortam olabilir, Öğrencilere bu alanları özel projelerinde, grup çalışmalarında kullanabilmeleri için izin verilebilir. (Bu alanların ne zaman ve nasıl kullanılacağı konusunda kurallar geliştirmek gereklidir), Eğer böyle bir merkez kullanılmaya karar verildiyse, bu merkezin yerini iyi planlamak, diğer aktivitelere olumsuz etki etmesi olasılığını a-zaltmak gerekmektedir. Çünkü bu tip

merkezler geniş bir alan ister ve alanın bu amaçla kullanılması, diğer aktiviteleri yer açısından sınırlandırabilir. Böyle bir merkez kullanılacaksa, bu yerin tüm öğrencilerin görülebileceği, gerekli materyallerin bulunduğu bir yer olduğundan emin olunması gerekmektedir Ülkemizde sınıflar kalabalık ve sıralar neredeyse tahtaya bitir.

49

şık bir şekilde olan okulların sayısı az değildir, bu sınıflara aktivite merkezi gibi bir kısım yapmak zor olabilir, Ancak birkaç sınıfın birden kullanılabileceği koridorun bir bölümü bu şekilde yapılabılır.

12. Evcil Hayvanlar / Bitkiler /Özel Bir Amaç İçin Getirilen Eşyalar

Bunlar' ilgi çekebilecek maddelerdir ve odaya bireysellik getirebilir. Okulun ilk haftaları Öğrenciler için heyecanlı bir dönem olduğundan, bu tür' objeleri öğrencilere hemen göstermek şart değildir Bu tarz ilgi çekici materyaller sınıfa getirildiyse bunları öğrencinin dikkatini çekip, amaçtan uzaklaştıracak şekilde tanıtmamak gerekir,

13. Depo Yeri ve Malzemeleri

Duvar ve İlan tahtalarına karar verilip sınıftaki yeri ayarlandıktan sonra, malzemeleri sağlamaya ve depolama girişimine başlanabilir Bazı malzemeler sık kullanılır ve gerektiği zaman da, hemen hazırlanmalıdır Diğer az kullanılan materyaller dolaplara veya depolara kaldırılabilir,

14. Ders Kitapları ve Diğer Ders Materyalleri

Sınıfta kullanılacak ders kitaplarını, gerekli materyalleri (sözlük, kitap, okuma materyalleri) belirlemek ve hangi kitapların öğrencilerde, hangi kitapların sınıfta kalması gerektiğine karar vermek gerekir. Daha sonra kitaplığın raflarında en çok kullanılacak kitaplar belirlenir. Bu kitaplar, öğrencilerin kendilerine almadıkları kitaplardan oluşmalıdır. Eğer hangi yardımcı materyallerin olduğu veya okulun yardımcı materyallere karşı hangi politikayı izlediği bilinmiyorsa, zümre başkanından, müdür yardımcısından, kütüphaneye bakan ilgiliden veya diğer öğretmenlerden yardım alınabilir. Aynı zamanda, ders kitabı edinmek için hangi sistemin kullanıldığı, neye göre seçildiği konularında da bilgi sahibi olmak gerekmektedir.

C. Sık Kullanılan Sınıf Materyalleri

Bu materyaller öğretmenlerin ve öğrencilerin, belirli bir konuya bağlı olarak kullandığı materyallerdir İlk olarak farklı renklerdeki kağıtlar, tepegöz, tepegöz kalemi, cetvel, makas, tebeşir... gibi materyaller bir set içinde saklanabilir Diğer taraftan tebeşir gibi her gün öğretmenlere lazım olan, çok kullanılan materyaller hemen bulunabilecek bir yerde olmalıdır, örneğin: raf, çalışma masası gibi, Genellikle öğrencilerin kalem, defter, silgi gibi

materyalleri yanlarında getirmeleri beklenir ama okulun ilk günlerinde getirmeyen öğrenciler' için bu materyalleri **bulundurmak** gerekir. Velilere gereken materyallerin listesinin verilmesi de İyi bir yoldur

1. Öğretmenlerin Malzemeleri

Bazı materyaller okuldan, bazı malzemeler öğrencilerin bireysel imkânlarından temin edilebilir. Kalem, dolma kalem, kağıt, tebeşir, tepegöz asetati, makas, cetvel gibi gereçler genellikle öğretmen masasında bulunmalıdır. Bunlara ek olarak; bir ders **planı**, öğretmen kitabı, farklı formatlarda devamsızlık çizelgesi gibi malzemeler de bulunmalıdır. Farklı sınıflarda kullanılan notları, kağıtları, materyalleri ayıran bir dosya veya bir sistem kullanmak da uygun olur. Farklı renklerdeki dosyalar ve üzerine yazılan belirgin yazılar öğretmenin işini kolaylaştırabilir, böylece her dönem ve her **sınıf** için materyalleri, malzemeleri ayırmak mümkün olur. Her dönem için, her bir **sınıfın** en sık kullanılan ve **az** kullanılan malzemelerini ayırmak da gereklidir.

2. Diğer Materyaller

Okul tarafından sağlanan gereçler oldukça **sınırlı** sayıdadır ve malzemelerin birçoğu öğrencinin evinden getirilir. Örneğin eğer sınıfta saat veya takvim yoksa bunları acilen temin etmek gerekir Her ikisi de sınıfın herhangi bir yerinden görülecek şekilde yerleştirilmelidir veya masa alarmı ve zili de temin edebilir. Bunlar aktiviteleri başlatmak veya bitirmek için kullanılabilir. Aym zamanda aşağıdaki diğer gereçler de eklenebilir. **Bunlar** kağıt havlu, sabun, bandaj, likit temizleyici, bant gibi malzemeler olabilir. Hatta bazı öğretmenler önemli tamir eşyalarını da bulundurabilirler. Çekiç, çivi, tornavida gibi,,. Bütün bunlar yeri geldiğinde ve ihtiyaç duyulduğunda kullanılabilir ancak öğrencilerin güvenliğinin göz önünde bulundurulması gerekir.

3. Gereçler

Bütün gereçlerin, tepegöz, bilgisayar, projeksiyon, hesap makinesi, teyp, kalemtıraş gibi mekanik **olanların** da zaman zaman çalışıp çalışmadığını kontrol etmek gerekir. Gerekirse onarımları yapılmalı ve el altında bulundurulmalıdır. Ülkemizde yukarıda sayılanların her okulda bir adet bile bulunması yeterli görülürken, sınıf yönetiminin çağdaş ölçülere çekilebilmesi için her sınıfta olması gerektiği açıktır.. Bu gereçleri okul yöneticisi

5 1

veya öğretmen katkı payları veya okul aile birliği kaynakları ile sınıfa kazandırabilir,

4. Mevsimlik ve Nadir Kullanılan Malzemeler

Bayranlar, yılbaşı ve diğer tatillerin, mevsimlik dekorasyonları, ilan tahtası göstergelerini ve özel proje materyalleri içerir Ayrıca farklı zamanlarda ve durumlarda kullanılacak ders materyallerini, örneğin: fen gereçleri, resim materyalleri v.b. içerir. Bu materyallerin hazır bulundurulması gerekmemektedir, bunlar' **dolapların** üstüne veya arka bölümlerine konulup, gerektiğinde kullanılabilir. Fakat zümre başkanıyla **bunların** ortak kullanımları hakkında işbirliği içinde olmak gerekir.

5. Özel Proje Materyalleri

Bazı alanlarda (endüstri, sanat, ev işleri, gibi) genellikle projeler üstünde çalışılır, bu projeler dolaplarda saklanamayacak kadar büyük olabilirler ama yine de bir yol bulunup sınıfta tutulmaları gerekmektedir Bunun için saklama odaları sağlayıp, projeleri güvenli şekilde barındırabilmek gereklidir. Ayrıca eğer yeterli oda yoksa böyle bir projeye başlamaktan kaçınılmalıdır.

Bazı zamanlar öğretmenler sınıflarını diğer öğretmenler ile paylaşabilirler. Okulda yeni olan öğretmenler özel aktivitelerde kendilerine ait sınıf bulamayabilirler ve bir sınıfı ikiye veya üçe bölerek kullanırlar Bu tür durumlar sınıf yönetiminde bazı problemler doğurur. Böyle bir durumla karşılaşıldığında sınıfı düzenlemek, organize etmek zorluk yaratabilir. Yine de okul başlamadan yapılabilecek veya yapılması gereken bazı hazırlıklar vardır.

Her **sınıf** için aşağıdaki ortanıları düzenlemek gerekir:

1. Günlük **kullanım** için tepegözün hazır bulundurulması gerekmektedir. Çünkü her seferinde bunu yapmak için zaman ve yer bulunamayabilir. Her ders zamanı bunları ayarlamak için büyük bir efor sarf etmek gerekebilir, Aynı zamanda derslerde, dersi anlatırken konunun yer aldığı kağıtlar dağıtmak öğretmene zaman kazandırabilir. Ve bu kağıtlar sunulan ders için bir kayıt niteliğindedir

2. İlan tahtalarına veya yazı tahtasına önemli notların, anonsların asılabileceği boşluklar **birakılabilir**. Notlar birkaç hafta asılı kalabilir.

52

3. Sınıfta taşınamayacak materyaller için bir raf, dolap veya bir masa bulundurmak gerekir..

4,. Sınıftaki **sıraların** sayısı yeterli olmalıdır, bir sırada üç öğrenci o-turmamalıdır. Resim, müzik ve proje yapımı gibi materyal kullanımı gerektiren aktivitelerde çeşitli sıkışıklık, rahatsızlık ve kazalar yaşanabilmektedir.

Sınıftaki materyaller sınıfta bir dolapta bulundurulmalıdır. Asetat kağıdı, kalem, su, kağıt havlu, tebeşir, ataç, gibi malzemelere ihtiyaç olabilir. Dosya ve büyük zarflar, öğrencilerin kağıtlarını taşımak için yardımcı olacaktır.

Beşinci Bölüm

İyi sınıf denetimi, öğrencinin hangi davranışta bulunmak zorunda olduğunu anlaması değildir. İyi planlanmış kurallar sistemi, süreçlerin gereklerini öğrencilere sunmak için iyi bir yöntemdir bu aynı zamanda süreçlerin uygulanabilir veya işe yarar olup olmadığı da gösterir. Bu ünitenin amacı **sınıflarda** uygulanabilecek kurallar sistemim ve süreçlerini belirlemeye yardımcı olmaktır (Emmer, Evertson, VVorsham, 2000:17-35).

A. Hazırlayıcı Düşünceler

Kurallar ve yöntemler farklı **sınıflara** göre değişiklik gösterirler. Öğrenciler sınıfta hem öğretmenlerini hem de arkadaşlarını sık sık rahatsız edici davranışlarda bulunurlarsa öğretmenin eğitimi sürdürmesi ya da öğrencilerin üretken olarak çalışması pek mümkün değildir. Ayrıca etkisiz uygulamalar, devam alma zorunluluğu, rapor etme, tartışmalara katılma, kaynaklar kullanma, ödevleri kontrol etme gibi etkinliklerde işbirliğinin yapılmaması çok fazla zamanın kaybolmasına ve öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini kaybetmelerine yol açar Kurallar ve uygulamalar açısından temel sorunları olan bir sınıf örneği aşağıda verilmiştir:

Gecikmiş olan ders zili çaldığında Ayşe öğretmenin üçüncü dönem öğrencilerinden sadece birkaç sıralarına ohtrdit. İki Öğrenci tahta silgiyle oynarken birkaç öğrenci de kendi aralarında grup oluşturmuş, yüksek sesle muhabbet ediyorlardı. Ayşe Öğretmen sesini duyurmak için "yerinize oturun, artık başlayalım" diye bağırarak zorunda kaldı. Diğer Öğrenciler arka sıralarda kavga ederken birkaç öğrenci oturmak için teşebbüste bulundu. Birçok uyarıdan sonra öğrencilerin çoğunu yerlerine oturtabildi ve derse başladı. Dersin başlamasına rağmen öğrencilerin yüksek sesle konuşması devam etti. 10 dakika sonra, sessiz olun uyarıları bitti Daha sonra Ayşe Öğretmen, öğrencilerinden

54

kitaplarını ve Ödevlerini çıkarmalarını istedi Öğrenciler ödev verilmediğini söyledi Ayrıca çoğu öğrenci, test kitaplarını, ders kitaplarını yanlarında getirmemişti Ayşe Öğretmen belirlenmiş konuyu işlemeye karar verdi. Ama daha sonra 3 öğrenci zaten kitaplarını almak için izin istemeden sınıfı terk etmişti. Dersi devam ettirme çabası ile Ayşe Öğretmen boşuna da olsa sınıfı sessiz olmaya davet etti Sonuç olarak öğrencilere soru sormaya başladı Fakat seçtiği öğrenciden önce diğerleri cevabı söylemişti bile Sonra koro halinde cevaplar vermeye başladılar Ayşe Öğretmen soru sormaya devam etmek istedi ama öğrencilerden gelen gürültü, sorunun duyulmasını zorlaştırıyor -du Daha sonra kağıtlar havada uçmaya başladı

Bu sınıfı gözlemleyen kişiler öğrencilerin yaramazlıklarına izin verdiği için Ayşe Öğretmen'i eleştirebilirler Daha sert ol diyebilirler. Yaramazlık yapan öğrencileri cezalandır, ya da öğrencilerin dikkatini çekecek daha ilginç yöntemler geliştir de diyebilirler. Bazıları ise Ayşe Öğretmenin iyi davranışları destekleyecek ödüllendirme yöntemi geliştirmesini de tavsiye edebilir. Bazı koşullarda bu öneriler, yararlı olsa bile, temel sınıf problemlerine direkt olarak çözüm getirmezler Öğrenciler, onlardan beklenen davranışları yeterince Öğrenememişlerdir Bu öğrenciler şunu kesin olarak kavramalıdır ki onların bu davranışlarına başka sınıflarda izin verilmeyecektir. Fakat asıl problem Ayşe Öğretmenin; öğrencilere sınıfta nasıl davranılması gerektiğini öğretmemesidir. Örneğin bu örnek; sınıfa girince neler yapılması gerektiğini, öğrencilerin davranışlarını, sınıfa getirilmesi gereken materyalleri, sınıf dışı kuralları, ders sırasında konuşmaları, sorulara nasıl cevap verildiğini

ve oturma şekillerini içerir. Aslında öğrencilerin nasıl davranmaları gerektiğini bilmeleri, onlar m bu şekilde davranacakları anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak; sınıf atmosferinin bir şekilde gelişmesi için birtakım kurallar ve yöntemler geliştirilmelidir. 25 - 30 ve daha fazla öğrenciden oluşan 5 ya da daha fazla öğrenci grubuyla her gün çalışmak gerekebilir. Genellikle kalabalık ve sınırlı materyallerin kullanıldığı sınıflarda birçok bilişsel beceri öğretmek zorunda kalınabilir Bu durumda uygun yöntemleri bulmak, hangi kaynakların nasıl kullanılacağına karar vermek zorunluluğu doğar Bütün bunların iyi bir biçimde yapılabilmesi için kısıtlayıcı olmayan bir çevreye ihtiyaç duyulacaktır. Plan, yapımına gereken önem verilmelidir

1. Terimlerin Açıklanması

Kurallar ve uygulamalar davranış konusunda belirli beklentilere dayanmaktadır, Bir kural, genel beklentileri ya da standartları açıklayabilir.

55

Örneğin, "kişilere ve onların yaptıklarına saygı duyulması" bu kurallardan biridir

Öğretmenler bazen olumlu olarak belirtilen kuralları koymayı başa-rabilseler de (örneğin; "izin verildiğinde konuşmalısınız" gibi), kurallar bazen kabul edilmeyen davranışlara da işaret etmektedir Bu örnekte, ima edilen kabul edilmeyen davranış biçimi "izinsiz konuşma"dır. Genel kurallara ek olarak; birçok öğretmenin, sorun olarak gördüğü ya da önlemek istediği (örnek olarak; "küfür yok" ya da "sakız çiğnemek yasak" gibi) özel bir davranışı düzeltecek bir ya da iki tane kuralı olmalıdır.

Aynı zamanda, öğrenciden hangi davranışları yapması bekleniyorsa, ona göre uygulama yöntemleri geliştirilmelidir. Rutin diye adlandırılan uygulamalar genellikle özel bir aktivite olarak uygulanabilir. Örneğin öğrencilerle ödevleri toplama, tartışmalara katılma, sınıftan çıkıp tuvalete gitme vs. gibi durumlar için nasıl yöntemler uygulanacağı belirlenmelidir. Araç-gereç kullanımı ya da öğrenci ihtiyaçlarının güvenli bir şekilde karşılanması gibi bazı uygulamalar oldukça karmaşık ya da eleştirel olabilir. Bundan dolayı öğrencilerin akılda tutmalarını sağlamak için bu kuralları defterlerine yazmaları istenilebilir. Fakat çok basit olmalarından dolayı ve kuralların basit ve sıklıkla kullanılması öğrencilerin çabuk öğrenmelerini kolaylaştırmaktadır.

2. Sınıf Kurallarını Planlama

Okul kuralları ve süreçleri hakkında bilgi alındığında, öğretmenler kendi sınıfları için planlama yapmaya hazır olmalıdır. Bazı öğretmenler kendi kurallarım rehber' veya öğretici kurallar olarak tanımlamayı tercih ederler.

Farklı birçok kural kullanılabilir. Bunlardan en önemlileri aşağıda belirtilmiştir. Örneğin; özel bir davranışı yasaklayan bir kural koyulabilir Bazı öğretmenler için bu kurallar oldukça genel olabilir ve bu kuralları özele indirgeyebilecek birçok başka kurallar koyabilirler. Her kural, kurala ilişkin davranışların örnekleridir. Öğrencilere genel kuralları

sunarken, en önemli şey, her kınala ilişkin öğretmen özel beklentilerini tartışarak anlatmasıdır. Davranışlarla ilgili kuralları tartışma esnasında, en Önemli nokta, kuralların negatif yönünden ziyade, pozitif kısımlarını vurgulamaktır. Eğer pozitif yönü vurgulanırsa, öğrencilere nasıl uygun davranmaları gerektiği öğretilmiş olur. Kabul edilemez bazı davranışlar hakkında, öğrenciye açık olunmalıdır, (örneğin; sakız çiğneme, yerinden kalkma, bağırma). Bunlar konulmuş olunan kurallarla bürünleşebilir, ya da özel aktivitelerle ilgili prosedürleri sunarken tartışılabilir. Fakat kuralları ilk tartışma safhasında, yasaklanmış davranışların uzun bir listesini birer birer okumaya gerek yoktur. Seçilen birçok kural, farklı yerlerde daha sonra kullanılacaktır.

İlk olarak, sınıfın ilk ya da ikinci gününde öğrencilerle bunlar tartışılmalıdır. Eğer kurallar dönem ortasında anlatılırsa sınıf içi kuralları ya da öğrencilerin kendi koydukları bazı kurallar ertelenmiş olur. Aynı zamanda velilere de bir dizi kuralın bulunduğu fotokopiler gönderilip, imzalamaları istenir. Eğer lise son öğrencilerine kurallar öğretilirse ki bu kurallar 9. sınıflar için kesinlikle Önerilse de, bu öğrenciler, lise için ne gibi davranışların uygun olduğunu bilen büyük öğrencilere göre kurallardan daha az haberdar olacaklardır. Daha büyük seviyedekilere sınıf kurallarını ve diğer sınıf bilgilerini de içeren bir el kitabı verilebilir. Sınıf kurallarını küçük öğrencilere ve büyük öğrencilere sunmada değişiklikler vardır. Son olarak, yıl boyunca, öğrencilere uygun davranış hatırlatmak için bazı Özel kurallara İhtiyaç duyulabilir. Bunun velilere önceden postalanmış olan kuralların detaylı bir şekilde, tüm yönlerini kapsamına gerek yoktur, Özel aktiviteler için işlemler ve bunun için bazı kurallar gerekebilir. Örneğin; genel yönetimdeki kurallardan ayrılan öğrenci işlerini gözeterek, öğretmenler kendi politikalarını yürütmeyi isteyebilirler. Sıkça rastlanan kurallar aşağıda belirtilmiştir:

Kural 1: Sınıfa gerekli malzemeleri getirmek: Bu kural öğretimin sağlıklı şekilde sürmesinde son derece yararlıdır çünkü öğrencilere ders için hazırlıklı olmaları vurgulanmaktadır. Bu kurala uymak için sınıfa getirilmesi beklenen şeyler hakkında öğrencilerin bilmeleri gerekenler vurgulanır. Bu yüzden, öğrenciler sınıfta kullanılan ders kitabının yanında; kurşunkalem mi yoksa dolmakalem mi, kağıt mı, defter mi ya da dosya mı getireceklerini bilmelidirler. Eğer materyaller çeşitlilik gösterirse (bir gün defter gerekirken, başka bir gün gerekmez) bunu duyurmak için bazı yollar bulunabilir, Bazı durumlarda gerekirse, öğretmen haftanın belirli günlerinde öğrencilerin getirmeleri gereken bazı materyalleri rutin olarak belirtebilir (örneğin, Perşembe günleri heceleme kitapları gibi) ya da haftanın her günü için gerekli olan bir liste materyal, pazartesi defterlerine yazılabilir.

Kural 2: Yerinde oturmuş olmak ve zil çalmıca derse hazır olmak: Bu kural bazı takip edilmesi gereken işlemleri içerebilir.

- a) Zil çalmadan önce kurşun kalem açılmış olmalı,
- b) Kalem ve defter hazır olmalı (açık vaziyette),

c) Ön alıştırma ya da açılış aktiviteçilerine, sınıfa girer girmez başlanmalı.

Kural 3: Diğer insanlara saygı ve nezaket: Bu kural öğretmen ya da bir öğrenci konuşurken onu dikkatle dinlemeyi ve stajyer öğretmene olumlu davranmayı içerir. Bazıları ise yapılmaması gereken davranışların neler

57

olduğunu ileri sürmeyi tercih edebilir. Örneğin kavga, ad takma, canını sıkma gibi davranışları da ekleyebilir

Kural 4; Biri konuşuyorken, düzgün oturmak ve dinlemek, Bu kural, iki öğrenci davranışına yönelik (eğer düzensizse) hatalı yönetimin nedeni olabilir. Kural 4, Kural 3'ü daha az kapsayan çeşitliliğinden dolayı daha özeldir. Çünkü net bir şekilde belirtildiği gibi, bu kuralı anlamak için öğrencilerin daha az yorum yapması gerekmektedir.

Kural 5: Başkalarının hakkına saygı göstermek: Bu kural bir dizi davranışı gerektirir. Örneğin;

- a) Sınıfı temiz ve düzenli tutmak,
- b) Çöpleri toplamak,
- c) Ödünç almanı geri vermek,
- d) Sıraları karalamamak,
- e) Başkasının materyalini kullanmadan önce izin almak.

Kural 6: Okul kurallarına uymak: Sınıf içinde ve dışında, öğrencilere okul kurallarını kabul etmeleri gerektiğini hatırlatan bir kuraldır. Aynı zamanda okul kuralları tarafından belirlenmiş bölgelerde, davranışları izlemeye yardımcı olmaktadır. Son olarak, bu kurallara, öğretmenin bireysel kuralları da eklenerek, sınıf ve okul kurallarının geçerliliği tartışılabilir.

3. Kural Koymada Öğrenci Katılımı

Bazı öğretmenler, öğrencilerin kendi sorumluluğunu almaları ve kuralları benimsemeleri için kural koyarken kurallara öğrencileri de katarlar. Öğrenci katılımı birçok şekilde olabilir. Örneğin; kural koymadaki nedenlerin tartışılması, bazı kuralları anlanılandırma ve mantıklı açıklama gibi. Öğretmenle soru soran öğrenciler arasında toplum ve sınıf kuralları konuşulurken tartışma başlayabilir.

Tartışmalar: Yaş grubuna, öğrencilerin kültür durumuna ve tipik cevaplarına bağlı olarak, bireyleri, grup haklarını korumayı, şiddet ya da yıkıcı davranışları önlemeyi konu alan tartışmalar yapılabilir. Bu ilk tartışma sonrası, kurallar zamanla tekrar sunulabilir. Öğretmen, bir kuralı, kapsayacağı davranış alanını tanımakla (ya da öğrenciye tanımını sormakla) açıklayabilir, öğrenciler genellikle somut örnekler beklerler. Sonuç olarak, öğrencileri cesaretlendirmek için pozitif örnekler belirtmeye hazırlıklı olmak gerekir.

Öğrencileri kural koymaya dâhil etmenin diğer bir yolu da öğrencilerin özel kurallar için karan paylaşımlarına izin vermektir. Bu bazen okul

58

seviyesinde, öğrenci sözcüsü seçilerek ya da okul kurallarını tanımada yer alan öğrenci üye kurullarından yararlanılarak yapılır Fakat kural koyma, ortaokul seviyeleri için bazı nedenlerden ötürü yaygın değildir. İlk olarak öğrenci katılımında; baskın olan kabul edilir fakat belirli sim damalardan taviz verilmemelidir. Geniş çaptaki okul kuralları olduğu gibi kabul edilebilir. Okulun genel kuralları öğrenciye bırakılamaz. Her **sınıf** farklı kurallar üretirse, hangi kuralın hangi sınıfla ilgili olduğunu hatırlamak sıkıcı hale gelebilir.

Bazı öğretmenler, bazı aktivite ve davranışlar için Öğrenci seçimine izin verirler, Örneğin; eğer sakız çiğneme bir okul kuralı olarak yasaklanmamış ve eğer öğretmen buna itiraz etmiyorsa öğrencilere bir seçim şansı verebilir. Bunu yasaklamaya karar vermek, bazı sınıflarda olabilir,

Önemle belirtilmelidir ki, birçok etkili yönetim, kural koymada öğrenci seçimine olanak vermeyen yönetimdir. Bunun yerine, kural ve işlemleri öğrencilere net bir şekilde sunarlar ve bazı kurallar için gerekli açıklamaları yaparlar. Bu öğretmenler, kurallar ve işlemlerde adil ve mantıklı olmaya gayret ederler. Diktatör gibi hareket eden öğretmenler, üst sınıflardaki öğrencilerden tepki almaktadırlar'. Fakat mantıklı kurallar koyan, haklı düşünceler sunan ve bunları tutarlı bir şekilde uygulayan bir öğretmen üst sınıf öğrencilerini itaat etmeleri için istekli kılabilir.

Kurallar planlanırken, yorumlamada ve seçimde ne gibi roller üstlenileceği göz önünde bulundurulmalıdır, Bazı öğretmenler, öğrencilerin katılımını yoğun olarak tercih ederler Örneğin, kuralların yapısına yardım etmeleri, mantığını tartışmaları ve bazı alanlarda alternatif kurallar önermeleri gibi Diğer öğretmenler ise, daha geleneksel olmayı tercih ederler, Örneğin; kural ve işlemlerin direkt olarak Öğretmen tarafından seçilmesi gibi.

Öğrencilere Söz Hakkı Tanınması: Bazı durumlarda öğrenciler sorulan sorulara parmak kaldırmadan cevap vermektedirler. Parmak kaldırmadan söz hakkı almak bazı öğrencilerin diğerlerine fırsat taramamasına neden olmaktadır. Bu tür bir durumda öğretmen herkesin dersi anlayıp anlamadığından emin olamaz. Öğrencilerin parmak kaldırarak konuşmalarını istemek, hepsine eşit derecede konuşma fırsatının taranmasına neden olmaktadır, Öğrencilerin parmak kaldırmadan söz hakkı almaları, hepsinin koro halinde bir soruyu cevaplama sırasında mümkündür, O zaman parmak kaldırmaya gerek yoktur ve öğretmen bunu öğrencilere bildirmelidir. Öğretmen öğrencilerin ne zaman koro halinde cevap vereceklerini işaretler yoluyla anlatır. Bunun için bir elini kulağının arkasına doğru götürür ya da "herkes" diyerek sözlü bir işaret verir,

59

Dönemin ilk başlarında çok fazla esnek davranmamak gerekir. Birkaç hafta aym yöntemle ders yapılmalı, farklı bir yöntemle geçilmek istendiğinde öğrencilere aktivitenin başında nasıl bir yöntem izleneceği bildirilmelidir

4. Sınıf İçi Çalışma Yöntemleri

Öğrencilerin, sınıf içinde çalışmaları için onlara farklı alanlardan konular verilir, Bu tür' aktiviteler sırasında öğretmen sınıf içinde dolaşır ve öğrencilerin nasıl çalıştıklarını gözlemler. Öğrencilere gerekli zamanlarda çalışmaları için bilgi verir. Öğretmen her aktivite için belli bir süre belirlemeli ve bu süre zarfında öğrencinin aktiviteyi tamamlamasını istemelidir. Bazı Öğretmenler, Öğrencilerin sınıf içi çalışmalarda kendi aralarında konuşmalarına izin vermezler Fakat öğrencilerin kendi başlarına çalışması, diğer öğrencilerden yardım almaları ve sosyal olmalarını engeller. Bazı öğretmenler konuyla ilgili olarak öğrencilerin kendi aralarında yüksek sesle konuşmalarına izin verir. Nasıl bir yöntem izleneceği önceden belirlenmelidir. Dönemin ilk başlarında öğrencilerin bireysel olarak nasıl çalıştıklarının daha iyi anlaşılabilmesi için başkalarıyla iletişim kurmalarına pek izin verilmeyebilir. Fakat daha sonraki aylarda öğrenci diğer öğrencilerle iletişime girebilir, Öğrencilere bazı kurallar konulmalıdır, Örneğin; sessiz olmak gibi, sessiz olmaktan ne kastedildiği öğrenciye açıklanmalıdır, Örneğin, fısıldayarak konuşmak mı, ya da sessiz fakat doğal şekilde başkalarını rahatsız etmeyecek şekilde konuşmak mı geçerlidir, bunun somut şekilde vurgulanması gereklidir,

5. Öğrenciye Yardım Etmek

Aktiviteler sırasında öğrenci yardım istediği zaman parmak kaldırmalı, öğretmen yardım isteyen öğrencinin yanına giderek ya da onu yanına çağırarak ihtiyacını karşılamalıdır, Bu tür bir yöntemin uygulanmasıyla sınıf içinde karmaşa çıkmasına engel olunur ve bireysel olarak öğrencilerle ilgilenme fırsatı doğar. Öğretmen, öğrenciyi yanına çağırdığında diğer öğrencilerini de görecektir bir yerde durmalıdır. Unutulmamalıdır ki; öğrenciler arasında dolaşmak, onların aktivite üzerinde yoğunlaşmalarına neden olmaktadır,

6. Öğrencilerin Sınıf İçinde Dolaşmaları

Öğrencilerin gereksiz yere sınıf içinde dolaşmalarını engellemek için, onlara ne zaman sıralarından kalkmalarına izin verileceği söylenmelidir Örneğin, öğrenci kalem açmak, kağıtları öğretmene vermek, gerekli malzeme

60

almak için yerinden kalkabilir. Çöpler her Öğrencinin sırasında bekletilir ve ders sonrasında çöp kutusuna boşaltılır'

7. Sınıf İçi Çalışmalar ve Aktivitelerin Tamamlanması

Bazen bazı öğrenciler, yaptıkları çalışmaları verilen süreden önce ya da diğer aktiviteye başlamadan bitirebilirler. Böyle durumlarda öğrenciye fazla puan kazandıracak

başka çalışmalar verilir. Ya da diğer öğrenciler bitirene kadar bu öğrencilerden kitap okumaları istenir.

Yapılan aktiviteler öğrencilerde bulunmayan materyalleri içeriyorsa, bu materyallerin ne zaman, nasıl ve nerede saklanacağı öğrencilere nasıl dağıtılacağı önceden belirlenmelidir.

8. Grup Çalışması İçin Yöntemler

Bazı öğretmenler grup çalışmalarını çok yoğun bir şekilde kullanır. Grup çalışmaları kısa ve uzun süreli projeler üzerinde çalışırken, öğrencilerin birbirinden yararlanmaları için yapılır Grup çalışmalarının yoğun olarak yapıldığı derslerden biri fen bilgisi derslerdir. Bu derslerde öğrenciler, laboratuarda gruplar şeklinde çalışırlar. Bazı durumlarda belirlenen amaçları gerçekleştirmek ve sınava hazırlanmak için çalışma grupları oluşturulur Grup çalışmalarında öğretmen amacın gerçekleşmesi İçin etkili yöntemler geliştirmek zorundadır.

Uygulanılacak yöntemler önceden öğrenciye söylenmeli ve öğrenci çalışırken sürekli desteklenmelidir. Eğer grup çalışmaları yoğun bir şekilde yapılırsa, öğrenci istenilen davranışı kısa sürede öğrenecektir Gruplara uygulanan yöntemler, çok iyi seçilmelidir Böylece öğrenci çok fazla yardım almadan çalışabilmeyi, arkadaşlarıyla iletişim kurabilmeyi ve zamanı etkili kullanabilmeyi öğrenebilir.

Johnson ve Johnson (1994) grup çalışmaları sırasında öğrencilerin sosyal yönden gelişmelerine önem vermiştir Öncelikle sosyal yönlerinin gelişmesi için öğrencilerle toplantılar düzenlenmelidir Kazanılması gereken grup davranışlarından bazıları; aktif katılım, dikkatli dinleme, paylaşım ve katılımdır. Her bir davranışın çok dikkatli tanımlanması gerekmektedir.

Öğrencilerin yaşları küçük ise öğretmen istenilen davranışı listeleyip tablolar halinde ilan panosuna asabilir. Ayrıca öğretmen, bütün sınıf ile toplantılar düzenleyip, öğrencilerin nasıl performans gösterdiklerini, grupların ne kadar iyi ya da kötü çalıştıklarını ve istenilen davranışın gelişmesi için neler yapmaları gerektiğini kendilerine bildirmelidir. Her öğrencinin

Süreçleri ve Kuralları Seçme

60

sorumluluğu olduğunu söylemelidir. Tavsiye edilen yöntemlerden biri de; öğrencilerin kendi çalışmalarını incelemeleridir, Öğrenciler en iyi yaptıkları ve yapamadıkları şeyleri yazmalıdır. Ayrıca istenilen davranışların geliştirilmesi için öğrencilere bu davranışları geliştirici roller verilir. Her öğrenciye bu davranışları uygulaması için fırsatlar tanınmalıdır

Aşağıda grup çalışmalarına katkıda bulunacak bazı uygulamalara yer verilmiştir.

Materyal ve Malzeme Kullanımı: Bazı küçük grup çalışmaları özellikle laboratuarlarda yapılanlar sırasında değişik materyal kullanımlarına gerek duyulur, Sınıfta

kargaşa oluşmaması için malzemelerin nasıl dağıtılacağı ve kullanılacağı planlanmalıdır. Zamandan tasarruf edebilmek için gerekli olan materyal ders başlamadan önce öğrencilerin sırasına bırakılmalıdır, Eğer öğrencilerden evden materyal getirmeleri istenirse, bu daha önceden öğrencilere bildirilmelidir. Çalışmalar sırasında malzemelerin saklanması için Özel yerler hazırlanmalıdır. Eğer materyaller çabuk zarar görebilecek rütelikteyse öğrencilere nasıl davranmaları gerektiği açıklanmalıdır.

Öğrencilerin Gruplara Dağılımı: Bu konu, birçok açıdan çok önemlidir, İlk önce yapılması gereken; birlikte iyi çalışamayan öğrencilerin, aynı gruba konulmamasıdır. İyi motive olamayan öğrencilerin aynı grupta olması grubu olumsuz yönde etkiler. Bazen grubun başarısı, her bir öğrencinin gösterdiği performansa bağlı olabilir. İyi organize olmuş grupların yapılması, öğrenciler arasında gereksiz konuşmaların engellenmesi, grupların oluşması için ne kadar zaman gerektiği ve öğrencinin ne zaman çalışması gerektiği önceden planlanmalıdır.

9. Derse Katılım

Öğrencilerden ne beklendiği, amaçlarının ne olması gerektiği onlara bildirilmelidir. Öğrencilerin her birine nasıl roller verileceği önceden belirlenmelidir. Öğrencilerin yapacakları adım adım yazılıp onlara dağıtılsa, öğrenciler de ne tür yöntem izleyeceklerini görürler ve daha başarılı olurlar. Her bölüme ne kadar zaman verileceği de belirlenirse, daha planlı çalışılmış olur

Ayrıca öğrencilerin kendi aralarında konuşurken nasıl davranmaları gerektiği de önceden bildirilmelidir. Özellikle alçak sesle konuşmaya izin verilir ancak yine de gürültü problem olabilir, Aktiviteler sırasında öğrenci çok dikkatli gözlemlenmelidir ve uygun olmayan davranış hemen ortadan kaldırılmalıdır. Öğrenciler, ses sınırını aştıklarında verilecek bir işaret dahi onların sessiz bir şekilde, dersi dinlemeye hazır hale gelmelerine yol açacaktır.

B. İşbirlikli Öğrenme

Grup çalışmalarının diğer bir adı işbirliği yaparak Öğrenmedir Bu yöntem birçok konuda ve her yaş grubunda uygulanabilir.. Gruplar için hazırlanan aktiviteler çok çeşitli olmalıdır. Değerlendirme sırasında gruba bireysel başarı için ödül verilmelidir. Birlikte çalışmayı desteklemek için gruplar birbiriyle yarışabilir ve grubun gösterdiği başarıya göre öğrenciler ödüllendirilir.

1. Uygulanabilir Yöntemler

İşaretler: İşaretler öğrencinin istenilen davranışa yönlendirilmesini sağlamak için yapılan bir hareket **ya da** davranıştır Bir aktiviteye başlamadan Önce sınıfta bir yer belirlenirse ve öğretmen **her** aktivite öncesi oraya girip öğrenciye doğru dönerse, konunun başlayacağını öğrenci fark eder Bazı Öğretmenler grup çalışmalarının başlayacağı ve biteceği zamanı **da** öğrencilere işaretler yoluyla anlatır. Örneğin; ışıkları kapatıp açmak, zil çalmak vb. gibi ne tür işaretler kullanılacağı öğrenciye açıklanmalıdır.

Duyurular, Anonslar, Engeller: Öğrencinin ve öğretmenin birbirini dinlemesi çok önemlidir Anonslar sırasında hiç kimse konuşmamalı, öğrenci soru sormamalı ve yerinden kalkmamalıdır. Öğretmen de öğrenciye aynı şekilde saygı göstermelidir Bazen dersi bölen engeller ortaya çıkar Koridorlarda gürültüleri duyulan ziyaretçilerin gelmesi gibi.. Bunlarla baş etmek İçin yöntemler geliştirilebilir Engellemeler olduğunda öğrencinin yaşayacağı bir aktivite yoksa öğrenci sessizce oturup kitap okur **ya da** akti-viteyle uğraşıyorsa çalışmaya devam eder.

Özel Araç ve Gereçler: Eğer öğrencinin ilgisini çekecek onları motive edecek araç ve gereçleri mevcutsa, öğrencinin onları ne zaman ve nasıl kullanacağına karar verilmelidir. Kullanılacak materyallerin listesi yapılırsa neyin ne zaman kullanılacağına **daha** iyi biçimde karar verilebilir

Acil Durumlar: Acil durumlarda ne tür yöntemlerin kullanılacağına karar verilmelidir. Acil durumlar için yol gösterici bir harita kullanılabilir.

Öğle Tatili: Öğrencilere, ne zaman sınıfı terk etmeleri gerektiği söylenmelidir. Hangi yoldan kantine ulaşılacağı, nasıl hareket etmeleri gerektiği öğretilmelidir Ayrıca zaman konusunda çok sıkı bir tutum izlenmelidir. Yoksa öğrenciler, öğle tatillerine 5-10 dakika fazla zaman ekleyebilirler ve ya öğrencilerin sınıfa girmesini geciktirebilirler.

62

2. Etkili Sınıf Yönetiminin Derslerle İlgili Önemli Noktaları

Sınıf Yönetiminin etkili bir şekilde oluşması için derslerle ilgili 13 nokta aşağıda yer almaktadır (Cangelosi, 2000: 257):

1. Öğretmen, öğrenci davranışları için açık yönergeler ileri sürmüş-se, öğrenciler dersle daha yakından ilgilenmektedirler Öğrencilerin derse nasıl katılacaklarını bilmeye ihtiyaçları vardır Eğer derste not almak gerekiyorsa, nasıl not alacaklarına ilişkin sorular ders başlamadan cevaplandırılırlardır,

2. Öğrencilerin düşünmesini yönlendiren ileri düzeyde bir düzenleyici, öğrencilerin dersi aktif olarak dinlemelerine yardımcı olabilir Üzerinde çalışılacak konuların ve problemlerin yazılı olduğu bir çizelge, öğrencilerin dikkatlerini odaklamalarında yardımcı olabilmektedir

İşaretler; özellikle sözsüz İşaretler, öğrencinin dikkatini etkili bir şekilde derse çekebilir Dersin belli bölümlerinde tahtaya konuyla ilgili yazı yazmak, tepegöz kullanmak öğrencilerin konuya odaklanmalarını kolaylaştırabilir.

Dersler, ortak bir düşünce sistemirü takip eden öğrenci grubuna sahip olmak isteyen öğretmenler için yararlı Öğrenme aktiviteleri-dir.

5 Sesin yüksekliği, vurgu, perde, ritim ve hız öğrencilerin seviyelerine ve vermek istenilen mesaja uygun olarak ayarlanmalıdır Mesajın kendisi çok önemli ve heyecan verici bile olsa, monoton bir ses tonuyla söylendiğinde sıkıntı verici olur Anahtar cümlelerin ses

tontinuzdaki farklılıklar ile vurgulanması gerekir Stratejik duraklamalar yapılmalıdır Duraklamalar; üzerinde durulması gereken noktaları belirtir Hızın öyle ayarlanması gerekir ki, dersler canlılıkla devam etsin ama aynı zamanda öğrenciler öğretmenin iletilerini algılayıp, not alabilsinler. Tabii ki dersin çeşidi öğretmenin hızu etkilemelidir. Direkt yönergelerin kullanıldığı bir derse nazaran tabii ki, araştırma gerektiren bir ders daha yavaş ilerleyecektir. Dakikada 110-130 arası kelime kullanmanın uygun olduğu belirtilmektedir.

6. Öğrenciler, profesyonel kalitede iletişim teknolojisinin kullanıldığı dersleri daha iyi takip etmektedirler Öğrencilerin derse katılımları; okunması, dinlenmesi ve görülmesi zor konularla uğraşmak zorunda kaldıklarında azalmaktadır. Teknolojideki son gelişme

63

ler, sınıflarda kullanılmak üzere CD romlar, multimedya ve ileri düzey ses sistemleri sunmaktadır.

7. Video derslerinden en azından üç avantaj elde edilebilir; (a) Video dersleri, öğrenciler soru sorduklarında ya da yorum yaptıklarında düşüncede oluşan bazı bölünmelere olanak vermez, (b) Öğretmen rahatlıkla öğrenci hareketlerini izleyip, derse katılmayanları tespit edebilir, (c) Sunumlardaki gariplikler ve hatalar ders başlamadan önce düzeltilebilir ve geliştirilebilir. Video kasetlerle ve diğer benzer aletlerle öğretmen sunumları istediği zaman başlatıp, ara verip, yeniden dinletip, değiştirip, tekrar ettirebilir

8. Eğlendirmek, öğretmek değildir, Fakat biraz mizah ve eğlence içeren dersler, direkt olarak monologa dayanan derslere nazaran, öğrencileri daha tetikte tutar Fakat dikkatli olunması gereken nokta öğrencilerin ilgisini çeken noktaların, dersi amacından uzaklaştırın amasıdır.

9. Öğretmenler öğrencilerle göz teması kurarlarsa, öğrenciler derse daha dikkatli takip etmektedirler,

10. Hayal kurma ve dalıp gitme, öğrencilerin derse katılmamalarının genel sonuçlarıdır. Öğretmenler ders sırasında sınıfta dolaşırlarsa bu durumlarla daha iyi başa çıkarlar. Masa başında dur-maktansa Quina (1989: 141-142) öğretmenlere sınıf içinde amaçlı hareket etmelerini önermektedir.

Yeni öğretmenler, bazen bilinçsiz olarak odanın bir kenarından diğerine hareket etmektedirler. Öğretmeni takip eden öğrencilerin başları sanki bir tenis maçı seyrediyorlarmış gibi bir o tarafa bir bu tarafa dönmektedir. Bunu önlemek için ders verilirken nerede durulmak istendiğinin düşünülmesi gerekir. Sınıf dörde bölünerek, bilinçli olarak dilimler arasında, dersin değişik bölümlerinde sınıfta dolaşılabilir. Örneğin; soru sorduktan sonra öğretmen sınıfın soluna doğru gidebilir, soruyla ilgili biraz bilgi verebilir, pandomim yapabilir ve odanın sağ tarafına doğru yönelebilir. Burada bazı objeleri işaret edebilir, başka soru sorabilir. Daha sonra sınıfın arka tarafına doğru gidebilir. Sınıf içinde öğretmenin konumunun değişmesi, dersin gelişmesine katkıda bulunur. Mesela öğretmenin sınıfın arkasından öne doğru konuyu toparlamak için yürümesi bir konunun bittiğine ve

yenisine başlanacağına işaretler çünkü aynı zamanda öğretmen de sınıf içindeki hareketini bitirmiştir ve başlangıç noktasına dönmüştür Bu hareketler kendiliğinden gelişebileceği gibi önceden de planlanabilir

65

11. Adını duyan öğrenciler söyleneni daha iyi dinlemek için hazır olurlar. Bu nedenle birçok öğretmen, bilinçli olarak derslerinde bazı Öğrencilerin adlarını söylerler. Örneğin, İngilizce dersinde öğretmen "Düşünün ki, Ali, Ayşe'ye saçının tutuştuğunu söyleyecek. Ali şöyle başlayabilir. " diyebilir

12. Derse katılmak için öğrenciler, pasif olarak oturup dinlemekten daha fazlasını yapmalıdırlar Aktif dinleme yaparak öğretmenin söylediklerini takip etmelidirler. Öğretmenler, öğrenci katılımı öğrencileri bilgiye ve cevaba götüren bilişsel işlemlerle meşgul ederek sağlayabilirler,

13. Öğretmenler, ders verirken sık sık öğrencilerin konuyu anlayıp anlamadıklarını kontrol etmelidirler, Öğrencilerin anlamadıkları yerleri sordukları, derslerdeki planlanmış aralar, öğretmene dersin ileri bölümlerini etkileyecek olan değerlendirmeler sunar

Bazen öğrenciler, öğretmenleri kendilerinin bilmedikleri terimleri, kelimeleri, formülleri kullandığı için derse katılmazlar Öğretmen ise öğrencilerin anladığını zarınceder Oysaki öğrenciler, öğretmenin ne demek istediğini çözümlemeye çalıştıkları için artık öğretmeni dinlememektedirler Öğretmenler dersi vermeden önce planlanan ders için gerekli olan bilgilerin ve becerilerin farkında olmalıdırlar.

Altıncı Bölüm

Davranışçı model, öğretmenlere, öğrencilerin performansları ve sınıf içi davranışlarının sonuçlarının yönetiminde iki seçenek sunmaktadır Hangi seçeneğin tercih edileceği; görülmek istenen davranışlara ya da istenmeyen davranışlara göre değişmektedir. Bu bölümün amacı; sınıf yönetiminin sağlıklı şekilde gerçekleşebilmesi için öğrencilerin ne şekilde motive edileceğinin ve yönlendirileceğinin açıklığa kavuşturulmasıdır.

A. Davranışların Sonuçlarının Yönetimi

Öğretmen, öğrencilerin göstermesini istediği davranışları geliştirmek için çalışabilir. Örneğin, ödül yoluyla öğrencilerini iyi davranmaya, sıkı çalışıp işlerini (ödev, alıştırma, proje, tartışma, kavrama) başarmaya teşvik etmeye çalışabilir ya da, öğrencilerinin hatalarını düzelterek, hatalı davranışlarda bulunanları caydıracak şekilde, istenmeyen davranışları azaltmak için çalışabilir

İki tür yaklaşımdan söz edilebilir; olumlu yaklaşım ve düzeltmeye dayalı yaklaşım. Örnek olarak; öğretmenler, yeni eğitimsel çalışmalar ya da sınıf alışkanlıkları söz konusu ise olumlu yaklaşımı, öğrencilerin yeterince deneyimli olduklarını düşündükleri durumlarda ya

da daha önce doğru davranışı sergiledikleri için tekrarlamalarını bekledikleri durumlarda ise düzeltmeye dayalı yaklaşımı kullanabilirler

Öğrencilerin akademik çalışmalarında sergiledikleri davranışları yönetmek için olumlu yaklaşımın, sosyal davranışlar söz konusu olduğunda ise düzeltmeye dayalı yaklaşımın uygulanması daha yaygındır' (VWheldall ve

68

Merrett, 1984) Yaklaşımlardaki bu değişkenlikler **öğretmenin** beklentilerin-deki farklılıkları yansıtabilir.

Sosyal **davranışların** yönetiminde, olumlu yaklaşım yerine düzeltmeye dayalı yaklaşımının benimsenmesi, öğrencilerin sınıfta "sorun yaratan" **davranışlar** sergilemeleri konusunda öğretmenlerin duyduğu endişeyi de yansıtır olabilir. Bir araştırmaya (Merrett ve Wheldall, 1978) katılan İngiliz ilköğretim öğretmenleri en yaygın sorun yaratan **davranışın** "izinsiz konuşma" olduğunu, "katılmama", "saygısızlık yapma" ve "diğerlerini rahatsız etme"nin de bunu izlediğini belirtmişlerdir Her öğretmenin kendi sınıfında fark ettiği bunlara benzer problemler vardır. İstenmeyen **davranışlar** sadece ilköğretim öğretmenleri için değil, orta öğretim öğretmenleri için de endişe vericidir.

Öğrencilerin davranışlarıyla ilgili beklentiler ve endişeler, doğal olarak, istenmeyen davranışa ve onu azaltmanın yollarına odaklanmaya, yani düzeltmeye dayalı bir yönetim şekline yol açabilir (Bull ve Solity, 1987: 21),

1. Davranışların Sonuçlarını Düzeltmeye Dayalı Yaklaşım

Bu yaklaşım, öğretmenin istenmeyen veya sorun yaratan **davranışlara** dikkat edip doğrudan harekete geçmesini tavsiye etmektedir. Örneğin, öğretmen öğrencilere "Otur", "Önüne dön" ya da "Sessiz ol" deyip onlara kendi isteğinin dışında davranışlarını hatırlatabilir. Burada öğretmenin amacı, öğrencilerin, zamanla hatalı davranmaktan vazgeçip sadece sınıfta kabul gören ve beklenen şekilde davranmalarını sağlamaktır. Bu durumda, kabul edilen davranış, istenmeyen **davranışın** yapılmamasıdır.

Öğretmen, istenmeyen davranışlar için çeşitli sonuçlar (düzeltmeler, hatırlatmalar, azar) kullanabilir. Eğer davranış devam ederse, öğrencileri sevdikleri oyun ve aktivitelere mahrum bırakmakla tehdit edebilir. Sonuç olarak, öğrencilerin çalışmalarına devam etmeleri beklenir. Özellikle "iyi" davranış ve performans fark edilip ödüllendirilebilir Ancak, bu anlatılanlar, kural teşkil etmekten çok istisnadan ibarettir.

İçtenlik, empatik farkındalık ve koşulsuz sevgi, istenmeyen **davranışların** ortadan kaldırılması için en uygun yaklaşımlardır. İnsan sadece koşulsuz sevgi ve kabul gördüğü ortamlarda mutlu ve üretken olabilir. Çünkü insanın iç **dünyasının** özgürleşmesi, ancak kendini olduğu gibi kabul eden bir sosyal çevre içinde gerçekleşmektedir (Aydın, 2000:172).

Düzeltemeye dayalı yaklaşımın etkileri: İlk bakışta bu yaklaşım etkili görünmektedir. Ancak, araştırmalar, istenmeyen davranışı düzeltmek için davranışların **sonuçlarının** kullanılmımn beklenenin tersine sonuç verdiğini,

Öğrencileri Motive Etmek ve Öğrencilere Yön Vermek

66

öğrencilerin hatalı davranışlarında ve öğretmenin bunları düzeltmek için harcadığı zamanda artışa neden olma ihtimalinin yüksek olduğunu göstermiştir, Yaklaşım, düzeltmeye dayalı yönetimin sonucunda öğrencilerin ve öğretmenin öğreneceğine odaklanan iki temel sorunu bulunmaktadır.

Öğrencilerin Öğrendikleri: Birçok çocuk yetişkinlerden ilgi görmeyi istediği için öğretmenlerinin fark edeceği davranışları tekrarlama eğilimi göstermektedir. Dolayısıyla, öğretmen, hatalı davranışı düzeltirken bir yandan % gösterdiği için öğrencileri hatalı davranıştan uzaklaştırmak yerine onları, buna teşvik ediyor olabilir Buna "eleştiri tuzağı" denir ve düzeltmeye dayalı yaklaşımla yönetimin ilk sorunudur,

Bu fenomen ve sınıftaki gözleme dayalı bir çalışmayla anlatılmaktadır, Çalışma, öğretmenin sınıfta ne kadar sık "Otur" derse öğrencilerin o kadar- sık ayağa kalktığını göstermiştir. Onlara oturmalarını söylemek ayağa kalkmalarını öğretmiştir. Öğrencilere "otur" denildiğinde istenildiği gibi oturmaları, bu yöntemin yararlı olduğu izlenimini verebilir' ama aslında yöntem, öğretmenin istediğinin tam tersine, daha çok ayağa kalkan öğrenci sonucunu doğurmuştur.

Aynı etkiler okumada hata yapıldığında anında düzelten bir **öğretmenle** öğrencileri üzerinde görülmüştür Uygun ve beklenen davranışlar için öğretmenin ilgisi, övgüsü ve diğer olumlu sonuçlar yaygın bir şekilde kullanılmıyorsa, eleştiri yapmak ta pek etki gösteremeyebilir.

Bu, bizi düzeltmeye dayalı yaklaşımla sınıfta yönetmenin ikinci sorununa yönelmektedir. Hatalı davranışları fark edip onları düzeltmekle meşgul olan öğretmenin, tatminkâr davranışları görememe ihtimali çok yüksektir, Öğrenciler sessiz bir şekilde çalışırken, çalışmadıkları zamanlarda yaptıklarından daha az yorum yapmaları muhtemeldir. Ancak, fark edilmeyen ya da görmezden gelinen olumlu davranışların zamanla son bulma ihtimali yüksektir, (Bull ve Solity, 1987: 23).

Öğretmenin öğrendikleri: Bir önceki kısımda anlatıldığı gibi Öğretmen öğrencinin hatalarını düzelttiğinde o an için durdurulan hatalı davranışlar aslında artar ve öğretmenin düzeltmesi, eleştirisi ve kınaması da paralel olarak çoğalır, öğrenci ise bunları daha sık yapmaya başlar. Zamanla, öğretmen şikâyeti, söylenmeyi, eleştiriyi ve kınamayı tekrarlamaya başlar. Bu durum ne yazık ki, öğretmenin sınıf kontrolünde daha fazla zorlukla karşılaşmasına yol açmaktadır. Gittikçe öğrencileri daha çok azarlamaya ve tehdit etmeye başlamakta, öğrencileri düzeltmek için okuldaki "daha yüksek mercilere" göndermekte ve tüm bu cezalardan suçsuz öğrenciler de paylarını almaktadırlar,

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

Düzeltmeye dayalı yaklaşım, sınıfta, Öğrencilerle öğretmenin öğretim ve öğrenim hedefine işbirliği içinde varma girişimlerinin kaybolmasına yol açacak kadar kötü bir atmosfer yaratabilir. Bu yaklaşımın kullanımında doğabilecek tehlikelerden dolayı öğrencilerin akademik ve sosyal davranışlarının yönetiminde kullanımı uygun değildir.

2. Davranışların Sonuçlarını Olumlu Şekilde Kullanma

Bu yaklaşım, öğretmenin istenen davranışlara ve artan performansa dikkat edip doğrudan harekete geçmesinin gerekli olduğunu ileri sürmektedir (Bull ve Solity, 1987: 25-29) Öğretmen, kabul edilebilir şekilde davranan Öğrencileri fark eder, memnuniyetini gösterir ve onlara yaptıkları şeyin "iyi" olduğunu söyler Uygun davranışların sonuçları olarak, kendi ilgi ve övgüsünün yanı sıra sembolik ödüller de (yıldızlar, gülen yüz) kullanabilir. Ayrıca sıkıcı aktivitelerin ardından öğrencilerin daha sevilen aktivitelere geçmesine izin verebilir. İyi davranışların bu şekilde güçlendirildiği ve daha sık oluşacağı düşünülmektedir.. Öğrenciler iyi davranmayı ve sıkı çalışmayı öğrendikçe hatalı davranışlar azalacaktır.

Olumlu yaklaşımın etkileri: Bu yaklaşım, hoş sahneler oluşturan, çekici bir yaklaşımdır. Ancak hiçbir şey yukarıda anlatıldığı kadar kolay değildir.

Gerçekte, övmek ve cesaretlendirmek her zaman doğal görülmeyebilir, Aksine, işler iyi gidiyorken işi akışına bırakmak ve işler kötü gitmeye başladığında harekete geçmek daha doğaldır, Dolayısıyla, başarılı performansı fark etmek ve onu "zaten görmek istediğim de bu" diye yok saymak veya önemsememe eğiliminden kurtulmak çaba gerektirir. Ayrıca, övgü ve diğer ödülleri cömertçe kullanmak uygunsuz görülebilir. Bunları sıra dışı olan başarılarla ya da özellikle ilerleme kaydetmiş davranışlara saklama eğilimi gereklidir Fazla kullanmakla etkilerinin azalacağı endişesi ile onları sıradan başarılar için kullanmak yanlış ve boşa harcamak olarak görülebilir. Ayrıca, öğretmenin olaylardan dolayı kendini bitkin, kötü ve rahatsız hissederken olumlu davranması zordur. Dolayısıyla, sürekli olarak davranışların sonuçlarını olumlu şekilde değerlendirebilmek için, öğretmen çok çalışıp bu olumsuz etkilerden kurtulmalı ve gerçekten "gülümsemeyi sürdürmelidir",

Sınıf yönetiminde karşılaşılan diğer bir zorluk, hatalı davranışların tamamen son buimamasıdır. Bunların olması karşısında öğretmenin nasıl tepki göstermesi gerektiği tamamen doğal bir endişe sebebidir Doğru davranış, tüm olumsuz davranışlar için doğrudan harekete geçip öğrencilere bunların kabul edilemeyeceğini açıkça göstermektir. Olumlu yaklaşımın avantajlarından biri, uygun davranışa odaklanıldığı zaman öğretmenin,

öğrencileri Motive Etmek ve Öğrencilere Yön Vermek

dikkatini rahatsız edici davranışlardan çok istenen davranışlara verebilmesidir. Öğretmenin ilgisini çekemeyen bu küçük hatalar zamanla azalır yok olacaktır Davranışların sonuçlarını olumlu şekilde kullanan öğretmen, ilgisini istenen davranışları gösteren öğrencilere vererek istenmeyen davranışları azaltacaktır.

Olumlu yaklaşımı benimsemek, bir öğretmenin kelime dağarcığından 'hayır' kelimesini silmez ya da Öğrencinin yaptığı hatayı düzeltmesine ve Öğrencilere çeşitli uyanlarda bulunmasına engel olmaz Dikkat; sürekli istenmeyen davranıştan ziyade arzu edilen davranışlarda toplanırsa eleştirinin olumsuz etkileri görülmez.

Elbette ki, her zaman önlem almak sorunlar oluşuktan sonra onları çözmeye çabalamaktan daha iyidir ve bu yüzden düzeltmeye ilişkin Ölçütlere alternatifler bulunmalıdır. Örneğin, hatalı davranışın tersine makul davranışlar öğretmek, potansiyel tehlike arz eden araç, gereç ve her türlü materyali öğrenciye zarar vermemesi için gözetleyip denetlemek vb.

Etkili bir sınıf yönetimi yaklaşımı, öğrencilerin çalışmaları ve öğretmen dışındaki farklı kaynaklardan elde ettikleri bilgi ve becerilerini kapsamaktadır. Bazı etkinlikler, öğrenciye çalışma girişimlerinin doğru olup olmadığını gösteren sonuçları içlerinde bulundurmaktadır. Diğer birçok çalışmada ise öğrenci, özellikle öğreniminin ilk aşamalarında, Ödevlerinin ve sorulara verdiği cevapların doğru olup olmadığını söyleyebilmesi için öğretmene güvenmelidir. Öğretmenin bu değerlendirmeleri yapması ve "geribildirim vermesi" öğrencilerin öğrenmesinin temelini oluşturmaktadır. Ayrıca, her öğrenme bir önceki öğrenmenin üzerine inşa edilmektedir. Ve birinci aşamadaki başarı, öğrencinin sınıftaki davranışlarında hayati bir önem taşımaktadır. (Jok^{so11} v[^] Johnson, 1975; Vargas, 1977; Clarizio, 1980 den aktaran Bull ve Solity, 1987: 27). Bu yüzden, sonuçlara olumlu yaklaşılması, öğrencilerin *davranışlarının* olduğu kadar *'ödenmelerinin* yönetiminde de öğretmen tarafından sistematik olarak kullanılmalıdır'. Gruptaki diğer öğrencilerin davranışları bir çocuğun davranışları için hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar doğurabilir. Öğretmen, istenen davranışlar için davranışların sonuçlarını olumlu bir şekilde değerlendirirse, öğrenciler grup olarak öğretmenin istediği şekilde davranacaklardır Bu durumda, öğrencilerin birbirlerini değerlendirmeleri öğretmenin istedikleri ile uyum içinde olabilir Eğer öğretmen hatalı davranışları önemsemez ve görmezden gelirse öğrenciler bu davranışı normal ve kabul edilebilir olarak algılayabilirler Bu durum daha sonra öğretmen için sınıf yönetimini zor hale getirebilir. Ayrıca, bireye uygulandığı gibi, gruba da olumlu bir yönetim yaklaşımı uygulanabilir.

Cağdaş SİNİF YÖNETİMİ

Olumlu yaklaşım, davranışların sonuçlarının kullanımında birçok a-vantaj sağlamaktadır, Bunlar, öğrencilerin (ve öğretmenlerinin) sınıftaki tecrübelerden ne

öğrendiklerine odaklanırlar. Öğretmen, doğrudan, görmeyi arzu ettiği - sıradan ya da özellikle iyi - davranışları ve başarıları geliştirmeyi hedeflemelidir.

Öğrencilerin öğrendikleri: Öğretmen, uygun davranışların oluşmasına yardımcı olması için olumlu sonuçları dikkatli bir şekilde seçip sistematik olarak kullandığı (övdüğü, örnek gösterdiği, onayladığı) zaman bu davranışlar daha sık tekrarlanmakta ve Öğrenciler istenen şekillerde davranmayı öğrenmektedirler. Ayrıca, öğrenciler, öğretmenlerinin davranışlarını gözlemleyerek, teşvik etmeyi ve takdir etmeyi öğrenmektedirler

Öğretmenin Öğrendikleri: Sonuçlara olumlu yaklaşmak, en kötü ihtimalle öğrencilerin davranışlamu düzeltip öğretmenin hatalı davranışlar için harcadığı zamanı azaltır, en iyi ihtimalle de öğretmen ve Öğrencilerin, etkili Öğretim ve öğrenimin ortak hedeflerine doğru birlikte çalıştıkları olumlu bir sınıf ortamı yaratır. Dolayısıyla, davranışların sonuçlarının yönetimi için davranışsal modelin önerdiği iki seçenekten biri olan olumlu yaklaşımın hem akademik hem de sosyal davranışlar için uygun olduğunu söyleyebiliriz,

3. Tutarlılık Sağlamak

Davranışsal modelin bize Önerdiği iki strateji, kısmen ya da tek başlarına kullanıldığı zaman en doğru etkiyi vermeyebilmektedir. Öğrencilerin sınıf ortamını akılcı bulmaları ve bu tecrübelerden etkili bir şekilde yarar sağlamaları İçin öğretmenin yönetiminde tutarlılık olmalıdır

Ortamı hazırlayan olayların ve davranışların sonuçlarının yönetiminde tutarlılık: Davranışlar yere ve ortama göre değişebilir. Bir ortamda uygun olan davranış diğer ortamda uygun olmayabilir. Davranışların sonuçları, davranışın o an bulunulan ortam için uygun olup olmadığı göstermektedir. Dolayısıyla, sonuçlar, sadece bir davranışın tekrarlanma ihtimalini değil, hangi ortamda tekrarlanacağı da belirlemektedir. Bu bağlantı yoluyla, davranışların sonuçları, ortamı hazırlayan olayların davranışlar üzerindeki kontrolünü arttırmaktadır. Ortam, davranışları etkilemektedir.

Bu sebeple, uygun davranışların öğrenilmesinin etkili ve çabuk olması için, ortamı hazırlayan olaylar ile davranışların sonuçları arasında tutarlılık sağlanması önemlidir.

Farklı zamanlarda ve farklı öğrencilere karşı tutarlılık: Öğretmen, öğrencilerinin bulundukları ortamdan anlam çıkarmalarını ve yeni davranış

öğrencileri Motive Etmek ve öğrencilere Yön Vermek

69

ruşlar öğrenip onları kullanmaya hazır olmalarını istiyorsa, suuf yönetiminin günden güne, haftadan haftaya tutarlılık göstermesi büyük önem taşımaktadır. Bir öğrenci, aynı iki çalışması için bir gün övgü, ertesi gün düzeltme görürse kendisinden ne istendiği konusunda kafası karışacaktır. Bu durum çok sık tekrarlanırsa, öğrenci öğretmenine güvenmemeye başlayabilmektedir.

Öğretmen, rahatsız edici bir davranışı çoğu zaman görmezden gelip bazen de davranışa tepki olarak uyanda bulunursa, durdurmak istediği bu davranışı, farkında olmadan devanılı kılabilir, hatta arttırabilir. Aralıklarla ilgi göstermenin zaten yerleşmiş olan davranışları kalıcı kılmak için güçlü bir yol olduğu bilinmektedir.

Öğrenciler, elbette ki, sadece kendi başlarına gelen olaylardan değil, çevrelerindeki arkadaşlarını izleyerek de o) ımlu davranışları öğrenmektedirler. Bu sebeple, davranışlara, **kim** tarafından ortaya konduğu gözetilmeksizin, tutarlı yaklaşmak çok önemlidir. Öğretmen, çeşitli sebeplerden dolayı sınıfının yönetiminde bu tutarlılığı sağlamak zorundadır. Öğretmen gerekli durumlarda daha adil olacağına inanıyorsa taviz verebilir. Böylece öğrencilerin desteğini ve güvenini kazanabilir. Bazı öğrencileri diğerlerine model olarak göstermek yerine, görmek istediği davranışlara dikkat çekmesi gerekmektedir.

Yukarıdaki sebeplerden dolayı, tutarlılık, istenmeyen davranışları durdurmanın tüm aşamalarında da önem taşımaktadır Mesaj açık olmalıdır: "İstenmeyen, öğrencinin kendisi değil, davranışdır." Buradaki düşünce şudur: "Gerektiği zaman taviz ver fakat kuralları ihlal etme"

4. Olumlu Yönetim Sistemi

Davranışçı modelin; ortamın, davranış üzerindeki etkisi üzerine yaptığı yukarıdaki yorum, öğretmene, olayların yönetimiyle sonuçların ayrılmaz bü bütün olduğunu göstermektedir. Öğrencilere ne istendiğini göstermek; çalışmalarında başarılı olma şanslarını arttırmak ve uygun şekilde davranmalarını sağlamak için tutarlı bir şekilde sınıf ve sınıf içi olaylar yönetilmelidir Öğretmen öğrencilere kendilerinden hangi davranışların beklendiğine dair açık mesajlar vermelidir. Böylece, öğrencilerin denemeye devam etme, ilerleme kaydetme ve sınıfta istenen şekilde davranma ihtimalleri arttırılmış olur- (Bkz. Tablo 3),

1

74

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

öğrendim Motive Etmek ve Öğrencilin- Yan Vermek

75

Tablo 3: Olumlu yönetim sisteminin temel unsurları

(1) Olumluya konsantre olmak

(2) Sınıfı ve olayları öğrencilere nası davranacaklarını göstermek için kullanmak

(3) İstenen davranışı ve performansı takdir etmeye istekli olmak,

(4) İstenmeyen davranış üzerinde çalışırken istenmeyen, öğrenci değil davranış olduğunu bilmek,

(5) Farklı zamanlarda ve farklı öğrencilere karşı tutarlı olmak_

Öğrencilerin daha etkili bir şekilde öğrenmelerine yardım etmesinde öğretmene yardımcı olmak amacıyla hazırlanan olumlu bir yönetim sistemi - hem öğretmen hem de öğrenciler için - birçok yararlar da sağlamaktadır.. Hazırlık aşaması, öğrencilerin "doğru yapıp" olumlu sonuçlar alma ihtimallerinin yüksek olabilmesini sağlamak için, sınıf ortamının sistematik ve tutarlı bir şekilde hazırlanmasını içermektedir (Bull and Solity, 1987: 31). Öğrenmekte oldukları yetenekleri, kavranıları ve ilkeleri *kullanmak* için öğrencilere sık fırsatlar verilir. Bunlar, başarısızlık ve hayal kırıklığı riski olan durumlarda değil, başarı ve cesaretlendirme amaçlı hazırlanmış durumlarda kullanılmaktadırlar, Dolayısıyla, olumlu bir yönetim sistemi, öğretmenin, iyi öğrenci davranışlarının güçlendirilip bunların daha sık gösterildiği olumlu bir sınıf ortamı yaratmasına imkan sağlamaktadır Öğretmen ve öğrenciler arasında karşılıklı işbirliği, öğrenmede başarı oluşturmaktadır. Geçmişteki başarılarından dolayı, yaptıkları iş öğrenciler için ödüllendirici olmakta ve böylece öğrenciler, sınıf dışına taşan ve belirli bir öğretmenin varlığıyla sınırlanmayan doğru çalışma alışkanlıkları ve öğrenmeye karşı olumlu bir ilgi geliştirmektedir,

5. Öğrenci Çalışmalarının Yönlendirilmesi

Öğrencilere verilen görevleri tam ve doğru olarak yapmaları için gereken yöntemlere değinmek yerinde olacaktır. Yapılan son araştırmalara göre eğitim sisteminin amacı, öğrencilere sorumluluklarını yerine getirirken ailesine ya da öğretmenine bağlı olarak çalışmayı öğretmek değil, öğrencilerin bağımsız bireyler olarak kendi yeteneklerine göre sorumluluklarını en uygun biçimde yerine getirecek bireyler olarak yetiştirmeleri için onları desteklemektir' (Emmer, Evertson, VVorsham, 2000: 41).

Öğrencilere yerine getirmeleri için pek çok konuda ödevler verilmektedir. Yapılan etkinliklerin sonuçlarına göre öğrenciler değerlendirilmektedir. Bu tür etkinlikler sırasında öğretmenler yardıma ihtiyaç duyan öğrenci-

lere yardım etmeli ve onları desteklemelidir. Öğrencileri yönlendirmek için de sürekli gelişen öğretim yöntemleri izlenmelidir.

Öğrenilenlerin pekiştirilmesi için öğrencilere sık sık ödevler verilmektedir Bunların içinde en değerli olanlarından biri proje çalışmalarındır Verilen çalışmalar bazen öngörülen süre içinde okulda tamamlanır bazen de eve ödev olarak verilir. Bazı durumlarda da öğrenci hem okulda çalışır hem de aynı ödevi eve götürerek tamamlar. Bu çalışmalar sayesinde eğitim öğretim süreci daha anlamlı hale gelmektedir. Fakat kullanılan yöntemler yeterli gelmezse öğrenciler istenilen davranışı ya da etkinliği tam olarak gerçekleştiremez ve birçok problem ortaya çıkar. Aşağıdaki örnek öğretmenin ne şekilde sorunlarla karşılaşabileceğini göstermektedir:

Dönemin sonlarına doğru Ayşe Öğretmen öğrencilerin sözel içerikli derslerde verilen yazdı Ödevleri tamamlamak için çok fazla istekli olmadıklarını fark etti Ödevin konusu; Öğrencilerin bulundukları şehrin su kaynakları hakkında bilgi toplayıp araştırma

yapmalarıydı. Ödevler için son teslim etme tarihi belirlendi fakat öğrencilerin yarısından azı bu tarihi dikkate alıp ödevlerini zamanında getirdi Bunun üzerine öğretmen süreyi bir hafta daha uzattı ancak ö-devlerin çoğu yine teslim edilemedi. Tamamılanıp teslim edilen ödevler ise Öğretmeni hayal kırıklığına uğrahmıştı çünkü öğretmenin sadece kaynak olarak kullanmaktım istediği ansiklopedideki bilgiler aynen alınmış öğrenciler sadece tek kaynaktan yararlanıp başka araştırma yapmamıştı. Ayrıca ödevlerin çoğu gelişigüzel ve bir gecede tamamlanmıştı Öğretmen Ödevleri nasıl değerlendireceğine karar veremiyordu Öğrencilerin büyük çoğunluğu sınıfta kalma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştı ancak öğretmen bunu istemiyordu Bununla birlikte öğrenciler verilen günlük ödevleri de tamamlamıyordu. Tamamlayan öğrencilerin ödevleri de yeterince iyi değildi. Ödevlerin çoğu öğrencileri çok zorlayacak nitelikte değil kapasitelerine uygun çalışmalardı. Öğrencilerden çalışma dosyalarını tamamlamaları ve ünitenin sonundaki sorulara cevap vermeleri bekleniyordu. Öğretmen not verme konusunda kendini bir ikilemin içinde hissetti. Eğer not vermeyi ciddi tutarsa öğrencilerin çoğu sınıfta kalacaktı ve veliler tepki gösterecekti. Not vermezse öğrenciler Ödevlerini tamamlamak konusunda hiç bir çaba göstermeyebilirdi

Yukarıdaki durumdan anlaşıldığı gibi söz konusu öğretmenin öğrencileri ödevlerini zamanında ve doğru olarak yapmak için özen göstermemektedir Çoğu öğrenci sorumluluklarının farkına varamamıştır. Öğrencilerin bu konudaki eksikliklerini aşağıdaki soruları cevaplandırarak ortaya çıkarabiliriz Bu sorular:

■ Öğrenciler yaptıkları çalışmaların nasıl değerlendirileceğini, bu ödevlerin notlarını nasıl etkileyeceğini bilmekte midirler?

72

76

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

' Öğrenciler Ödevlerin niteliği, miktarı ve teslim tarihleri hakkında yeterince bilgilendirilmekte midirler?

■ Öğrencilerin çalışmaları sırasında nasıl ilerledikleri sık sık kontrol edilmekte midir?

■ Öğrencilere ne derece başarılı oldukları hakkında bilgi verilmekte midir?

Bu sorulara verilen cevaplar bize ödevlerin neden yapılmadığını, geciktirildiğini veya niteliksiz şekilde teslim edildiğinin cevaplarını sunmaktadır. Yukarıdaki örnekte öğretmen, öğrencilerin ödevlerini tam ve zamanında yapmaları için pek çok yönetime başvurabilirdi.

Aşağıda yer alan bölümde öğrencilerin yaptıkları ödevlerin önemi, onlardan neler beklendiği ve çalışmaların doğru olarak yapılabilmesi için hangi yöntemler üzerinde durulması gerektiği konusu tartışılacaktır. Planlanması gereken yöntemler, not verme sistemi, gözlemlene süreci ve geri bildirim detaylı olarak incelenecektir. Bilgi alışverişinde bulunma ve beklentiler de bu bölümde ele alınacaktır.

B. Not Vermek ve Kayıt Tutmak

Dönem sonlarında her öğrenci için başarı durumlarını gösteren karneler hazırlanır. Nasıl değerlendirme yapılması gerektiği sınıf yönetiminde önemlidir. Notlar birçok aile ve öğrenci için çok önemlidir, çünkü bunlar öğrencilerin başarılarını gösteren somut gerçeklerdir.

Okulun izlemiş olduğu sistem belirlendikten sonra nelerin göz önünde tutularak değerlendirme yapılacağına karar vermek gereklidir Unutulmamalıdır ki öğrenciler sadece testlerden ya da sınavlardan aldıkları sonuçlara göre değerlendirilmezler. Tek bir proje ya da aktivite onların bütün olarak değerlendirilmeleri için yeterli değildir. Öğrencilerin hem günlük hem de genel çalışmaları bir bütün olarak değerlendirilip öğrenciye sürekli geri bildirim verilirse Öğrenciler kendilerini daha sorumlu hissederler. Birkaç gün ya da birkaç hafta içinde yapılması gereken ödevlerde de öğrenci çalışmaları günü gününe takip edilmeli, Öğrencilerin yaptıkları incelenmeli, yaptıklarına puan verilmeli ya da yeterli veya yetersiz şeklinde öğrenci yönlendirilmelidir. Günlük ya da haftalık verilen çalışmaların yanı sıra Öğrenciler testlere, projelere, çalışma kitaplarının tamamlanmasına, küçük sınavların sonuçlarına ve sınıf içinde gösterdikleri performanslara göre değerlendirilmelidir. Birçok öğretmen öğrencilerden çalışmalarını bir defter içinde saklamalarını ister ve bu çalışmalar aralıklar halinde toplanıp birçok açıdan değerlendirilir Bunların değerlendirilmesindeki kriterler; düzenli olmak,

öğrencileri Motive Etmek ve Öğrencilere Yön Vermek

73

ödevleri tam ve doğru olarak yapmaktır. Öğrencilere dosyada nelerin bulunması gerektiği ve nasıl bir düzende yazmaları gerektiği önceden söylenmelidir Okulun planlarında da bu ayrıntının unutulmaması gerekmektedir Bununla birlikte defterlerde ders konuları, içerik hakkında bilgiler ve yapılan çalışmaların bir listesi bulunmalıdır. Ayrıca Örnek bir dosya öğrenciye gösterilmeli ve öğrencinin ne yapması gerektiği iyice anlatılmalıdır. Bu tür çalışmalar öğrenmeyi destekler ve öğrencinin sınavlara hazırlanırken nasıl çalışması gerektiği konusunda yol gösterir. Değerlendirme yapılırken her sırufta 40-60 kişinin değerlendirileceği unutulmamalıdır. Nelerin değerlendirileceğine karar verildikten sonra her öğrencinin öğrencinin notunu yüzde kaç oranında etkileyeceğine karar verilmelidir. Nasıl bir sistem uygulanacağı seçildikten sonra bilgiler bir kağıda yazılmalı ve öğrencilerin ailelerine gönderilmelidir. Bu şekilde öğrencilerin çalışmaları değerlendirilirken nelere dikkat edildiği velilere duyurulmuş olur ve veliler de öğrencilerin nasıl çalışmaları gerektiği konusunda yönlendirilmiş olurlar,

Bilginin yazılı bir şekilde öğrenciye sunulması, öğrencinin anlamadığı kısımları daha kolay kavramasını sağlar. Böylece veliler de sadece problem oluştuğundan sonra öğrenciyle ilgilenmek zorunda kalmazlar.

Not defterleri de öğrenciyle ilgili bütün bilgileri düzenli bir biçimde içermelidir. Öğrencilerin numaralan, devamsızlık durumları, proje notlarını ayrı ayrı yazmaktansa bu bilgilerin not defterinde bütün halinde bulunması daha uygundur. Öğrencilerin isimleri arasında bırakılacak geniş bir boşluk pek çok yararlı bilginin bir arada yer almasını sağlayabilir. En üst sıraya günlük değerlendirme sonuçları, ödev notları, devamsızlık durumları ya da geç kalan öğrenciler yazılabilir, Diğer boşluklar da küçük sınavlar ve proje çalışmalarının sonuçları için kullanılabilir. Bazı öğretmenler öğrencilerin her bir çalışmasını renkli kalemlemlerle belirtirler. Her bir öğrenci için ise birden fazla sıranın kullanılması ikinci bir sayfaya geçilmesi anlamına gelmektedir, bu yüzden yılsonuna kadar¹ sayfalar yetmeyebilir, elde yedek defterlerin olması gerekmektedir.

1. Geri Bildirim ve Gözlemlene Yöntemleri

Ödevlerin değerlendirilmesinin yanında öğrencilere yaptıkları çalışmalarla ilgili olarak hangi düzeyde olduklarına ilişkin geri bildirim verilir sürekli olarak nasıl gelişme gösterdikleri ve eksiklikleri bildirilmelidir Öğrenciye sürekli geri bildirim verilirse öğrencinin yaptığı hatalar en aza inebilir. Bazı durumda günde pek çok ödev kontrol etme zorunluluğu doğabilir ve bu durumda birkaç öğrenciden yardım istenebilir. Öğrencilerin çok zor ödevleri kontrol etmeleri mümkün değildir ama yine de günlük verilen

ödevler çok karmaşık yapıda olmayacağı için öğrenciler tarafından kontrol edilebilirler. Aşağıda ödevleri kontrol etmek ile ilgili bazı öneriler yer almaktadır (Emmer, Evertson, VVorsham, 2000: 45):

1 Öğrencilere yaptıkları ödevleri düzeltmeleri için şans tanınmalıdır. Notların değiştirilmemesi için farklı renkte kalem kullanılmalıdır Öğrenciler çalışmalarını değerlendirirlerken öğretmen tarafından gözlemlenmeli, çalışmalar geri toplandığında ve ikinci kez gözden geçirilmelidir

2 Öğrenciler kağıtlarını değiştirerek de yaptıkları çalışmaları kontrol edebilirler. Bunun için belli bir yöntem belirlenip kağıtlar her gün aynı şekilde değiştirilmelidir Bu yöntem bazen değiştirilirse daha nesnel davranılabilir

3. Öğrencilere çalışmaları nasıl değerlendirip, kontrol edecekleri öğretilmelidir Örneğin yanlış cevapları işaretlemeleri ya da yuvarlak içine almaları söylenebilir

4. Öğrenci, notunun yanlış verildiğini düşünmekteyse kağıdın üstündeki kısma bunu yazmalı ve öğretmen kağıdı gözden geçirirken bunu değerlendirmeye tekrar almalıdır.

5. Öğrencilerden yardım isteyerek notların kayda geçirilmesi tavsiye edilmemektedir Eğer çalışmalar toplanmıyorsa öğrencinin sıraya bıraktığı ödevler sıra sıra dolaşarak kayda geçirilmeli ancak bu işlem öğrencinin boşa zaman harcamasına yol açmamalıdır,

Diğer bir geribildirim türü öğrencilerin günlük notlarını ve kısa sınavlarının sonuçlarını not etmeleridir Bazı öğretmenler dersin birkaç dakikasında öğrencilerden kaydettikleri

notları hesaplamalarını isterler Bu tür bir yöntemle Öğrenci ne şekilde bir ilerleme gösterdiğini daha iyi anlar ve öğrenci başansızsa nedenlerini araştırır

Öğrenciler uzun süreli projeler üzerinde çalışırken mutlaka onlara yol gösterilmelidir Verilen etkinlik küçük parçalara ayrılmalı her bir parça için amaçlar ve bitirme tarihleri belirlenmelidir.. Örneğin; bir dönem ödevinde önce konu ve ana fikir belirlenir daha sonra yararlanılacak kaynaklar ortaya konur ve kabataslak bilgiler yazılır. Bunlar hakkında sınıf içinde gözlem yapılarak öğrenciye bilgi verilebilir

Başar'ın (1996, s.169-170) yaptığı bir araştırmaya göre; öğretmenlerin sınıfı sürekli olarak takip etme açısından puanı, iyiye yakm-orta, ilgi istek uyandırma, sözel övgü kullanma, sınıfta gerektiğinde yerini değiştirebilme

Öğrencileri Motive Etmek ve Öğretmenleri Yarı Vermek

79

puanları orta, Öğrencilere arkadaşça davranma puanı iyi, öğretmenlerin öğrencileri dinleme puanı ise çok iyi olarak değerlendirilmiştir.

2. Öğrencilerin Çalışma Sırasında Gözlemlenmesi

Öğrencilere sorumluluk verildiğinde yaptıkları çalışmalar sürekli gözlemlenmelidir, Öğrenciler gruplar halinde çalışıyorlarsa Öğretmen yol gösterici olmalıdır. Öğrenciler çalışmaya başlamadan önce bütün öğrencilerin hazır oldukları belirlenmeli daha sonra ihtiyacı olan öğrenciye yardım edilmelidir. Bütün öğrencilerin çalışmaya başlayıp başlamadıkları kontrol edilmeksizin herhangi bir öğrenciye yardım edilirse bazı öğrenciler başka konularla ilgilenir ve bazıları da hatalı davranabilir Bunun Önlenmesi için iki basit yöntemden yararlanılabilir Herkesin kağıtlarını ve materyallerini çıkarıp çıkarmadıkları kontrol edilmeli, sorulan birkaç soruya cevap verilmeli ortaya çıkan problemler çözülmeye çalışılmalıdır. Öğrencilere konuyu daha iyi anlamaları için soru sorularak, verilen doğru cevaplar deftere yazılmalıdır . Bu yöntem sadece bütün öğrencilerin çalışmaya başlamasını sağlamakla kalmaz aynı zamanda ilk anda ortaya çıkan problemlerin çözülmesini de sağlar Diğer bir yöntem, sınıf içinde dolaşmak ve öğrencilerin nasıl gelişim gösterdiklerini aralıklarla kontrol etmektir. Bu şekilde öğrenciler çalışmaları hakkında bilgi alıp bu doğrultuda ilerlerler. Ayrıca sadece yardım isteyen öğrencilerle ilgilenilmemeli çekingen öğrencilerin de olduğu unutulmamalıdır.

Ödevlerin zamanında yapılıp yapılmadığı, öğrencilerin nasıl performans gösterdikleri de gözlemlenilmeli ve sonuçları değerlendirilmelidir. Eğer öğrenci ödevini zamanında teslim edemezse bu konu hakkında onunla konuşulmalı, yardıma ihtiyacı varsa yardım edilmelidir Öğrenci ardı ardına verilen ödevleri yapmayı reddediyorsa ailesine bildirilmeli, arkadaşça yaklaşp ona bu konuda cesaret verilmelidir Ailelerle sürekli iletişim içinde olunmalıdır. Aksi takdirde öğrencinin İyi davranış kazanması zor olabilir.

C. Bilgi Alışverişi ve Öğrenciden Beklenenler

Verimli ders çalışma becerileri olmayan öğrenciler, gösterdikleri çabanın ve harcadıkları zamanın karşılığını alamadıkları için okuldaki başarıları ve buna bağlı olarak okul sonrası yaşantıları olumsuz etkilenmektedir (Tür-koğlu, Doğanay, Yıldırım, 1998). Öğrenciler yapacakları çalışmalar hakkında bilgilenmek ve kendilerinden ne beklendiğini bilmek isterler. Bunun anlamı öğretmenin yapılacak çalışmanın niteliklerini ve öğrencilerden neler¹ beklendiğini açıklamasıdır. Fakat bazı öğrenciler açıklamaları dinlemeyebilir, bazı öğrenciler de açıklamalar sırasında sınıfta olmayabilir. Ödevin nasıl bir for~

80

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

matta ve düzen içinde yazılması gerektiği öğrenciye belirtilmelidir. Aşağıda bu konuda dikkat edilmesi gereken noktalar belütilmiştir:

1. Ödevler için yönergeler: Sözlü açıklamalar bazen yeterli olmayabilir bu yüzden öğretmen yönergeleri panoya aşmalı ve kimsenin almaması için bir uyarı yazmalıdır'. Öğrencilerde unutmamak için yönergeleri deftere yazmalıdırlar. Her gün yapılması gerekenler bir köşede tutulmalıdır, bu yöntemle sınıfta bulunmayan öğrenciler verilen sorumlulukları kaçırmamış olurlar'. Nasıl bir değerlendirme yapılacağı her bir öğrenciye bildirilmelidir. Öğrenciler laboratuarda çalışıyorlarsa doğru davranış göstermeleri için uyarılmalı, onlara ortama uygun davranışlar öğretilmelidir. Örneğin; laboratuvar kurallarına uyulması, sessiz çalışılması, birlikte çalışılırken nelere uyulması gerektiği gibi.,. Ayrıca her faktörün nasıl değerlendirileceği de öğrenciye söylenmelidir.

2. Format ve teslim edilme tarihlerine ilişkin ölçütler: Öğrencilerin hangi tür mürekkep kullanacaklarından mürekkebin rengine kadar karar verilmesi, öğrencilere ne tür kağıt ve defter kullanacakları söylenmelidir Nasıl bir düzen izlemeleri konusunda da öğrenciler bilgilendirilmelidir. Ayrıca ödevlerin anlaşılabilir bir şekilde yazılması gerekmektedir Öğrenci gerektiği şekilde çalışmadığında nasıl bir değerlendirme yöntemi izleneceği de önceden belirlenmelidir. Bazı öğrenciler ödevlerini tamamlamadan verebilir. Bu durumda ödev kabul edilip sadece yapılan kısımlara not verilir ya da ödev tamamlanmak üzere geri verilir ancak geç teslim edildiği için farklı bir biçimde değerlendirilir. Kısaca teslim edilme tarihleri öğrenciye belirtilmeli geçerli bir nedeni varsa geç gelen ödevler de kabul edilmelidir. Günlük çalışmalarda öğretmen sınıftan ayrılmadan Ödevler teslim edilmelidir. Bu konuda disiplinli davranul-masının nedeni öğrencilerin ödev yapma alışkanlığı kazanmalarını ve ödevlerini günü gününe teslim etmelerini sağlamaktır,

3 Devamsızlık yapan öğrenciler için yöntem önerileri: Öğrenciler okula devam etmediklerinde yönergeleri kaçırlar, ödevler için yapmaları gerekenleri anlayamaz ve yeteri kadar yardım alamazlar.. Dersi kaçıran öğrencilere ayrı bir zamanda ne yapmaları gerektiği anlatılırsa öğrenciler sürekli öğretmenin peşinde koşuturup öğretmeni bunaltmazlar. Aşağıdaki noktalar bu konuda öğretmenlere yardımcı olabilir:

a. Yukarıda belirtildiği gibi haftalık ödevler panolara yazılabilir ya da bir dosyanın içine ne yapılması gerektiği yazan notlar

Öğrencileri Motive Etmek ve Öğrencilere Yön Vermek

77

konabilir. Sınıfta olmayan öğrenciler rahatsızlık vermeden kaçırdıkları bilgileri o dosyadan edinebilirler.

b. Ödevlerin telafi edilmesi için ne kadar zaman harcanması gerektiğine karar verilmelidir.

c Geç teslim edilen ödevler için ayrı bir yer hazırlanmalı ödevler kontrol edildikten sonra buraya konulup öğrenciler ödevlerini buradan almalıdırlar.

d. **Tela** sırasında öğrencilere yardım etmek için ders saati öncesi ve sonrası yarım saat kadar süre bunlara ayrılmalıdır. Ayrıca iyi olan öğrenciler bu konuda seçilip arkadaşlarına yardım edebilirler

e. Grup çalışması sırasında olmayan öğrencilerin de nasıl çalışmaları gerektiği planlanmalı, uzun süreli bir proje çalışması ise olmayan öğrenciler de hesaba katılarak planlanmalıdır (Emmer, Evertson, VVorsham, 2000: 49).

Yedinci Bölüm

Nitelikli insan yetiştirmek dünya devletlerinin hemen hemen tamamına yakını tarafından eğitimin amacı olarak belirlenmiştir (Bursalıoğlu, 1997: 5-7) 21. yüzyılda eğitimin temel odak noktası; okuma yazma ve aritmetik değil, iletişim, yüksek derecede nitelikli problem çözme becerisi, bilimsel ve teknolojik okuryazarlık olduğuna göre, bu özelliklerin eğitim politikalarına ve programlarına yansımaları gerekmektedir Bu bölümün amacı sınıf yönetiminin ve çevresel diğer faktörlerin öğrencilerin düşünsel dünyalarını zenginleştirmek ve özgün, farklı çalışmalar üretebilmelerine fırsat vermek için ne şekilde düzenlenmesi gerektiğine ilişkin teorik ve uygulamaya yönelik bilgiler vermektir.

Bursalıoğlu (1996) Öğrencinin mükemmeliyeti, ne öğrenmesi veya öğrendiklerini ne zaman ve nasıl kullanması gerektiğini bilmesi midir?" yoksa 'eleştirici ve değerlendirci bir düşünce sistemi geliştirmesi midir?" sorularını sorarak öğrencinin karar verme aşamasında kaldığı zaman en uygun çözümü bulma ve uygulama yeterliği kazanmış olmasının öğrencinin mükemmelliği anlamına geldiğini belirtmektedir. Problem çözmek ise, düşünme sürecinin önemli becerilerinden biridir¹. (Aşağıdaki kısım Bakıoğlu ve Hesapçıoğlu, 1997 s: 49-78 arasından seçerek alınmıştır):

Birçok eğitimci, öğrencilerin öğrenme yeteneğini geliştirmek konusunda oldukça üstün başarı kaydettiğine inanmaktadır Çoğu okul yöneticisi ise öğrenme yeteneğinde düşünmenin yerini kavramamış görünmekte, müfredata yeni bir etkinlik ilave edilmesine

tarafıtar olmamakta ve zaten öğretim programının yeterince yüklü olduğunu ve dışına çıkılmasına gerek olmadığını vurgulamaktadırlar (Mc Tighe ve Schollenberger, 1985: 3). Öğrencilerin çoğu ise düşünmeyi öğretmenin, eğitimin amacı olduğunu

84

kavrayamamakta ve düşünme gerektiren soruşarm zorluğunu, öğretmenin ana görevinin öğrenciye doğru cevabı vermek olduğunu ve ancak bu şekilde sınavlarda yüksek not alınabileceğine inanmaktadır. Ancak bütün alanlarda öğrencinin kapasitesini problem çözme ve eleştirel düşünme için geliştirmek ağdaş ülkelerde eğitimin amacı olarak sunulmaktadır. Düşünmenin önemine inanarak politika belirleyiclerini, toplumdaki grupları, aileleri, diğer eğitimcileri, okul-aişe birliği üyelerini bu amaç için eğitmek gerekmektedir (Costa, 1985 a: i).

Bugün ilk ve orta öğrenimde olan çocuklarımız yüksek öğrenimlerini tamamladıklarında zihinsel becerilerin değişik kombinasyonunu gerektiren, teknolojik bakımdan alışılmıştan daha gelişmiş bir dünyaya karışacaklardır (Healy, 1994: 3). 21. yüzyılın toplumunu yaratmak için, problem çözme, muhakeme, kavramıaştırma, analiz konulan son derece yararlı olacaktır ancak bu alanlar ihmal edilmiştir ve geliştirilmeleri gerekmektedir. Yeni yüzyıl için gerekli temel beceriler şunlar olacaktır:

Değerlendirme ve analiz becerileri,

- Eleştirel düşünce,
- Problem zme becerileri,
- Problem zme stratejileri,
- Sentez,
- Başvuru kaynaklarına gitme,
- Yaratıcılık,
- Yarım bilgi ile karar vermemek,
- İletişim becerileri. (Education Commision of the States, 1982, Costa, 1985 a: 4).

Çağdaş medeniyet seviyesinin gerektirdiği insan niteliği olarak da tanımlanabilecek bu becerilere ulaşma aracı olan ve bu konuda fazlaca bir alternatifi bulunmayan okullarımızın bugününe bakalım (Patterson, 1979: 77-82),

Okullarımızda ğretim; ğrenci ihtiyaçları tarafından değil saat tarafından belirlenmektedir. Dersin bitimindeki zil sesi henüz bitirilmemiş bir etkinliğe nokta koyabilmekte, öğrenme bu ders içinde gerekleşmeyebil-mekte ve yarım kalan işi tamamlayabilecek başka bir fırsat bulunmayabil-mektedir. Zaman izelgesine sıkı sıkıya uyulmakta ve dersler arasında farklı bir aktiviteye zaman bulunamamaktadır. Disiplin ve karlılık (ekonomik oluş) ğrenmekten önemli konumdadır ğretim için ğretmen dersi plan

Öğrencilerin Düşünmesini Sağlamak

79

lamakta ve hazırlamakta fakat öğrencinin getireceği kendine özgü katkısı önceden bilememektedir.

Önceden yapılanmış müfredat programlatma göre sınıfta sessizlik ve hareketsizlik beklenmektedir. Öğretmenin ana görevi sessizliği sağlamak olduğu varsayılmakta ve Öğrenciler izinsiz sınıfı terk edememekte, öğretmenler durumu kontrol için teneffüslerde nöbet tutmaktadır. Öğrencilerin hareketsiz ve sessiz olmalarını beklemek pek doğal ve insani görünmemektedir. Öğrenme; çalışmayla gerçekleşmekte, çoğu faaliyetler düşünme ve sözel iletişim gerektirmektedir. Derslerde konuşma çoğu öğretmen tarafından yapılmakta ve derste öğretmenler baskın pozisyonda olmaktadır. Bu tip bir kontrol ve baskın oluş bir çeşit korku yaratmaktadır, Sistem, öğrenciye güvenilmeyeceğim, onlara derste konuşma hürriyeti verilirse karmaşa oluşabileceğim varsaymaktadır. Derste konuşma ve çalışma hürriyeti gürültü ve aktivite seviyesini arttırmaktadır. Bu da çoğu öğretmen ve yöneticiyi rahatsız etmektedir,

Eğitimin hedefleri içinde öğrencinin kendini disipline etmesi, sorumluluk alması, bağımsız hareket etmesi bulunsa bile, öğrencinin bunları öğrenebileceği ortam bulunmamaktadır, Aksine okul; bağımlılık, dış disiplin, sorumsuzluk ortamını -istemeden de olsunmaktadır Yönetici ve öğretmenler, öğrencide sorumluluk anlayışı bulunmadığı, öğrencilerin bağımsız çalışamadıklarını, üretken olmadıklarını ileri sürmektedir, ancak okul ortamı müzminleşmiş ve bağımlılığı arttıran unsurlar taşımaktadır. Çünkü okul atmosferinde bir güvensizlik ortamı bulunmakta ve Öğrencilere ne denli değersiz oldukları kendilerine çeşitli söz ve davranışlarla hissettiril-mektedir. Bu ortamdaki öğrenciler kendi davranışlarını düzenleme kapasitesine sahip olamamaktadır. Bu şekilde yetişen bir öğrenci, mezun olduktan sonra acaba yetişkin sorumluluğu alabilir mi? Veya tersine okulda daha fazla hürriyet ve sorumluluk verilirse bağımsız çalışma yapmak için kendini disipline edip zamanını en iyi şekilde kullanmak için plan yapabilir mi?

Sınıfta akademik başarı elde etmek için çocuklar arasında yarışma yapmak gerektiği düşünülmektedir, bu durumda öğrenciler birbirini rakip olarak görmekte, arkadaşlarının başarısından mutluluk duymamakta, ü-zülmektedir, Sınavlarda yüksek başarı gösterenlere antipati beslenmekte, düşman olunmaktadır. Yarışma başarısızlık duygusunu arttırmaktadır. Soru sorulduğu zaman öğrenciler parmaklarını kaldırmakta, bu, düşünmekte olan diğer çocukları rahatsız etmektedir. Eğer söz alan öğrencinin cevabı yanlışsa diğerleri gülüp alaya alabilirler, bu durum rahatsız edicidir.

Okullar akademik ve zihinsel gelişimi önemsemektedir. 'Başarısız' sözcüğünün anlamı, akademik başarısızlık olarak anlaşılmaktadır, Bir öğ

86

Çağrı; SINIF YÖNETİMİ

İnci, örneğin, atletizm ve müziğe çok zaman ayırıyor ve bu yüzden matematik, fizikten zayıf not alıyorsa bu öğrenci başarısız kabul edilir. Oysa öğrenciler çeşitli potansiyellere sahiptirler bazı öğrenciler için akademik alanlar dışında çalışmak, kendini gerçekleştirmek de daha Önemlidir Müziğe, resime daha fazla Önem veren okullar ne yazık ki akademik çalışmayı önemsemiyor diye değersiz bulunmaktadır

İyi öğretimin en iyi yanı öğrencilerdeki farklılığı ve her biri ile nasıl çalışılması gerektiğini bilmesidir. Modern yaklaşımların odak noktası, 1970'lerdeki açık sınıf aktivitelerinden farklıdır ve keşfederek öğrenmeyi, deney yapmayı, öğrenmeyi, yaratıcılığı önemsemektedir. Günümüzün insancıl yöntemi Öğretmenin rolüne büyük önem vermekte, keşfetmeye destek olmayı, işbirliği ile öğrenmeyi ve öğrenciler arasında tartışma açmaya rehber olmayı içermektedir (Slavin, 1991: 268). Bütün bu aktiviteler düşünmeyi gerekli kılmaktadır. Bireylerin bilgi işlem gücü bakımından, mensup oldukları millete, devlete, coğrafi bölgeye veya ırka göre farklılaştıkları söylenemez. Yani Amerikan, Japon veya Alman insanının bilişsel alanda ürün verme potansiyeli (düşünce üretme gücü) bakımından Türk insanından hiçbir farkı yoktur. Fark onların Öğrendikleri ile bizim Öğrendiklerimiz arasındadır. Bu farkın giderek ve hızla büyümekte oluşu, ülkemiz için ciddi tehlike oluşturmaktadır (Bilgen, 1994:17).

Öğrencilerimizin, okullarımızdan eleştirel düşünme yeteneği kazanarak mezun olmaları önemlidir. Bütün derslerde düşünme gereklidir. Düşünme gelişimi bir sonuç olabileceği gibi bir araç da olabilir. İyi vatandaş olmak sadece kanun sınırları içinde kalmak ve iyi bir komşu olmak anlamına gelmemektedir. Buna ilave olarak sosyal, politik, ekonomik düzenlemeleri ve eleştirel düşünce yetenekleri de geliştirilmelidir. Uluslararası, ulusal ve yerel problemler gelişerek karmaşık bir hal aldığı için de etkin düşünme özellikleri önem kazanmaktadır (Mc Tighe ve Schollenberger, 1985:5).

A. Düşünme Tanımları

Düşünme genel olarak bilginin elde edildiği bilişsel bir süreç, zihinsel bir hareket olarak kabul edilmektedir. Biliş, algı, muhakeme, sezgi olarak çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır.

Düşünme, en genel anlamı ile kafamızın içinden geçen her şey olarak bilinmektedir. Daha dar tanımla düşünme akla, görmediğimiz ve işitmediğimiz şeyleri getirmektedir. Bu tür düşünmenin bir hedefi vardır ve bir çaba gerektirmektedir. Gerçekleşen olayları hatırlamak, fikirleri bir araya getirmek, bir sıraya ve modele aktarmak da bir düşünmedir buna hikaye

Öğrencilerin Düşünmesini Sağlamak

80

anlatmak örnek verilebilir. Daha dar anlama göre düşünme delillere bakarak bir şeye inanma belirtisidir. Diğer bir tür düşünme ise sebeplere bakarak birinden çok diğerine inanmak olarak tanımlanabilir. Burada bir delil değil iyi delil aramaktayız, bu tür düşünme

derin düşünme (reflection) olarak anılmaktadır Derin düşünme sessiz ve durgun gibi algılansa bile en aktif düşünme stilidir. Bu tür derin düşünmeler ile İnsanlık aya ulaştı ve çeşitli icatlar yaptı. Derin düşünmenin (Reflection) anlamı; dikkati toplamak, tartmak, düşünmek ve seçmektir. Yalnızca bir problem ile karşılaştığımız zaman bu şekilde düşünmekteyiz. (Boostrom, 1989: 2). Derin düşünme bazen meditasyon, düşünme, öğrenme ve benzeri aktiviteler olarak anlaşılmaktadır. Derin düşüncenin anlamı düşünce doğrultusunda fenomenleri daha iyi ve derin anlamak için daha uzun süreli kafa yormaktır. Bu suretle alışlagelmiş yaklaşımların dışında farklı düşünme ve açıklamalara ulaşabiliriz. Derin düşünce bir deisi planlamayı hedefleyebilir ve yapılan bu planı gerçekleştirirken onu yönlendirip devamını oluşturmaya ve genişletmeyi içerebilir (Bengtsson, 1995: 27)..

B. Düşünme Şekilleri

Düşünme Sürecinde en az dört karmaşık düşünme şekli tanımlanmaktadır':

* *Problem çözme*: Temel düşünme sürecini kullanarak bilinen veya tanımlanmış bir güçlüğü görmek, güçlük hakkında gerçekleri değerlendirmek, gereken ilave bilgiyi toplamak, alternatif çözüm önermek, bu çözüm yollarının uygunluğunu test etmek, ilgisi olmayan bilgiyi elimine etmek ve çözüm yollarının en uygununu seçmek.

i Karar vermek: Temel düşünme sürecini kullanıp, konuyla ilgili bilgiyi toplayarak, avantaj ve dezavantajlarını karşılaştırarak hangi ek bilginin gerektiğini belirlemek, en etkin seçeneği seçmek, uygulamayı sonucunu görmek.

« *Eleştirel düşünme*: Tartışmaları analiz etmek, özel anlam ve yorumlara nüfuz etmek, varsayımlara kapsanlı mantıklı muhakeme geliştirmek, özel bazı durumların altında yatan varsayım ve önyargıları anlamak, bunları açık ve İnandırıcı şekilde sunmak.

» *Yaratıcı düşünme*: Akılcı olduğu kadar sezgisel düşünerek yeni, estetik, yapıcı fikirleri ve ürünleri temel düşünme sürecini kullanarak geliştirmektir. Burada önemli olan bilinen bilgi ve materyal ile yeni ve orijinal bakış açısını göstererek ürün veya fikrin ortaya çıkmasıdır (Preseisen, 1985: 43-45).

88

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

İlköğretim birinci basamakta önemli olan öğrencilere temel beceriler öğretmekken, ilköğretim ikinci basamak ve lisede daha karmaşık içerikler öğretmek başta gelir. İlkokulda elde edilen becerilerin kullanımı gerekir. Sekizinci sınıf ve lise birinci sınıfta yüksek düzeyde düşünme sürecinin öğrenciye tanıştırılması için uygun zamandır. Son sınıfta düşünme becerileri ve daha kapsanlı beceriler elde edilebilir Bazı karmaşık düşünme becerileri bazı dersler ile daha fazla ilgili olabilir: Örneğin problem çözme becerisi matematik ve fen Öğretimine daha çok uygundur Karar verme sosyal bilimlerde ve meslek derslerinde uygun olabilir. Eleştirel düşünme, tartışma, münazara grubu için dil, sanat, edebiyat dersleri için uygun olabilir. Yaratıcı düşünme bütün derslere yayılabilir. Özellikle resim, müzik ve

edebiyatta önemli derecede kullanılabilir Hepsinden önemlisi bu karmaşık düşünme süreçlerinin amacı ve belirli bir dersin öğrenme amacı bir- biriyle paralel olmalı ve birbirini güçlendirip desteklemelidir.

Düşünmeleri için derste öğrenciye zaman vermek çoğumuzca derste boşa zaman geçirmek olarak algılanmaktadır. Bazı varsayımlar kabul edilerek öğretim yapılırsa bundan öğrencilerimiz daha fazla yarar elde edebilir Düşünme becerileri şu varsayımlar üzerine kurulabilir:

- Bütün öğrenciler yüksek seviyede düşünme kapasitesine sahiptirler,
- Düşünme becerileri öğretilebilir,
- Düşünme becerileri öğrenme sürecinde temel konumdadır,
- Sosyal konularda düşünme en iyi öğretilir (Winocur 1985: 87). İyi düşünme modeli çeşitli evreler ve süreçler ile ilgilidir Bunlar;

* Düşünme yaptığından ve inandığından şüphe ile başlar Dewey'in de dediği gibi bütün bilinçli düşünceler şüphe ve belirsizlik içinde oluşur ve birey problemleri bir durum ile karşılaşınca ortaya çıkar, Problem çözme, en yüksek düzeyde olan zihinsel süreçlerden birisidir Okul eğitiminin amaçları arasında çok önemli bir yer tutar. İnsanın gelişimi ve refahı bu üstün yeteneğin geliştirilmesine bağlı bulunmaktadır, çünkü insan çevresi ve sorunlarıyla kendi gücü ile uğraşmak durumundadır (Fidan, 1996:196),

Şüphe oluşunca, kafamızda daima bir amaç vardır: Çözümlemek!., Ancak yeni hedefler, alt hedefler veya orijinal hedefleri yeniden şekillendirmek gerekmektedir

Konuya nüfuz etmek veya etkin çözüm bulmak ile hedefi gerçekleştirmek isteriz; Her hedefin içinde gizli olan ve bizim cevap vermemizi bekleyen bir soru bulunmaktadır.

Öğrencilerin Düşünmesini Sağlamak

82

■ İhtimalleri araştırmak: Hedefin içinde saklı olan soruya muhtemel cevaplar vardır, bunlar çözüme giden alternatif yollardır, Her ihtimalin güçlü bir yanı vardır, her bir ihtimalin araştırılması sırasında kişisel yanımızı da kullanmaktayız. Dışarıdan birinin görüşüne göre değil kendi yaklaşımımıza göre değerlendirme yaparız.

• İhtimallerle ilgili delilleri araştırmak: ihtimalleri araştırırken delil gerekir. Tartışmaları diyalogları ve ihtimal dahilindeki gerçekleri, olayları araştırırız

• Hedefe ulaştığımızı karar verip aramayı sonuçlandırırız: Belirli bir noktada hedefler için aramayı durdurunuz çünkü daha fazla çaba üretim sağlamayacaktır.

Burada üç arama sürecinin önemli olduğunu görmekteyiz: *Hedef aramak, İhtimal aramak ve Kanıt aramak* Doğrusal bir süreç olduğu görülmektedir, f Akat her düşünmede bu sıra izlenmeyebilmektedir (Glattom ve Baron, 1985: 49),

Bu üç arama sürecini açınca şu sorular karşımıza çıkmaktadır. Çocuklar acaba hipotez ile kanıt (delil) arasındaki farkı bilmekteler mi? Bilimsel yöntem derken ne anlıyorlar? Gerçekte bu, ne olmalı? Bilimsel yöntemin kendisi diğer keşfetme süreçleri gibi, gerçek ile ideal durum (gözde olan) arasındaki diyalogdur. Diğer bir deyişle; (Medawar, 1982: 111) yardım ve araç sağlamaksızın düşünceyi kusursuz hale getirmek mümkün değildir ve eğitim araştırmalarının ana konusu bunu sağlamaktır Bu amaca ulaşmak için müfredat temel bir yardımcı araç olmakta, müfredatı veya dersi dizayn etmek için Öğrenme ve gelişme üzerine uygun teorilere ihtiyaç duyulmaktadır (Brown, 1994:11)

İyi düşünme zihinsel işlemlerin sıralamasına dayanmaktadır. Zayıf düşünme ise çeşitli mantık hataları içermektedir,, Bazı insanlar finansal konularda iyi düşünürken, kişisel problemlerde zayıf düşünebilir Dolayısı ile insanları sınıflandırmak mümkün değildir İyi düşünürler, düşünmeye isteklidirler, düşünmeyi zevkli bulmaktadırlar. Akılcılığa değer vermekte, problem çözmekte, katar vermekte, değerlendirme yapmakta düşünmenin faydasına inanmaktadırlar, Zayıf düşünürler düşünmekten kaçınmakta, sonuca çabuk ulaşmakta, sezgiye çok güvenmekte, ani kararlar vermektedirler.. Yukarıdaki üç inceleme sırasına göre bakılırsa, iyi düşünür, hedeflere yönelirken kasıtlıdır, çeşitli olası hedefler üzerinde düşünmeye zaman ayırır, zayıf düşünür ise hemen karar verir, aklına gelen ilk seçeneği seçer İyi düşünürler bilim adanları gibi diğer amaçlar üzerinde çalışırken yeni hedefler oluşturabilir veya yeni hedefleri fark edebilir Daha temel daha ana bir soru karşısına çıkınca orijinal soruyu bir kenara bırakır Zayıf düşünür

90

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

ler hedefleri değiştirmekten çekinirler, bir insanın yönünü değiştirmesinin zayıflık işareti olduğuna inanırlar. İyi düşünür' ihtimalleri ararken kasıtlıdır, ilave ihtimalleri bulmak için bekleyebilir.. Birçok seçeneğe açıktırlar, çünkü problemlerin çeşitli çözümleri vardır. Zayıf düşünür sadece sınırlı ihtimalleri düşünebilir, onun için her sorunun sadece iki yönü vardır, daha da kötüsü sadece bir yanı vardır

İyi düşünür; kasıtlı, kararlı şekilde deliller arar, bu durum en popüler ihtimali seçmesini engeller Zayıf düşünür; sadece elindeki delili teyit etmek için çalışır. İyi düşünür; delil kullanır Bu delilin en gözde seçeneği seçmesini sağlaması önemli değildir. Zayıf düşünür; olumsuz delilleri göz ardı eder, ön yargılarını devam ettirir. Eğer çok az araştırma yapıp, yapılan araştırma çabucak bırakılırsa veya ilk ihtimal, delil ve hedef tatmin edici bulunursa, bu durum zayıf düşünmenin işaretidir. Zaman ve emek vermek pahalı geldiği zaman bu davranışa başvurulmaktadır Zaman zaman acil çözüm ile yerinilir, bu çözüm bugünlük işe yaramaktadır. Ancak düşünmenin ve ona göre karar vermenin yararı genellikle gelecek içinde görülmektedir.. Düşünme sonucu karar vermek; bilgi artımına yol açar, daha akılcı seçeneğin seçilmesine yardımcı olur. Böylece İyi düşünmeyi öğrenmek, kendini kontrol meselesi halini almaktadır.

Yeterince öz eleştirel olmamak diğer bir zayıflıktır Delil ararken, başta düşünülen fikri veya çözümünü destekleyenler aranmakta, fikrin aksi yönünde düşünceye sahip olanlar dikkate alınmamakta ve seçenekler üzerinde düşünme denenmemektedir. Bu iki önyargının düzeltilmesi gerekmektedir. Kişisel olarak "öz eleştirel" olunmadıkça veya çabucak pes edilerek daha iyi düşünmeye ulaşılamamaktadır. Bazı insanlar, çok fazla düşünür ve çok öz eleştiri yaparlar. Teoriye göre bunlar, fazla alman eğitimin kurbanlarıdır.

Öğretmenin Rolü: İyi düşünme özelliklerinin öğrencilerimize kazandırılması onları 21 yüzyıl insanının çağdaş niteliğine ulaştırabilir. Öğrenciye iyi düşünmenin tersi olan davranışları anlatmak ve onları uyarmak eğitimcilerinin görevidir. Bunu sağlamak için sınıf iklimi iyi düşünmeye yarayacak hale getirilmelidir, Bu konuda üç noktaya dikkat edilmesi gerekmektedir:

■ *Ar aştı? ma aşkı;* Düşünmenin desteklendiği sınıflarda araştırmanın çok değerli olarak algılanması gerekmektedir. Ders sırasında öğretmen bazı konularda belirsiz, şüphe içinde olduğunu öğrenciye hissettirebilir. Örneğin; "okuduğumuz şiire getirdiğim yorumdan pek emin değilim sanki başka yorumlar da yapılabilir gibi geliyor!" diyen Öğretmen zihinsel bir zorlama yapmaktadır. Benzer şekilde "bu problemi ileri sürmekte haklısın, konu hakkında tekrar' düşünmen gerek" gibi yaklaşımlarla düşünmeye zemin hazırlanabilir. Sınıfta öğrencinin bilinmeyenden bilinene

Öğrencilerin Düşünmesini Sağlamak

84

doğru giden bir keşif yapabileceği vurgulanmalıdır. Öğretimin bilinen bilginin öğretilmesi demek olmadığı, sınıfta bu bilinen bilginin de yeniden keşfedebileceği veya yeni keşifler yapılabileceği açıklanmalıdır. Öğretmen kendi düşünceleri ile öğrencinin düşünmesine etki yapmamalıdır.

« *Problemi Bulmaya Önem Vermek:* Çoğu derslerde cevaplar aranmakta ve çözümlere önem verilmektedir. Oysa düşünme merkezli sınıflarda öğrencilere problemi bulmaları, merak etmeleri, fikir yürütmeleri için cesaret verilmektedir . Öğretmen problem bulma davranışını geliştirmek için öğrenciyi sadece cevap vermeye değil, soru sormaya da teşvik etmelidir. Örneğin; "şu tabloda Türkiye'nin eğitim düzeyi gösterilmektedir, burada gördüğünüz verilere göre hangi soruları sorarsanız?" veya "öğretmenlerin hizmet içi eğitim fırsatlarını gösteren bilgileri görüyorsunuz, hangi sorulara cevap verilmesini isterdiniz?" gibi

■ *Düşünmeye Daha Çok Zaman Vermek:* Çoğu sınıflarda öğretmen soruya sorar, hemen cevap bekler, parmak kaldıran ilk öğrenciye söz hakkı verir. Bu yaklaşım birçok yönlerden faydalıdır; öğrencinin bilgisini değerlendirmeyi kolaylaştırır, doğru cevabı kontrol etmeye yarar ve öğrencinin dikkatle dinlemesini sağlar. Ancak düşünme söz konusu olduğu zaman bu yöntemden yararlanamamaktayız Öğrencilerin tartışmak için alternatif ihtimaller üzerinde durmaya, delilleri tartmak ve sonuca varmak için zamana ihtiyaçları vardır (Glattorn ve Baron, 1985: 52). Düşünmeyi sağlamak İçin, bütün öğrenciler parmaklarını

kaldırana kadar beklemek ve 2-3 tanesine söz hakkı verip cevaplar arasındaki fark üzerinde tartışmalarını sağlamak iyi bir yol olarak görülmektedir.

Yedi farklı zekâ türü olduğunu bilmek: Her bireye; uygun çevre, zenginlik, öğretim verildiğinde bireyin, oldukça yüksek performansta yedi zekâyı geliştirebilme kapasitesine sahip olduğu öne sürülmüştür. Bunlar Sözel-Dil Zekâsı: Okuma yazma, dinleme ve konuşma ile ilgili zekâ türüdür. Mantıksal Matematiksel Zekâ: Mantıksal sorunları çözmek, kanıtlama yolları geliştirmek, matematiksel işlemler yapmak için gerekli olan zekâ türü. Müziksel zekâ: Müzik ürünleri, besteler veya müzik aletleri çalmaya ilişkin zekâ türü Bedensel-Kinetik Zekâ: Vücudu bir bütün olarak veya vücudun değişik bölümlerini belli amaçlar doğrultusunda etkin, hızlı ve estetik biçimde kullanma becerisine ilişkin zekâ türü. Kişiyeye dönük Zekâ: Kişinin kendini anlama, düşüncelerini, duygularını ve devinimlerini yönlendirme yetisine ilişkin zeka türüdür. Kişiler arası veya Sosyal Zekâ: Kişiler arası ilişkilerde kendini ifade etme ve karşısındaki ile empatik iletişim kurma yetisine ilişkin zekâ türü. Görsel Zekâ: Bireyin objektif olarak göz

85

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

lernlere, görsel ve uzaysal fikirleri şekiller ve grafiklerle ifade etme çizme, boyama, şekil verme becerisine ilişkin zekâ türü. Öğretmenler her öğrencinin öğrenebileceğine inanmalıdır. (Arrnstrong, 1994 ten aktaran, Çubukçu, 2002:12-13)

Yeterince düşünmeden sonuca geçmek, kişiyi yanlış başlangıç yapmaya veya yanlış sonuca ulaşmaya götürür. Bu da hızın her zaman üstün zekâ anlamına gelmediğinin bir kanıtı olabilir. Sınıfta ilk cevap veren öğrenci, öğretmeni olumlu yönde etkiler ancak ilk ve yanlış cevap vermektense daha yavaş fakat daha berrak ve doğru olmak önemlidir (Stenberg, 1989: 25). Öğretmen öğrencilerin tutarlı şekilde hangi aktiviteleri yapacaklarına ve bunun ne kadar zaman alacağına karar vermek zorundadır (Barıdura, 1986). Bu iki konuya karar verme süreci; çocukların çalışma zamanlarını etkin kullanmalarına ilişkin olarak iki yönden incelenebilir. 1. Zaman tahsisi: Daha verimli ve zor ünitelere daha çok zaman verilip verilmeyeceği 2 Yeterli zaman tahsis etmek: Çalışmanın hedeflenen gerçekleştirene dek zaman verilme konusu (Dufrense ve Kobasigawa, 1989: 64). Burada öğretmen müfredat programının zaman cetvelini esnetmek suretiyle otonomiye, uzmanlıkla ele alma sorunu ile karşı karşıyadır.

Sınavlar, problem çözümü için düşünmeye fırsat verirken talimin yürütmeye pek teşvik etmemektedir. Bazı öğrenciler tüm özendirilmelere rağmen düşünmeyi, öğrenmeyi reddedebilirler ancak notunun yükseleceği kendine söylerünceye ve buna inamncaya kadar direnmeyi sürdürebilirler. Sınıfta düşünmeye özendirip prim vermek fakat sınavda bunu sıfıra indirmek pek tutarlı görünmemektedir.

C. Düşünmeyi Öğretme Yaklaşımları

İyi düşünmeyi öğretmek için belirli yaklaşınüar etkili olabilir:

1, Uygun ortam ve konu olduğunda düşünme, tüm dersler Üe birlikte Öğretilebilir. Derslerde eleştirel düşünmeyi ayrı ayrı öğretmek tense, bu çok alanlı yaklaşım daha etkindir Örneğin; Öğrenci bir şiiri yorumlarken de resim dersinde resim yaparken de düşünür. Bunların ikisi arasında, ihtimalleri araştırmak açısından fark vardır. Ancak öğrenci hem genel modeli hem de onun özel bir durumda uygulanması gerektiğini anlamalıdır.

2. Öğrencilere iyi düşünürlerin çalışmalarını gösteren vaka çalışması sunmak: İyi düşünürlerin çalışmalarının detaylarını görerek daha iyi öğrenmek mümkün olabilir. Öğrenciler, düşünme modelini uygulama sırasında görürler ve her çalışmada niçin farklı süreçlerin uygulandığını kavrayabilirler. İyi düşünmenin cinsiyetle, sosyal sınıfla vs, ilgili olmadığını anla

S323BS33

Öğrencilerin Düşünmesini Sağlamak

93

yıp iyi düşünürlerin de hata yapabileceğini gören öğrenciler, amaca giden yolun belirsiz ve zorluklarla dolu olduğunu anlarlar. VWatson'un DNA helezonlarını araştırırken yaptığı çalışmalar, Pascal kanunları ve Edison'un e-lektriği buluşu vaka çalışması ile incelenebilir, bu konularda video serileri gösterilebilir. Çeşitli kâşiflerin çalışmaları ve bu çalışmalar içindeki problem çözme becerileri, ilk alternatiflere kapılmayıp zayıf görünse de diğerleri üzerinde de durmaları vaka çalışmaları ile incelenebilir.

3. Öğrencilere ders konusu ile ilgili problem verip süreci kullanmalarını istemek: Her konu içinde öğretmen bir çalışma ünitesi geliştirerek Öğrenciye düşünme modelini kullanır ab ilir. Bu konuda önce öğretmenin danışmanlık yapması gerekir, daha sonra öğrenciler kendi başlarına bunu uygulayabilirler

4. Spesifik konulardaki ilişkiler üzerine odaklanmak: Örneğin; "araştırmalar, kanserin virüs ile ilgili olduğunu göstermektedir, başka hangi ihtimaller olabilir? Veya X ilacının aspirinden daha etkili olduğunu söylüyorlar. Bunu kanıtlamak için ileri sürdükleri kanıtlar ne kadar inandırıcıdır? Ne tür bir kanıt daha inandırıcı olabilir?" şeklindeki sorular ile öğrencinin düşünmesine yol açılabilir,

5. Düşünme modelini özel hayatlarında uygulayabilmeleri için fırsat verme: Kişisel karar vermede çocuk gibi yetişkin de yardıma ihtiyaç duyar. Model; kişisel problemlere, moral değerlerine, tüketici tercihi, kariyer seçimine uygulanabilir. Uygun konularda öğrenciye bu modeli nasıl uygulayacakları öğretilebilir (Gıattorn, A. A, ve Baron, 1985: 52-53).

Düşünme için öğretim demek; öğretmen ve yöneticilerin okul ve sınıf şartlarını inceleyip, onları öğrencinin düşünmesine uygun hale getirmeleridir. Ortam kavramını detaylandırırsak; kısaca:

1. Öğretmen problemleri ileri sürer, ikilemleri, paradoksları, küçük farklılıkları göstererek öğrencilerin bunu tekrar çözmelerini ister

2. Öğretmen ve yöneticiler, düşünmek için okul ortamını yapılandırırken bu çalışmaya değer ve zaman verir, materyalleri temin eder, bütün bunlarla birlikte gelişmeyi değerlendirir.

3. Öğretmen ve yöneticiler öğrencilerin sorularına cevap verir, okul ve sınıf içinde güven ortamı oluşturur, risk alınmasına fırsat ve i-zin verir, deneysel, yaratıcı ve pozitif okul iklimi yaratır. Böyle bir yaklaşım, öğretmen ve yöneticinin meslektaşlarının düşüncelerini dinlemeleri, yargılayıcı olmamaları ve onlara zengin bilgi kaynaklarını sunmaları anlamına gelmektedir.

4. Öğretmenler, yöneticiler ve veliler öğrenciden istedikleri düşünme davranışlarına okul ortamında kendileri örnek olmalıdırlar,

Yukandakilerin hepsini gerçekleştirmeyi başarabilirsek, öğrencideki doğal zekanın kullanılmasına fırsat vermiş oluruz. Bununla birlikte düşünmeyi de öğretmek gerekmektedir.

Düşünmeyi öğretirken, öğretmen düşünme sürecini de direkt olarak öğrenciye vermelidir.

Planlayarak, yaratıcılığın öğretilbileceğine inanılmaktadır. Öğrencilere, önceki öğrenme yeteneklerine dayalı olarak konu, beceriler ve normal müfredatın içinde analiz öğretilir Okuduğunu anlamak; analiz, karşılaştırma, doğrulama, benzerlik bulma ve değerlendirme gerektirir Düşünme becerisi, ilkokulda Türkçe (okuma) dersinin bir parçası olarak öğretilir. Problem çözmenin basamakları, direkt olarak matematik ve fen derslerinde Öğretilir. Düşünme için şartlar yaratmak ve direkt olarak bunu öğretmek son derece yararlı bir süreçtir (Costa, 1985 b; 20) Düşünme becerileri öğrenilen içerikten öteye transfer edilmeli ve öğretilmelidir.

Öğrencilere, kendi hayatlarından yaşadıkları problemler vurgulanarak onlara bu problemleri çözme imkanı verilebilir. Zor konuları çözmeleri için onlara yaratıcı atılım fırsatları verilebilir Öğrencinin, problemi analiz ederken, problem ile ilgili bütün gerçekleri sıralaması mümkün olabilir. Böylece öğrenci, problem çözme için en önemli bilgiyi seçme imkânına kavuşur. Daha sonra problem listesi çıkarılarak, Öğrenciye problem çözmek için gereken ilave bilgi kaynaklarına nasıl ulaşacağı öğretilir. Soma öğrenci, en önemli problemin bilgi kaynağını seçme sürecine dönebilir Uygulama ve değerlendirme ile düşüncelerini sunar'.

Zihinsel olarak kendini iyi yöneten kişi; engellerle hiç karşılaşmayan veya hata yapmayan kişi değil hatalarını ve yolunun üzerindeki engelleri bilen ve onları giderip düzeltmek için çalışan kişidir. Düzeltme süreci, zihinsel olarak kendini yönetmenin geniş bir bölümünü kapsamaktadır İyi zihinsel yönetici, uyum, seçme ve çevreyi şekillendirmek arasında sağlıklı denge kurmayı bilir. İlk adım engelleri kaldırmaktır. Engelleri kaldırmak da

birey için bir problem olarak tanımlanmaktadır. İkinci adım; engeller ile başa çıkmakta bir dizi strateji oluşturmaktır.. Daha sonra bunların içinden biri seçilir ve uygulanır, bu strateji gözlenir, iyi işleyip işlemediği belirlenir. Eğer iyi işlemiyorsa diğer bir strateji denenir. Her insan karşılaştığı problemler için kendine göre işe yarayan stratejiler seçebilir. Kendine uygun stratejiler seçmek ve uygulamak; zekârun görevidir (Stenberg, 1989: 307). Başarılı olmak için öğrenci belli bir zihinsel yetenek seviyesine sahip olma

öğrencilerin Düşünmesini Sağlamak

88

lıdır Yaratıcılık; kişisel disiplin, diğer insanlar ile iletişim kurma becerisidir ve buna etkin zekâ denilebilir (Comer ve O'Neil, 1997:10)

D. Yaratıcı Problem Çözmenin Yararları

Yaratıcı problem çözme programı öğrencilerin şu alanlarda gelişmesine yardım eder (Parnes, 1985: 230-231):

- * Yaratıcı gücün önemi konusunda bilinçlilik (öğrenmekte, meslekte, bilimsel ve sanatsal çalışmalarda ve kişisel yaşamda),

- * Yaratıcı potansiyelin kullanımını motive etmek,

- Yaratıcı yeteneği konusunda kendine güven duymak,

- Kendini çevreleyen problemlere karşı duyarlılığını arttırma,

- Diğer insanların düşüncelerine açık olmak,

- Yaşamdaki çeşitli fırsat ve zorluklar hakkında bilinç kazanma.

- Yaratıcılıkla ilgili yeteneklerini geliştirmek için öğrenciye şunlar kazandırılabilir: Problemi hissetme, zorluğu sezme ve fırsatı görme,

- İlgili gerçekleri gözlemek, keşfetmek, analiz etmek,

- Problemi farklı bakış açılarından görmek ve üretken şekilde problemi tekrar tanımlamak,

- Klişeleşmiş düşünce şekline uzaklaşmak ve değerlendirme yapmak,

- Yeni ilişkiler keşfetmek,

- Yeni düşünceleri bulmak için kontrol listesi kullanmak,

- * Düşünceler içerisinden sıra dışı olanı fark etmek,

- Tüm ilgili şartları göz önüne alarak düşündüğü bir hareketin sonucunu değerlendirebilmek,

- Geniş olarak kabul gören düşünceler geliştirmek ve sunmak,

- " Düşünce ve çözümleri uygulamak için eylem planı geliştirmek,

- Eylemin etkililiğini kontrol etmek ve önerilen düzeltici önlemleri kabul etmek.

Öğrencilere yaratıcı problem çözme öğretmekte karşılaşılan ana problem; okulun, genel olarak yaratıcı düşünme modeline ters bir düzende çalışmasıdır

Yaratıcı Düşünme İlkeleri: Yaratıcılığı destekleyen programlar, normal müfredatın yetersizliğini ortaya koymak zorundadır. Okulun her za

89

Çağdaş SINIF YÖNEİMİ

man doğru cevabı vermesi gerektiği düşüncesi, böyle bir belirsizlikle başa çıkabilmeye, deney vs. gibi çalışmaların yapılmasına pek hoşgörü göstermemektedir. Yaratıcı düşünmenin 6 prensibi bulmamaktadır (Perkins, 1985: 60-61):

1 *Estetiğe dikkat etmek:* Edebiyat ve sanat dışındaki derslerde estetiğe pek fazla dikkat edilmemektedir. Bilim teorileri, matematiksel sistemler ve tarihi sentezler üzerine incelemeler yapılmaktadır fakat Newton'un kanunlarındaki güzellikten ve periyodik tablonun estetiğinden hiç söz edilmemektedir. Fen ve matematik ödevlerinin estetik açıdan yorumu yapılmamaktadır'.

Düşünmenin kökeni estetikdir. Estetik; çevrenin sanatsal özelliklerine ve bireylerin duygularına duyarlılık göstermek anlamına gelmektedir. Bu duygular hoşlarım, tatmin, heyecan, mutluluk ve saygıyı içerir. Estetik, akrıcı düşünmeye duyarlı şekilde başlamaktır ve çevrenin karmaşıklığını aydınlatmamıza yol açarak, gözlem, soruşturma ve sorgulama becerilerini içerir. Estetik; belki de motivasyon, ilgi, coşku yaratmak için önemli bir konomdadır. Çünkü çevreyi açıklamadan önce, çevreden haberdar olunmakta, çevre akıllıca kullanılmakta ve ona uyum sağlanmaktadır. Çocuklar çevrelerindeki dünya ile iletişim kurmak isterler, örneğin bulutların şekillerini değiştirmeyi, matematiksel sıralamalardaki mantığı hissetmeyi, gökkuşağındaki güzellikleri görmeyi, örümcek ağındaki geometrik estetiği keşfetmeyi arzu ederler. Bizler çocuklardaki bu estetik kaliteyi gözlemek ve geliştirmek isteriz, Çocukların çözmek durumunda oldukları problemler karmaşılaştıkça bundan duydukları zevk artmaktadır. Ritmi, modeli, şekli, rengi, evrenin harmonisini hissettikçe çevre daha çok ilgilerini çekmektedir. Böylece çocuklar, diğer yaşam şekillerini fark ederek diğer insanların rol ve değerlerine saygı duyarlar. İnsanların değerli, biricik ve özel olduklarını görürler. Bu ilham alma sürecinden sonra uygulama devresine girerler. Öğrenci, keşfeder, araştırır, gözlemler, doğal merakı ile ne, nasıl, niçin, öyle olsa nasıl olur gibi sorulan sorar (Winocur, 1985:118-119)

2. *Amaca dikkat etmek:* Çoğunlukla ödevlerin konusu çok dar tutulmaktadır ve müfredatın sınırları nedeni ile daha geniş bir içerik içinden konuyu seçme fırsatı pek azdır, Bilimsel teoriler sonuç üzerinde yoğunlaşmıştır, Mesela "Newton'u, kanunları bulmaya iten uyarıcı neydi, bu ilgi nereden doğdu, bu kanunlar günlük hayatımızı nasıl etkiliyor" gibi sorulara fizik derslerinde pek cevap aranmaz.

3. *Hareketlilik*: Okulda öğrencinin üzerinde çalışacağı konu, öğrenciye pek fazla hareket fırsatı vermez. Örneğin; öğrencinin problemi seçme, irdeleme, teorik veya empirik metotlardan birini seçme vs. gibi konularda hare

Öğrencilerin Düşünmesini Sağlamak

97

ket özgürlüğü bulunsa bile, disiplinler arası çalışma yapmada pek bir hareket fırsatı yoktur.

4 *Kısıtlı yeterlikle çalışmamak*: Özellikle üstün yetenekli çocuklar-, okulları kendilerine yeterince zor gelmediğinde öğrenmeye olan isteklerini kolayca kaybedebilirler. Eğer okul, öğrencileri yarana olmaları konusunda yeterince zorlamıyorsa yetenekli Öğrenciler yeteneklerinin az bir kısmını kullanarak başarı gösterebilirler ancak yaratıcı başarı için kendine yön vermekten uzak durabilirler. O halde üstün yetenekli öğrencilere alternatif öğrenme fırsatları sunarak gizli güçlerinin tamamını ortaya koyabilecekleri ortam sağlanmalıdır,

5. *Objektif olma*: Okullar objektif olmaya önem vermekte ancak sanat derslerinde bu durum pek başarıya yol açmamaktadır, Çünkü bu derslerde sübjektivite, bağımlılık, orijinallik gerekmektedir.

6 *Motivasyon*: Başarısız öğrenciler öğretmenin hevesini kırmakta ve genelde toplum, yaratıcılığa pek fazla destek vermemektedir. Öğrenciler bilgi toplamakta, Ödevlerini yapmakta ve teslim etmektedir. Bu durum kısır bir döngü şeklinde sürmektedir. Ders kitapları ilginç özelliklere çok fazla sahip değildir, dersler konunun en ilginç yanlarını anlatmak üzere yapılan-dırılmamaktadır. Sonuç olarak öğrencinin bir ödev problemi seçmesinde pek az fırsat bulunmaktadır. Geleneksel okullarda, öğrenci bilgiyi nasıl alıyorsa bilgiyi öğrenciye o şekilde verine eğilimi vardır Bir şeyi başarmak için yaratıcı çaba üretmek söz konusu değildir Okul öğrenciye görevler vermekte ancak bu çalışmalarda yaratıcı çabaya izin ve ortam sağlanamamaktadır.

Öğretmenler eğer öğrencilerin bağımsız düşünmelerine ortam hazırlamak istiyorlarsa öğrencilerin dikkatlerinin odaklanması için zaman harcamak, gereken ön şartları yaratmalı ve düşünceli olmalılardır Şartsız saygı ve ilgi göstermek, empati ve kişisel samimiyet kurmak, umutları ve kaygıları paylaşmak, heyecanlan ve teşvikleri paylaşmak, insanların durgunluklarını gidermelerine yardımcı olmaktadır. Öğretmen sınıf ortamını, düşünmeyi sağlamaya yönelik şekilde oluşturabilir. Dürüstlük, risk alma seviyesinde bilinç, sıcaklık, raport, açıklık, psikolojik olarak sınıf İçinde kendini güvende hissetmek düşünmeyi özendiren iklimi oluşturur, Başka bir deyişle; öğrenci soru veya yöntem ile davranışını oluşturur, davranışı gösterir ve öğretmen öğrencinin performansına cevap verir.

Bu yaklaşımları kullanan öğretmen doğal olarak insanlığını sınıfa getirmektedir. Burada sadece ders konusuna değil, tutarlı insan etkileşimine gerçek ilgi oluşur. Burada, öğrenmek yaşamakla aynı anlamdadır ve bunu başarabilen ender öğretmenler, kendi

öğrenmelerini ve buna bağlı olarak öğretimlerini canlı tutarlar (Rogers, 1983: 174). Öğretmenlerin öğrencilere yaklaşımlarının yakın ve anlayışlı olması ile öğrencilerin akademik benlik algısı arasında olumlu bir ilişki olduğu düşünülebilir

E. Sınıfta Düşünme Ortamı Oluşturma

Öğretmenin düşünmeye ortam hazırlayan sınıfı yaratmakta şunlara dikkat etmesi gerekmektedir (Barell, 1985: 36)

1. Öğrencilerin sınıf arkadaşlarının ismini bilmesini sağlamak: Öğrenciler tanıdıkları insanların düşüncelerini dinlemeye daha fazla eğilimlidirler

2. Öğrencileri, arkadaşlarının konuşmalarını dinlerken ve onlara cevap verirken gözlemlemeye yeterince zaman ayırmak: Öğrenci, sınıf arkadaşlarının düşüncelerine cevap vermeye isteksiz davranıyor veya hiç cevap vermiyorsa kendi düşüncelerinden farklı olan çözüm yollarına meydan okuyamıyor, karşı çıkamıyor demektir. Tekrar görüşme ve tartışma ile öğrenciler arkadaşlarının muhakeme sürecini anlar ve bilişsel gelişim ortaya çıkar, Dinlemeyen ve cevap vermeyen öğrenciyi yönlendirmek gerekir, böylece Öğretmen yapılanmış öğrenme deneyimi yaratabilir. Örneğin; her öğrencinin bir önceki konuşmacının ne söylediğini kendi anlayışına göre anlatması istenebilir. Bu iletişim tarzı, iletişimin yönünün her tarafa olabileceğini gösterir. Burada iletişim sadece Öğretmenden öğrenciye değildir. Öğretmen sadece öğrencinin cevabının doğru olup olmadığı değil aynı zamanda cevap verirken yaptığı muhakemeye, bakış açısına veya soruya odaklanır. Örneğin, "bu sonuca nasıl geldin?" sorusu eleştirel düşünme yoluyla bilişsel aktivitenin düşünce üretimi ile birleştirilerek değerlendirilmesini sağlayabilir. Böylece öğrencinin, arkadaşının söylediklerini eleştirel şekilde yorumlamasını sağlayan şartları yaratabiliriz,

3. Düşünmekteki hedeflerim detaylı olarak ortaya koymak: Öğrenciler, daha üretken düşüncelerin kendi düşüncelerine karşı çıkacağı bilmelidirler. Düşünce ortaya koymak, problemlere pek çok çözüm sunmak, karmaşık düşünceleri birbirleriyle ilişkili hale getirmek ve arkadaşlarının niçin soruyu berraklaş cırdık tan ve tekrar tanımladıktan sonra yorum yaptığını anlamak.

4. Karmaşık sorulara cevap verirken öğrenciye zaman tammak: Öğrenciye cevap verirken 3 saniyeden fazla zaman vermek gerekmektedir. Bunun diğer bir uygulaması ise; 5 dakika vererek sorunun cevabını yazmalarını istemektir. Örneğin hangi sonuçlara karşı hangi alternatif uygulamalar yapılabilir gibi. Öğrenci bir kez problemi analiz edip bazı cevaplar ileri sürmeyi öğrenince bu, küçük gruplara da uygulanabilir. Cevaplar küçük

Öğrencilerin Düşünmesi)!! Sağlamak

91

grup içinde paylaşılır, düşünce birliği oluşturulur, öncelikler sıralanır ve bu sonuca niçin ulaştıkları açıklanarak suretiyle gerçekleştirilir.

5 Örnek düşünme: Öğrenciler, öğretmenin gerçek problemlere nasıl yaklaştığı üzerinde yorum yapmaktan hoşlanırlar'. Bunu göstermenin en iyi yolu öğrencilerin beklenmeyen bir soru sordukları zamanlardır, Bu tür bir soru yaratıcı, alışılmışın dışında ve üretken cevaplar sağlayabilir. Öğretmen bu fırsatı inceleme amacıyla kullanabilir. "Bu sorunun cevabını nasıl öğrenebileceğimizi merak ediyorum!", "Bu problemi nasıl çözebiliriz?", veya "Bunu birlikte düşünelim!" diyerek kendisinin düşünme modelini yansıtabilir Öğrenci ile birlikte sesli olarak düşünme, düşünmenin değerini öğrenciye iletme bakımından önemlidir,

6 Öğrenciyi soru sormaya özendirmek: Okullarımızda öğrencilerin soru sormaya karşı isteksiz olduğunu görmekteyiz Çünkü okullarımızda daha çok öğretmen soruları ve bunlara öğrencilerin vereceği önceden belirlenmiş cevaplar hâkimdir Diğer yandan dıştan bir teşvikle öğrencilerin soru sormaları da sağlanmaz. Karmaşık problemleri sunarken "ne biliyoruz?, bilmek istediğimiz fakat bilmediğimiz şey nedir?" sorularıyla öğrenciyi soru sormaya yöneltmek gerekmektedir. Örneğin; hava kirliliğini çözmek için bireysel veya grup çalışması yaparak öğretimin kontrolünü öğretmen ile öğrencinin birlikte paylaşması ve giderek öğrencinin kendi öğrenmesinde daha fazla pay sahibi olması sağlanmış olur.

7. Mükemmel bir düşünme olduğu zaman bunu belirtmek: Öğrenci yüksek düzeyde düşünme gösterdiği zaman öğretmen, bu düşüncedeki kaliteyi kabul etmeli ve öğrencinin bu sonuca nasıl geldiğini keşfetmek için sorular sormalıdır

8. Düşünmeyi değerlendirmek: Öğretmen eğer düşünmeye dayanan zor sorular sorarsa öğrenciye bu yolla şaşırtıcı mesajlar göndermektedir Öğretmenler iletişim kurarak iyi düşünmeye ödül vermeli, okulun ve kendisinin daha derin düşünmeye değer verdiğini göstermelidir. Bilgiyi tammak veya hatırlamak önemlidir ancak bu bilgiyi, eleştirel ve yaratıcı olarak kullanmak da eşit şekilde önemlidir.

Düşünmeyi öğretmekte öğretmenin en önemli becerisi; öğrenciyi a-raştırmayı derinleştirmeye yöneltmesi ve geliştirmesidir Başka bir deyişle; iki değişken arasında küçük farkları bilen ve bunları sunma yeteneği olan, tartışma başlatma ve tartışmayı yönetme becerisinin olması gerekir. Öğrenci bir hipotez ileri sürdüğü zaman öğretmen bir yönetici olarak öğrencinin düşüncesini eleştirir, öğrenci de aynısını öğretmene yapar Bu rol; doğru- nun tek temsilcisi olarak kabul edilen eski öğretmenin rolünden çok farklı

92

Çağdaş SİNİF YÖNETİMİ

bir roldür. Öğretmenlerin bu yeni role uyum sağlamaları için şu becerilere sahip olmaları gerekmektedir.

* Çeşitli bilişsel düzeylerde soru sormak,

■ Soruyu berraklaştırmak (Böyle düşünmene neden olan nedir? veya bu sonuca nasıl geldin? gibi sorularla)

" Öğrenci cevaplarını dinlemek ve üzerine yeni sorular oluşturmak,

■ Öğrencinin cevabını geliştirmek,

■ Diğer öğrencilerin düşüncelerini eleştirmek ve etkileşimi oluşturmak. (Örneğin Ayşe'den Mehmet'in ulaştığı sonucu eleştirmesini; daha sonra Mehmet'ten kendi düşüncesini eleştirmesini istemek).

Düşünmeyi desteklemek için sınıfa giren bir öğretmen dürüst bir araştırmacı ve problem çözmede katılımcı bir rol oynamalıdır. Bu becerilerini geliştirmek için kendi öğretimini eleştirmesi gerekmektedir. Videoya kaydedilen bir ders, bu becerilerini geliştirmekte, kendi yeteneğini analiz etmekte Önemli bir yardım sağlayabilir. Diğer yandan nörobiyoloji alanında öğrenme süreçleri üzerinde yapılan çalışmalar işbirliği yaparak öğrenme, grup çalışması, öğrenme ve ekip oluşturma'nın bireysel çalışma kadar önemli olduğunu ortaya çıkarmıştır (Healy, 1997).

Beynin iki yarıküresinden sol yarıkürede, mantıksal sıralama, karar verme, harfleri yorumlama, dil ile ilgili fikirlerin işlenmesi, düşüncelere yapı ve sıra verilmesi, fikirlerin sınıflandırılması, sayılarla ve hesaplarla ilgilenerek fikirlerin eleştirel analizinin yapılması ve vücudun sağ bölümünün kontrol edilmesi gibi işlevler yapılmaktadır. Sağ yarıkürede ise görsel şekillerin ve imajların, uzamsal bilginin, sezginin kullanılması/ yeniliklerle, belirsizliklerle ilgilenme ve vücudun sol bölgesini kontrol etme işlemleri yapılmaktadır. Beyin kabuğunun bağlantı kurucu alanları öğrenme, düşünme ve dil gibi yüksek beyin işlevleri ile ilgilidir. (Politano ve Paquin, 2000: 7-9, Demirel ve diğerleri, 2002: 2), Geleneksel öğretim yöntemleri beynin doğal öğrenme sürecim göz ardı ettiği için öğrenciyi bilgiyi ezberlemeye yöneltilmektedir. Beyin temelli Öğrenme ile bireyler tam öğrenme düzeyinde anlanılı öğrenir ve kendi bilgilerini yapılandırır

Öğrenme ve öğretmeyi etkili kılmak için ileri sürülen beyin temelli öğrenmenin on iki ilkesi aşağıda verilmiştir (Caine ve Caine 1991: 79-87; Politano ve Paquin 2000: 25; Reardon 1999:13-15 Akt Demirel ve diğerleri, 2002: 4-7):

Beyin paralel işlemcidir: İnsan beyni bir defada birçok işlem yapmaktadır. Düşünceler, duygular, hayal gücü ve eğilimler kendiliğinden işleme geçerler, diğer bilgi süreci modelleri kültürel ve sosyal bilgi ağı ile

Öğrencilerin Düşünmesini Sağlamak

101

etkileşimde bulunurlar. Örneğin; Birey karşıdan karşıya geçerken beynin beş farklı alanı kullanılır: görsel örüntü hareketi, biçim, hız, ses ve duygular.

Öğretim stratejileri- Renkli poster, resim, grafik vb., benzetimleri kullanma, alan gezileri, rol yapma. Öğrenme bağlamında karmaşık, çoklu-duygusal ortam tasarımı önemlidir.

Öğrenme fizyoloji ile ilişkilidir: Beyin karmaşık ve fizyolojik bir organdır. Öğrenme nefes almak kadar doğaldır; onu engellemek ya da kolaylaştırmak mümkündür'. Stres, mutsuzluk, alkol, beslenme, egzersiz ve uykusuzluk öğrenmeyi etkiler.

Öğretim stratejileri: Çeşitli materyaller kullanma, edebiyat, okuma, film, video ve gerçek yaşantılar, sesli öğrenmeyi genişletme, şarkı söyleme, rol yapma, dergi, örnekler, hareket, resim.

Anlamı araştırma doğuşandır: Anlamı arama insan beyni için yaşamsal bir yönelim ve temeldir Beyin yeni uyarıcılara yanıt vermek için kendiliğinden araştırırken bilinenlere ihtiyaç duyar ve bunları otomatik olarak kaydeder. Bu ikili süreç beyin uyarıldığında meydana gelir.

Öğretim Stratejileri: İlgi çekici, anlanılı ve zengin seçenekler sunma.

Anlamı Araştırma Örüntüleme Yoluyla Oluşur: Örüntü anlanılı organizasyon ve bilgilerin sınıflandırılması anlamına gelir.

Bireyin ön öğrenmeleri ile yeni öğrenilenler arasında anlanılı bir örüntü oluşturulduğunda öğrenmenin niteliği artar ve anlanılı öğrenme gerçekleşir.

Öğretim stratejileri: Örüntü oluşturmada öğretmenler en az dört yol kullanabilirler. Birincisi yeni bir konuya başlamadan önce ön bilgileri ortaya çıkarma; ikincisi poster, harita gibi görsel materyaller kullanarak konuya geniş bir açıyla bakmalarını sağlama; üçüncüsü materyalle ilgili tartışmalarını teşvik ederek öğrencilerin Örüntü oluşturmalarını sağlama; son olarak modeller oluşturarak ve grafikler kullanarak örüntü oluşturmalarını sağlamadır (Christison 2002: 5). Grup ve alan çalışması uzmanla görüşme, çoklu stratejilerle öğrenme (görsel, işitsel, devinışeî) önemlidir. Öğrenenler öğrenilenleri açıklar ya da öğretirler (En iyi öğrettiğimizde öğreniriz).

Örüntü oluşturmada duygular önemlidir: Örüntü yeni bilgiyi var o-lan bilgiyle ilişkiendirmeye ve organize etmeye fırsat verir. Duygusal ve bilişsel süreçler birbirinden ayrılmaz Duygular bellek için çok önemlidir çünkü bilginin depolanmasında ve geri getirilmesinde kolaylık sağlar Duygular sürekli; özel bir durumdan sonra bir dersin ya da yaşam deneyiminin duygusal etkisi uzun süre devam eder.

94

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

Öğretim stratejileri: stresi azaltan etkinlikler: nefes alma, mizah o-yunlar vb.; uyumu artıran etkinlikler: akran öğrenme, tartışmalar, diyalog kurma.; pozitif duygulara yer verme: Tebrik etme, Öğrenenin davranışını destekleme

Beyin parça ve bütünleri eş zamanlı olarak işlemler ve kendiliğinden yapar: Beynin sol ve sağ yarı-küreleri arasında Önemli farklar vardır. Sözcükler matematik, müzik ya da resimle ilgilenen sağlıklı bireyin iki yarıküresi birbiriyle etkileşim içindedir. Sol beyin

parça bilgileri, sağ beyin bütün bilgileri organize eder. Her iki beyin de yaklaşık her etkinlikte yer alır.

Öğretim stratejileri: Üniteye, derse vb. bütüncül bakmayı sağlama Öğrenmede ardışıklığı sağlayıcı materyaller kullanma.

Öğrenme hem odaklanmış dikkati hem de çevresel algılamayı içerir: Beyin, bilgileri dikkat ederek ve bilinçli olarak alır. Öğrenme ortamının öğrencinin dikkatini çekecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Öğretim Stratejileri: Grafik,diyagram,posterler kullanma İlgili bilgiyi görsel açıdan dikkat çekici hale getirme.. Çalışma sırasında müzik kullanma

Öğrenme bilinçli ve bilinçsiz süreçleri içerir: Bilinçli öğrenmelerin yanı sıra, Öğrenenin çevreden gelen uyarıcılarla farkına varmadan etkileşmesi sonucu bilinçsiz öğrenmeler de oluşur

Öğretim Stratejileri: Öğrenenlerin bilinçli olarak Öğrenmeleri ve tekrar etmelerine yardım için, biliş ötesi (metacognition) etkinlikleri kullanma

İki tür bellek sistemi vardır: Uzamsal (üç boyutlu) bellek sistemi ve ezberleyerek öğrenme sistemi Uzamsal bellek sistemi günlük deneyimlerle, ezberleyerek Öğrenme sistemi ise olgu ve becerilerle ilgilenir. Olgu ve beceriler beyin tarafından farklı bir şekilde organize edilir böylece daha fazla uygulama ve tekrara gereksinim duyulur

Öğretim Stratejileri: Öğrenme-öğretim ortamında bazen ezberleyerek öğrenme, önemli ve kullanışlıdır. Örneğin, alt sınıflarda çarpım tablosu, hece tablosu ve yabancı kelimeler, yetişkinlerde ve üst sınıflarda özet kavranılar, farklı konulara ilişkin ilkelerin ezberlenmesi. Fakat ezberlemeye dayalı öğretim Öğrenmenin transferinde kolaylık sağlamaz ve anlanılı öğrenmenin gelişimine engel olur.

Olgu ve beceriler doğal, uzamsal bellekte yer aldığında en iyi şekilde anlaşılır ve hatırlanır: Beyin bilgiyi bağlamda ya da içerikte yer almasına dayalı olarak sınıflandırır (sorts) ve depolar Başarı tüm duyuların kullanımına ve öğrenenin karmaşık ve etkileşimli yaşantılar geçirmesine

Öğrencilerin Düşünmesini Sağlamak

103

bağlıdır. Bu nedenle öğretmenler gerçek yaşam etkinliklerini kullanma ihtiyacı duyarlar.

Öğretim Stratejileri: Sınıf içi demonstrasyonlar, drama, projeler, kır gezileri, yaşantılarla ilgili görsel tasvirler, hikayeler ve farklı konularda etkileşimde bulunma

Öğrenme teşvikle artar ve korkuyla azalır: Beyin hayatta kalma tepkisinin bir parçası olarak çevrede yeni olanlar için kararlı bir şekilde uyanıktır. Beyindeki reticular oluşumu çevrede yeni olana karşı bizi uyarır. Kimi eğitimciler bundan "dikkat kapısı"

(attention gate) olarak söz etmektedirler. Bir durum rutin olduğunda reticular oluşum daha az etkin olur Yeni bir etkinlikte bu uyarılır ve daha dikkatli olunuz; İleri düzeyde bir özendirme ve düşük stresle beyin çeşitli durumlarda sinirsel işlem ağlarını işlevsel hale getirir. Bu nedenle üst düzey düşünme becerileri olan analiz, sentez, uygulama ve değerlendirme kullanılır. Bunun sonucu olarak da yaratıcılık gelişir

Öğretim Stratejileri: Öğrencilerin Öğrenme ortamında rahatlamaya ve dikkatini odaklamaya ihtiyacı vardır. Bunun için Öğretmenler bu tür ortamlar yaratarak, rutin durumlarda sürpriz yaşantılar sağlamalıdır. Aynı zamanda ön öğrenmeleri ile yeni konular arasında bağlantı kurmalarını istemelidirler.

Her beyin tektir: Temel duygular ve duyuları kapsayan aynı sisteme sahip olmamıza rağmen bu sistem her beyinde farklı bütünleştirilmiştir. Öğrenme beynin yapısına göre değişir Her bireyin beyni kendine özgüdür ve yaşantısı birbirinden farklıdır. Bu nedenle öğrenmeler arası kurulan ilişkiler bireyden bireye farklılık gösterir.

Öğretim Stratejisi: Öğrenme çok yönlü olmalı ve öğrencilerin bireysel ilgilerini çekecek çoklu öğretme stratejileri kullanılmalıdır. Öğrencilerin görsel, devinişsel, işitsel ve duygusal tercihlerini ifade etmelerine fırsat verilmelidir.

Yapılan bir araştırmaya göre (Demirel ve diğerleri, 2002: 14) beyin temelli öğrenme yaklaşımına göre düzenlenen sınıf ortamında, etkin katılım ve işbirliğine dayalı çalışmaların yer aldığı sosyal etkileşim gerçekleştirilmiş, öğretmen rehberliğinde öğrenci merkezli bir sınıf ortamı oluşturulmuş, öğrencilerin yeni öğrenmelerini geçmiş yaşantılarıyla ilişkilendirerek anlanılı öğrenme ve kalıcı bilgi edinmeleri sağlanmıştır.

Öğrenme stratejisi, bireyin kendi kendine öğrenmesini kolaylaştıran tekniklerin her biridir. Öğrenme stratejileriyle öğrencinin bilgiyi işleyerek ve kalıcı biçimde öğrenmesini sağlamak amaçlanmaktadır. Bu nedenle öğrenme stratejileri Öğrencinin duyuşsal durumu ile Öğrenciye öğretilecek yeni bilgiyi seçme, edinme, Örgütlenme ve bütünleştirme biçimini etkilemesi de beklenen davranış ve düşüncelerden oluşmaktadır. Öğrenme stratejileri satırlı çizmekten, özetlemeye kadar uzanan geniş bir çeşitlilik göstermektedir.. Öğrenme stratejilerinin yerine getirdiği diğer önemli işlevler aşağıda yer almaktadır (Özer, 2002: 2):

' Öğrenciyi bilinçli öğrenen durumuna getirir, • Öğrencinin öğrenmedeki verimliliğini artırır,

■ Öğrenciye bağımsız öğrenebilme niteliği kazandırır,

" Öğrencinin daha çok isteyerek ve zevk alarak öğrenmesine yardım eder,

■ Öğrencinin okul sonrası öğrenmelerine temel hazırlar.

Öğretmenler üzerinde yapılan bir araştırmaya göre, öğrenme stratejilerine ilköğretim okulları ile liselerin büyük bölümünde az yoğunlukta yer verilmekte, küçük bir bölümünde ise hiç yer verilmemektedir

Öğretmenin düşünme için sınıfı yapılandırması gerekmektedir. Yapılandırma; öğretmenin sınıf ortamını zaman, yer, insan enerjisi ve materyal olarak kontrol etme biçimi olarak tanımlanabilir. Sınıfta her öğretmen bu kaynakları bilinçli veya bilinçsiz, direkt veya indirekt olarak düzenlemektedir. Yapılanmamış sınıfta bile öğrencilerin kendi aralarında etkileşim kurabilecekleri bir doğal yapılanma vardır, Araştırmalar; yüksek öğrenci başarısının iyi yapılanmış sınıflarda gerçekleştiğini göstermektedir. Yani;

- Öğrenciler dersin hedefini biliyor,
- Zaman etkin şekilde kullanılıyor,
- Öğretmen yönü hakkında açık, aydın ve bilinçli,
- Öğrencinin enerjisi anlanılı öğrenme görevi ile paralel,
- Ortam hoş ve ihtiyaca göre düzenlenmiş ise sınıf iyi yapılarımı? ve öğrenci başarısı güvenceye alınmış sayılabilir

Sınıfı düşünmeye göre yapılandırmak, kasıtlı, bilinçli, açık ve öğrenciler için arzu edilen amaçlara göre gerçekleştirilmelidir Hangi öğrenme görevi yerine getirilecek ve ne şekilde bir etkileşim isteniyorsa, öğretmen buna göre yön verir, ana kuralları belirtir, amacı tanımlar, yer sınırlamalarını ve zorlamalarını düşünür ve öğrencinin istenen bilişsel performansını oluşturmak için strüktürün şeklini düzenler

öğrencilerin Düşünmesini Sağlamak

97

Öğretmenin sınıfı yapılandırmasında 3 ana unsur vardır (Costa, 1985 c: 129),

1. Sözel ve yazılı müfredat konusunda berraklık,
2. Zaman ve enerjiyi ayarlamak,
3. Düşünmek için sınıfı organize etmek,

1 Müfredatın berraklığı: Öğrenci, düşünmeyi öğretmeye çalışan öğretmenin hedefini anlamak için büyük bir çaba içindedir, Çünkü ailesi, önceki öğretmeni, geldiği diğer okul düşünmeye değer vermemiş olabilir. Böyle bir ortamdan gelen öğrenci öğretmenin düşünme davetine uymayabilir veya direnç gösterebilir. Bu tür bir tepki ve çekingenlik bize zihinsel becerilerin geliştirilmesine önemli bir ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Öğretmen öğrencilerini, dersin amacının düşünme olduğuna ve düşünmenin öğrencinin sorumluluğu olduğuna inandırmalıdır. Probleme birden fazla çözüm üretmenin istenen bir durum olduğu, zaman verilirse her çözüm üzerinde yorum yapılabileceği, ilave bilgi sağlanırsa cevapların değişebileceği vurgulanmalıdır. Eğer öğretmenin verdiği mesajlar ve sunduğu konu şaşırtıcı, bulanık ise öğrenci Öğrenmekte zorlanmaktadır. Bir seferde çok fazla detay vermek, zaten öğrenilmiş bilgiyi tekrarlamak sınıfta yorgunluğu arttırarak kanlımı azaltabilir.

Eğitim sisteminin ilk kademelerinde hayal ağırlıklı davranışlara, ileri kademelerinde de gerçek ağırlıklı yem fenomenleri açıklama ve hipotezler kurma yeterliğine dönük davranışlara önem verilmesi gerekir Neyi öğreteceğiz sorusunun cevabım ararken ölçüt; öğrencinin bilişsel büyümesine katkı derecesi olmalıdır (Bilgen, 1994:17).

Etkin ğretim davranışı için öğretmenin davranışının açık ve berrak olması birinci sırayı almaktadır. Eğer ğretmen kavranıları sıkça tekrarlar, aynı konuyu birkaç yoldan söyler, ödevleri inceler, öğrenciyi bir sonraki ders için hazırlar, öğrenciye düşünme ve cevap için zaman verir, öğrendiklerini sentez etmelerini isteyip, görsel ve sözel örnekler verirse öğrencinin anlaması artar, Başka bir deyişle ğretmen öğretimdeki amacını, ğretim stratejisini ve değerlendirme prosedürünü anlatırsa, ğrenci düşünmenin; eğitimin genel amaçlarında yer alan yasal bir hedefi olduğunu kavrar.

2, Zaman ve Enerji Ayarlamak: Zamanı ayarlamak, grubun ihtiyaçlarına göre değişmektedir öğrencinin bilişsel yeteneğini etkileyebilmek için haftada en az, 2-3 saat dikkatli düzenlenmiş ve iyi planlanmış materyalle: ile ders vermek gerekir. Zamanı düzenlemek tek başına yeterli değildir, dersin niteliğine de dikkat etmek gerekmektedir. Piaget' e göre bilgi; ğlenen ve evre arasmdaki etkileşim ile artar, ğretmen, öğrencilerin ğretim materyali ve ders içeriği ile karşılaşmasına yardım eder. Bu beceri öğrenilebilir. Birçok araştırma aktif öğrenmenin, öğrencinin karar verme ve problem çözme becerisine, okula öğretmene öğrenilecek içeriğe ve öğrenmeye karşı davranışlarına pozitif etki yaptığını göstermektedir.

Öğretmen sınıfını çeşitli şekillerde organize edebilir. Böylece ğrenci düşünme ile pasif değil aktif olarak ilgilenmeye başlar. Bunlar, ğretmenin anlatıcı olduğu, tartışmanın bulunduğu, bireysel yönlendirme yapıldığı, küçük veya büyük grup içinde işbirliği ile çalışma yapıldığı yöntemler olabilir

3, Düşünmek için sınıfı organize etmek: Öğrenciler soru cevap tartışması yöntemiyle daha iyi öğrenmektedirler. İlkokul 5. sınıf ğrencilerinin Türkçe (okuma) dersin- de eğer ğretmen tartışma, açıklama, st düzey soru sorma ile bilişsel süreci yönlendirirse öğrencilerin daha iyi öğrendikleri ortaya çıkmıştır. Grup alışması ve bireysel gözlem okuma dersleri için iyi iken, matematik dersi için grup çalışması daha az gerekmektedir. Eğer ğretmen sınıfı iyi kontrol edemiyorsa bireysel çalışma yöntemler içinde en az etkili olanıdır. Klasik ders anlatırrunda bireysel farklar göz önüne alınmamaktadır. Farklı ğrencilerin farklı yöntemlere ihtiyaı bulunmaktadır. Bazıları bireysel olarak iyi öğrenirken, bazdan grupta, bazıları, bir yetişkin kendini desteklerse iyi çalışır. Az yetenekliler oldukça yapılanmış durumlarda iyi öğrenirken, çok yetenekliler yapılanmamış durumları tercih ederler. İlkokulda kaynakların hazır bulunduğu, öğrencilerin bu materyalleri öğretmene sormadan kolayca bulabildikleri sınıflar daha fazla üretken bulunmuştur (Mc Namara ve VVaugh, 1993:49). Diğer yandan, teorik ve deneysel çalışmalar, okuldaki sosyal beceriler konusunda etkinliklerin olmayışının ğrenci disiplinsizliğine yol atığı bulunmuştur.

Davranışları düzeltmek için disiplinin yeterli olmadığı, işbirliği ile öğrenmenin, her yaştaki öğrencinin sosyal becerilerini geliştirdiği ortaya çıkmıştır (Jordan, 1997: 3).

Sınıfta ödül sistemi içsel olmalı, kendini motive etmekten ortaya çıkmalı, zihinsel meraklılık, berraklık sağlamak için içsel bir istek, üretken olmak konusunda sorumluluk duymak gerekmektedir. Öğretmen eğer dıştan çok iç ödülü kullanırsa, öğrencilerinin kendi öğrenmelerini yönetmelerini sağlayabilir. Öğretmenin insanlardaki öğrenme çeşitliliğini anlayıp çoklu amaçlar için çalışarak sınıf repertuarını organize etmesi gerekir.

Öğrencilerin Düşünmesini Sağlamak

99

F. Öğretmenin Düşünmeyi Sağlayan ve Durduran Davranışları

Öğretmenin davranışları, düşünmeyi durduran ve düşünmeyi sağlayan olmak üzere iki çeşittir: Düşünmeyi durduran öğretmen davranışları, eleştiri ve övgü olarak görülmektedir. Öğrencinin cevabına 'zayıf, 'yanlış' gibi karşılık vermek öğrenci düşünmesini durdurur. 'Hemen hemen doğru', 'yaklaştın', 'kim daha iyi cevap verecek?' türü geri bildirimler cevabın yetersiz olduğunu bildirir. Bilişsel ve duyuşsal öğrenmede eleştiri faydalı değildir, düşünmeyi sağlamaz. Benzer şekilde iyi, harika, fevkalade gibi sözler övgüdür ve eleştirinin tersidir. Bu tür Ödülü çoğu öğretmen öğrencinin kendine güvenini sağlamak için verir ancak araştırmalar, bunun çoğu kez tersine sonuç verdiğini ileri sürmektedir. Övgü insanları diğer insanlara bağımlı yapar, öğrenci onların gözünde değerli olmayı önemser, kendi gözünde değerli olmak önemsizlesin Bazı öğretmenler ödülü çok sık kullanırlar ve daha sonra bu anlamsız bir tepki halini alır, övgünün akıllıca yerinde kullanılması gerekmektedir. Ancak ödülün faydalı olduğu durumlar vardır (Costa, 1985 c: 132-134) Örneğin çekingen, motive olmayan, bağımlı öğrenciler öğretmenin kendilerini desteklemesine ihtiyaç duyarlar ve ödevlerinin sürekli hatırla tımasuu beklerler. Ödev yaparken hemen ilgilerini kaybederler, az dikkat sarf eder, yönünü çabuk değiştirirler. Bu tür öğrencilere sık övgü yararlıdır ve başta bu şekilde davranırlar. Bunların dış motivasyondan iç motivasyona geçmeleri yararlıdır ve bu hedeflenir. Daha sonra yavaş yavaş övgü azaltılarak yaptığı işten tatmin olması, problemleri çözdiği, berraklık sağladığı ve görevi tamamlanıldığında duyduğu mutluluk, grup başarısına katkıda bulunarak başarıya ulaşmakta sorumluluk almak ile yer değiştirir. Yeniden zor bir çalışma başlarken yine övgü kısaca kullanılır, öğrenci kendine güven ve üstünlük sağlayana kadar bu böyle devam eder. Benzer şekilde alt düzeyde başarı gösteren öğrenciye övgü kullanılır. Küçük yaştaki öğrenciyi gözlemleyerek sosyal problemler karşısında davranışını, onunla tartışarak analiz etmek yararlıdır ve ondan çevresindeki yetişkinlerin örnek davranışlarını gözlemlemesi istenebilir. Zamanla övgü azaltılır, iç motivasyon ile yer değiştirilir, bu, üst düzeyde moral, gelişim için gereklidir.

Öğrenciyi düşünmeye iten öğretmen davranışları sessizlik, cevapları kabul etmek, berraklaştırmak ve örnek oluşturmaya içerir. Öğrencilerin sınıftaki davranışlarında

Öğretmen soru sorduktan sonra ve cevap verildikten sonra yarattığı sessizliğin öğrenciyi etkilediği bulunmuştur. Eğer öğretmen sadece 1-2 saniye beklerse öğrenciler tek kelimelik cevap vermekte, daha çok beklese öğrenciler tam cümle kurmakta ve tam düşüncesini söylemekte-ler. Sorudan sonra zaman veren öğretmen sadece cevap beklemekle kalmamakta, öğrencilerin yeteneklerine güvendiğini de göstermektedir. Öğ

100

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

retmen değerlendirici ve yargılayıcı olmayan şekilde cevapları kabul eder ve doğru cevap konusunda en küçük bir ipucu vermezse psikolojik olarak güvenli bir iklim yaratmış olur. Bu ortamda öğrenci risk alabilir, sorumluluk almaya karar verebilir, kendi hareketlerinin sonuçlarını keşfedebilir. Öğrencinin değerleri ve duyguları öğretmeninkinden farklılaşsa bile öğretmen bu farkı kabul edebilir. Öğrenciye düşüncesini tam anlayabilmek için daha fazla bilgiye ihtiyacı olduğunu hissettirerek, Öğrencinin düşüncesini berraklaştırmasını istemek gerekir Eğer öğrenciler problem çözmekteki stratejilerini ve adımlarını konuşurlarsa daha iyi problem çözücü olmaktadırlar. Öğrenciler; çoğu davranış, duygu, tavır ve değerlerini direkt olarak sınıftan almamakta, yetişkinleri taklit ederek elde etmektedirler. Çoğu davranışlar gözlem yoluyla elde edilmektedir. Öğretmen öğrenci arasında geniş etkileşim olduğundan öğrencinin hayalinde öğretmen en Önemli ve etkili modeldir. Yetişkinler çocukta oluşmasını istedikleri hareketleri kendileri göstermelidirler (Costa, 1985, c: 134). örneğin; diğer insanları dinlemek bilişsel eğitimde değerlidir. Eğer öğretmen Öğrencisini uzun uzun dinlerse Öğrenci de karşısındakini dinler, Eğer problemleri akılcı, bilimsel yoldan çözmek değerli bulunuyorsa, öğrenciler öğretmen ve yöneticilerini akılcı yoldan problem çözerken görmelidir (Belcher, 1975), Eğer problem çözmenin özelliği akılcı davranmaksa, öğrenciler, öğretmen ve yöneticilerini stresli durumlarda soğukkanlı ve sabırlı görmelidirler,

Eğer öğretmen öğrencilerin, diğer insanlara bakış açısını, değer yargılarını ve farklılıklarını anlamalarını isterse (ego merkezcilikle başa çıkmak) Öğrencilerin farklılıklarını kabul edecektir. Eğer öğretmenler öğrencilerinin düşünme konusunda coşkulu ve istekli olmalarını isterlerse düşünme gerektiren zorluklara, karmaşık görevlere karşı kendileri coşkulu olmalıdırlar, (Rosenshine, 1970).

Öğretmenler davranışlarıyla örnek olmalıdırlar, "Söylediğimi yap, yaptığımı yapma" türünde davranış gösterirsek, öğrenci kolayca söylediklerimiz ile yaptıklarımız arasında fark olduğunu anlar. Bu fark öğrencide şaşırma ve frustrasyon yaratır. Sadece kendimizin davranışlarını kontrol etmek, eğitmek ve değiştirmek konusunda gücümüzün olduğunu unutmamalıyız.

Öğretmenler düşünerek, meslek arkadaşlarıyla öğretimi geliştirmek için işbirliği yaparak, ders verme yöntemleri üzerinde eleştiriler yaparak, birbirinin dersini gözleyerek tavsiyelerde bulunarak meslektaşının profesyonel gelişimini sağlamak için gönüllü

sorumluluk almaları 'Öğretmen Liderliği' (Bakioğlu 1998:11) olarak adi and ırûmak tadır. Öğretmenlerin düşünce dolu uygulamalar yapmaları, öğrencilerinde 'düşünme, eleştirme ve

Öğrencilerin Düşünmesini Sağlamak

109

geliştirme okulumuzda prim yapan davranış ve bizde bu davranışları örnek alarak işbirliği yapmalıyız' düşüncesine yol açabilmektedir

G. Okul Yöneticisinin Rolü

Birçok yazar, liderlikte pratik zekânın mantıklı düşünme becerisinden daha fazla bir anlamı olduğu konusunda tartışmaktadır. Adair (1991) bu İlave gücün 'sezgi ve hayal' olduğunu vurgulamaktadır. Eğitimde değişim; okuldaki kıdemli yöneticilerin ilgilenmelerine ve desteklerini vermelerine bağlıdır. Bunlar, ilham verir, teşvik eder, örnek olur, hayalcilik ve yaratıcılık gösterirler. Liderler dinamik ekipler yaratmak suretiyle meslektaşlarıyla işbirliği yaparlar, Kaynakları yaratıcı şekilde kullanır, örgüt iklimini değiştirir, personelin arasında liderliği geliştirmek için stratejiler oluşturur'. Yaratıcı şekilde düşünebilirler, düşünebilmeleri için zamana ve yere ihtiyaç duyarlar. Bunlar çözüm veya strateji oluşturdukları zaman yenilik getirdikleri için pek çok meslektaşları rahatsızlık duyar. Yaratıcı lider davranışına tipik tepkiler şöyle olabilir; 'Ayağı yere basmıyor?', Başka bir dünyada yaşıyor!', 'Biz bunu denemiştik, işe yaramamıştı vs. Liderin en zor görevi kafasındaki düşünceleri kastettiği şekilde diğer insanların yorumlarına yerleş tir eabilme-sidir (Kerry ve Murdoch, 1993: 226).

Öğrenen liderler, öğretmenleri zorla Öğretmeye yöneltmezler. Geleceğin okul yöneticisi, bugün büyük ölçüde geçerli olan emir-komuta zinciri modeline saplanırsa, etkili lider olma şansını kaybeder. Geleceğin eğitim liderinin görevi emretmek değil, öğretmenleri öğrenmeye ikna etmektir. Geleceğin eğitim lideri, gücünün makamından değil, öğrenme kapasitesinden kaynaklandığını bilmelidir. Günümüzdeki eğitim liderlerinden entelektüel yetenek ve tecrübeleri daha çok geliştirebilme davranışı beklenmektedir. Çağdaş eğitim liderliği, öğrenme ve kendini geliştirme üzerine odaklanmıştır (Çelik, 1999:2002).

Okul yöneticisinin yeterlikleri 4 ana grupta toplanmıştır. Bunlar; eğitimsel becerideki yeterlik, eğitim yönetimi konularında yeterlik, mesleki yeterlik ve kişisel nitelikler ile ilgili yeterliklerdir. Bunlardan mesleki yeterliklerin içinde yaratıcı düşünme (National Educational Project, 1996) önemli bir yer alırken okul yöneticisi okuldaki öğrencilerin ve öğretmenlerin yaratıcı düşünmesi için kendisi model oluşturmak ve ortam hazırlamak suretiyle önemli katkıda bulunabilir.

Etkili okulun öğretim ve öğrencilerinin öğrerüminin en yüksek kalitede olduğu okul anlamına geldiği unutulmamalıdır Sınıftaki Öğretimi geliştirmek, okul yöneticisinin teşviki uyarım ve motivasyon yaratması, ödül

j 10 Çağdaş SİNİF YÖNETİMİ

sistemi koyabilmesi ile mümkündür (Bakioğlu, 1994: 17) Okul yöneticisinin, müfredatın uygulanması, kullanılan öğretim stratejileri ve öğrenci başarısı üzerinde büyük etkisi bulunmaktadır. Öğrencilerin zihinsel fonksiyonlarının gelişmesinde okul yöneticisi önemli bir etkide bulunmaktadır

Ülkemizde son yıllarda yapılandırın yaklaşıma geçmek için pilot çalışmalar' yapılmakta, ders kitapları bu anlayışla tekrar yazılmakta ve öğrenciler düşünmeye, oluşturmaya, inşa etmeye, proje yöntemine alıştırılmaya çalışılmaktadır. Müfredattaki bu değişimlerin isabetli ve uygulanabilir olması için şüphesiz öğretmenlerin, yöneticilerin bu ilkelere göre yetiştirilmesi eski rollerini değiştirmek için bilgi, beceri edinmeleri gerekmektedir. Yapılan bir araştırma eğitim programlarının ülke çapında değiştirilmesinde önemli olan unsurların, Liderlik, Kararlılık ve Uzmanlık olduğunu ortaya çıkarmıştır (Bakioğlu, Öznalbant, 2009:19).

H. Öğrenci ve Personelin Düşünme Becerilerini Arttırmaya İlişkin Okul Yöneticisinin Görevleri

Okul yöneticisi, öğrenciler ve personelin düşünme becerilerini arttırmak için şunları (Costa, 1985 d: 29-30) yapabilir:

- o Zihinsel olarak uyarıcı okul şartları yaratmak: Eğer öğretmenler düşünme için öğretim yapacaklarsa onların zihinsel süreçlerinin uyarılması gerekmektedir. Yöneticinin bir rolü öğretmenlerin üst düzeydeki zihinsel faaliyetlerim uyaracak bir atmosfer yaratmaktır. Okul yöneticisi çeşitli yollarda zihinsel uyarıcı çevre yaratabilir. Örneğin; ■ Öğretmen, veli ve öğrencileri karar verilmesine katabilir: Çocukların Öncelikli olarak ihtiyaçları olan şey; kendileri için önemli ve anlanılı olan yetişkinler ile ilişki kurma şansıdır (Comer ve O'NeiI, 1997: 8). Etkin okullarda öğretmenler bu şansı öğrencilerine vererek sınıf içinde karar vermeye verilerini katmakta ve karan etkilemek suretiyle sınıf dışındaki sosyal çalışmalarda da faydalı olabilmektedirler. Bu süreç büyük oranda düşünmek ile ilgilidir. Okul yöneticisi öğretmenin şu haklarını kolaylaştırıp, korumalıdır:

- Öğretmenin çalışmasını kolaylaştırmak,
- Hedef geliştirmek,
- Kişisel Öğretmen geliştirmeyi planlamak,
- Hangi düşünme becerilerinin ön plana alınacağını belirlemek,
- Öğretim materyalini seçmek,
- Kendi etkililiğini belirlemek için yöntem geliştirmek,

■>^SiİSSİB3SSBİ

■

öğrencilerin Düşünmesini Sağlamak

- Öğrencinin gelişimindeki göstergeleri belirlemek,
- Problemlere çözüm önermek ve paylaşmak.

Öğretmen kendini etkileyen kararlara katılırsa, sınıfı içindeki kararları da büyük oranda etkileyebilir Öğretmenlerin karara katılmalarını okul yöneticisi sağlayabilir ve bu suretle onların yaratıcı enerjilerini kullanmalarına yardımcı olarak öglencilerine örnek olmalarına fırsat verebilir. Bu amacı gerçekleştirmek için okul yöneticisinin yaklaşımları şöyle olabilir:

° Mesleki değerlendirme yerine danışmanlık yapabilir: Düşünmeyi oluşturmaın diğer yolu, öğretmenin yeterlikleri, potansiyeli ve fikirleri hakkında değerlendirme yapmaktır. Değer biçme motivasyonu durdurur ve stres yaratır. Stres altında beyinin yaratıcılığı, analitik fonksiyonları söner ve bunun yerine diğer görüşleri teyit etmek, kabul etmek ve benzer olmak alır. Bunun yerine öğretimi ve öğrenmeyi sürekli problem çözme olarak değerlendirirsek Öğretmenlerin deneysel hipotez oluşturmalarına fırsat vermek ile değerlendirme yapabilir. Böylece denetim beyin ile u-yumlu hale gelebilir

" Tariflerden sakınmak: Öğretimi, örneğin; 5 aşamada, 4 faktöre, 7 değişkene bağlı olarak tanımlamaktan kaçınmak gerekir. Yüksek düzeyde düşünme gerektiren öğretim ve öğrenme karmaşık ve çok geniş bir aktivi-tedir, Rakanılar ile öğretmek pek yaratıcı görünmemektedir. Katılımcılar bu karmaşıklığı bilmeli ve yalın cevaplardan kaçınmalıdır.

B Hayalleri gerçekleştirmek: Etkili okulların yöneticileri, okulun nasıl olması gerektiğine ilişkin vizyona salüptirler Bunlar, vizyonun gerçekleşmesine yardım eden bütün programları değerlendirirler. Düşünceli olmak, akılcı olmak, yenilikçilik konularında işbirliğine önem verirler. Buna ilave olarak vizyonu gerçekleştirmek için şunları yaparlar:

• Vizyonu, bölümler, toplum, diğer okul yöneticileri ve merkez örgütü personeli ile açık açık tartışmak

■ Bu vizyonu gösteren öğretimin nasıl olması gerektiğini açıklamak, **B** Bu vizyon ile tutarlı materyali bulmak,

•« Bu vizyonu daha iyi gerçekleştirmek için sınıfları organize etmek, Bu aktiviteler sadece okul yöneticisinin sezgisel görüşlerini açık hale getirmek için değil aym zamanda değer yargılan hakkında güçlü bir yorum getirir

■ Hatırlatıcılar yerleştirmek'. Öğretmenler odasına düşünme becerileri konusunda yapılacak faaliyetler hakkında hatırlatma ilanları koyulmalı. İ-lan panosunda ne gibi faaliyet sırası varsa yazılmalıdır.. Bunlar personeli,

düşünme üzerine fikir sahibi olmaları konusuna yöneltmek için yapılabilecek yeniliklerden birkaçı olabilir.

Her okul farklı olduğuna göre, okul yöneticileri kendi personelirün özelliklerine uyan pek çok düşünmeyi özendirici yaratıcı öneriler oluşturup uygulayabilir, böylece yaratıcı düşünme konusunda ilk örneği kendisi oluşturup, bu konuda okul içinde prim yapacak davranışları tanımlayabilir. Güler (2000) yönetimdeki paradigma değişikliğinden bahsederken yöneticilerin geleneksel liderlik teorilerinin ilerisine geçmelerini, bilginin globalleşmesiyle birlikte, mevcudu devam ettirmekten çok yenileştirip geliştirmesi ve yaratıcı uygulamaları okula getirmesinin bir gereklilik olduğuna işaret etmektedir

Düşüncedeki gelişme uzun zamanda gerçekleşir. Çünkü insan alışkanlıklarım, davranışlarım ve rol algılarını değiştirmek oldukça zordur Uzun dönemli planlar; öğrencilere düşünmeyi Öğretmek ve yaratıcılığa fırsat veren ortanılar yaratmayı içermelidir. Bu amaca ulaşmak için denetmenin; okul yöneticisi ve öğretmenlere rehberlik yapabümesi, öğrencilerin, 21. yüzyüda karşılaşılabilecek sorunları çözme yeterliği kazanabilmeleri, dDİa-yısı ile çağdaş insanı yetiştirmek açısından son derece önemli görülmelidir. Öğretimde ve okul yönetiminde düşünme ile ilgilenen öğretmen ve okul yöneticilerine müfettişler yardım etmelidir. Okul yöneticileri ve müfettişler düşünmeyi öğretimin temeline koymak için kendini geliştirmeye çalışan öğretmenlere profesyonel yardım önermelidirler. Dolayısı ile okul yöneticisini ve müfettişlerini bu amacın gerçekleşmesine rehberlik edecek şekilde eğitmek önem taşımaktadır. Ancak MEB müfettişlerinin % 31 inin teftiş ve yönetim alanlarında hiç hizmet içi eğitim görmemiş olması, % 92,5 sinin uzmanlık öğrenimi yapmamış olması düşündürücüdür (Bilgen, 1990:32).

Öğretim önceden ders planı hazırlamak ve bunu ne olursa olsun sınıfta uygulamak anlamına gelmemektedir: Öğretmen; sınıf içinde bir konuda ilgi ortaya çıktığında kendini hür hissedip, esnek davranabilmeli, ilave bilgilerle, ilgili öğrencilere araştırma konusu oluşturabilecekleri ipuçları vermelidir. Yaratıcılık elde edilmek isteniyorsa, öğrenciyi düşüncesini söylemeye teşvik etmek gerekir. Eğer her soruya, sadece bir doğru cevap kabul ediliyorsa orada düşünmeye teşvik ortamı yoktur, ezber ve tekrar vardır Çocuklar serbest ve korkudan uzaklarsa yaratıcılıkları ortaya çıkar. Yaratıcı Çalışmalar; dersi böldüğü, zamanın boşa harcandığı düşüncesini beraberinde getirir. Yaratıcılığı desteklemek, fikrini doğru veya yanlış endişesi taşımadan (ilgili, ilgisiz uygulanır, uygulanmaz) söylemeyi gerektirmektedir.

Düşünme üzerine düşünüldüğü ve düşünce dolu araştırmalar yapıldığı zaman burada yer almayan birçok yeni, parlak, alışıl gelmiş, çağdaş

Öğreticilerin Düşünmesini Sağlamak

öneriler üretilerek, yarının büyüklerinin niteliklerini, bilgi çağı insanının niteliklerine yaklaştıracak eğitim sisteminin nasıl olması gerektiğine yönelik öneriler üretilebilir. Pek çok öğretmen zaten kendi gizli müfredatlarının içinde birçok yaratıcı, derin düşünceli

uygulamalar sergilemektedir. Öğretimde ve okul yönetiminde düşünmeyi, derin araştırmalar ile incelemek gerekmektedir. Bu tür' çalışmaları sadece üniversite araştırmacılarına bırakmadan, Öğretmenlerin de sınıflarını birer laboratuvar olarak kullanarak 'araştırmacı Öğretmen' kimliğine girmeleri gerekmektedir. Öğretiminde, müfredat konuları üzerinde deneyimlerine dayalı düşüncelerini öğrencilerinin öğrenmesine sunan ve bunları meslektaşları ile paylaşarak ilerletmeye çalışan öğretmen 21 yüzyılın çağdaş genç İnsanın niteliklerini oluşturmakta önemli rol oynayacaktır Ülkemiz insanını çağdaş ülke inşaa, ülkemizi çağdaş ülke konumuna getirmekte 'öğretimde düşünme' üzerine üniversite araştırmacılarının ve pratisyenlerin (uygulayıcı, öğretmen, uzman, okul yöneticileri) yaptığı araştırmalar önemli katkılarda bulunacaktır. Bu türden araştırmalara üniversite ve okullarda, fırsat ve fon verilmelidir. O-kul-üniversite işbirliği ile üniversitenin uzmanlık birikimi ve okul personelinin katılımı ile pilot projeler içinde ülkemiz insanının eğitime artı değerler katabilecek çözümler üretilebilir

I. Yöneticilerin Model Olarak Düşünmeyi Sağlamaları

Eğer öğrencilerin düşünmesi isteniyorsa; müfettişler, okul yöneticileri ve öğretmenler de eleştirel ve yaratıcı şekilde düşünmelidirler Öğretmenler; sadece dışarıdan yönlendirilen değişimin kabul edicisi olmayarak, kendi öğretim ve başarılarını analiz edip mesleksi kararlar verme ile ilgilenmelidirler. Okul ile ilgili tüm unsurlar (eğitim felsefesi, hedefler, müfredat, uygulamalar, teftiş süreci, insanlar arası ilişkiler, halkla ilişkiler) düşünme ile ilişkilendirilmelidir Bunu daha açık bir şekilde yukarıdaki tartışmaların ışığında söylersek:

- " Müfredat, düşünmeyi geliştirmeye katkıda bulunmak üzere hazırlanmalı,
- " Müfettişler müfredatın uygulanmasını, zihinsel gelişmeye katkı sağlayacak şekilde gerçekleşmesini önemsemeli,
- " Problem çözme, zümre toplantılarında, aile içinde ve okul toplantılar ındaki tartışmalarda yer almalı,
 - Düşünme becerilerini arttırma programlarına finans tahsis edilmeli,
 - Sivil toplum örgütleri, okulun düşünmeye yer vermesi konusunda kamuoyu oluşturmali,

114

Çağdaş SİNİF YÖNETİMİ

- Düşünmeyi ve yaratıcılığı geliştiren öğretmen, yönetici ve öğrenciye ödül ve özendiriciler verilmeli,
- Düşünme becerileri konusunda öğretmenlere hizmet içi eğitim kursu verilerek müfredattaki konular düşünmeyi geliştirecek şekilde işlenebileceği aydınlatılmalı,
- Aileler, evde çocuklarına kişisel sorunlarında problem çözme modelini kullanmalarını sağlayabilmeleri konusunda eğitilmeli,

- Öğretmenler birbirlerinin derslerini gözlemleyerek, öğretimleri üzerinde tartışmalı, yeni yöntemler oluşturmak veya başka yöntem denemek konusunda birbirini teşvik etmeli,

■ Okul yöneticisi ve öğretmen kendi davranışları ile örnek oluşturmali,

» Okul yöneticileri düşünmeden yapılan hareketlere izin vermeyip, öğretmenlere sıcak yakınlık göstermeli, onlarla ortak karar vermeli, bütün öğrencilerin düşünebileceğine inanmalıdır

Sekizinci Bölüm

Bu bölümde stres altında çalışan Öğretmenlerin stres ve duyguları ele alınarak bunların sınıf yönetimine ne şekilde yansiyacağını vurgulanması amaçlanmaktadır. Öğretmenlerin sahip olduğu stresin sebebi olan sınıf olaylarının yanı sıra, öğretmenlerin yaşadıkları kökeni sınıf dışında olan stresleri de vardır. Bu sebepler; öğretim kadrosuyla yetersiz iletişim, öğretmenleri etkileyen, onların karar alma aşamalarının dışında bırakılmalarına sebep olan okuldaki yönetim tarzı, mantıksız zorlamaları olan bir ders programı, davranış yönetimi için uygun bir politikanın eksikliği, okul kuralları ve bunların yerleştirilmeleri ile ilgili belirsizlik veya okulun, velilere yaklaşımlardaki belirsizlik gibi konulardır. Fakat öğretmenin değiştirme gücü dâhilinde olmayan stres kaynakları da olduğundan stres duygulan hayal kırıklığıyla şiddeti erimektedir, Bu stres kaynakları; kötü planlanan ve bakılan yetersiz bir çevrede çalışmak durumunda kalınması, yetersiz ısınma ve havalandırma, yetersiz teneffüs alanı, materyallerin mevcut olmaması ve malzemenin yetersizliğine sebep olan yeterli stok temininin eksikliği, merkezi yönetim tarafından alınan anlaşılmas veya mantıksız gözüken kararlar, özel eğitime ihtiyaçları olan veya dikkat dağıtan öğrencilerin öğretim ve yönetiminde becerilerine ihtiyaç duyulan profesyonellerden desteğin olmamasını kapsamaktadır. Müfredat programlarına zaman ve içerik yönünden uyma zorunluluğu da stres yaratmaktadır (Srmth, Laslett, 1993: 116-143).

Okul dışında aile hayatının bilinen düzeninde aile disiplini ve o-torite figürlerine karşı tavırlarda değişiklikler vardır. Pek çok öğretmen, genç insanlar ve çocuklar arasında mantıklı davranış standartları oluşturma

116

görevlerinde, toplumdaki paydaşlarını kaybettikleri ve profesyonel perfor-manslarıyla ilgili haksız eleştirilere maruz bırakıldıkları düşüncesindedir.

Bütün bu unsurlar stres duygusuna katkıda bulunmakla beraber, bizi şu anda ilgilendiren Esteve'nin(1990) stresin sebebindeki "birincil unsurlar" şeklinde adlandırdığı öğretmenlerde strese sebep olan sınıflardaki olaylar ve onların Öğrencilerle ilişkileridir.

Stresin faydalı iki tanımı vardır, Kyriacou, stresi; " öğretmen olarak görevlerinin özelliğinden kaynaklanan öfke, gerginlik, asabiyet, depresyon ve sinirlilik gibi nahos duyguların yaşanması" olarak tanımlamakta ve "duygusal olarak 'hoş olmayan bir ruh hali",

"stresin kişi üzerinde, onun kullanılabilir kaynaklarım tüketecek veya aşacak şekilde talepler varsa ortaya çıktığım" belirtmekte ve kişinin kendi durumunu değerlendirmesinde öfke, çelişki ve tehditin stres yaratmadaki rolüne dikkat çekmektedir.

Sınıfta işler iyi gittiğinde öğretmen hoş olan duygular hissetmektedir. Genelde başarılı olan yönetim stratejileri, öğrenciler tarafından kabul görüp olumlu karşılanadığında öfke, gerginlik, asabiyet, endişe, depresyon, sinirlilik, çelişki veya bir takım hoş olmayan duygular ortaya çıkar ve öğretmenler stres yaşamaktadırlar Genellikle alışılmış sınıf yönetimi stratejilerine olumlu cevap vermeyenler olumsuz davranışlı öğrencilerdir, eğer bu öğrencilerin davranış bozuklukları çok çirkinse ve devam edegeliyorsa, öğretmende güçlü duygular uyandırabilir. Bu sebeple öğretmenlerin onlara isyan eden veya meydan okuyup otoritelerine karşı koyan öğrencilerle ilgili duyguları dikkate alınmaya değerdir

A. Öğretmenlerin Duygulan

İyi öğretmenin özelliklerine ilişkin yapılan ar aşınmalarda beş temel öğretmen Özelliği belirlenmektedir. Bunlar, coşku, berraklık, tasarlamak, motive etmek ve öğrencileri sevmektir (Filene, 2005: 7),

Öğretme ve öğrenme sadece mantıki kurallardan oluşmamaktadır. İyi bir öğretim, öğretmenlerin değerleri, kişilikleri, adanmışlıktan, ahlaki hedefleri, öğrenmeye karşı tutumları, ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalışmaları yani Öğretmeye karşı coşku ve tutkularına dayalı olarak ortaya çıkmaktadır (Day 2004:15),

İş başında oluşan duyguları, bireysel, bilişsel, bağlılık, imgesel ve diğer imgelem duyguları olmak üzere beş başlık altında incelenmiştir Bireysel duygular; keyif, keder, öfke vb. dir, Bilişsel duygular; ilgi, sıkıntı, merak, şaşkınlık gibi duygulardır Bağlılık duygulan, sevgi, nefret, sempati, hoşlanmama, yanında olmak isteme, İstememe, aleyhinde veya lehinde hareket

öğretmenlerin Stresleri ve Duyguları

107

etmek gibi sosyal duygulardır. İmgesel duygu kişinin imajına yönelik duygular, utanç, suçluluk, tatmin, onur gibi duygulardır. Diğer imgelem duyguları ise, başkalarrrun bize karşı hissettiğini sandığımız saygı, hayranlık, eleştirilme gibi nişlerdir (Poggi ve Germani, 2003: 461). Aşağıda sınıf yönetiminde ön plana çıkan duygulara yer verilmektedir.

1. Öfke

Öğretmenleri gözlemlerken, pek çok öğretmenin öğrenciler tarafından makul sınırların ötesinde sayılabilecek derecede kışkıroidiği halde öfkelenmedikleri fark edilebilmektedir. Böyle öğretmenler, adil bir kişilikte olabilir, büyürken aile modellerinden öfkelenmek yerine asabiyet ve kızgınlık duygularım kontrol ederek gidermeyi Öğrenmiş olabilirler; kızabilirler, ancak duygulan öylesine kontrol altındadır ki öfke kontrollerini kırıp geçemez. Araştırmacılar, sakın öğretmenleri farketmekte fakat bu sakinliğe ne çeşit bir

aba ve eğitimle ulaşıldığım bilememektedir', Fakat bütün öğretmenler böyle değildir, fkelenebilirler, hatta çok fkelenebilirler ve öfkeli görünürler. Tabi ki öfkelerini kontrol etmeleri gerekir, çünkü profesyonel davranış kuralları onların, dizginlenmemiş kızgınlıklarını kendilerini fkelenendiren ğrenci veya öğrencilerin üzerine boşaltmalarına izin vermez, öğrencinin verdiği öfkeli cevaplara yine aynı tonda öfkeli olarak karşılık verildiğinde öfkenin dozu artabir. Bu, tabi ki, engellenemez bir sonuç değildir, çünkü bazı öğrenciler öğretmenleri fkelenince öylesine korkarlar ki ğretmeni kızdıran neyse yapmayı bırakırlar. Bu yüzden bazı öğretmenler gerçekte olduklarından daha fazla kızmiş gibi davranırlar.

Fakat bazen öğretmenler için öfkelerini saklamanın yolu yoktur. Öfkeyle beraber asabiyet, öfkenin ifade edilmesinden sonra ise pişmanlık, muhtemelen endişe ve suçluluk vardır.

Asabiyet duygusu iki eşitir. Birincisi; ğrenci dersi dinlemediği, öğrenmediği veya itaat etmediği zaman öğretmenin duyduğu asabiyettir. Öğretmenin, işbirliğine yanaşmayan veya kışkırtıcı davranışları olan bir öğrencisinin, diğer ğrencilerinin yaptıkları görevleri yapmadığım ve başarısızlığının farkına vardığı zaman öfkelenmesi kaçınılmazdır ve bu durum katlanılmaz bir hal alabilir. Öğretmenlerden bazen zor durumlarda ve zorlu öğrencilerle başarılı olmaları beklenir ve başarı onların işlerini iyi yaptıkları kanıtlar. İkinci olarak, ğretmen, öfke duygularım açığa vuramadığından ve hiddetini gösteremediğinden dolayı başka bir hayal kırıklığına daha uğrayabilir.

ğretmenleri, fkeli oldukları durumlar' hakkında konuşurken dinleyince, öfke ve saldırganlık arasındaki bağlantı açıkça görülebilmektedir.

Öğretmenler, sınıftan veya kendilerini fkelenendiren olaylardan uzakta bir başlarına kaldıklarında kendilerine saldırgan davranma fırsatı verecek bir ortam bulmaya çalıştıklarını söylemektedirler. Bir şeyi vurup yumruklayarak saldırganlıklarını boşaltıp yok etmek istemektedirler. Yapsalar kendilerini daha iyi hissetmelerini sağlayacak bu davranışlardan bahsederken sanki yapmamış olmaları gereken bir şeyi itiraf ediyormuşasma utanç duyduklarını bildirmektedirler. Bazen bu kadar öfke hissetmekten duydukları şaşkınlığı belirtirler ve bu kadar öfke dolu duygulara sahip olmanın farkına varmaktan rahatsızlık duymaktadırlar. Deneyimli ğretmenlerin, rahatsızlık veren öğrencilerin davranışlarına öfke duymalarından dolayı dehşete düştükleri soğukkanhhk ve tarafsızlıklarım koruyamadıkları ve bu durumdan dolayı kendilerini tehdit edilmiş gibi kötü hissettiklerini bildiren ğretmen söylemlerine sık rastlanmaktadır. Bu sebeple utanç ve suçluluk duyguları genellikle öfkenin yanında yer alır ve bu yeterince rahatsızlık verici değilmiş gibi bir de başkalarına öfkelenmeye duyulan kendine kızma söz konusudur

Öğretmenler için, öfke yaratan durumlarda çalışan diğer insanlarda olduğu gibi bir miktar' endişe vardır. Endişe duymalarının nedeni; öfkeyi kontrol edip edemeyeceklerinden emin olmamalarıdır ve öğretmenler de bunu doğrulamaktadırlar. fkesi kabarmış öğretmenlerle konuşurken, " ondan uzaklaşmak zorunda kaldım, eğer kalsaydım kötü

bir şey yapardım" şeklinde yorumlar duymak olasıdır. Son derece kışkırtıcı bir öğrenciye elinden gelenin en fazlasıyla katlanan bir öğretmenin "uzaklaş elimden bir kaza çıkacak", 'git pişman olacağım bir şey yapmadan gözümün önünden çekil', 'Allam'ım bana sabır ver', diye bağırdığını pek çok öğrenci duymuştur.

Sürekli kışkırtmaya katlanmak, hoş görülemez davranışlara öfke duymak, savunulamayacak, çok kötü bir şey değildir. Bir kriz durumunda, öfkelerini hatırladıklarında o anın koşullarında bunun meşru olduğunu, dahası saldırgan duyguların da en az olumlu ve faydalı olanlar kadar normal olduğunu akıllarına getirmeleri faydalı olacaktır. Göz önüne alınması gereken, öğretmenlerin kendilerini tanımaları ve benzer durumlarda öfkesine karşı mücadele etmek zorunda kalmayan süper insanların var olmadığıdır. Bu büünç ve kendinin farkında olma, onların Öfkelenedikleri zaman gereksiz yere utanç ve suçluluk duymalarını azaltır.

Öğretmenlerin kendilerini Öfkelenendirenin ne olduğunu düşünmeleri de faydalı olmaktadır: Bunun belli bir öğrenci ve onun davranışları veya dersin sürekli kesümesi, öğrencilerin sınıf dışında laboratuara giderken yapakları gürültü veya herhangi başka bir nedenden olduğunu açıklamak öğretmene duygularını ayrıştırma konusunda yardımcı olmaktadır. Fakat öfkeyi engel

Öğretmenlerin Stresleri ve Duyguları

109

leme veya azaltmaya yarayan davranış; daha detaylı düşünmektir; bu bir anlama çeşididir Bir öğretmen kendisine; o öğrencide kendisini öfkelenendiren şeyin ne olduğunu sorabilir; görünüşü mü yoksa sesi mi; davranışı kendisini öfkelenendirmeyen öğrencilerden gerçekten farklı mı; onun hakkında hiç olumlu bir şey söyledi mi veya hiç onu övdü mü, öğrencinin, daha önce kendisine zorluk çıkaran bir başkasını hatırlatıp hatırlatmadığını da sorgulayabilir Belki de ona kendisini hatırlatıyordur çünkü öğretmenlerin ve diğer insanların, değiştirmek için çabaladıkları, beğenmedikleri kendi davranış ve tavırlarına benzeyen davranışlara sahip bir kişiye karşı özellikle hoşgörüsüz oldukları bilinmektedir. Eğer öğrencinin yaşı uygunsa, kendisine karşı neden öfke duyulduğunu araştırması öğrencinin davranışlarında değişikliğe sebep olabilir. Benzer araştırmalar, müdahaleler öğrencilerin sınıf dışında neden gürültücü oldukları konusunda da yapılabilir. Pek çok durumda öğretmen, aktif şekilde öfkesüin nedenlerini düşünebilirse öfkeyi engellemek ve azaltmak konusunda çaba sarf ediyor demektir.

2. Endişe, Çelişki ve Depresyon

Öğretmenin endişesinin en büyük kaynağı, disiplin sağlayamayacağı düşüncesidir, bu endişe, eğer rahatsızlık yaratan öğrenciler ders verdikleri sınıflardaysa, daha da artmaktadır. Bu tür öğrencilerle sürekli iletişiriin eksikliği, öğretmenin oılarla iyi giden bir ilişki kurmalarını engeller Etkili bir disiplinin temeli; öğretmenle öğrenciler arasındaki ilişkidir

Öğretmenler sınıf disiplinini sağlayamıyor!arsa bu, onların Öz beğenilerini tehdit eder. Onlar kendileri ve başkaları tarafından öğrencileri kontrol edebilen kişi olarak algılanırlar ve bunun farkındadırlar, eğer öğrencileri kontrol edemezlerse, onlara ders öğretmeyi de başaramazlar. Bu nedenle, kontrol konusundaki başarısızlık öğretmenlerin öz beğenilerine çifte tehdit oluşturur. Çok eleştirel bir seyirciye öğrencinin kendisine karşı geldiğini göstermenin utancı vardır, bir de disiplinde yetersiz kalmalarının, kendilerini öğretmen olarak birincil görevlerini yapmaktan alıkoyduğunu bilmek ikinci bir utanç kaynağı olabilir. Bu tehdide, disiplin sağlamada ve iyi öğrenme koşulları yaratmadaki başarısızlıkları gizli kalsa da katlanılması zordur, fakat saklı kalmaz, çünkü aşağılanma ve başarısızlıkları herkesçe duyulur. Bu öğrencilerce bilinir, bundan meslektaşlarının ve velilerin haberi vardır. Okullar rekabet alanlarıdır ve rekabet sadece öğrenciler arasında değil aynı zamanda öğretmenler arasındadır. Bir öğretmen İçin, bir öğrencisinin "Hakan Öğretmen varken hiç böyle olmuyor, hocam. O buna asla müsaade etmezdi" dediğini duymaktan daha yaralayıcı bir şey yoktur. Öğretmenin üzüntüsünü kaçırmışçasına Hakan Öğretmen, onun terfi etmesinde fikrine başvurulacak kişi olabilir. Öğretmenlerin sınıfları onların şatosu olabilir, fakat bunlar sınıf yönetimi konusunda uzman olanlar da dâhil olmak üzere meslektaşlarının kulağı ve gözü altında olan şatolardır.

Endişe, bir öğretmenin performansını direkt etkiler Endişe; öğretmenin kendi açısından, kendini algılamasını daraltır, talepleri karşılamadaki yaratıcılık ve esnekliğini engeller Endişenin karar alma yeteneğine zarar verdiği, düşünce ve hareketlerde karmaşaya sebep olduğu yorumunda bulunmaktadır, Bu paniğin bir özelliğidir ve endişenin altında ezilen öğretmenler paniklerler. Bu nedenle rahatsızlık veren bir öğrenci veya azılı bir sınıf, öğretmenden aşırı taleplerde bulunduğu anda, endişe öğretmenin verimliliğini azaltır ve etkili yönetim stratejileri kullanmasını gerektirir. Bazen talepler, kişinin sabrını tüketir veya çare üretemeyecek duruma gelebilir,

Öğretmeler endişeli olduklarında, bu endişeyi öğrencilere değişik şekillerde yansıtmaktadırlar. Endişe konuşma şekillerinde ortaya çıkmaktadır. Öğretmenler deneme kabilinden çekingen yönergeler vermektedirler, Bu, öğrencinin tam olarak ne yapmasını gerektiğini bilmemesinden kaynaklanabilir ve bu kesinliğin olmaması genellikle endişe duygularıyla oluşur. Sebep, bir çeşit direnç veya işbirliğine yanaşmama sezinlemeleri olabilir. Bu çekingen tavrın talihsiz sonuçları vardır. Öğrenciler de ne yapmaları gerektiği konusunda net olmadıkları için karışıklık ortaya çıkabilir. Bu durum öğretmenin tamamen emin olmadığı izlenimini vermektedir. Öğretmenin, görünüme göre, kendisine de pek inandırıcı gelmeyen bir şeyi yapmaları konusunda ısrar etmeyeceği, itaat etmezlerse veya işbirliğine yanaşmazlarsa da ne yapacağından pek emin olmadığı izlenimini de aktarmaktadır. Endişe; öğretmenin, öğrencilere daha birini yapmalarına izin vermeden diğerine geçerek bir yönerge seli yaratmasıyla açığa çıkmaktadır. Bu durum, öğrencilerin bazılarının sürekli ne yapacaklarını sorarken diğerlerinin de bu karışıklık içinde ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çabalamalarından dolayı karmaşaya sebep olur. Hızla verilen yönergeler bazen çelişkili oldukları için de takip edilememektedir,

Endişe içindeyken, öğretmenler çok konuşma eğilimindedirler, bu yüzden öğrenciler eleştiri veya uyarı niteliğindeki sürekli müdahalelerden rahatsızlık duymaktadırlar. Eğer fark edilebilir sessizlik araları olursa huzursuzluk duyarlar ve böyle durumlarda müdahaleleri rahat ve tatmin edici tonlarda değildir. Öğretmenin akıl karışıklıkları ve güven eksiklikleri söylenenlere ve söyleyiş şekillerine yansımaktadır.

Endişe davranışlarla da ortaya çıkar. Genç bir öğretmenin, rahatsızlık verici davranışlarla okul müdürünün nasıl başa çıktığını anlattığında, okul müdürünün yürüyüşünden de ne kadar etkilendiğinden şu şekilde bahset

Öğretmenlerin Stresleri ve Duyguları

111

mektedir: "Hiç koşmaz veya acelesi varmış gibi gözükmez. Sanki bol vakti varmışçasına, o ölçülü yürüyüşüyle gelir", Müdürün ölçülü yürüyüşü etkililiğinin tek sebebi değildir, ama öğretmen onun Öğrencilerle olan iletişiminin önemli bir yönüne ve onlar üzerindeki etkisine işaret etmektedir. Yürüyüşü işler kontrolü dışına çıktığında, kendisini tamamiyle kontrol edebildiği ve ne yapacağı konusunda endişe duymadığı izlenimini vermektedir. Endişeli öğretmenlerin gözlemlenmesi, onların davranışlarında etrafındaki bireyleri de rahatsız eden bir belirsizlik, gerginlik ve huzursuzluk gösterdiklerini açığa çıkartmıştır', Bir öğretmenin endişesi bir meslektaşı tarafından şöyle tarif edilmektedir; "abartılı hareketleri vardı, mobilyalara vururdu, yere bir şeyler düşürürdü " Endişesini konuşmaya yönelten bir öğretmen ise genellikle sınıftaki gürültünün merkezidir. Endişeli ve haddinden fazla aktif bir öğretmen huzursuz hareketlerin ve rahatsızlığın odak noktasıdır

Öğretmen güven veren bir varlık olarak sınıfta önemlidir Yaşça küçük olan çocuklar için belki büyük olanlara nazaran daha da önemlidir'. Okulda stres altında olanlar bir tek öğretmenler değildir. Çünkü öğrenciler için de öğrenmede stres unsuru vardır. Özellikle de yeni ve zor bir materyalle uğraşıyorlarsa durum böyledir. Sınıfların çoğunda kolaylıkla dikkati dağılan, ne yapması gerektiği ve yapabilme yetenekleri olup olmadığı konusunda endişeli olan öğrenciler vardır. Onların endişesi, öğretmenin endişesiyle birlikte artar ve öğrenci kendisini kontrol edemeyen bir öğretmenin öğrencileri kontrol edebilmesinden şüphe duyar. Öğretmenler endişeleri arttıkça, huzursuzluk duygularını rahatsızlık veren davranışlarla ortaya koyma eğiliminde bulunurlar. Bu durum karşısında öğretmen, daha da endişelenir ve olumsuz döngü tamamlanır. Endişeli öğretmenler idare e-demedikleri ve engellemeye çalıştıkları davranışa kendileri sebep olmaktadır.

Kaçınılmaz olarak, öğretmenin endişesine karşı olan bu tepkiler onu güven kaybı ve azalmış özbeğeni ile beraber buhran duyguları içinde bırakır. Bu depresyon, onun içtenliğini, esnekliğini azaltır' ve endişe gibi beklenmedik olaylar meydana geldiğinde yaratıcı tepkiler vermesini engeller. Bu nedenle, öğretmenlerin endişe veya sıkıntılarını azaltmak için atacakları her adım onların sadece rahatlarını değil verimliliklerini de arttırarak onlara fayda sağlar,

Endişe ve Stresi Azaltma: Sınıf yönetimi, öğrencilerle iyi ilişkiler kurulup sürdürülmesi, hayatla örtüşen uygun bir müfredat oluşturulması, ders materyallerinin iyi hazırlanması, öğrenecekleri materyallerin yaratıcı bir biçimde sunulması ve çalışanlar arasında okulda ortak bir davranış birliği oluşturulması konusunda varılan ortak karara güven duyulması gibi

diğer sınıf süreçleriyle kaçınılmaz bir biçimde bağlantılıdır. Bir problem anında öğretmenin sınıfta kendi başına kaldığı, hızlı ve kararlı hareket etmesi gereken durumlar vardır. Böyle bir durumda, öğretmen kural dışı davranış şekliyle karşılaşan tek kişi kendisinin olduğunu düşünmektedir ve nasıl davranacağını bilemeyebilir.

Sınıfta problemlili bir durumla karşılaşan öğretmenin 'yalnızlık' hisini hafifletmek ve diğer bir meslektaşının aynı durumla nasıl başa çıktığını duymak güven verir. Burada Roberts (1977), 'Öğretim Kadrosu Problem Çözme Grupları' diye adlandırdığı öğretmenlerin, öğrencileri idare etmekten kaynaklanan endişelerini azaltmada etkili bir teknik geliştirmiştir. Rahatsızlık yaratan çocuklarla çok sık ilişkide olan bir öğretmen grubuna öğrencilerin kendilerini en fazla zora sokan belirli bir davranış üzerinde fikir birliğine varmalarını önermektedir. Sonra bu davranışın sıklığını azaltmak, uygunluğunu tartışmak, stratejiyi uygulamaya koymak ve verimliliğini değerlendirmek için bir strateji üzerinde karar vermek en doğru yol olarak görülmektedir. Bu ortak anlayış ve kararlaştırılmış hareket öğretmenlerin, rahatsızlık veren bir öğrencinin davranışlarından kaynaklanan endişelerini azaltmada etkilidir. Bu grup bireysel tanımlamalar ve önerilere değer verilmesi, önerilen çözümlerin bütün öğretmenlerin karşılaştıkları zorluklarla ilgili dürüst tartışmalardan çıkması sebebiyle destekleyicidir. Bu durum öğretmeni, yetersiz veya zorluklarıyla yapayalnız olduğu gibi demoralize edici düşüncelerden uzaklaştırır. Böyle bir çözüm öğretmene problemlere dikkatli ve dürüstçe bakıldığında çözüm bulunabileceğini hatırlatabilir.

Bir öğretmenin meslektaş grubuyla konuşarak endişelerini hafifletebileceği bilinmektedir. Bir başka etkili yöntem de öğretmenin sınıfını ve öğrencilerini, öğretmenin öğrettiği konuyu ve öğretme tarzını bilen bir başkasıyla konuşmaktır. Diğer taraftan öğretmene, güvenebileceği, iletişim kurabileceği bir meslektaşı veya bu bilgiden yoksun olan, herhangi bir deneyimi olmayan birisi de yardımcı olabilecek durumdadır. Öğretmenin, meslektaşıyla endişesi hakkındaki konuşmasından en fazla faydayı sağlayabilmesi için; endişenin kaynağına dikkatli ve dürüstçe bakılmalıdır. Bu nedenle, Öğretmen herhangi bir rahatsızlık verici olayda kendi davranış hakkında -eğer endişesinin kaynağı buysa- dürüstlük, hiddet, asabiyet, çaresizlik ve kendisiyle ilgili hayal kırıklığı yaşayacağını bilmelidir. Bazı Öğretmenler için bu kolay değildir, ancak öğretmen, bu durumu yetersizlik olarak görmeyen bir arkadaşıyla rahatça konuşabileceğini bilirse güven içinde arkadaşına açılabilir. Tartışmalar öğretmenin de hatalı olduğunu ortaya çıkarabilir, ancak öyle bile olsa, bu tür bir paylaşımın yaranı; öğretmene kendisinin de hatalar yaptığının farkına varmasına yardımcı olmasıdır. Hata yapmak doğal bir olaydır, fakat hata yapıp bunları tekrarlamamak önemlidir. Bir tar

öğretmenlerin Stresleri ve Duyguları

tışmada dinleyicinin görevi eleştirmenlik değil, eleştirmeyen tavrıyla öğretmenin kendi duygularını keşfetmesine ve sahip olduğu halde kullanmadığı becerilerini hatırlamasına yardımcı olan, durumu kolaylaştırıcı kişi olmaktır. Paylaşılan deneyim, dinleyicinin ilk önce karşısındakinin fikrini anlamaya çalışan biri gibi davranmasıdır. Bu sayede öğretmen, kendi düşüncelerinin netleştiğini fark eder. İyi bir dinleyici problemi olan meslektaşını serbestçe konuşmaya yüreklendirmekten başka bir şey yapmaksızın "Şimdi nerde hata yaptığımı anlıyorum" noktasına gelmesini sağlar.

Diğer taraftan dinleyici tamamen pasif değildir. Cesaretlendirirken ve problemini anlatan öğretmenin farkında olamadığı çözümleri önerirken aktiftir. Bunu deneyimi sayesinde yapar ve bu noktada öğretmenin meslektaş, eşinin veya arkadaşlarının sahip olmadığı bir avantaja sahipür, Eş veya diğer arkadaşlar da öğretmen olabilir, ancak aynı okulda çalışan ve aynı çocukları o öğretmen kadar tanıyan bir meslektaş kadar durumun farkına yaramayabilirler.

Alternatif olarak öğretmen kendisiyle okul dâhilinde ilişkisi olmayan bir başka iyi dinleyiciyle konuşmayı da faydalı bulabilir. Öğretmenin dünyasının dışından ve farklı bir perspektiften konuşan bir kişi öğretmenin endişelerini mantıklı bir oranda çözmesine yardımcı olabilir. Böyle bir insanın güçlü bir sağduyusu varsa ve dünya hakkında sınıfın canılarından görünenden daha fazlasını biliyorsa, tavsiye ve önerileri biraz değişiklik ve adapte gerektirse de, kendisi öğretmenin morali üzerinde harikalar yaratabilir.

Öğretmenler endişeleri hakkında konuşmak için kimi seçerlerse seçsinler, dinleyicilerini tek bir çeşitle sınırlamak zorunda değildirler, önemli olan problemlerin üzerinde derin düşüncelere dalmayıp onu çözmektir. Derin düşüncelere daldığında endişeler daha da artmaktadır.

Bir öğretmen hangi olay veya olayların endişeye yol açtığı üzerinde net biçimde düşünürse rahatsızlık verici davranış vakalarının tekrar etmesiyle ilgili endişelerini azaltabilir. Bunu yaparken olayı sanki karşısında, o an sınıfta olmayan ve ne olduğunu tam olarak öğrenmek isteyen bir dinleyici varmuş gibi davranmalıdır. Öğretmenin ve öğrencilerin davranışlarını detaylı bir biçimde anlatarak gözden geçirmek faydalı olur, Netlik kazandırılması gereken gerçekler şunlardır:

- Öğrenci veya öğrenciler tam olarak ne yaptılar? Veya yapmadılar?"
- Ben ne yaptım? Neden bu tepkiyi verdim?
- Öğrenci rahatsızlık veren davranışı yapmadan veya sözü söylemeden hemen önce ne oluyordu?

■ Ben o sırada ne yapıyordum?

■ Rahatsızlık verici davranış, önceden başarıyla idare edebildiğim benzer davranıştan ne bakımdan farklıydı?

- Rahatsızlık veren davranışın belli bir şekli var mı? Hep aynı Öğrenci mi? Derste hep belli zamanlarda mı oluyor? Sınıfta birbirine yakınlığı olan öğrencilerden mi kaynaklanıyor?

Bir başkasıyla sınıf içi problemleri paylaşmak ve kendini yoklamak yararlıdır Endişenin kaynağıyla yüzleşip kendini güçlendirmek ve gerek varsa yakından irdelemek, kendi kendini kandırmayı engeller ve duruma netlik kazandırır Bazen pişmanlık ve utanç duygulan, öğretmenleri hoş olmayan olayları yalandan incelemekten uzaklaştırır., Ancak bu, endişeyi kaynağına inerek giderme konusunda yararlı olamaz. İkincisi, bir öğretmen öğrencilerinin yanlış davranışları ve kendisinin bunlara tepkileri üzerinde düşündüğünde veya bunları bir başkasına anlattığında, bu yanlış davranışları ve kendisinin bunlara olan tepkilerini açıklayacak ipuçları bulabilir. Bu ipuçları asıl olayın içinde bir yerlerdedir, ancak rahatsızlık verici öğrenci veya öğrencilerle karşılaştığında olayların hızından ve stresli durumla beraber ortaya çıkan algılarının zayıflamasından dolayı, bu ipuçlarının çoğunu gözden geçirir. Rahatsızlık verici olayların ardından pek çok öğretmenler odası sohbetinde, öğretmenlerin " Keşke anlayabilseydim. .", " Keşke farkına varabilseydim..." veya " Keşke görebilseydim..." şeklinde konuştukları bilinmektedir.

Genellikle şaşkınlık ve endişe bir arada ortaya çıkmaktadır, Endişeyi azaltmanın bir yolu da mümkün olduğunca maksatlı ve amaçlı olmaktır. Pratikte bu demektir ki bir sonraki dersi düşündüğünde problemler ortaya çıkacağı şüphesiyle -veya deneyimler Öyle olacağını gösteriyor diye- endişe ettiğinin farkında olan bir öğretmen aktif bir hazırlığa girişmelidir. Böylesi bir faaliyet, en başta onu, bir işle meşgul ettiği için endişeyi hafifletecektir, ikincisi, iyi yapılmış bir hazırlık, problemlerin ortaya çıkma olasılığını büyük ölçüde azaltacaktır. Bu hazırlıkta en faydalı konu dersin işleyişini gözünde canlandırmaktır. Yani kendisini dersi sunarken, ne söyleyeceğini, ne zaman söyleyeceğini, sunumu sırasında nerde oturup, ayakta duracağını, gerekli olan araç gereç ve materyalin dağıtımını nasıl idare edeceğini öğrencilerin sınıftaki hareketleriyle nasıl başa çıkacağım düşünebilir. Bu canlandırma ile, öğretmen aslında, dersi sunma vakti geldiğinde tüm aşamaları hatırlamak için dersin bir provasını yapmaktadır,

Bunun yanı sıra stresi azaltmada faydalı olduğu için önerilen etkili "kendini yönetme stratejileri"ne dikkat edilmesi de gereklidir. Buna kendi davranışlarına rehberlik etmek amacıyla iyi hazırlanmış, uygun bir programın değerini de eklemek gerekir. Deneyimler göstermektedir ki uygun bir programı takip etmek, endişenin baskın duruma gelmesine fırsat tanımayarak ders etkinliği ve kendine güveni artırır. Bir Öğretmenin kendine güvenini arttıran ne olursa olsun, iyi yapılmış sıradan işlerin ardından gelen bir başarı dahi olsa, endişeyi azaltmaktadır. Öğretmen inisiyatifi ve kendisini organize etme yoluyla neler

başarabileceği konusunda bilinç kazanabilir. Bu durumda Öğretmen tek basma bütün problemlerinin üstesinden gelemeye-bilir, fakat kontrol edip bir düzene sokabileceği çözümleri görerek rahatlamasını sağlayabilir.

Öğrencilerinin davranışlarını kontrol etmekte zorluk çeken Öğretmenler, öz saygılarını kaybetmekten endişe duymaktadırlar, Yaşadıkları sıkıntı devam ederken, onların öz saygılarını da yerle bir eder ve bu durumda birincil görevlerim yerine getirmekte başarısız olmayacaklar! konusunda güvene ihtiyaç duymaktadırlar. Öğrencilerin, kendilerini kontrol edebilen öğretmenlere daha fazla saygı duydukları inkâr edilemez, fakat okul yönetiminden çekinen öğretmenler, sorunları bastırmak için aşuı öfkeli, hırçın olabilmektedirler. Öğrenciler üzerinde saygıya dayalı bir otorite kurmak çok çabuk sağlanamamaktadır. Öğretmenin bir sanat olduğuna İşaret edilmektedir. Bütün zanaatkarlar işleri için saygırun önem taşıdığını bilmektedirler. Bir dolap ustası, bir maunu, çam gibi işlemeye kalkışmaz. Hiç bir başarılı terzi ipek üzerinde ketende olduğu gibi çalışmaz Etkili sınıf yönetimi sadece başarılı tekniklerin kullarulmasma bağlı değildir. Öğrencilerin, onlara yöneltlen pozitif tavırdan kaynaklanan saygısının da önemi vardır

Bu konuda, öğrencileri tarafından saygı gösterilen öğretmenlerle ilgili bazı ilginç kanıtlar sunulmuştur. Ortaokul öğrencileriyle yapılan sohbetlerde, bu öğrencilerin kendilerini kontrol edebilen öğretmenlere saygı duymakla birlikte saygılarını sadece bu konuda yetenekli öğretmenlerle sınırlı tutmadıkları görülmüştür. Aynı zamanda şu öğretmenlere de saygı duyduklarını belirtmişlerdir:

- Kendilerine bağırmayan ve kaba davranmayan,
- Kendilerine "çocuk gibi" davranmayan, • Ayırım yapmayan,
- Şakacı olan,
- Hata yaptığırm itiraf edebilen,
- Kendilerine bir birey olarak adil davranan, " Sıkıcı olmayan,
- Çok sıkı kuralları olmayan,
- Hava atmayan,
- Gerçekçi olmayan standartlarda sessizlik ve uyumluluk olması konusunda ısrar ederek vakti ziyan etmeyen,
- Makul olduğunda kızgınlığını uygun bir biçimde ifade edebilen,
- Çalışmalarını değerlendirirken vicdanlı olan,
- İsimlerini öğrenip hatırlayan,
- Öğrencilerin dersini böldüğünü görmezden gelmeyen,
- Okul kuralları ihlal edildiğinde " devam etmeyen",
- Sürekli olarak sınıf faaliyetlerine ve öğrenim ödevlerine katılan,

Öğrencileri kontrol etmekte yaşadıkları zorlukların saygının yok olmasına sebep olacağından endişe duyan öğretmenler için yukarıdaki yorumlar güven vericidir. Görülmektedir ki bu yorumları yapan öğrenciler kontrol etmedeki eksiklikleri ve öğretmenlerdeki pozitif davranışları ayırt edebilmektedirler. Bu davranışları göstermeyen, hem de etkili yönetimden yoksun olanlar için zorluklar¹ çok daha fazladır ve bu kişiler öğrencinin sabrına fazla güvenemezler.

B. Meslektaşlara Yardım

Öğrencilerin, yaptıkları işin kalitesinden memnun olmaları kadar öğretmenlerin de yeteneklerine değer verildiğini hissetmeleri gereklidir. Glasser'ın görüşüne göre, etkin öğretmenlerin eksikliğin sebebi kişisel yetenekten yoksunluk değil öğretmenlerin iyi eğitilip yönerilememesidir. (Smith, Laslett, 1993:128)

Bu görüş, Bennet'in, Elton Araştırma Komitesi'nin okullarda disiplin konusunda yaptığı çalışmayla ilgili açıklamalarına da yansımaktadır:

Tek olarak öğretmenler veya tek başına okul çalışanları, öğretmenlerin davranışları ve eğitim becerileri üzerinde önemli farklılığa sebep olabilirler . Bu iyimser varsayımla, moraller yükselebilir, fakat sevgisiz bir toplumda ortaya çıkan kontrol edilemez problemler bir sürü işsiz güçsüz takımı yaratabilir ve okulun oluşturmaya emek verdiği davranışlar silinip gider ve bu durum eğitimcilerin moralini son derece bozar.

İngiltere'de Elton Raporu (DES, 1989); okulların, yerel eğitim otoritelerinin ve yönetim gruplarının daha az öğretmenin yaptıkları işle ilgili daha az karamsarlığa kapılıp, daha fazla öğretmenin iyimser bir tutum takındıkları ortanılar yaratma yolları konusunda önerilerde bulunmaktadır. Bennet'in açıklamaları disiplinin sadece sınıfta olanlar şeklinde görülemeyeceğinin, bütün okul hayatını kapsayan ve dışarıdaki toplumda pek çok

Öğretmenlerin Stresleri ve Duyguları

116

faktörden etkilenen bir olgu olduğunun altını çizmektedir, Fakat okulun ve Glasser'ın üst düzey yönetim olarak tarif ettiği şeyin en değerli katkısı bütün okula ait bir davranış politikası formüle edip geliştirmektir. Aşağıdaki Elton Raporundan öneriler özellikle konuyla alakalıdır:

- Öğretmenler yöneticilerle fikir alışverişinde bulunarak Öğretmenler, veliler ve diğer okul çalışanları tarafından açıkça anlaşılan bütün okulu kapsayan davranış politikaları geliştirmelidirler.

- Okullar, kurallarını, davranış politikalarını belirleyen ve onlarla mutabık olan prensiplere dayandırmalıdır

- Okullar ödül ve cezalandırma arasında sağlıklı bir denge kurmalıdır. Her ikisi de açıkça belirlenmelidir

- Başöğretmenler ve öğretmenler bütün grupların cezalandırılmasını engellemelidir.
- Okul yöneticileri ve öğretmenler öğrencileri aşılayan cezalardan kaçınmalıdır.
- Öğretmen ve öğrenciler:

- Taciz işaretlerine karşı tetikte olmalı;

- Bu tarz davranışlarla kararlı bir şekilde uğraşmalı;

- Tehlikeye maruz kalan öğrencileri koruyup desteklemeye yönelik, uygun yasaklama ve sistemlerle desteklenen açık kurallara dayalı önlemler almalı;

" Okullar, öğrencileri yeteneklerine göre gruplamak için sert yönlendirme ve disiplin cezaları kullanmamalıdır.

Bütün okula yönelik davranış politikaları geliştirmek ve bunları değerlendirip gözden geçirmek için işleyiş ve yönetmelikler kurmakta gerekli olan ayarlamalar Stone(1990) ve Smith (1991) tarafından tartışılmaktadır.

Stone (1990), ne çeşit öğrenim veya davranış problemi olursa olsun, bireyin müfredata fiilen ve akademik anlamda erişim, sosyal ve akademik kaynaşma, uygun eğitim ve ilerleme sağlamak için gerektiğinde uzman kadro tarafından rehberlik desteği alma hakları üzerine kurulu bir "mevkilendirme" modelini anlatmaktadır. Her okul bu mevkilendirme alanları içinde değişik gelişim düzeylerinde olacağından, ihtiyaçları karşılayacak organizasyon, metotlar ve kaynaklarla ilgili politikaları tasarlamada değişik başlangıç noktalarına sahip olacaktır

Smith (1991) davranış politikaları geliştirmeyi, Ulusal Müfredat Konseyinin; okulların, planlama sürecindeki dört düzeyin her birinde, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin ihtiyaçlarının dikkate alınıp alınmadığını kontrol ederek, ana müfredata nasıl katılabilecekleri konusunda rehberlik yaparken önerdiği sisteme benzetmektedir: - Okul gelişim planı;

- İş düzeni;
- Öğrenme ortamı;
- Öğretim ihtiyaçları

Davranış politikası bakımından *gelişim planı* organizasyonel değişiklikler için öncelikleri, hedefleri ve kaynakları belirler. Davranış yönetimi; iş düzenlemeleri yerine olaylar, davranışlar ve acil durumlarla başa çıkmak için sorumluluk yapısı oluşturan, okulun ödüllendirme ve cezalandırmayla ilgili uygulamalarını tayin eden ve verimliliğini kaydedip değerlendiren disiplin *düzeni* üzerine odaklanır'. Bir somaki adım; öğretmenlere verilecek sınıf yönetimi ile ilgili rehberlik ve onları harekete geçirip cesaretlendiren bir *öğrenme ortamının* sağlanması olacaktır. Okul davranış politikası, son olarak da öğrenme ve davranış zorlukları olan öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarının ek destek, rehberlik ve yönlendirme sağlanarak nasıl karşılanabileceğini belirlemektedir.

Aşağıdaki öneriler, daha önceki temaları da bir araya getirerek, kıdemli öğretmenlerin, meslektaşlarına karşı nasıl rehber ve yol gösterici rolü oynayabilecekleri konusunda önerilerde bulunmaktadır

1. Dile Getirilmemiş Sorular

Marsh ve Price (1980) bir öğretmen diğerinden yardım istediğinde kafasında bazı dile getirilmeyen sorular olduğunu belirtmektedir. Rehber öğretmenlerin sınıf yönetimiyle ilgili tavsiyeleri sorulduğunda, aşağıdaki soruları öğretmenlerin akıllarında tutmalarını önermektedirler (akt, Smith, Laslett, 1993:130-143):

Gerçekten Dinleyecek misin?

İyi iletişim etkin dinlemeyle başlar. Problemi olan bir meslektaş, basmakalıp bir cevaptan ziyade tarafsız olarak dinlenmeyi ister. Çok hazır bir cevap, öğretmenin olayla ilgili kendi algılamasını bir kenara atma çabası olarak algılanabilir. Martin (1980); ilgi ve alakanın ifade jestler ve cevap tonu ile gösterildiği yararlı dinleme becerilerinin bir özetini vermektedir. Dikkatli sessizlik, göz kontağı kurularak ve anlatımın uygun aşamalarında başın tasdikleyici hareketiyle desteklenebilir İnsanlar genellikle "Evet, . Gerçekten mi..., anlıyorum... Eıımm..." şeklinde "dinleme sesleriyle" konuş

öğretmenlerin Stresleri ve Duygulan

129

maya cesaretlendirilirler. Dinleyici anahtar cümleleri tekrar ederek veya yeniden söyleyerek konuşmacının düşüncelerini takip ettiğini gösterir.

Örneğin, "tek bir çocukla harcayacak vaktim yok" cümlesi "grup, senin bu çocuğa ihtiyacı olan bireysel ilgiyi veremeyeceğin kadar büyük" şekline dönüşebilir. Dinleme safhası dinleyicinin, konuşanın durumun kısa bir özetini yapmasıyla sonuçlanmalıdır. Bu, her İki tarafın da amaçlanan mesajın alınıp anlaşıldığını kontrol etmelerini sağlar. "Sen bu çocukla ilgili problemler çıktığını düşünüyorsun, çünkü senin konuyla ilgili ders kitaplarıyla başa çıkabilecek kadar iyi okuyamıyor"

İyi bir dinleyici, başka insanların cümlelerini bitirmekten, düşünce çizgisinin varacağı noktayı tahinin etmekten, müdahale etmekten kaçınmalıdır.. Tekrar ifadelendirme ve özetleme bu safhada öğüt vermek için zaman kazanmaktan ziyade hafızaya yardımcı olarak alınmalıdır.

Tavsiye, resmi bir rehberlik oturumunda değil de kalabalık bir öğretmenler odasında istendiğinde, verilen önerileri yerine getirmek görüldüğünden daha zordur.

Yardım istemek yetersizlik anlamına im gelir?

Öğretmenler, sınıf yönetimiyle ilgili tavsiye istemenin kendi açılarından zayıflıklarını itiraf etme anlamına gelebileceğini düşünebilirler. Bu düşünce, talepleri kaçamak bir cevapla geçiştirilirse, daha da kuvvetlenebilir. Bu sebeple, rehber öğretmen

meslektaşlarıyla empati oluşturmalıdır. Empa-ti; başka bir insanı, onun ilişkilerini anladığınıza ikna edebilmeyi gerektirir (Hanko, 1985). Kendilerini sınıf yönetimi konusunda pratikte mükemmel gören pek çok öğretmen, olayları başka bir insanın perspektifinden görebilme yetisinden yoksun kaldıklarından, rehberlik veya danışmanlık yar-' duru alma konusunda başarısız olmaktadır.

Yetenekli bir profesyonel olarak kendi yeterlikleri hakkında zaten yetersiz ve şüpheli düşüncelere sahip bir öğretmene basit ve didaktik cevapların yararı olmaz. Çözüm deneyimli bir öğretmene basit bile gelse, gösteriş yapma çabasına girilmemeli, tavsiye; meslektaşlara saygı gösteren, onlara 3^apmaları gerekeni dikte etmek yerine öneren bir biçimde ifadelendirilmelidir. "Bu iki çocuğu ayırmayı denedin mi?" "Daha az yetenekli çocuklara daha basit aktiviteler vermeye ne dersin?" Okuma provası yapmak benim işime yaramıştı..." vb gibi.

Müdürle söyleyecek misin?

Öğretmenlerin yardım istemekten çekinmelerine sebep olan endişenin başka bir kaynağı da üstlerine verimsizlik sözünün iletileceği korkusudur. Diğer öğretmenlerin disiplinle ilgili sorunlarından şeytanca bir zevk alan bazı öğretmenler olabilir. Sınıf yönetimi teknikleri konusunda rehberlik yapan öğretmenlerin bu tavırlarda olmamaları gerekmektedir.

Bu kadar çok "ego ilişkisi" olan bir alanda bir öğretmen kendisine verilen tavsiyenin kimse tarafından duyulmamasını ister. Yöneticiler, bu tür özel rahatlık ve yönlendirmeyi, öğretmenin becerisiyle ilgili genel hükümlerini etkilemeden sağlayabileceklerini düşünürler. Fakat kıdemsiz öğretim elemanları arasında, hiç şüphesiz haksız olmakla beraber, anlaşılabilir bir biçimde "müdürle" muhatap olurken söyledikleri her şeyin kaydedilip kendilerine karşı kullanılabileceği kuşkusudur.

Bu sebeple rehber öğretmen; yardımı tamamen sır olmamakla birlikte, geri planda kalan arabulucu kişi olmalıdır.

'Yardım' ek iş anlamına mı gelir?

Öğretmenleri yardım istemekten meneden bir başka konu da zaten zor olan bir göreve yeni güçlükler katmak istememeleridir. Önerilen çözümler basit değilse, problemleri ortaya koyma konusunda isteksizlik olacaktır.

Öğretmenler, eğer abartılı ve zamanlarını çok alacak bir eğitim programına kahlacaklarsa veya uzun bir kitap listesi okumaya zorlanacaklarda, meslektaşlarına pek yardım etmek istemezler, Öncelikle, en azından problemi olan Öğretmen tekrar eğitilmekten ziyade rahatlatılmayı beklemektedir. Bu; sorunlu öğrenciyi sınıftan almakla sağlanabilir. Tavsiyeler basit, direkt ve pratik olmalıdır.

Değişiklik yaratacak bir şey hemen yapılabilir mi?

Bazı problemler, uzun vadeli bir çözüm bulunmadan önce kayda değer bir araştırma yapılmasını gerektirir. Fakat yardım isteyen öğretmene göre, derinlemesine analizin önemi davranıştan daha azdır.

Havvisher ve Calhoun (1978) acil "ders düzenlemesi" yle ilgili tavsiyenin yöntem, zaman, yer ve gruplamaya odaklanmasuu önerirler,. Problem, Hkirlerin ifadesiyle ilgiliyse, öğretme yöntemi yazdı çalışmadan çok sözlü çalışmaya fırsat verecek şekilde değiştirilebilir. Alternatif olarak, problem tartışma sırasındaki gürültüden kaynaklanıyorsa, daha çok birey

öğretmenlerin Stresleri ve Duygulan

131

sel yazılı çalışma istemek daha uygun olabilir, Görevi tamamlamak için tanınan zaman bazı öğrenciler için çok kısa veya bütün olarak sınıf için çok uzun olabilir, Çalışma hızının, dikkati çabuk dağılan öğrencilere sessiz bir köşe veya ayrı bir bölüm ayırarak belirlenmesi gerekebilir. Bazı öğrencilerin ikili veya grup olarak çalışması, yalnız çalışmalarından daha iyi olabilir, fakat bu ayarlamalar dikkatli planlama ve sık revizyon gerektirir.

Bu safhada, en iyi basit çözümler yerine bir dizi alternatif yaklaşım önerilebilir, Böylece, tavsiye isteyen öğretmenleri de karara katma ve seçim yapma aşamasına dâhil ederek onların öz saygılarını muhafaza etmelerine yardımcı olunabilir. Aslında tavsiyede bulunan kişinin, tartışma için, daha fazla bilgi toplayıp uygun tavsiyede bulunmaya ilişkin taslak oluşturacak bir gündeme ihtiyacı vardır. Aşağıdaki beş soru ve dört başlık bu gündemi formüle etmeye yardımcı olmak için verilemektedir

2. Sorulması Gereken Sorular

Sınıf yönetiminde sorun yaşayan öğretmene rehber öğretmen tarafından çeşidi sorular' sorulmalıdır. Böylece rehber öğretmene sınıf atmosferi ve öğretme performansında hızlı ilerlemeye sebep olacak, hızlı çözümler tasarlamasına yardımcı olunabilir. Bu sorulara, mutlaka özenle yaklaşılmalı ve bütün olarak ele alındığında bunlar sınıftaki sürtüşmenin ana sebeplerini kapsamalıdır.

Onlara söyledin mi?

Öğretmen, öğrencilerin kendilerinden ne beklendiğini anlayabilecekleri şekilde, yeterince açık, belirgin ve sık açıklamalarda bulunuyor mu? Yavaş öğrenenler özellikle kendilerine sunum metotları ve problemlerle başa çıkmanın yollarıyla ilgili hatırlatmalarda bulunulmasına ihtiyaç duyabilirler.

Öğrencinin yapması gerekeni reddetmesinden daha önemlisi bu konuda kafasının karışmış olmasıdır, Lovitt'in (1977) belirttiği gibi, çocuklar kendilerinden yapmalarının istendiğini bildikleri takdirde genelde bunu yerine getirirler. Ders kapsamının, sunumunun ve yönergelerin açıklığı tartışmak, yararlı tavsiye edinmede önemli bir İlk adım olabilir.

Onlara gösterdin mi?

Çalışma gösterilip, sadece bütün grupla değil, zorluk çeken öğrencilerle birlikte, örneklerin üzerinden gidildi mi? Bazı öğrencilerin, yönergeler açık dahi olsa, ek yardıma ihtiyacı olacaktır. Genellikle bir teknik veya fikir bir hafta kavranıp sonraki hafta unutulabilir veya yanlış uyarlanabilir. Çocuğun; sırasında ekstra alıştırmalar yapması, hata yapma olasılığını arttırabilir.

Bütün beceri düzeylerinde, çalışmanın düzenlenme ve sunuş şekli i-çin bir model istenen standartların neler olduğunu tayin edip yanlış anlaşılmalara engelleyebilir. İstenenin açık ve somut bir gösterimi olmadığı sürece pekçok az yeterlikteki öğrenci, öğretmenin ne istediğini arıyamayacak-tır". Genellikle öğretmenler, hatanın, itaatsizlikten değil de yetersizlikten kaynaklandığının farkına varamazlar, dolayısı ile verilen çalışmanın ne denli zor olduğunu tartışmak faydalı olabilir.

Onları dinledin mi?

Bu soru iki bağlamda ele alınabilir. Dinleme, çocukları bir ödevle uğraşırken attıkları adımlar sırasında "konuşurken" dinlemek veya sınıfın tamamından dersin yönetimiyle ilgili yorumda bulunmalarını istemeyi kapsayabilir.

Birey düzeyinde, örneğin aritmetikteki problemler öğrenciye tam olarak ne yaptığını sesli olarak anlattırarak açığa çıkarılabilir. Bu şekilde öğrencinin onluklar yerine birimleri "taşıdığını" anlar, ve kararsız bir cevabın sebebi anlaşılabilir. Diğer konularda, "tasarlanmış" cevapları tartışıp iyileştirmek, öğretmenin yanlış anlama ve algılamalara karşı bir önsezi geliştirmesini sağlayarak, "hatalı" cevapların önüne geçmiş olur.

Planlama ve dersi değerlendirmede öğrenci katılımı ve yorumunu almaya hazır olmak, öğrenciler tarafından oldukça takdir edilen açıklığı ortaya koymanın bir yoludur. Buna girişmek ihtiyatlı olmayı gerektirir. Ders kapsamıyla ilgili sorular genel değü özellikli olmalıdır.

"Şu ana kadar ne düşünüyorsun?" şeklinde bir sorgulama eski derslerden gelen bilgiyi de beraberinde getirir. Fakat "Boyle'nin kanununun başka bir açıklamasını ister misin?" veya İkinci dereceden denklemlerle ilgili yeterince örnek var mıydı, yoksa daha alıştırmaya ister misin?" şeklinde sorular öğretmene sunumun özellikleri konusunda değerli geri bildirim sağlayabilir (Smith, Laslett, 1993:135).

Onları övdün mü?

Övgünün sık kullanılması sınıfta olumlu atmosferi destekleyen en çabuk ve etkili yöntemdir. Öğretmenlerin meslektaşlarından yardım istemele

Öğretmenlerin Stresleri ve Duygulan

133

rinin sebebi çoğu kez negatif bir atmosferin öğrencileriyle aralarındaki ilişkiyi bozmuş olmasıdır. Böylece öğrenciler kendilerini, nefrete varacak olan huysuzluk ve sevgisizliği tahrik eden bir şikâyet ve eleştiri kısır döngüsü içinde kısıtlanmış hissetmektedirler.

Bu durumda bazı öğretmenler için bazı öğrencileri övecek konular bulmak kolay değildir. Öncelikle, öğrencilere daha kolay işler verilmesi önerilebilir ki kaçınılmaz olarak başarılılar ve öğretmen de onları "iyiyken görsün ve övsün. Bu sayede kötü tepkilerin yerini övgü ve memnuniyetin, tatmin ve kendini beğenmeyi arttırdığı merhametli tepkiler alır.

Başarıya yönelik aktiviteler hazırlamak yetenek isteyen bir iştir ve konunun uygunluğuna karar verme ve ders kapsamının seçimi hakkında fikir yürütmeyi gerektirir.

Öğretmen sınıf yöneticisi olarak kötü bir imajın var olduğu bir alandan, bilgili bir uzman olarak güven duygusunun var olduğu bir alana taşınması iyi bir taktiktir. Tavsiye; hep zayıflıkları açığa çıkartmaktan ziyade gücü geliştirmeye yönelik olmalıdır.

Ne kadar iyi olduğunun farkına vardın mı?

Meslektaşların da övgüye ihtiyacı vardır. Öğretmenler zotlukları genel başarı bağlamı içinde görmeye teşvik edilmelidir. Bir sınıfla bir bireyle ilişkiler kötü gidiyor olsa bile, işlerin iyi gittiği başka zamanlar ve yerler olacaktır'. Öğretmenin daha başarılı olduğu zamanki derslerini ve ilişkilerini incelemesi problemleri durumlarla karşılaştığı zaman nasıl davranması gerektiğine ışık tutabilir. Bazen parlak öğrencilerle iyi giden dersler, materyalin okunabilirlik düzeyi çok yüksek olduğundan, daha az başarılı öğrencilerle işe yaramayabilir. Bazı sınıflarda herkes bireysel çalışmayla meşgul edildiğinde işler iyi gider, ama herhangi bir süre için öğrencilerin oturup ders dinlemeleri istendiğinde problemler çıkar. Ders kapsamının hızında ve çeşitliliğinde değişiklik yapmak sorunu çözebilir. Zorluklar genellikle dersin belli bir bölümünde ortaya çıkabilir, bu demektir ki dersin o bölümü daha dikkatli planlanmalıdır. Dersler İyi başlayıp kötü de bitebilir. Öyleyse farkı yaratan nedir? Genellikle sebep öğretmenin dersin başını hazırlayıp sonunu hazırlamamış olmasıdır.

Bütün bireylerde, belli olaylar tarafından bozulabilecek uyumluluk dönemleri vardır. Bunları incelemek, öğretmene belli disiplin müdahalelerinin diğerlerinden daha etkili olduğunu gösterebilir. Öğretmenler bazı öğrencilerle dostluk anları yaşayamadıklarını düşünebilirler. Öyleyse, öğretmenler iyi anlaştıkları öğrencilere bakıp ilişkinin başarısına katkıda bu

134

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

lunan unsurların ne derece kendi yöntemlerinden kaynaklandığını irdele-melidirler.

Rehberlik problemleri, öğretmenlerin yanlış yaptıkları konulardan ziyade doğru yaptıkları hareketleri vurgulayarak, tartışarak, pozitif ve tekrarlanabilir bir deneyim haline getirir.

C. Birey Olarak Öğrencilerle Uzlaşma

Uzlaşma, öğrenmenin gerçekleştiği çevre şartlarının gözlenmesi, materyalin kapsamı ve davranışlar şartlandırma olasılıklarının göz önüne alınmasıyla başlayabilir

Çevre ve şartlar üzerine odaklanma mevcut "öğrenim çevresi" nin denetlenmesini gerektirir. Deneyimli bir öğretmen kendisine destek verecek yardım noktalarına daha kolay ulaşır ve zorlukların üstesinden gelecek değişiklikleri daha kolay yapabilir. Oturulacak yerlerin düzenlenmesi ilgisizliği azaltmak veya öğretmenle bağlantıyı arttırmak için tekrar gözden geçirilip değiştirilebilir. Derse başlamadaki gecikmelerden kaçınmak için materyallerin dağıtımını yeniden düzenlenebilir.

Öğretimde, aktivitelerin çoğunda, öğrenciler çoğunlukla seyirci pozisyonundadır. Sürekli iletişim baskıları, öğretmenlerin kendi performanslarını objektif olarak görmelerini zorlaştırır. Üçüncü bir katılımcı, faydalı bir rehberlik yapabilir. Ancak üçüncü bir katılımcının varlığı bir dersteki bütün bireylerin davranışlarını değiştirebilir,. Daha üst düzey bir meslektaşın varlığı nedeniyle öğretmen aşırı sinirli, sınıf da normalin dışında yapmacık olabilir. Müfettiş derse girdiği zaman sınıfın stres seviyesi buna örnek verilebilir.

Diğer bir Öğretmenin yardımının odak noktası, çok zor olan ders ile başa çıkma sıkıntısından kaynaklanan zorlukları tanımlama ve azaltmaya yönelebilir. İkinci bir öğretmenin varlığı, öğrencilerle problemler hakkında, hangi kavranıları anlamasının ve hangi metinleri idrak etmesinin zor olduğunu tanımlayarak konuşma olasılığını arttırmalıdır.

Ders içeriğinin tartışmasında kriterler, dersin zorluğu, çeşitlilik, alternatifler, tekrar ve soru stratejileri, zorluğu değerlendirme konuları ön plana çıkmalıdır.

Eğer ders içeriğindeki değişiklik, durumu iyileştirmezse, bir davranış değiştirme programına yol açabilir. Son çare olarak, cezalandırmanın ciddi rahatsızlık veren faaliyetlerden caydırmada kullanılması düşünülebilir. Kıdemli bir öğretmen, bu açıdan daha etkili bir yaptırımda bulunabilir, An

öğretmenlerin Stresleri ve Duygulan

135

cak ceza aşamasına gelmeden sınıf davranışını değiştirebilecek bir yol bulunmalıdır, (Smith, Laslett, 1993:141)

1. Sınıfla Uzlaşma

Sınıftaki Öğrenciler, problem yaratan öğrencinin bu davranışı kime karşı yaptığına bakarak davranışı bilinçli veya bilinçsiz olarak destekleyebilir Genelde, bu tepkiyi değiştirmeye yeltenmek, davranışı cezalandırarak baskı altına almaktan daha etkili ve kolaydır. Öğrencinin yaptığı disiplinsiz bir davranışı, yaşatlarının beğenmesi veya kendisinin bundan zevk alması disiplinsizliğe verilecek cezaların en ağırım bile hafif kılacak bir durumdur

Öğretmenin, sınıfı; bu problemlili öğrenciye yardım etmeye nasıl teşvik edeceğini göstermesi gereklidir. Bir sınıfla karşılıklı tartışma yoluyla, öğrencilerin dikkatini hatalı davranışlardan ziyade mantıklı davranışlara yöneltmek faydalı olmaktadır. Bu, rahatsızlık veren kişinin öne alınmasıyla, diğerlerinin ona bakarken geriye dönmemesi için yeniden oturma planı düzenlenerek yapılabilir. Bu aynı zamanda neden bir bireyin, diğerlerinin ödüllendirilmeden yapacakları bir davranışa ulaşmak için farklı muamele gördüğünün açıklaması olarak kullanılabilir. Öğretmenler, genelde hata yapanlara karşı bu imtiyazlı davranışlardan şikâyetçilerdir. Diğer öğrenciler, genellikle problemi öğrenciye yapılan farklı muamelenin haksızlık olduğundan şikâyet etmezler, zaten düzgün davranışlı kişiler olarak öğretmenin güvenini kazanmış olmanın başlı başına bir ödül olduğunu düşünürler.

Bazı öğretmenler, özellikle sınıfla bir bütün olarak huzur' içinde ders yapılacağından endişe ediyorlarsa sınıfı problemlili bireye yardım etmeye teşvik etmek için daha dolaylı yollar kullanabilirler. Öğrencilerin, dersleri bozan öğrencinin kışkırtıcı ve rahatsızlık verici davranışlarını göz ardı etmelerini sağlamak için övgü, hediye veya diğer somut Ödüller kullanabilirler

Daha yetenekli ve olgun öğrenciler, sınıf yönetimi sırasında karşılaşılan problemlerin üstesinden gelebilmesinde öğretmene yardım etmeleri ve davranış olarak iyi Örnek oluşturmaları için öğretmen yardımcısı olarak görevlendirilebilir.

2. Öğretmenlerle Uzlaşma

Bazen problemlerin çocuklardan ziyade öğretmenlerin anlayış eksikliğinden, gereğinden yüksek beklentilerinden veya yetersiz eğitimlerinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bir çözüm yolu da ya rehber öğretmenden, ya da diğer öğretmenlerden sınıfın akademik ve sosyal yönetimle ilgili iyi bir modelin davranışlarına dikkat etmektir. Her yeni öğretmenin, daha de-

neyirrüi meslektaşlarıyla **takım eğitime** biraz vakit ayırması zorlukları önleyici bir tedbir olarak görülebilir.

Sorunun bir veya iki Öğrenciden kaynaklandığı durumlarda, bu öğrencilerin belli derslerden çıkarılması düşünülebilir. Bu, belli bir öğrenme zorluğu saptanmadıysa bir hataya da neden olabilmektedir ancak genelde iyileştirici olacağı beklentisiyle yapılmaktadır.. Bazı okullarda belli derslerden çıkarılmış öğrencilerle ilgilenecek özel bir ünite veya bu konuda sorumluluk verilmiş bir öğretmen bulunabilir. Bu anlık bir rahatlama sağlasa da uzaklaştırma, uzun vadede çözüm değildir. Özünde öğretmenin daha etkili yöntemler geliştirmesine yardımcı olmaz.

Problemlili öğrenci, öğretmeniyle yaptığı her dersten sonra kıdemli bir öğretmene giderek dersin nasıl geçtiğini anlatabilir, bu deneyimli öğretmene sorun **yaşayan** meslektaşının sorunlu öğrenciden beklentilerinin gerçekçi olup olmadığını kontrol edip çocuğun çalışmalarını ve davranışlarını tartışarak düzeltme fırsatı verir.

Daha önce bahsedildiği gibi, daha titizce düzenlenmiş **hizmet** içi eğitim programlarının da önemli yeri vardır. Ya okul dâhilinde, ya da dışında öğretmenlere, etkili sınıf yönetim deneyimiyle ilgili bilgi ve eserleri tartışıp, bilgileri keşfetme fırsatı veren kurslar düzenlenmelidir. Uygun durumlarda, rehberlik ve özel eğitim ihtiyaçlarından sorumlu Öğretmenlerin profesyonel gelişimlerinin bir sonraki basamağı, akademik ödül getiren kursların bir parçası olan daha derinlemesine kurs ve araştırmaları içeren uzun kurslar olabilir (Smith, Lasiett, 1993:143).

Dokuzuncu Bölüm

İŞBİRLİKLİ ÖĞRENME GRUPLARININ YÖNETİMİ

A. İşbirlikli Öğrenme

İşbirlikli öğrenme, öğrencilerin gruplar halinde birlikte çalışarak ödevler yaptıkları, birbirlerine yardım ettikleri, sorunlarını çözdükleri, materyallerini paylaştıkları ve tartışmalarda yer aldıkları bir öğretim şeklidir. İşbirlikli öğrenme gruplarını kullanan öğretmenler, bu yöntemin, öğrencilerin öğrenmesini ve katılımını arttırdığına inanmaktadırlar. Birçok öğretmen, ayrıca, grup planlaması, yardımlaşması ve grupça karar vermenin vurgulanması sonucunda, öğrencilerin, öğretmenlerden daha bağımsız çalışabilmelerinden dolayı bu yönteme değer vermektedirler. Böyle öğretmenler, sınıftaki rollerini öğrencilerin etkinliklerinin yöneticisi olarak değil, bir kılavuz ve destekleyici olarak tanımlamaktadırlar. Sık yapılan grup çalışmaları sayesinde, problem çözme becerilerinin ve sosyal becerilerin artması da önemli görülmektedir. Bu önemli yaşam becerileri öğrencilere okul içinde ya da dışında karşılaştıkları birçok çalışmada yararlı olmaktadır. Bu bölümde işbirlikli öğrenme gruplarının nasıl yönetilmesi ve öğretmene bu konuda hangi becerilerin gerektiği incelenmektedir.

İşbirlikli öğrenme ilköğretimden liseye kadar tüm düzeylerde, çeşitli derslerde kullanılabilir. Ayrıca, gruplar tek ders için ya da uzun dönemli projeler için kullanılabilir. Her türlü kullanım biçimi, geleneksel yönetim yöntemlerinde, Özellikle *konuşma* ve *hareket* yöntemlerinde değişiklikler gerektirecektir. Buna ek olarak, öğretmenin aktivitelerin *hızını ayarlama*, *gözlemleme* ve öğrencilere *geribildirim* verme gibi yönetsel görevleri daha fazla önem kazanmaktadır. İşbirliği gruplarını öğrencilere anlatmak da büyük önem taşır ve dikkat gerektirir. Öğretmenin amacı öğrencilere gruplar halinde çalışırken gerekli olacak *becerileri öğretmek* olmalıdır.

İşbirlikli öğrenim öğretmenlerinin kullanabileceği öğretim biçimlerinden sadece bir tanesidir. Öğretmenler derslerde sadece işbirlikli gruplara güvenmemelidirler. Tüm sınıfa ders anlatımı, uygulamalar ve tartışmalar, konunun öğretilmesi ve uygulanmasında önemlidir'. Ayrıca öğrencilerin bireysel olarak yapacakları alıştırmalar, bireysel öğrenimin uygulama ile pekiştirilmesinde önemli olmaya devam edecektir. İşbirlikli öğrenme

aktivi-teleri, geleneksel öğretim yaklaşımlarına çok yararlı destek bir yöntem konumundadır

1. İşbirlikli Öğrenme Üzerine Araştırmalar

Önemli bir araştırma, işbirlikli öğrenmenin Öğrencilerin başarıları üzerindeki etkisi ve kişiler arası ilişkiler ve öğrenmeye katkısı üzerinde yoğunlaşmıştır (Johnson & Johnson, 1994). Birkaç araştırma, işbirlikli öğrenimin, bireysel ya da rekabete dayalı sınıf öğretim yöntemleri ile aynı ya da daha yüksek başarı düzeylerinde sonuç verdiğini göstermiştir. Motivasyon, tavırlar ve davranışlar gibi diğer sonuçlar' ele alındığında, işbirlikli öğrenme gruplarının daha etkili olduğu görülmektedir.

İşbirlikli grupların en büyük yararı, öğrencilerin konuya olan ilgisinin artması olarak gösterilmektedir. Büyük sınıflar' veya arka arkaya sıralanan sıralarda oturma biçimleri ile kıyaslanırsa, küçük gruplar, katılım, geribildirim ve öğrencilerin karşılıklı anlam oluşturmaları için daha fazla fırsat sağlamaktadır. Grup, öğrencileri pasif bilgi alıcıları yerine aktif katılımcılar olmaları için teşvik eder. Ayrıca, düşük başarı gösteren öğrencilerin sınıf arkadaşlarının anlatımlarından, yüksek başarılı öğrencilerin de diğer öğrencilere yapacakları sunumları planlamaktan yararlandığı belirtilmektedir. Tüm öğrenciler, farklı geçmişlere sahip öğrencilerin olduğu gruplarda, ortak bir hedefe yönelik çalışarak kişiler arası iletişim becerilerini geliştirirler. Bunlara ek olarak, tüm öğrenciler, uyumlu bir gruptan aldıkları etkileyici destekten faydalanabilirler. Böyle bir destek, başarı ve öğrenimde olumlu normlar yaratmak için yararlı olabilir.

İşbirlikli gruplar öğrenciler için öğrenmeyi ve diğer sonuçları geliştirir-se de bu sonuçlar yalnızca grupların kullanımı ile elde edilmez. Örneğin, araştırma, öğrencilerin anlatım sunma ve alma gibi yardım davranışlarının öğrenci başarısını arttırdığını (Nattiv, 1994; Webb & Farivar, 1994; VVhicker, Bol, & Nunnery, 1997 den aktaran, Emmer, Evertson, VVorsham, 2000: 113) göstermiş olsa da bu yardımlaşma kendiliğinden gerçekleşmez. Yardıma ihtiyaç duyan öğrenciler bunu her zaman isteyemezler ve istediklerinde de her zaman yardım alamazlar. Yardım edenler de yapıcı bir diyalog içine girmektense doğru cevabı ya da çözümü vermekle yenebilirler Birlikte

İşbirlikli öğrenme Gruplarının yönetimi

126

nasıl çalışılacağı anlatılmaz ve geribildirim verilmezse, yüksek başarı gösteren öğrenciler daha düşük bir anlama düzeyine geçebilirler. Grup etkileşimi fazla ise, grup aktivite hvi relerinin daha sık kullanımı olumlu sonuçlar doğurur ancak grup etkileşimi düşük ise sonuçlar olumsuz yönde etkilenir. Örneğin, bazı yetersizlikleri olan öğrencilerin destekleyici ve olumlu grup arkadaşlarına ihtiyacı vardır. Öğretmenlerin grubu oluşturacak bireylerin seçiminde, grup davranışlarının öğretilmesinde ve öğrencilerin grup aktivitelerine başarılı bir şekilde katılımında teşvik edici rol oynamak için aktif şekilde gözlem yapmaları gerekmektedir.

Bir araştırma, işbirlikli öğrenme gruplarının daha etkili olabilmesi için kullanılabilecek bir dizi strateji belirlenmiştir (Slavin, 1991), Bunlar, öğrencilere gruplarda nasıl çalışılacağına Öğretilmesi, öğretmenin kolaylaştırıcı rolünün gösterilmesi, akademik aktivitelerin dikkatlice seçilip hızlarının ayarlanması ve grup düzeninde bireysel sorumlulukların yanı sıra karşılıklı dayanışmanın teşvik edilmesini içerir. Bu ve diğer becerilerin önemi; kısmen öğretmenin amaçlarına ve grup çalışmalarının ne olduğuna bağlıdır Bazı öğretmenler, grupları, öğretimin temel aracı olarak kullanır, akademik konuların öğretimi için hazırladıkları programa, grup çalışmalarını entegre eder ve projeler geliştirirler, Diğer öğretmenler, grupları, bir dersteki öğretimi desteklemek için, kısa alıştırma aktivitelelerinde kullanırlar.

2. İşbirlikli Öğrenmeyi Destekleyen Faktörler, Stratejiler ve Yöntemler

Sınıf Düzeni: Gruplar kapsanılır olarak kullanılacaksa, her seferinde öğrencilerin grup oturma düzenine geçmeleri yerine, sürekli olarak grup düzeninde oturmaları daha yararlı olacaktır. Sınıflarda sıralar mevcut ise, gözlem yapmayı kolaylaştırmak için, Öğretmenin aralarında dolaşabileceği şekilde düzenlenmelidir. Grup masaları mevcut değilse, grupları oluşturmak için sıralar bir araya getirilebilir.

Her gruba ihtiyaç duyacağı materyalleri vermek bunları diğer öğrencilerden isteme ihtiyacını ortadan kaldırmak ve öğrencilerin materyal almak için gruplarından ayrılmalarını önler (Emmer, Evertson, Worsham, 2000: 113). Ülkemizde sınıfların kalabalıklığı ve materyal sıkıntıları mevcuttur, yeni düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır.

Konuşma ve Hareket Yöntemleri: Öğretmenler, genellikle, grup çalışmalarını kullanmaya başladıklarında gürültünün artmasından şikayet ederler. Bir süre sonra, gürültünün yaptıkları çalışma ile ilgili olduğunu anladıklarında ise bu duruma alışır. Çok fazla gürültü olmasını önlemek

140

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

için, öğretmenler bu konuyu sınıflarıyla konuşup öğrencilerin birbirleriyle nasıl iletişimde bulunacaklarını belirlemelidirler. Örneğin, öğrencilerden diğer grupların duyamayacağı şekilde alçak seslerle konuşmaları istenebilir. Gürültü artarsa, grubun dikkatli bir işaretle çekilerek ses makul bir düzeye indirilebilir.

Öğrenciler gruplar halinde oturtulurlarsa, hareket önlenmesi bir sorun olmayacaktır ama yine de grupları içinde kalmalarını hatırlatmak yararlı olabilir. Materyale ihtiyaçları olduğunda hareket etmeleri gerekeceğinden, her grupta materyalden sorumlu bir öğrenci belirlemek ve gerekenleri onun temin etmesini sağlamak bu sorunu da ortadan kaldıracaktır.

Bazı öğretmenler farklı aktiviteler için grupları değiştirirler ve bu da geçişler esnasında öğrencilerin hareket etmesini gerektirir. Bu geçişler boş zaman harcatarak bir

sonraki aktivitenin başlamasını güçleştirebilir. Etkili bir yöntem, öğrencilere geçiş başladığını bildirmek, beklentinin ne olduğunu anlatmak ve hazır olmaları için ne kadar zamanları olduğunu söylemektir. ("Hepinizin materyallerinizle birlikte bir dakika içinde gruplarınızda olmanız gerekmektedir.") Geçiş sırasında gruplarına gitmeyenleri önlemek için gözlem yapmaya devam edümelidir ("otuz saniye kaldı, ...on beş saniye, ... Şu an herkes yeni grubunda olmalı.") Ayrıca, yeni gruplarına geldikleri zaman ne yapmaları gerektiği de söylenebilir ("Yerinize oturun ve materyallerinizi -kitap, kağıt, kalem,vb - masaya bırakın/' ya da "Hemen projeniz üzerinde çalışmaya başlayın."gibi),

Grupların Dikkatini Çekmek için Kullanılacak İşaretler: Öğrenciler gruplarında çalışırken ekstra direktifler vermek ya da başka bir aktiviteye veya çalışmaya geçmek için onları durdurmak gerekebilir. Ayrıca, tüm sınıfa geribildirim vermek, çalışmanın bazı kısımlarını değiştirmek ya da ekstra bir konu öğretmek gerekebilir. Buna ek olarak, gürültü istenmeyen seviyelere ulaşarak öğretmenin müdahale etmesini gerektirebilir. Tüm bu durumlar için öğrencilerin dikkatini çekecek bir işaret kullanılmalıdır.

Grupların dikkatini çekmek için kullanılacak etkili bir işaret öğrencilerin yaptıkları çalışmayı bölerek açık bir cevap vermelerini gerektirir. Örneğin, öğretmen, "Beni duyabiliyorsanız parmağınızı kaldırın," diyebilir. Böyle bir işaret, öğrencilerin bir davranış göstermelerini bekleyerek yaptıkları aktiviteyi etkili bir şekilde durdurur' ve dikkatlerini çeker. Sık olarak kullanılan bir başka işaret tepegözün çalıştırılmasıdır. Bu, özellikle öğrencilerin görmeleri gereken bir bilgi gösterileceği zaman etkili olur. Öğretmen, ayrıca geçiş anında ondan birer kadar sayarak öğrencilerin hız kazanmasına

İşbirlikli Öğrenme Gruplarının Yönelimi

141

yardımcı olabilir. Ülkemizde özellikle devlet okullarında tepegöz projeksiyon bulundurulsa da pek kullanılmadığı belirtilmektedir.

Öğrenciler yaptıkları çalışma ile çok yoğun olarak meşgul değillerse dikkatleri daha basit bir şekilde çekilebilir. Küçük bir zil çalmak ya da "Durun, bakın, dinleyin" gibi basit bir sözlü uyarı yeterli olacaktır. Tek bir işareti sürekli kullanmak yerine öğrencilere birkaç işaret öğretmek öğretmene seçenek sağlar. Devam eden öğrenci ak ti v itelerini bölmek için bilgi ve direktifler daha önce verilmeli, tahtaya yazılmalı ya da tepegözde gösterilmelidir.

Grup İçinde Karşılıklı Dayanışmayı Teşvik Etme: Grup çalışması ya da grup üyelerinin bireysel performansı diğer grup üyelerinin davranışları ile geliştirildiği zaman karşılıklı dayanışma oluşmaktadır. Karşılıklı dayanışma, grup performansını ve bireysel performansı geliştirmenin yanı sıra, grup bütünlüğü sağlar' ve öğrenimi destekleyen grup normları oluşturmaya yardımcı olur'. Karşılıklı dayanışma birçok şekilde teşvik edilebilir:

■ Ödevler ya da projeler, okuma, yazma ve aritmetik gibi daha geleneksel becerilerin yanı sıra çizim, verilerin tablolara yerleştirilmesi, bilgisayar kullanımı, sözlü sunumlar gibi

çeşitli beceri ve yetenekler gerektirebilir. Bu çeşitlilik, daha fazla öğrenciye grup çalışma-sma katkıda bulunma fırsatı verir.

" Her öğrenci, grup çalışmasının belirli bir kısmına katkıda bulunmaktan sorumlu olabilir. Örneğin, bir grup raporu için öğrenciler konunun farklı yönlerini araştırabilirler.

- Her öğrenci, gruptaki diğer öğrencilere öğretmek için konunun belirli bir kısmını seçebilir. Ya da, dördü bir öğrenci grubunda ikili öğrenciler gruptaki diğer ikili için bilgi hazırlayabilirler.

- ikili gruplarda öğrenciler diğerinin öğrenmesine yardımcı olmak için birbirlerine alıştırma yaptırabilirler.

- Öğretmen, her öğrencinin grubun aktivitesine katkıda bulunduğundan emin olmak için öğrencilere farklı roller (okuyucu, kontrol edici, kayıt tutucu ve materyal sorumlusu gibi) verebilir

- Grup çalışmalarına (projeler, raporlar, sözlü sunumlar gibi) bir grup notu verilebilir.

Bireysel Sorumluluk: Grup olmak önemlidir, ancak, öğrenciler, aynı zamanda bireysel olarak öğrenimlerinden sorumlu olmalıdırlar Bu, öğrencilerin bir çalışmayı grup desteği alan bireyler olarak tamamlamaları beklendiği zaman sorun teşkil etmez. Ancak, grup çalış malar ının sonucu oluş

142 – **Çağa-as SİNİF YÖNETİMİ**

turduğu durumlarda grup sorumluluğunu benimsetmek - örneğin, grubun ürettiği çalışmaya not vermek - tüm işi diğer Öğrencilerin yapmasından memnun olan bazı öğrenciler için yeterli olmayabilir. Örneğin, grup notuna ek olarak bireylere de ayrı notlar vermek gerekebilir Grup olarak yapılan bir çalışmada bireysel sorumluluğu arttırmanın birkaç yolu vardır:

- Her öğrencinin grup çalışmasının belirlenmiş bir kısmını tamamlamaları gerektiğini belirtmek,

- Gruplardan, çalışmaya her öğrencinin ne kadar katkıda bulunduğunu gösteren bir liste teslim etmelerini istemek,

- Grup üyelerinin katılımını ve katkıların öğrencilerin değerlendirmesini sağlamak,

- Öğrencilerin bireysel olarak gözlemlerini not defterlerine yazmalarını isteyip çeşitli zamanlarda bunları toplayarak not vermek,

- Öğrencilere, grupça yaptıkları çalışmanın yanı sıra bireysel çalış-malarını - sınıfta tuttıkları notlar dahi olsa - da teslim etmelerini söylemek,

- Öğrencilerin bireysel çalışmalarını günlük olarak not etmelerini sağlamak,

■ Öğrencilere, grup çalışması sınıfa sunulurken her öğrencinin çalışmayı anlatmaya hazır olması gerektiğini bildirmek. Her öğrencinin sunumun belirli bir kısmından sorumlu olması daha iyi sonuçlar doğurabilir,

■ Seçilmiş öğrencilerin grup çalışmaları hakkında rapor vermelerini sağlamak,

■ Öğrencilere grup çalışmaları hakkında bir mini-sınav vermek,

Bireysel sorumluluk, ayrıca, beklentiler açıklanırken de teşvik edilebilir: Grup çalışması yapmalarına rağmen, her öğrencinin materyali öğrenmekten sorumlu olduğu vurgulanabilir. Öğrencilere, grubun her bireyinin öğrenileni anlaması için birbirlerine yardım etmenin ve herkesin katılmasının önemli olduğu söylenebilir. Son olarak, öğrencilerin grup çalışmaları gözlemlenirken bireysel olarak öğrenci kahlırmna dikkat edüebilir. Eğer bazı öğrenciler katılmıyorsa bunun sebebi anlaşılmalı ve sorun çözülmeye çalışılmalıdır. (Emmer, Evertson, VVorsham, 2000:113)

Öğrenci Çalışmaları ve Davranışlarının Gözlemlenmesi: Grup çalışmalarının iyi bir şekilde gözlemlenmesi çok önemlidir ve bu, öğretmenin / gruplar arasında gezerek sınıfın geri kalanım da bakışlarıyla taramasını

gerektirir. Bir grupla çok fazla zaman harcamamaya dikkat edilmelidir.

İşbirlikli öğrenme Gruplarının Yönetimi

130

Bunu yapan öğretmenler sınıflarında olanların farkında olamazlar. Gözlemleme amaçlan, akademik alanlarda, grup becerilerinde ve bireysel davranışlarda bireysel performans ve gelişimin takip edilmesini içerir

Gruplardaki öğlencilerin çalışmalarının takibinin nasıl yapılacağı grup aktivitesine bağlıdır. Bireysel çalışmalar kullanıldığında ve grubun İşlevi bireysel öğrenimi desteklemek olduğunda, öğretmen, akademik performansı gözlemlmek için gruplar arasında dolaşabilir, bireysel öğrenci performansını değerlendirebilir ve bireysel çalışmaları toplayıp kontrol edebilir. Bireysel öğrenimi desteklemek için gruplardan yararlanmada ö-nemli olan öğrenciler arasındaki etkileşimdir Öğrencilerin sadece cevap verip arkadaşlarının sorularını önemsememeleri yerine birbirlerine ne derece açıklama ve anlatım sunduklarını değerlendirmek önemlidir. Etkileşimi teşvik etmenin iyi bir yolu öğrencilerden gruptaki *herkesin* - sadece bir ya da ikisinin değil - fikir ya da kavranıları açıklayabileceklerinden emin olmalarını istemektir.

Etkili bir gözlem yapma yöntemi, öğrencilerin isimlerinin altına grup aktivitelerinde gösterdikleri performans ve davranışlarının not edilebileceği bir boşluk bulunan bir not çizelgesi kullanmaktır. Bu yöntem, öğretmenlerin sadece aktif, görülebilen öğrenciler değil, tüm öğrenciler hakkında not tutmasını sağlar. Not alman bilgi daha sonra gruplara ya da bireylere geribildirim vermek ya da performans değerlendirmelerine eklemek için kullanılabilir. Bu stratejinin haftada bir ya da İki kez kullanımı bile bireyler hakkında önemli

bilgiler verir ve yapılan diğer gözlemleri destekler, Öğrencilerin not çizelgesi kullanırken ne istendiğini bilmeleri, belirlenen davranışları da geliştirir.

Grup çalışmaları kullanılırken gözlemin odak noktası bireysel performansın yanı sıra grubun ortak ilerlemesi olur. Öğrencilere ana başlıklar, hatırlatmalar sağlanır ve ne kadar zamanları olduğu söylenirse öğretmen gözlem yaparken nelere dikkat etmesi gerektiğini daha iyi bilir ve öğrenciler de kendi kendilerini gözlemleyebilirler. Gruplardan kendi gelişimleri, planları ya da karşılaştıkları zorluklar ile ilgili rapor istemek öğretmene sadece gözlem yaparak anlayamayacağı bilgiler de verir.

Gözlem yaparken grup becerilerine dikkat edilmesi gerekir, Akademik becerilerde olduğu gibi, öğrenciler işbirlikçi davranışları anlama ve kullanmada da farklılıklar gösterirler. Kontrol listeleri asmak ve öğrencilere önemli becerileri öğretmek için iyi bir program hazırlamak öğrencilerin kendi kendilerini gözlenüemelerine yardımcı olacaktır, ancak, öğretmen ayrıca hangi birey ve grupların beklenilene uygun şekilde çalıştığına da dikkat etmelidir.

P'''

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

Öğretmenler grup çalışmalarının tatminkar olduğunu çeşitli göstergelerle anlarlar. Öğrenciler birbirleriyle çalışma hakkında konuşuyorsa ve yazma, materyal toplama gibi çalışmayı tamamlamak için gerekli olan davranışlar sergiliyorsa öğretmenler davranışın tatminkar olduğunu kolaylıkla anlayabilirler, Öğretmenler ayrıca öğrencilerin katılmadıkları gösteren göstergelere de dikkat ederler. Öğrencilerin ilgisi bir an için dağılıyorsa bu görmezden gelinebilir ama sürekli bir hal alıyorsa müdahale gerekebilir. Diğer bir gösterge de öğrenciler tarafından sergilenen duygusallığın düzeyidir. Öğretmenler, grup içinde gergin, kızgın ve düşmanca davranışlar gösteren öğrencileri tespit etmelidirler. Bu tarz duygusal tepkiler daha büyük sorunlara yol açabüceği için erken müdahale gerektirir. (Emmer, Evertson, VVorsham, 2000:118-120).

Gruplara Müdahale: En yaygın müdahaleler kolay kullanılabilen, kısa ve basit olanlardır. Çalışmadan uzaklaşan bireyler ya da gruplar sözlü ya da sözsüz uyanlarla tekrar çalışmaya döndürülebilirler. Uygunsuz davranışlar sergilemekte ısrarcı davranan öğrencilere bir ya da iki dakikalık kısa bir mola verdirilebiir, bu tarz hafif müdahaleler ile davranışlarını düzeltmiyorsa daha uzun bir süre için dışarıya gönderilebilirler.

Diğer öğrenciler kendi grup çalışmaları ile meşgul olurken bu tarz öğrencilerle görüşmeler yapılabilir. Görüşmeler bir dakika ya da daha kısa sürer ve davranışlarını değiştirmeleri yönünde öğrenci ya da gruba geribildirim verilir. Bu yaklaşım, alternatif davranışlar önerdiği için öğrencileri azarlamaktan daha etkilidir. Kısa görüşmeler ayrıca öğretmenin ileri bir tarihe ertelemektense anında geribildirim vermesine olanak tanır.

Öğretmenler, ayrıca grup çalışması bozulduğu zaman gruplarla görüşmeler yaparlar. Öğrencilerin yapıcı yardım istememeleri ya da vermemeleri, grup hedefine doğru

ilerlemekte başarısız olmaları ya da üstesinden gelemeyecekleri bir sorunla karşılaşmaları bu durumlara örnektir. Bu tarz görüşmelerde öğretmenler rollerini, kolaylaştırıcı ya da arabulucu olarak tanımlarlar. Öğretmen, sorun için geribildirim verir ve grubun anlayışının doğruluğunu denetler ama öğrenciler, sorunu kendilerinin çözmesi için teşvik edilirler. Çözümü kolaylaştırmak için öğretmenin kullandığı stratejiler, öğrencilerden sorunu tanımlayıp çözüm önerileri sunmalarını isteme, tepki ve yorumlarını sorma ve gruba yeni bir yaklaşım denemeleri için çağrıda bulunmayı içerir. Eğer sorun çözülemezse, öğretmen çözüm sunabilir ya da grup üyelerini değiştirebilir.

Grup İçinde Etkili Çalışma Becerileri: Bir grupta etkili bir şekilde çalışabilmek için öğrencilerin bir dizi grup çalışma becerisini bilmeleri gerekmektedir. Bunlar, aktif dinleme, paylaşma ve destekleme gibi *sosyal beceriler*

İşbirlikli Öğrenme Gruplarının Yönetimi

132

rî; akademik çalışmalarda anlamı ileten *açıklama becerileri*; ve planlama heves ve inisiyatifi gösterme gibi *liderlik becerilerini* içerir,

Sosyal Beceriler: Aktif dinleme, diğerlerinin sözünü kesmeden dinleme, diğerlerinin fikirlerini özetleyebilme, bu fikirleri sürdürülen tartışmaya katma ve grup çalışmasını tamamlamak için bunları yapıcı bir şekilde kullanmayı içerir, İşbirliğinin etkili olması için materyalleri paylaşma ve sırayla söz alma da gereklidir. Farklılıkları kabul etmeyi, arkadaşça davranmayı ve diğerlerini teşvik etmeyi içeren destek verme de diğer bir sosyal beceridir. Sosyal becerileri olmayan öğrenciler işleri kendi bildikleri şekilde yapmak için ısrarcı olabilir, sık olarak tartışma çıkarabilir', diğer öğrencilerin katkılarını görmezden gelebilir, aşağılayabilir ya da grup çalışmasına katılmayabilirler.

Bir grupta çalışabilme sosyal becerilere bağlıdır ve bu yüzden öğretmenler bunların gelişmesine önem verirler. Bunu yapmanın bir yolu, öğretmenin, öğrencilere sene başında grup aktivitelerini anlatırken grup çalışması için gerekli becerileri öğretmesidir. Sosyal becerileri geliştirmenin diğer bir yolu da öğrencilere bunları kullanmalarını gerektiren roller vermektir. Örneğin, bazı öğretmenler her öğrencinin grup çalışmasına katılma şansı ve arkadaşlarına olumlu geribildirim veren teşvik edici bir birey olabilmesi için yardımcı olur.

Açıklama Becerileri: Bu beceriler grup çalışmasının önemli bir parçasıdır ve akademik sonuçların geliştirilmesinde önemli rol oynarlar. Anlatma becerilerinin göstergelerinden biri, sorunu, ödevi ya da amacı açıklayan öğrenci yorumlarıdır. Öğrencilerin yorumları, aynı zamanda bir çalışmayı tamamlamak için takip edilmesi gereken adımları ve bu adımların gerekçelerini de tanımlayabilir. Öğrenciler, yapmış oldukları ya da yapmayı planladıkları bir işi özetleyebilirler. Eğer grup çalışması soruların cevaplandırılmasını içeriyorsa, öğrenciler soruları cevaplandırırken bu cevapları nasıl bulduklarını da anlatabilirler

Açıklama becerisinin bir başka önemli kısmı da diğerlerinden açıklama beklemektir, Bu, öğrencilerin neleri anlayıp neleri anlamadıklarını açıklayıp diğer grup üyelerinden yardım istemelerini içerebilir. Gruptaki diğer öğrencilerin sosyal becerileri zayıfsa böyle bir yardım istemek mümkün olmaz. Öğretmenler, öğrencileri yardım istemeleri için teşvik etmelidirler,

Öğrencilerin konu ile ilgili etkileşim içinde olmaları anlam oluşturma aşaması için gereklidir, Etkileşim anlamayı güçlendirir ve öğrenme için çok önemlidir. Konu hakkındaki konuşmalar etkileşimlerinin doğal bir parçası olmadığı için birçok öğrenci bu tarz davranışlar için teşvik edilme ihtiyacı duymaktadır Bunu yapmanın birkaç yolu vardır (Emmer, Evertson, VVorsham, 2000:121-125):

- Dönüşümlü olarak bir öğrenciye özetleme rolü verme,
- Her öğrencinin bir arkadaşına dönüp bir şey açıklamasını, daha sonra da bu öğrencilerin kendilerine anlatılanları açıklamasını isteme,
- Gruptaki her öğrencinin bir soru yazmasını ve grup üyelerinin bu soruları yanıtlamasını sağlama,
- İyi açıklama ve yardım istemenin nasıl yapılması gerektiği üzerine bir tartışma yönetme,
- Yardım isteme ve açıklama rollerini çalıştırma,
- Öğrencilerin gruplarının fikirlerini yazıp bunları sınıfa sunmalarını isteme,
- Gruplara cevaplandırmaları için bir soru verip her Öğrenciye diğer grup üyelerinin katkılarını yazmalarını ya da aktarmalarını söyleme

Liderlik Becerileri: Bir grupta öne çıkıp "Bu işi yapmak için nelere ihtiyacımız olduğunu belirleyelim," diyen bir öğrenci bir liderlik becerisini sergilemektedir. İstenilen liderlik becerileri ön ayak olma, planlama ve hevesli olmayı içerir. Bunları tamamlamak için sosyal becerilerin iyi olması ve grubun üzerinde çalıştığı konu ile ilgili fikir sahibi olunması da gereklidir. Birçok öğretmen bu becerilere önem verir ve her grupta bu becerileri "doğal" olarak sergileyen en az bir öğrenci olmasına çalışır.

Liderlik becerileri zamanla gelişir ve bu beceriler her öğrencide farklı derecede bulunur,, Tüm öğrenciler bunlara sahip olmak ya da geliştirmek yolunda ilerleme kaydedebilirler. Bunun için, öğretmen, öğrencilere ön a-yak olma ve güven kazanma imkanı veren sunucu ya da tartışma lideri rollerini verebilir Öğretmen, ayrıca, öğrencilerin, grubun amacına ulaşması için yapması gerekenleri planlama, diğer grup üyelerini teşvik edip destekleme, grup çalışmasını tamamlamak için alternatif yollar önerme ya da zor bir çalışma için gönüllü olma gibi çeşitli liderlik davranışlarını da tespit edebilir. Bu davranışlar sınıfla paylaşılmalı ve bu tarz liderlik davranışları gösteren öğrencilere olumlu geribildirim verilmelidir. Özellikle, normal zamanda fark edilemeyen ve bu becerileri geliştirmek için

teşvike gereksinim duyan sessiz ama yeterli düzeyde olan öğrencilere liderlik becerilerini göstermeleri için fırsat tanınmalıdır.

İşbirlikli Öğrenme Gruplarının Yönetimi

134

B. İşbirlikli Öğrenme Gruplarının Oluşturulması

İşbirlikli öğrenme gruplarının kullanılabilmesi için dikkat edilmesi gereken birkaç nokta bulunmaktadır. Sınıf düzeni grup çalışmasına uygun olmalıdır. Sonraki yapılacak çalışmaların ilk adımı olarak gruplara verilecek olan ilk çalışmalara dikkat edilmelidir. Öğrencilerin birbirleriyle yapıcı bir şekilde çalışabilmeleri ve birbirlerinin öğrenmelerine yardımcı olabilmeleri gerekli olduğu için grupların oluşturulması da önem taşımaktadır. Son olarak, grupların etkili bir şekilde çalışabilmeleri için gerekli olan grup becerilerinin nasıl öğretileceği planlanmalıdır.

1. Sınıfın Düzenlenmesi

Gruplar, gözlemlenmeleri kolay olacak şekilde oturtulmalı ve materyaller, materyalden sorumlu öğrencinin kolaylıkla ulaşabileceği bir yerde bulundurulmalıdır.

Öğrencilere, grup çalışması esnasında beklenen konuşma ve hareketlerin neler olduğu anlatılmalıdır. Ayrıca, gerektiğinde öğrencilerin dikkatini çekmek için kullanılacak olan işaret öğrencilere öğretilmelidir.

2. Grupların Oluşturulması

İlk olarak öğrencilerin birbirlerinin yaptıklarını kontrol ettikleri ya da bir soru veya problemi tartıştıkları ikili gruplar kullanılabilir. Öğrencilerin bu çalışmalar için yerlerini değiştirmeleri gerekmeyecek, aktivite kısa olacak ve öğrencilerin ve öğretmenin çok fazla şey yapması gerekmeyecektir.

Öğrencileri gruplara yerleştirirken birçok öğretmen konuda farklı başarı düzeylerine sahip olan öğrencileri bir araya getirmeye dikkat eder. Dikkat edilen diğer bir nokta her grupta bir lider olmasıdır. Öğretmenler, ayrıca İyi geçinemeyen ya da tartışan öğrencileri bir araya getirmemeye özen gösterirler. Bu tarz bir öğrenci iyi liderlik özelliklerine ve sosyal becerilere sahip olan bir öğrencinin grubunda çalışabilir.

Bazı öğretmenler çalışılacak konuda başarı düzeyleri tamamıyla zıt olan öğrencileri de aynı gruba koymaktan kaçınırlar; örneğin çok başarılı bir öğrenci ile çok düşük başarı gösteren bir öğrenciyi aynı gruba yerleştirmezler. Öğretmenlerin bunu yapmaktaki amacı çok başarılı öğrencilerin bulunduğu grupların çalışma hızı ve sözlü ya da yazılı iletişimlerinin düşük başarı gösteren öğrenciler için uygun olmayabileceği ve onları korkutabileceği, bunun da geri çekilmelerine ya da çalışmayı yapmaktan kaçınmalarına yol açabileceği ihtimalidir. Orta düzeyde başarı gösteren öğrencilerden oluşan bir grubun düşük başarı gösteren öğrencileri katılmaya teşvik etme olasılığı daha yüksektir.

Grupların ne kadar beraber çalışmaları gerektiği konusunda kesin kurallar yoktur, Bazı öğretmenler grup üyelerini sık olarak değiştirirler, çoğu ise grupları daha uzun süreler bir arada tutmayı tercih eder ama dönem içinde birkaç kez grupları karıştırırlar. Bazı öğretmenler özel aktiviteler için Öğrencilerin kendi gruplarını oluşturmalarına izin verseler de bu, uzun süreli gruplar oluşturulurken sık kullanılan bir yöntem değildir.

Sene başında, öğretmen öğrencileri çok iyi tanımadığından, ilk birkaç aktivite için öğrencilerin birlikte çalışmak istedikleri kişileri seçmelerine izin verebilir. Bu, hangi öğrencinin kiminle iyi çalıştığını gösterecek ve kalıcı gruplar oluştururken ona yardımcı olacaktır. Gruplar oluşturulduktan sonra anlaşmazlık göstergeleri için gözlemlenmelidir,. Böyle bir durumda öncelikle öğrencilerden sorunu çözmeleri istenmelidir. Grup içindeki sorunları çözmek için öğrencilere sorumluluk vermek öğrenme için bir fırsat yaratır. Öğrenciler grup becerilerini edindikçe ve başarıyı tattıkça anlaşmazlıklar son bulacaktır. Sorunların bu yolla çözülemediği durumlarda ise birçok öğretmen sorun yaratan öğrencileri başka bir gruba almayı tercih eder İlerleyen aylarda, bu öğrenciler daha fazla işbirliği yaptıkları zaman onlara yeniden birlikte çalışma fırsatı verilebilir

3. Öncelikle Yapılacak Çalışmalar

Grup çalışmalarında çok fazla deneyimi olmayan öğrencilerin becerilerini karışık projeler yerine basit çalışmalarla geliştirmeleri gerekir. İşbirlikli öğrenme gruplarının gelişiminin öncülerinden olan Holubec (1992 den aktaran Emmer, Evertson, Worsham, 2000:125), grup çalışmasına başlamak için bir dizi basit, uygulanması kolay aktiviteler önermektedir:

Karşılıklı ikili çalışma: Öğrencilerden bir şey açıklamaları ya da bir problem veya alıştırmanın cevaplarını karşılaştırmaları istenir, Öğrencüler deneyim kazandıkça bu aktivite problem çözümü için de kullanılabilir.

İkili gruplarda tekrar: Bu aktivite ezberlenmesi gereken materyalleri çalıştırmak için kullanılabilir.

Okuma arkadaşları: Bu aktivitede öğrenciler konuyu birbirlerine okur. Bir süre sonra öğrencilerden okuduklarını özetlemeleri ya da birbirleri için soru yazmaları istenerek bu aktivite geliştirilebilir,

Kontrol: Öğrenciler cevaplarını karşılaştırırlar ve farklılıkları ortadan kaldırır. Her öğrencinin cevabı açıklayabilmesi gerekmektedir.

İşbirlikli Öğrenme Gruplarının Yönetimi

Tekrar yapan ikili gruplar: Öğrenciler birbirlerine soru sorup cevap vererek birlikte çalışır ve bir sınav ya da sözlü için bunu tekrarlarlar.

Grup çalışmasının temelini oluşturmada çalışmaya başlamamak önemlidir. Grup çalışma becerilerini basit yöntemlerle anlatmak daha kolay olur Öğrenciler bu ilk çalışmalarda başarılı oldukları zaman daha karışık grup çalışmalarına hazır olurlar.

4. Grup Becerilerinin Öğretimi

Öğrencilerin edinmesi gereken temel becerilerin neler olduğuna karar verilmelidir. Bunlar, *dinleme, açıklama, yardım isteme ve paylaşma* becerilerini içerebilir. Öğretime, diğerleriyle işbirliği içinde çalışmak için neler gerektiği konusunda bir sınıf tartışması yaparak başlamak iyi bir yöntemdir. İstenilen grup davranışlarının neler olduğunu gösteren posterler hazırlanıp sınıfa asılabilir.

Öğrencilere, istenilen grup becerileri için örnek ve modellerin yanı sıra bunları deneme ve geribildirim alma fırsatı da verilmelidir. Bazı öğrencilerin bu becerileri edinmeleri haftalar sürebilir. Öğretmenin sabırlı olması gerekmektedir. İstenilen tüm grup becerilerini tekrarlamak yerine onları tek tek ele alıp tartışmak, öğrencilerin her birini deneyip geribildirim almaşım sağlamak ve ilerleyen haftalarda bir diğerine geçmek yararlı olabilir.

5. Grup ve Bireylerin Ödüllendirilmesi

Birçok öğrenci grup çalışması yapmaya istekli olduğu için genellikle grup ya da bireylerin başka şekillerde Ödüllendirilmeleri gerekmez. Öğretmenler bazen öğrencilerin uygun grup becerileri sergilemelerini teşvik etmek ya da motivasyonu düşük olan öğrencilerin katılımını arttırmak için ödül kullanmayı yararlı bulurlar.

Ödüllerin aşırıya kaçmadan kullanılması öğrencilerin dikkatini önemli davranışlara çekebilir ve bunları kullanma olasılıklarını arttırabilir. Grupları ödüllendirmek ayrıca ortak bir hedefe yönelik uyumlu çalışmayı ve grubun başarısından kaynaklanan olumlu etkiyi güçlendirebilir.

6. Tartışma Oturumları

Tartışma kısımlarını planlarken aşağıdaki noktaların göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Cangelosi, 2000:266-273):

150

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

V Tartışma kısımları için belirlenen zamanın etkin kullanımı kullanılacak yönlendirmelerin kullanılacak süreçleri açıkça iletmesine bağlıdır Eğer öğretmen bütün tartışmalar için aynı süreci izlerse, Öğrenciler tekrarlanan deneyimlerinden, yönlendirmeleri detaylı olarak incelemeyi, otomatik olarak izlemeyi öğrenirler

2. Eğer konu belirlenmemiş ve tartışmanın amacı ani aşılmanı şsa, öğrencilerin yaptıkları konuşmaların tartışmanın konusundan uzaklaşması olağandır.

3. Öğrenciler tartışmanın bir amacı olduğunu anladıklarında, tartışmanın odağının korunması çok daha kolaydır. Öğretmen tartışmaya uygun ortamı yaratmak için derse giriş aktiviteleri kullandığında ve tartışmanın sonuçları, tartışmayı takip eden aktivitelerde kullandığında, tartışmanın bir amacının olduğu öğrenciler tarafından takdir edilir.

4. Öğrencileri kendi yorumlarını öğretmene iletmek gibi bir eğilimleri vardır. Öğrencilerin birbirlerinin yüzlerini görecektir ve öğretmenin odak noktası olmadığı oturma düzenleri, öğrencileri konuşmaya ve birbirlerini dinlemeye teşvik eder.

5. Tartışmalarda ufak müdahalelerle öğretmen el hareketleri kullanarak konuşmacıya sesini yükseltmesi ya da yavaşlaması konusunda müdahale edebilir.

6. Öğrencinin yaptığı yorumu kullanarak, öğretmenler katılıma desteklerken, aktif dinlemeye de modellik ederler

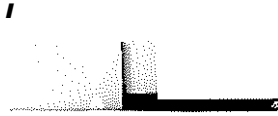
7. Derste Soru Sormakta Önemli Noktalar

Soru sorma suretiyle sınıf yönetimini düzenlerken aşağıdaki noktaları göz önünde bulundurmak gerekmektedir:

1. Üst-seviye soru sorma oturumu (seansı, kısmı) yaparken sessiz düşünme süresi sağlayın. Ezber seansının tersine, üst-seviye soru sorma seansı, öğrencilerin cevap vermeden önce sorular üzerinde düşünmesini gerektirir,

2. Yönelttiğiniz sorulara öğrencilerin cevaplarını yazmalarının en a-

zından dört tane avantajı vardır, (a) Cevaplarını yazmak için öğrenciler düşüncelerini toplamak zorundadırlar, bu da ek bir öğrenme deneyimi sunar.(b) Öğrencilere yazmak için zaman tanımak, nası cevap vereceklerini düşünmek için sunulan sessiz zaman dilimidir, (c) Öğretmenin öğrencilerin cevaplarını gözden ge-

İşbirlikli öğrenme Gruplarının Yönetimi

137

çirmesine, ve hangilerinin sınıfta okunacağına imkan verir (d) Yazılı cevapları sınıfa okumak, sunum yapan öğrencilerin kekelemelerini ve tutukluklarını engeller.

3. Soruyu yöneltmeden önce bir öğrenciyi seçmek diğer öğrencileri soruyu dikkatlice dinlemelerinden alıkoyar.

4. Öğretmenler çabucak bir öğrenciden diğerine geçmeli ki, mümkün olduğunca fazla öğrenciye söz hakkı verebilsin. Üst seviye sorularda, bazı öğrencilerin cevapları karmaşık ve üzerinde detaylı tartışmayı gerektiriyor olabilir; cevaplar sadece doğru veya yanlış değildir. Daha çok öğrencinin katılımını sağlamak, cevapları tamamen tartışmak ve odak noktasını korumak için Öğretmenler öğrencilerin cevaplarını diğer öğrencilere soru sormak için kullanmalıdırlar.

5. Öğrenciler, (a) alakasız ve birbirinden kopuk konular yerine birbirleriyle bağlantılı konular ve ortak bir temaya ya da probleme dayanan sorular m (b) belirgin soruların olduğu soru sorma seanslarına daha çok katılmaktadırlar

6. Soru sorma seanslarından önceki öğrenme aktiviteleri odak noktasını belirler. Buna ek olarak, daha sonraki etkinliklerde sorulan problemlerin çözümlemeleri verilerek bittiğinde, öğrenciler soru sorma seanslarına katılmanın önemini kavrarlar.

Bağımsız çalışma oturumlarıyla ilgili dikkat edilmesi gereken noktalar aşağıda yer almaktadır:

Bunları göz önünde bulundurarak, öğrencileri bağımsız çalışma kısımlarından hoşlanmalarını sağlamak mümkün olmaktadır.

1. Öncelikle öğrencilere yapacakları işi açık bir şekilde belirtmek gerekir. Böylelikle bağımsız çalışma oturumlarında görülebilecek o-lan öğrencilerin ne yapacakları ile ilgili sorularının ve yönergelerin tekrarlanmasını istemelerinin önüne geçmek mümkün olur.

2. Tüm öğrencilere etkili yardım sağlayabilmek için, tek bir öğrenciyle çok fazla zaman harcamaktan kaçınmak gerekir. Yeterli şekilde okuyabülen öğrenciler için, aşamalar belirlemek uygun olur. Bu öğrencilere yardımcı olmak için ne yapmaları gerektiği konusunda onlara danışılması iyi bir yoldur. Okuyamayan öğrenciler için, bağımsız çalışma seansları tamamiyle basit olmalıdır. Mesela alıştırmanın tamamlanması için üç aşama gerekiyorsa, öğretmen üç ayrı kısa bağımsız çalışma oturumu düzenlemelidir.

138

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

3 Alıştırmanın veya ödevin erken bitirilmesini ve öğrencilerin hiç birşey yapmadan diğerlerini beklemelerini önlemek için bağımsız çalışma seanslarını sıralamak gerekir. Böylece esnek başlangıç ve bitiş zamanlı bağımsız çalışma aktiviteleri bu çalışmaları takip edebilir.

4 Yardım İstemesi için birtakım davranışlar (sorusu olan sorabilir; önce düşün, dene, soma sor gibi) belirlemek gerekir, bu öğrencilerin bekleme sürelerini azaltırken, konu üzerine odaklanma sürelerini arttırır.

8. Ödev Vermekte Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

Diğer öğrenme aktivitelerinin tersine, okul ödevleri genel olarak öğrencilerin zaman ayırmalarını gerektirir.. Bazı öğrencilerin yanında ödevleri konusunda onları destekleyen aile babaları vardır. Ama aile babaların ödev konusundaki yardımları evdeki atmosfere, öğrencilerin yaşlarına ve birçok diğer faktörlere göre değişir (Cangelosi, 2000: 20-22). Ödevler genellikle Öğrencilerin (1) Ödev İçin verilen yönlendirmeleri anlamalarını (2) okul dışında ödev için zaman ayırmalarını (3) ödevi yaparken dikkat dağınık etmenlerin engellemelerine izin vermemelerini ve (4) belirlenen günde ödevi sınıfta rapor halinde sunmalarını gerektirir.

Birçok öğretmen öğrencilerin Ödevlerini tamamlamalarını imkansız bulmaktadır ve artık öğrencilerin ödev yapmalarını beklememektedirler. Fakat pek çok akademik konu için ödevler öğrencilere sakin düşünme, ders çalışma, pratik yapma ve sorun çözme olanakları

sağlayan öğrenme aktivi-tesinin eleştirel bir biçimidir. Sınıfın kalabalık ortamı öğrencilerin bilişsel öğrenme (yaratıcı ve çözümleyici olma gibi) amaçlarına ulaşmaları için gerekli olan yoğunlaşma ve rahatsız edilmeden düşünme ortanlarına uygun değildir Öğrencilere ödevleri yaptırtmak için, bu yardım alınmadan yapılan Öğrenme faaliyetlerinde onlara olumlu destek verildiğinden Öğretmenin emin olması gerekmektedir

Ülkemizde son yıllarda performans ödevi veya proje adı altında evde yapılmaya yönelik ödev verilmekte, amaç aile üyeleriyle birlikte öğrenme deneyimini paylaşmak olarak belirtilmektedir Ancak uygulamada durum, Öğrencinin öğrenmesine değil kopya çekmesine ortam hazırlar duruma dönüşmüştür. Ödevi aile veya aile çevresi yapmakta, en iyi ödev, kimin yaptığına bakmaksızın öğretmen en yüksek notu vermekte ve sergilenmektedir. Bu defa ödevini kendisi yapan öğrenci düşük not ile cezalandırılmaktadır Her sınıfta alınan notlar bir üst öğrenim kurumuna girişte ölçüt olarak kullanıldığından veliler ödevleri konunun uzmanlarına örneğin ev, fab

İşbirlikli Öğrenme Gruplarının Yönetimi

153

rika maketi yapmakta mimarlara, fen projesinde Öğretim üyelerine, doktorlara, kompozisyon projesinde yazarlara, resim projesinde ressanılara ya hatır yoluyla ya da ücret vererek ödevleri yaptırmakta ve çocuklarının yüksek not almaşım sağlamaktadırlar İyi niyetle başlayan bir Öğrenme stratejisi, özellikle büyük şehirlerde not almak için her yol mubah şekline dönüşmektedir. Eğitimsiz ve yoksul aile çocukları gerek materyal satın alma, gerekse çevresinde uzman kişi olmamasından dolayı kendi başına yaptığı projeden düşük not alabilmekte ve bu durum fırsat eşitliğini olumsuz yönde etkilemektedir Öğretmenlerin çoğunun bu uygulamaya mesleki rekabet yüzünden göz yumdukları bildirilmektedir.

Onuncu Bölüm

DİSİPLİN VE OKULDA ŞİDDETİ ÖNLEME KONUSUNDA

ÖĞRETMENLERİN GÖREVLERİ

İyi bir sınıf yönetiminin gerçekleşebilmesi için temelde disiplinin sağlanmış olması gerekmektedir. Ayrıca stres ve panikten uzak sakin bir ortamın sağlanmış olması önemli yararlar sağlamaktadır. Bu bölümün amacı sınıfta disiplini sağlamak ve şiddeti önlemek konusunda yapılması gerekenlerin ele alınmasıdır. Öğretmenler, en iyi hazırlanmış ve sunulmuş, belirtilen tüm stratejilerin uygulandığı derslerde bile rahatsız edici tavrında ısrarcı olan öğrencilerle karşılaşabilirler. Bu öğrencilerden bazıları uyum problemi yaşıyor olabilir. Bu gibi öğrencilere ders veren öğretmenler bunların neden sorunlu gibi davrandıklarını, işbirliği yerme problem yaratmayı neden tercih ettiklerini sorgulamaya ve geleneksel yöntemleri nasıl değiştirebilecekleri hakkında düşünmeye başlarlar. Öğretmen

sınıfın huzurunu bozan öğrenciyle bire bir "sessiz konuşmaya" karar verebilir. Aşağıda "sessiz konuşma" hakkında bilgi verilmektedir (Smith, Laslett, 1993:45-48)

A. Danışma Diyalogları

"Sessiz konuşma", Wolfgang ve Glickman' ın (1986) tanımladığı danışma yaklaşımlarına doğru hareketi sağlar. Disiplin Problemlerini Çözme isimli kitaplarında sorun yaratan öğrencinin rahatsız edici hareketleriyle ilgili tartışmada öğretmene yol gösterici olan yazarlardan Gordon (1974), Harris (1969), Rath, Harmin ve Simmon(1980), Glasser(1975) ve Dreikurs ve Casell(1972) yararlanmışlardır, (Akt Smith, Laslett, 1993:45-48)

Bu noktada öğretmenin rahatsızlık yaratan öğrencinin tavrı hakkında kiminle konuşacağına karar vermesi ve ne yapmaya niyetli olduğu önemli-

dir. Okulun rehberlik hizmetini öğretmenin yapması doğru değildir, sorunlu öğrenciye rehber danışman uzmanlığında yaklaşması doğru değildir. Ancak sorunlu öğrencilerin dersine giren diğer öğretmenlerle işbirliği yapıp fikirlerine başvurmak iyi bir yoldur. Aslında, yapmak istediği doğal hizmetlerdeki iş arkadaşlarına ne yapacağını söyleyecek ve gerektiğinde onların fikirlerini almak için danışacaktır.

Bu durumda olan bir öğretmenin olası düşüncesi şu şekilde olabilir: Yapmak istediği rahatsızlık yaratan öğrencinin sorununu kimseye iletmeden çözebilmektir. Öğrencinin rahatsızlık yaratması onun dersinde olmakta, dersi nasıl bozduğunu ve bu gibi durumlarda ne olduğunu o bilmektedir. Bu öğrenci ile iyi geçinemese de etkileşimler sonucu öğrenci ile arasında bir takım ilişki geliştiren öğretmen bunun sınıftaki diğer öğrencilerle olan iletişimlerinden farklı olduğunun farkındadır Öğretmen, sorun yaratan öğrenci ile ilişkisini düzelttiğinde öğrencinin de kendine çekidüzen vereceğine inanmaktadır. Meslektaşlarının öğrencinin derslerin neredeyse tümünde problem yaratıcı bir kişi olarak tanımlamalarına karşın, öğretmen gözlemlediği kadarıyla öğrencinin o kadar da sert ve yaklaşmaz olmadığını düşünmektedir,

Öğretmenin işin farkında olması önemlidir. Danışmanın, tartışmanın ve belli stratejilerin uygun olmadığı bazı bireyler vardır. Öğretmen istediği kadar çabalasın öğrenciden istenmeyen hareketleri değiştireceğine dair herhangi bir sinyal olmadığında öğretmenin çabaları boşuna olmaktadır. Bazı öğrenciler istenmeyen harekete, öğretmenin tüm caydırma çabalarına ağ-men, ısrarcıdırlar Onlar için bunu yapmak bir ödüldür. Cezaya baş vuran öğretmenlerle saminü bir ilişkileri olmadığından cezaya karşı duyarsızdırlar. Başkalarının onlar hakkında ne düşündüğü önemli değildir, aynı zamanda huzursuzluk yaratıcı hareketlerle kendilerini "havalı" olarak görmektedirler. Okulun onlar hakkındaki olumsuz değerlendirmelerine açıktırlar ve bunu katlanmaları gereken bir ceza olarak görür, zamanlarını farklı rahatsız etme yolları bularak geçirirler. Bu tip bireylerin tavırlarındaki değişiklik için Wolfgang ve Glickman'ın kitaplarında yer verdikleri Dobson(1970) m öğretmenlerin dikkat etmeleri için sunduğu stratejilerin de bulunduğu doğrudan çözüm

metodları en iyi alternatifidir. Önemli olan, hangi metodun hangisinden daha iyi olduğu değil, hangi tip aracının hangi tip birey için kullanılması gerektiğidir. Öğretmenler aracıyı uygularken bu işe gönülden katılmadıkça aracının başarılı olması söz konusu değildir.

Var olan durumda öğretmenin danış ma-tartışma stratejisini uygulaması gerekmektedir. Tecrübeli bir danışman olmadığı açık olsa da yardımcı olacak belli becerilere sahiptir. Öğrencilerle konuşmanın Önemli olduğunu,

141

onlarla nasıl konuşması gerektiğini ve tartışmayı nasıl yönlendirmesi gerektiğini bilmektedir. Bireylerin yalan söylediğine, utandığına veya rahatsız olduğuna dair ipuçlarını yakalayamaz Bireylerin konuşurken samimi ya da ciddi olduklarını anlamaya yönelik tecrübesi vardır. Okul dünyası hakkında yeterli bilgisi vardır. Bunlar danışmada öğretmenin sahip olması gereken tüm beceriler ve bilgiler olmasa da bunlara sahip olmak öğretmene büyük ölçüde yardımcı olur

Öğretmenin uygulamayla ilgili karar vermesi gereken konu danışma tartışmalarının yapılacağı zamanlamadır. Öğretmen ilk etapta öğrencinin rahatsızlık verici hareketlerine daha fazla katlanamayacağını, düzeleceğine inandığını ve bunun içinde ona yardım edeceğini açıklamaları gerekmektedir Burada insiyatif öğretmendedir, öğrenciyle ciddi ama olumlu olan bir konuşma ortamı yaratır. Birçok değişimin uygulanması, ek görevler, toplantı ve katılımların zorunlu olmasından dolayı öğretmenler yoğunurlar. Öğretmen öğrenciyle görüşmesini ders saatleri dışında yaparsa başka sorunlar' doğacaktır, bunlardan biri ailelerin çocuklarının okuldan geç çıkması hakkında bilgilendirilmesidir.

Diğer bir olumsuz durum da bu tip bir programı öğrencinin bir çeşit ceza olarak algılama olasılığıdır. Eğer bu tip bir program öğrenciyi ödüllendirici görülüyorsa karşı çıkmalar da etkilerini kaybetmektedir. Öğretmenin diğer meslektaşlarıyla fikirbirliği içinde, hem öğrencinin hem de Öğretmenin o dersin kaçırılmasından rahatsızlık duymayacağı bir saatte görüşmesi de olasıdır. Eğer öğrenci diğer derslerde de sorunsu bu söz konusu öğretmen için de çekici bir teklif olabilir Tartışma için zaman ayırma zor olsa da öğretmenin kendisi ve meslektaşları tarafından öncelik tanınmasıyla bunların üstesinden gelinebilir

1. Diyalogların Geliştirilmesi

Öğretmen tartışmanın amacım açıkça belirtebilmelidir, amaç, öğrencinin sınıftaki davranışlarını değiştirmesidir; fakat tartışmalarda işlendiği gibi hedeflere gerekli önem verilmezse, amaç gerçeğe yönelik olamayacaktır. Öğretmenin amacı göz önünde bulundurması gerekmektedir. Bu yolda temel adım, hem öğrencinin hem de öğretmenin hatırlayabileceği rahatsızlık verici hareketlerden en az birini düzeltici hareketin uygulanmasıdır. Bu doğrultuda Redl (1959), Gordon (1974), Jones (1984), Dreikurs ve Cassell (1972) ve Glasse (1969) tarafından yapılmış olan önerilere ihtiyacı olacaktır (Akt Smith, Laslett, 1993: 48-49). Hafızalarda kalmış olayın analizinde, bu öğretmenin dikkatini

verdiği odak noktasının öğrencinin şu anki durumu olduğunu vurgulamaktadır. Böylesi bir olayı öğrenciye sunarken öğretmen

158

öğrenciyi savunmaya ve özür dilemeye itecek ciddi boyutta eleştirilerden kaçınmalıdır dozu ayarlayamazsa konuşma, öğretmenin ulaşmak istediği noktaya ulaşmasını engelleyecektir. Halbuki açık bir dille öğrenciye yaptığı hareketin ne kadar yanlış olduğu ve bunun kendisi de dahil diğer öğrencileri nasıl etkilediğinin İzah edilmesi olası başka bir yanlışlığı da engelleyecektir. Öğretmen konuyu fazla bulandırmadan, öğrenciye rahatsız edici olaylarda asıl kaybedenin kendisi olduğunu, davranış değişikliğinde ise asıl karlı çıkanın kendisi olacağını belirtmelidir. Öğretmen, öğrencinin davranış bozukluğuyla ilgili özürleriyle alakadar olmadığım açıkça belli ederken bunlardan da faydalanabilir Örneğin öğrenci "tepe gözü kapatmak benim fikrim değildi, Ali önerdi" der ise bu öğretmene "kapı açıcı sorular "diye adlandırdığı fırsatı tanır. Öğretmen, "Sence niye Ali sana bunu yapmanı önerdi?" diye sorabilir ve "Düğmeye yakın olduğum için." gibi yorumları göz ardı eder. Sorusunu "neden sen?" diye tekrarlar. Burada öğretmenin niyeti öğrencilerin dikkatini, arkadaşlarının bu hareketi Ali'nin kendi gibi öğrencilerin beğenisini kazanmak için yapmış olma olasılığında toplamaktır ve bu öneri keşfedilmelidir. Öğrenci özür dilemeyebilir ama "ders sıkıcıydı" diyebilir. Bu da öğretmene öğrencilerin sınıfın gerçek ortamının-öğrenmenin her zaman ilginç ve eğlenceli olamayacağı bilincine varmasını sağlayabilir. (Aynı zamanda böylesi bir özür', Öğretmene sınıf performansını geliştirip geliştiremeyeceğini düşündürür). Bu tartışmada diğer bir sınıf gerçekliği ortaya çıkar o da sınıfta diğer öğrencilerin öğrenmeye istekli oldukları ve başka bir öğrencinin bunu engellemeye hakkı olmadığıdır.

Öğretmenin "Neden tepegözü kapattın?" sorusu öğrenci çok tamdık "Bilmiyorum" cevabını vermesiyle beklediği derecede faydalı olmaz. Öğretmen şu sözlerle devam edebilir: "Sanırım sen öğretmenlerle böylesi çatışmaları seviyorsun geçen yıl biyoloji dersinde olam hatırlıyor musun? Senden şüphe edilmediği için şanslısın Bu tip bir yaklaşım, öğretmenin istenilmeyen hareketin kabul edilemez olduğunu kendi düşünceleriyle belirtmesidir.

Böylesi olası değişimlerin olduğu tartışmalarda, öğretmen aşağıdaki hususları aklında tutarsa hata yapma olasılığı oldukça az olur

- Tartışmalar değerlidir ve öğretmenin tartışmanın her aşamasına katılması gerekmektedir
- Tartışmalarda öğretmen öğrenciler ve okul İçin kaygılarını dile getirmelidir
- Sesinin tonundan kaygısı anlaşılmalıdır.
- Öğretmen tartışmaları öğrencinin mantıklı katılımının sağlandığı bir fırsat olarak görmelidir

Öğrenciler öğretmenin farketmeyeceğini düşünerek yaptıkları hareketlerin görüleceği ve öğretmenin bunları değiştirebilecek bir güçte olduğunun farkında olmalıdır,

- Öğretmen öğrencilerin sınıf kuralları ma uyduğunu gözlemlerse, öğrenciler bu kuralları küçümseyip, çarpıttığında uyarma ve doğrusunu hatırlatması daha fazla kabul görür .

- Öğrencilerden yapılan yanlış hareketin sebep olduğu zorlukların üstesinden gelmeleri için çözüm beklerken kendi de bir kaynak vazifesi görerek onlara uygun stratejiyi seçmelerinde yardımcı o-lur

Strateji kabul edildiğinde öğrencilerin katılımıyla sorumluluk dağıtımı yapılır.. Aynı zamanda diğer öğretmenlere stratejilerinin ne olduğunu dile getirir ve gerekli yer ve zamanda onların yardımını da sağlar. Aym şekilde sınıftaki diğer bireylerde yanlış hareketin düzeltilmesinde kişiler; stratejinin ne olduğu hakkında bilgilendirilmelidirler (Smith, Laslett, 1993: 48-52),

Öğretmenin Kendi Rolünün Farkında Olması: Tartışmalar yoluna girdiğinde, öğrencinin sınıftan değil okul dışından kaynaklanan olayları ve sorunlarını da öğretmenin çözümlemesi için onun bilgisine sunar. Bu sorunlar öğrencinin ailesi veya geçmiş tecrübeleriyle ilgili olabilir. Burada öğretmen rolünün dışına çıktığı için veya anlaması veya değerlendirmesi zor ve karmaşık bir olayla karşı karşıya olabileceğinden çok dikkatli davranmalıdır .Tartışmalarda tamamen danışman rolünü üstlenmemelidir. Öğrenci tarafından sunulan probleme tecrübesi ve elindeki malzemelerle yardım etmekte yetersiz kalabilir Öğretmen öğrencinin ailevi veya geçmiş ile ilgili problemlerini ortaya çıkarırken, kendini derinliklerde bulacak ve bu da amacına ulaşmada engel oluşturacaktır, Bu amaç öğrencinin tavır değişikliği göstermesi ile sınırlıdır ve bunu gerçekleştirmeye çalışırken bildiklerine ve yönetebileceklerine bağlı olmaya özen göstermelidir

Bununla beraber öğrenci kişisel hayatı hakkında paylaşımda bulunmak istediğinde öğretmen öğrenciyi kabaca reddedemez. Burada yapması gereken en uygun hareket, kendisinin aktarılan durumla ilgili ne derecede yardımcı olabileceğini belirtmesidir, Öncelikle öğrenci ile kendi bilgisi dışındaki konuyla ilgili ortak çözüm bulamamalarının sebeplerini tartışabilir. Tartışmalarda bu konular gündeme gelmeden önce öğrenciye, özel hayatı ile ilgilenmediği izlenimini vermeden, karşı güven hissini uyandırması yerinde olur. Daha soma öğrenciyle tartışmaların sınıf ortamı ile kısıtlı olduğundan, isterse, ona sınıf dışı problemleriyle güvenle konuşacağı bir kişi bulmayı önerir

Böylesi bir cevabı vermeye tamamıyla hakkı vardır- Öğretmenler profesyonellik tabanlarının üzerinde sağlam dimdik ayakta kalmalıdır. Bu tabanı, çocuklarla ilgilenen diğer profesyonellerle bağlantılarıyla, ve başka insanların iç dünyaları hakkında okuyarak,

tartışarak, bilerek ve anlayarak daha etkili hale getirirler. Ancak bu durum sadece amatör olarak uygulanabilecek becerileri ortaya koymaya çalışmaktan farklıdır.

Ancak öğrenci ailesinden kaynaklanan kendini rahatsız eden olayları öğretmenine aktarmasa da, öğretmen değerli bir keşifte bulunmuştur: öğrenciyi anlayabilmesinde yardımcı olacak özelliklerin farkına varmasına ortam hazırlamayı. Öğretmenin, öğrencinin evinde katlanması gereken çeşitli zorlukların olduğunu bilmesi öğrenciye karşı tavrım da etkiler. Öğrenciye verdiği sözü tutmak için bu konularla ilgili kimseye danışmamalıdır. Ancak tavsiye ile ona başka bir yerden yardım bulacağından bahseder, bu öğrenci gözünde değerini artırır Bu tartışmanın olumlu sonucu; öğrencinin, Öğretmenin kişisel sorunlarının çözümünde güvenle yaklaşabileceği bir kişi olduğunun farkına varmasıdır. Bu tip ailevi problemleri olan öğrenciler, sırlarını saklayacağını garanti eden bir kişi olmadıkça sırlarım açıklamakta oldukça tereddüt yaşarlar. Bu durumda, öğretmen öğrenciye güven aşılamalıdır.

Öğretmenin öğrenci davranışlarıyla ilgili en iyi bilgileri toplama yolu doğrudan gözlemdir Sınıf kuralları ve süreçlerinin öğrenciye açıklanması öğrencinin kendinden beklenen davranışların farkında olmasını sağlar (A-taman, 2001:190)

2. Diyalogların Faydalan

Tartışmaların hem öğretmene hem de öğrenciye faydası vardır. Öğrenci bilinmeyen bir keşifte bulunur. Derslerini sıklıkla bozduğu öğretmenin ona olan ilgisinde artma olmuş beklemediği hatta hak etmediğine inandığı bir ilgi ile karşılaşmıştır. Onunla konuşmalarında öğretmenin öğrenciye akıllı ve mantıklı bir bireymişçesine saygıyla davrandığını fark etmiştir. Kendi hakkında algılaması böyle değildir. Okul hayatı boyunca aptal olması ya da aptalca hareketleri ve bir baş belası olarak tammlanmış ve bu konudaki kendi hakkındaki olumsuz düşünceleri tam anlamıyla doğrulamıştır. Tartışmalarda ortaya çıkan sonuç kendi özdeğerlendirmesi ile de çelişmektedir. Bireysel imajı gelişmeye başlamış ve artık kendini iyi hissetmeye başlamıştır. (Smith, Laslett, 1993: 52)

Öğretmenin, tartışmalarda çözümü öğrenciye bağlayan "Hareketlerinin değiştirebilmek için ne yapabileceğini düşünüyorsun? Bunun için bir' plan düşündün mü ?" gibi sorularla fikrini sorması onun için yeni bir tecrü

161

bedir. Bu soruya "Anlaşma yaparsak bir daha dersi bozmayacağıma söz veriyorum" gibi anlaşma niteliği taşıyan bir cevap da verilebilir. Öğretmenin burada yapmak İsteddiği Öğrencinin de rızasının alındığı ve uygulanmaya konulan bir 'Davranış Anlaş ması'dır. Öğrencinin davranışsı değişmiş, ve öğretmenin sunmuş olduğu dersleri daha ilginç ve düşündüğünden daha tatminkar bulmaya başlamıştır. Her geçen gün daha fazla gelişme göstermiş bu da onun kendine olan güveninin kuvvetlendirmiştir

Aynı zamanda istediğinde, problemi ailesinin yardımı ile de yenebileceği ihtimali olduğunun farkına varırlmıştır. Babasının evde nasıl davrandığından söz edene kadar

bunu hep katlanılması gereken bir durum olarak görmektedir. Şimdi durumun bundan ibaret olmadığı, çevresinde yardımcı olabilecek kişilerin olduğunu anlamıştır. Hepsini göz önünde bulundurduğunda tartışmaların faydalı olduğu görülmektedir.

Tartışmanın öğretmen için de faydalı vardır. Bunlardan ilki öğrencilerde gözlenen davranış ve performans değişikliğidir Öğrenci davranışını değiştirdiğinde öğretmenin rahatsızlığı ve ona karşı kızgınlığı da kaybolur¹. Diğer öğrencilerin ondan rahatsız olacakları veya onu taklit edebilecekleri endişesi de yok olur. Daha önceden var olan, her derste rahatsızlık veren, onu üzen belirli bir olayla baş edebilmesine ilişkin endişeden eser kalmamıştır

Öğrencinin davranış değişikliğinin ötesinde, öğretmen için başka kişisel kazançlar da vardır. Öğretmen, öğrencisiyle tartışmalarında değerli tecrübeler edinerek profesyonel becerilerini de genişletme olanağına sahip olmuştur Onunla bir kaç tartışmayı başarılı şekilde idare edebilmesi ve bunları başarılı bir sonuca ulaştırabilmenin hazzına erişmiştir. İnsanlar hakkında bilgisinin artması, öğrencilerin evinde yaşadıkları zorlukları bilmesi ve aralarında kurulan olumlu ilişki sayesinde ne zaman ihtiyacı olursa öğrencinin çözüm için ona başvuracağına emin olması öğretmende ayrı bir doyum yaratmaktadır, (Smith, Laslett, 1993: 53)

3. Sınıfta Öğrenciyle Kavga

Genel olarak öğretmenlerin eğer önlenemeyen bir yorsa, öğrencilerle sınıf önünde kavga etmesi veya sert tartışmasının önüne geçmeleri akıllıcadır, ama bazen bunun yapılamayacağı durumlar, ve bu yüzleşmenin faydalı olabileceği koşullar vardır Öğretmen,örneğin, kendisiyle alakası olmayan bir krizde yardım için bir meslektaşı tarafından çağırıldığında yüzleşmenin önüne geçemez. Öfkeli öğrenci ona yönelip öğrencilerle başladığı tartışmaya öğretmenle devam edebilir. Öğretmenin, bir öğrencinin kışkırtıcı veya budalaca davranışlarına artık tahammül etmemeye karar verdiği koşullar

162

da olabilir, veya diğerlerini sürekli rahatsız ve taciz eden bir öğrenciye hak ettiği şeyi bulduğunu gösterecektir. Sert tartışma bu durumda söz konusu çocuğa, tanık olan diğer öğrencilere ve öğretmenin sınıf yönetimine faydalı olacaktır Fakat öğretmeni karar almada yönlendirmesi gereken önemli şeyler vardır Eğer yüzleşmenin faydalı olacağına inanıyorsa, idare edebileceğinden emin olmalıdır Bir kez başlayınca, öğrenci savunmacı ve kışkırtıcı olmaya devam ederse ve her şey daha da kötüye gidip öğrenci kendisine fiziksel olarak meydan okursa durumu idare edebileceğinden emin olmalıdır. Bir kez başlayınca, yüzleşmeler, çok hızlı ve tahmin dışı gelişir, bu yüzden bir kriz durumu yaratıp sonra onun kontrolden çıktığını fark edip öğrenci düşmanlığı ve öğretmen karşıt düşmanlığı örneği olarak kontrol edilemez bir duruma dönüştüğünü görmek aşağılayıcı ve itibar bozucudur.

Bazı öğretmenler ya gerginlik ya da deneyimsizlikten amaçlamadıkları ve idare edemeyecekleri, ne kendilerine, ne söz konusu öğrenciye, ne de ona tanık olanlara bir

yararı olmayan yüzleşmelere girişme hatasında bulunurlar. Bazı öğretmenler uygun durum gözetmeksizin yüzleşme arayışın-dadırlar. Bunlar, hiç de övgüye değer şeyler değildir.

4. Kavgayı Engelleme

Öğretmen öğrenciyle kavga etmeyi nasıl engelleyebileceğinin yollarını düşünürken, öğrencinin dengesini bozanın ne olduğunu da düşünmek gerekir. Bunlar öğretmenlerin kontrol edemeyeceği durumlardır, okula gelmeyen bir meslektaşının yerine derse girmek öğretmem sinirli bir duruma sokabilir Öğretmen ders boş geçmesin düşüncesiyle gelmeyen arkadaşının yerine onun sınıfına girdiğinde şu gibi zorluklar yaşanır: Öğretmen öğrencileri tanımamaktadır ve öğrencilerin ders materyallerine yabancıdır. Bu durumun en talihsiz yönü, idaresi zor öğrencilerin bu değişime adapte olma zorluğu çekmeleridir. Aym zamanda, asıl öğretmenlerinin gelmemesinden ve hoşlarına giden bir aktiviteyi kaçırıyor olmalarından dolayı hayal kırıklığına uğrayan Öğrenciler de olabilir.

Bu koşullarda ders dolduran öğretmen, zor durumların oluşmasını engellemek için öğrencilere sınıh neden aldığım, onların olağan programlarını Özlediklerinin farkında olduğunu açıklamalıdır Sımhn çoğu bu engellenemez değişikliğe üzölmeyecektir, fakat üzölecek bir iki kişi varsa böylesi bir başlangıç onların kızgınlık ve hayalkırıklıklarım azaltır. Her koşulda, sınıfın dengesi bozulmaktaysa, öğretmen beklenmedik değişiklikle başa çıkamayan öğrencilerle iletişimde dikkatli olmalıdır.

Olağan düzenleri değiştiğinde çalışmaları zarar gören sadece öğrenciler değildir. Öğretmenler de hayal kırıklığına uğrayıp sinirlenebilirler, ve

146

öğretmenler kabul edilemez davranışlara katlanmada başarısız ve daha az hazırksız olabilirler. Bu tür negatif olaylar genellikle yüzleşmeyi tetikleyen geçmişteki olaylardır. Endişeli ve gergin öğretmenlerin öğrencilerle iletişim şekli, kendileri farkında olmasa da sınıfın dengesini bozacak bir hale gelebilir,

Sınıfın düzenini bozarak çatışma olasılığım arttıran sadece önüne geçilemeyen olaylar veya uygunsuz öğretmen davranışları değildir. Belli öğrenciler bu şekilde olumsuz davranma eğilimindedir ve aşırı düzeyde ilgi isteyen davranışlar sergilemeleri özelliklerinden dolayı tanınmışlardır Aralarında duygusal ve davranışsal zorlukları olan öğrencileri; sınıfın kurallarına uyan öğrenciler, dersi engellemeyen ve pek popüler olmayan "kurban" olarak adlandırılabilir öğrenciler vardır (Smith, Laslett, 1993: 54).

B. Şiddet-Önleyici Programlarının Etkililiği

Okulda şiddeti önlemek için pek çok hizmetiçi eğitim programları uygulanmaktadır. Johnson ve Johnson (1994: 64) şiddet önlemeye ilişkin önlemlerin programlardan çoğunun işe yaramamasının nedenleri ile ilgili dört nokta saptamıştır,

1. *Birçok programın hedefi iyi belirlenmemiştir.* Öncelikle, birçok insanın farklı nedenlerden dolayı şiddete yöneldiğini göz ardı ederek, pekçok program, değişik şiddet

olaylarını ve insanları bir araya getirmektedir. İkinci olarak, çok az program ciddi şiddet olaylarının büyük çoğunluğunu işleyen çocuklar ve gençler üzerinde odaklanmaktadır, Örneğin, şehir merkezindeki okullarda ABD de yapılan çalışmalarda öğrencilerin % 5'nden azı okullardaki şiddet olaylarının 1/3 'ünden fazlasına karışmıştır.

2. *Programlar materyaller sunmakta fakat uygulamayla ilgilenmemektedir* Birçok program şunları varsaymaktadır: (a) şiddet olaylarına ilişkin birkaç, saatÜk eğitim programı, öğrenciler için yararlı olabilir, (b) programı yürüte-bilmeleri için birkaç saatlik eğitim, öğretmenlere yararlı olabilir, (c) programın kalitesini koruyabilmek için ek çalışmalara gerek yoktur. Bir başka deyişle, şiddet olaylarına ilişkin programlar okullarda öğretmen ve Öğrenci üzerine odaklanmakta birebir yapılacak rehberliği göz ardı etmektedir ve bu nedenle başarılı uygulanmamaktadırlar.

3. *Şiddet-önleyici programların bileşenleri sokakta işleyen yöntemlerle okulda geçerli olanları karıştırmaktadır.* Sokaklardaki karmaşa genelde kaba tavır, statü için yarışma, uyuşturucuya erişim, para elde etme amaçlı çete faaliyetleri içerir ve bireylerin birbirleriyle kısa süreli etkileşimleri vardır. Diğer yandan okul, ortak çalışmak, kaynakların paylaşmak, karar vermek ve problem çözmeyi içeren, öğrencilerin birbirleriyle uzun süreli ilişkiler kur-

duğu paylaşımcı bir ortamdır. Her iki ortamda da farklı sorun çözme yöntemlerine ihtiyaç duyulur. Sokaktaki çözüm yolları okullara taşımamalıdır ve tabii ki okul yöntemlerini sokakta kullanmak hem yüzeysel hem de tehlikeli olabilir..

4, *Birçok program çocuğu şiddete iten sosyal nedenlerin etkileri konusunda gerçekçi değildir.* Sokak davranışlarını etkileyen sosyal normları değiştirmek, aileler, komşular, kitle iletişim araçları, işverenler, sağlık memurları, okullar ve hükümeti de kapsayan geniş tabanlı bir çalışma gerektirir. Okulların her bir çocuk için sağlık bakımlarını, konaklama ve yiyeceği, ebeveyn sevgisini ve geleceğe ilişkin umutlarını sürdürmeyi sağlayacak ortam ve kaynakları yoktur. Eğitimciler zararlı madde, kesici, delici aletlerin satışından elde edilen rant kavgasını değiştiremez ya da okuldan eve, evden okula yürümenin veya servis araçlarının tehlikesini aza indirgeyemezler. Çünkü okulların, okul dışında çocuklar ve gençler arasındaki şiddeti azaltmada yapabileceği şeyler çok kısıtlıdır.

Ülkemizde son yıllarda sınıfta disiplin ve yönetim sorununun önem kazanmasının temelinde hızlı toplumsal değişme yatmaktadır. Aile yapısındaki çocuk yetiştirme anlayışındaki ve ekonomik yapıdaki değişiklikler' çocukların davranışını da etkilemektedir.. Bu nedenle öğretmenlerin de değişen koşullara ve öğrenci özelliklerine göre kendilerini değiştirmeleri gerekmektedir (Erden, 2001: 66).

C. Çatışma Çözme ve Müfredatta Yeniden Yapılanma

Başarılı programların ilham kaynağı "edebiyat" olabilir. Bu bağlamda önemli bir çözüm, çatışma çözme ve yeniden yapılanma tekniklerini okul müfredatlarına yerleştirmektir. "Çatışmalar"ı inkar etmek ya da onlardan kaçmak yerine, öğretim araçları olarak doğal şekilde oluşan "çatışmaları" kullanmak daha doğru olacaktır.

Şiddeti engelleme, çatışmayı engellemek demek değildir. Bazı çatışmaların olumlu sonuçları olabilir (Johnson & Johnson, 1991, 1992). Çatışmalar, başarıyı, öğrenme için motivasyonu, yüksek-düzey sonuca varmayı, uzun süreli hafızayı, sağlıklı sosyal ve bilişsel gelişmeyi ve öğrencilerin o-kuldan aldıkları zevki artırabilir. Aynı zamanda bir sorun durumunda çabuk toparlanmayı sağlayabilir ve bireyin ne tür bir değişime ihtiyacı olduğunu açıklığa kavuşturabilir.

Korkulması gereken şey çatışmanın olması değil, yıkıcı bir şekle dönüşmesidir. Çatışmayı yok saymak, inkat etmek, bastırmaya çalışmak okullarda şiddetin oluşmasına büyük katkı yapar. Çatışmanın olumlu sonuçları

148

da aşkar olduğu için, okulların yapması gereken şey öğrencilere yapıcı bir şekilde "çatışma"yla nasıl başa çıkacaklarını öğretmektir İyi çatışma çözme programları öğrencileri değiştirmekten daha fazlasını hedefler. Okul çevresini şiddet içermeyen bir öğrenme toplumuna dönüştürmeye çalışır.

"Öğrenciler arası çatışma" iki ana nedenden kaynaklanmaktadır; iş-birlikçilik ve rekabetçilik (Deutsch, 1973; Johnson & Johnson, 1989). Rekabetçi bağlamda; öğrenciler rakiplerinin kaybetmesine kendilerinin ise kazanmasına çabalarlar. En iyiyi sergileyen bir kaç kişi ödülü kazanır. Bu bağlamda, yarışan öğrenciler genelde birbirlerinin durumlarını, motivasyonlarını yanlış anlarlar, birbirleriyle iletişimde bulunmak istemezler, birbirlerinden şüphelenirler ve durumu sadece kendi bakış açılarından görürler

İşbirlikçilik bağlamında ise "çatışmalar" yapıcı bir şekilde çözüme kavuşturulur. Öğrencilerin, birbirlerinin durumları ve motivasyonları hakkında net fikirleri vardır, doğru ve tam olarak İletişimde bulunurlar, birbirlerine güvenirler ve çatışmaları doğal sorunlar olarak görürler İşbirliği yapan öğrencilerin uzun süreli etkileşimleri vardır ve enerjilerini hedeflerini başarmak ve iyi iş ilişkilerini devam ettirmek için harcarlar.

Okul deneyimleri bireyci ve rekabetçi olduğu sürece, öğrenciler çatışmalarla yapıcı bir şekilde başa çıkmayı öğrenemezler. Bu bağlamda yapıcı çatışma mücadele teknikleri etkisiz kalır ve hatta bu, teknikleri kullanan öğrencileri patlama düzeyine bile getirebilir Bunun yerine okullar işbirlikli bir çatışma yönetimi yaratmak için çaba sarf etmelidir. Bu, işbirlikli bir öğrenme tutumunun hakim olduğu durumlarda çok daha kolaydır (Johnson & Johnson, 1989; Johnson et al. 1993).

Öğrencilere çatışmaların olumlu sonuçları olabileceğini göstermek için okullar akademik karşıtlıkları günlük öğrenme durumlarının bir parçası haline getirmelidirler. Çatışmanın olmadığı bir durumda bilişsel mi, sosyal mi yoksa ahlaki gelişmenin mi olacağı açık değildir Akademik karşıtlık bir öğrencinin düşüncesinin, bilgisinin, çıkarımlarının, kuranılarının bir diğer öğrenci ile örtüşmediği ve bu iki öğrencinin bir anlaşmaya varmaya çalıştığı durumlarda ortaya çıkar (Johnson & Johnson, 1992).

Örneğin öğretmenler öğrencilere dörder kişilik ikili gruplara bölünmüş öğrenme grupları ile ortak çalışma yapılmasını hedefleyebilir Ekip olan çiftlerden biri konu üzerinde bir ön çalışma yaparken diğer çift sonuç çalışması ile ilgilenir. Her grup diğer grubun düşüncesinin geçerliliğini kırmak için ikna edici bir sunum (tez bildirimi, tezin mantığı ve sonucu da içeren) yapar. Daha sonra her İki çift karşılaşır ve her bir taraf kendi karşı düşüncelerini sunar Açık oturumla öğrenciler karşı düşünceleri çürütmeye çalışır, aynı zamanda karşı gruba da kendi düşüncelerini kabul ettirmeye

149

çabalarlar. Bir sonraki aşama, her iki grubun da karşıt düşüncelerinin tekrarıdır. Son olarak, durum her iki bakış açısından da ortaya konulduktan sonra, öğrenciler "en iyi savunulan fikir"le ilgili bir ortak karara varırlar.

Geçen 25 yılda, akademik bir konuda öğrencilerin taraftar veya karşıt olmaları konusunu irdeleyen pek çok çalışma yapılmıştır İşbirlikli öğrenme gibi akademik taraftarlık ve karşıtlık da öğrenci başarısını, eleştirel düşünmeyi, yüksek düzeyde sonuç çıkarmayı, öğrenme için motivasyonu, bakış açısı edinmeyi ve daha birçok eğitimsel sonuçları olumlu yönde geliştirmektedir.

1. Çatışmaları Çözmek İçin Yöntemler

Öğretmenlerin şiddet yanlısı çeteleşme eğilimi olan öğrencilerle uğraşırken yapıcı olmaları önerilmektedir. Öğretmenler: (Cangelosi, 2000: 71)

- Öğrencilerin isimlerini bilmelidir. Bazı öğrenciler bütün günü i-simlerini hiç duymadan geçirirler. Öğrencileri isimleriyle çağırmak, öğrencilerin okul ortamına bağlanmasına yardımcı olur.

- Öğrencilerin birbirleriyle ortak çalışmalarına imkan verecek işbirlikçi öğrenme stratejileri kullanılmalıdır. Bu, öğrencilerin birbirleriyle, küçük gruplarla olumlu, destekleyici ilişkiler içine girmelerini ve olumlu ikili ilişkiler kurmalarını sağlar.

- Kulüpler kurulmalıdır. Kulüpler öğrencilerin öğretmenlerle geleneksel ve korkutucu olmayan bir şekilde ilişkiler kurmasına olanak tanır. Bu aynı zamanda birbirlerini birer insan olarak (sadece bir öğretmen ya da öğrenci olarak değil) tanımalarına imkan sağlar.

- Sınıf dışında öğrenci ile resmi konuşulmamalıdır Öğle yemeği zamanında ya da tenefuslerde öğrencilerle bir bağ ve iyi ilişkiler kurmak için zaman ayırmak gerekir. Bu etkileşim, öğretmenin öğrencileri bir karşılık beklemeden koşulsuz (sınıf içi başarıya ve sınıf kurallara uyma durumuna bakmaksızın sadece insan olarak) kabul etmesini sağlayacaktır,

Ayrıca öğrenciler karşılarında başvuracakları bir yetişkin olmadığı zaman, arkadaşlarına yönelirler. Öğrenciler öğretmenlerin onlar için gerektiğinde hazır bulunacağını bildikleri zaman, öğretmene güvenecek ve hatla okulda çeteleşme, kopya çekme girişimleri ile ilgili bilgi bile vereceklerdir¹.

Doğal olarak Öğretmenlerin bireysel çabaları okul çapındaki çete faaliyetlerini engelleme programlarıyla tutarlı ve bunları destekleyici bir yapıda olmalıdır Mesela, okuldaki bütün duvar yazılarını öğrencinin silmesini

167

özendirmek öğrencinin bir daha duvara yazı yazmasını engelleyebilir. Kı-hk-kıyafet konusunda öğrencilerin tepki vereceği sertlikten uzak durulmalıdır Aşırı kah kılık-kıyafet uygulamaları Öğrenciyi bazen kural dışı hareket etmeye yönlendirebilir. Özellikle ergenlik döneminde drş görünüşün öğrenciler için çok önemli olduğu ve genel moda eğilimlerine uymaya daha yatkın oldukları göz önünde bulundurulmalıdır. Okul bütün okul üyeleri için kural dışı hareketten kaçış yeri olmalıdır.

Eğitimciler, çete faaliyetlerinde bulunan öğrencilerin davranışlarını ancak okul sınırları içinde, gözetim altında oldukları zaman kontrol altında tutabilmektedirler, Henüz birer çete üyesi olmayan gençlerin (güvenlik, güç, rol, statü, maddi çıkar ve gelenek gibi nedenlerden dolayı) çetelerin içine girmesi ihtimali azaltılabilir. Yeniden yapılandırılmış okullarla, Brendtro ve Long (1995)'un önerdiği güven ve sevgi dolu bir ortam sunulmasıyla, öğrencilerin bazı temel ihtiyaçlarına cevap verilebileceği sonucuna ulaşılmaktadır.

2. Sınıfları Kontrol Altına Almak İçin Yöntemler

Kurallar gibi rutin süreçler de öğrencilerin belirli davranışlarda bulunmasını öngörürler. Fakat kuralların tersine, rutin bir süreç, uygun olan davranış için genel bir prensip ön görmez, tek bir faaliyet için geçerliliğini korur'. Sınıf içi kurallar mutlaka yazılmalı ve sınıfta sergilenmelidir fakat rutin süreçler genellikle uygulanarak öğrenilir ve yazılı bir formatta sergilenmeyi gerektirmez. Rutin süreçler, öğrencilerin devingen işlemler ve öğrenme faaliyetleri ile meşgul oldukları düzenlerdir.

Kibarlık ve Nezaket: Görgü gereklidir, çünkü öğretmenler ve öğrenciler arasındaki kibar etkileşimler işbirliğine açık bir sınıf ortamının korunmasına katkıda bulunur; kötü hisler nezaketsizliğin sonuçlarıdır Fakat hangi davranışın kibar hangisinin olmadığına nasıl karar' vereceksiniz? Her halükarda öğrencileriniz farklı kültürlerden ve altyapılardan gelmektedir. Binanın içinde şapka giymek kimisi için kaba bir davranışken, kimisi için normal bir davranıştır. Bir yaklaşım, kibarlık ve nezaketi başkalarının haklarını ve düşüncelerini dikkate alarak yapılmış davranışlar olarak tanımlamaktır İyi huylar gösteren; kültürlü, kibar anlamına gelen bu sözcük, sadece bir tek grubun yerine, herkesin düşünceliliği üzerine odaklanır (Cangelosi, 2000: 157-161). Kibar ve nazik yaklaşım bile karmaşık sınıf ortanılarında bazı zorluklara yol açabilir.

Fiziksel Şiddet: Çocukların, düşünmeden uygulanan ya da ciddi fiziksel travmalara yol açabilen dayaktan korunması gerektiği fikrine herkes, en azından görünüşte, katılmaktadır. Pekçok araştırmacı, her türlü dayanın, öğrencinin uzun vadeli sağlığında ve okulun eğitim ortamında yarattığı etkilerden ötürü zararlı olduğunu savunmaktadır. Dili ve Haberman (1995: 71) aşağıdaki tartışmaları yapmaktadır (Akt Cangelosi, 2000:162):

Öğretmenlik, hizmet verilen insanları dövmenin hâlâ yasal olduğu tek meslek. Dokuz ülke dayağa izin veriyor Yirmi üç ülke kesin olarak yasaklıyor; pekçok yerel okul yönetmeliği de, hepsi olmasa da, uygulamada yasaklıyor. Araştırma-lar gösteriyor ki dayak, özellikle süistimal edilmiş ya da ihmal edilmiş çocuklara zarar vermektedir.

Öğretmenin Hak ve Sınırları: Öğretmen dayağı andıran herhangi bir davranışta bulunmaktan dolayı yasal sorunlarla karşılaşabilir. Bazen de dayağın neden kullanılmadığı açıklaması gerekebilir, Ders dışı davranışlarla ilgilenirken, profesyonel bir öğretmen olarak hak ve sorumlulukların sınırları konusunda mantıklı olmak gerekmektedir. Tabii ki bu haklar ve sorumluluklar bir okul bölgesinden diğerine göre değişebilir. Maalesef, okullardaki durumlardan kaynaklanan yasal uygulamalardan korunmak için kullanılabilecek iyi bir yol bulunmamaktadır. Okul bölgesi kurallarının ve prensiplerinin bilincinde olmak, harekete geçmeden önce, olay üzerinde düşünülmesini sağlayabilir.

Disiplin problemleriyle ilgilenirken mesleğinin gerekliliklerini yerine getiren ve otoritesinin sınırlarını zorlamayan öğretmenler için yasal işlemlerde genellikle bulunulmamaktadır. Zor bir durumla uğraşmaya başlamadan önce okul yöneticilerinden, danışmanlardan ve profesyonel kurumlardan ne tip yardımlar alınabileceği araştırılmalıdır. Örneğin, bir öğrencinin belirlenen bir görevi yerine getirene kadar sınıfa alınmaması öğretmenin bir hakkı olup olmadığının öğrenilmesi gerekir Ders yılı başlamadan önce, müdür ile bu konularda bir görüş birliğine varılması gerekmektedir. (Cangelosi, 2000: 318)

Seçeneklerin Bilinmesi ve Yerinde Kullanılması: Üç bilindik cümle öğretmene yardımcı olabilir, "Kendinizi köşeye sıkıştırmayın", "Kullanmaya hazır olmadığınız sürece silahınızı çekmeyin" ve "Son kozunuza kadar bekleyin". Otoritenizin sınırlarını bilin ve onları bitirmeyin. Mesela, bir öğrenciye "ya hemen düzgün otur ya da sınıfın dışına çık" denirse, bu öğretmenin otoritesinin kapsamında uygun görünebilir ancak eğer öğrenci hemen oturmazsa, bir karar verme durumunda kalınabilir. Gerçekten de olayların bu boyuta gelmesini, oturmazsa hemen dersten çıkarmayı öğretmen istemiş midir? Seçeneklerini kullanmadan önce kıdemli öğretmenlere veya rehber danışmana başvurmak gerekmektedir.

151

Kendini ve Öğrencileri Tanımak: Öğrenciler üzerinde uygulanan yöntemleri kullanmanın altında yatan nedenleri düzenli olarak kontrol etmek gereklidir Ders dışı konularla neden bu şekildeki çözüm yollarına baş vurmaktasınız? Çözüm konusunda bir planınız var mı? Belirli bir problemin çözümüne ne kadar zaman ayırabiliyorsunuz? Ders dışı davranışlarla başarılı şekilde başa çıkmak için yukarıdaki sorulara dürüst cevaplar verebilmek gerekir. Belirli koşullar altındaki bazı ders dışı davranışlarda, önceliklerin neler olduğu çözüm için ne kadar enerji ve zaman ayrılabilceğinin belirlenmesi gerekir. Her defasında, başa çıkmaya hazır olmadığınız bir öğrenci sorunu olduğunu fark ederek "Öğretme Süreç Modeli"nin ilk aşamasını uygulamak gerekmektedir.

Öğrencileriniz arasındaki kişisel farklılıklara açık olmak gerekir. Bir öğrencide işe yarayan ders dışı davranış çözümü bir diğeri için yıkıcı olabilir. Tanıdığınız öğrencilerde kullanabileceğiniz fikirler bulana kadar iyi tanımadığınız öğrencilerle baş etmek için yeni fikirler bulmaktan kaçınmak gerekir. Diğer taraftan, bir çözüm yolundan bütün öğrencilerde her zaman işe yaramadığı bahanesiyle vazgeçmemek uygun olur.

Öğretmen kendini ve öğrencilerini daha iyi tanıdıkça, ders dışı davranışlarla daha kararlı, duyarlı ve esnek olarak başa çıkabilme becerisi artar.

D. Kopya Çekmenin Nedenleri

Öğrenciler bir sınavın kurallarını, diğer türlü doğru cevaplayamaya-cakları sorulara doğru cevaplar vermek için, ihlal ederek bu sınavın geçerliliğine zarar vermektedir. Diğer bir deyişle, kopya çekmek ahlak dışı ve hoş olmayan bir davranış olarak gerçek olmayan ve yanlış yönlendirici sınav sonuçlarına neden olmaktadır.

Kopya çekmek, ilköğretimde ve lisede ne kadar yaygın? Kopya çekmeyi içeren ve içermeyen sınav davranışlarının oranı araştırmadan araştırmaya değişmektedir. Ama kopyanın yaygınlığını konu alan araştırmaların çoğu (genelde kendini rapor etme tekniğiyle bazılarıysa doğrudan gözlemlerle) kopyanın yaygın olduğunu göstermektedir. Örneğin, Schab'ın araştırmaları (1990) göstermektedir ki lise öğrencilerinin üçte ikisi (kimlikleri gizli tutularak) sınavda kopya çektiklerini itiraf etmektedir. Evans ve Craig (1990) orta okul öğretmenlerinin yarısının, orta okul öğrencilerinin %61'inin, lise öğretmenlerinin % 70'inin, lise öğrencilerinin % 71'inin kopyayı ciddi bir problem olarak gördüğünü saptamıştır. Kopya tüm seviyelerde gözlemlenmiş sadece seviyeyle birlikte oranının arttığı görülmüştür (Brandes, 1986).

Eğer öğrenciler, öğretmenlerinin gerçekten ne öğrendiklerini değerlendirdiğine inanabilselerdi kopyaya çok daha zor yönelirlerdi. Neden o halde pekçok öğrenci kopya çekiyor? Okul koşullarını kopya çekme ve nedenleriyle bağlantılı olarak inceleyen araştırmalar bu soruya yönelmeye başlamışlardır (Evans & Craig, 1990).

Öğrencilerin kopya çekmeye yönelmeleri ya da yönelmemeleri, öğrencilerin kişiliklerinden ya da demografik özelliklerinden ziyade öğrencilerin sınıfı nasıl algıladıklarına ve öğretmenin kontrolüne bağlıdır (Bushway & Nash, 1977). Genelde, öğrenciler şu koşullar altında kopya çekmeye daha çok yönelmektedirler:

- Kendine güven, beğeni ya da öğrenmenin dışında ödüller (burs, vs) kazanmak ya da bunları devam ettirmek amaçlı rekabet etmek için,
- Sınav oldukları konuya az değer veriyorsa ya da vermiyorsa, ■ Düşük yakalanma riskiyle kopya çekme olanağı varsa,
- Öğretmen modernlikten uzaksa,
- Sınavın gelişmeye elverişli bir atmosferi yoksa,

• Okul yönetimi, sınav notlarına öğrenmeden daha fazla değer veriyorsa. Örneğin, düzenli öğrenme aktiviteleri, okulu iyi göstermek ya da rakip okulları geçmek için hazırlanan sınavlar açısından zararlı olabilir. Öğrenciler bu sınavlara yeme-içme ve uyuma alışkanlıklarında değişiklikler içeren olağanüstü hazırlıklara yönlendirilir ve hazırlık süresince okula konuk kabul edilmez- Bu durum bir antrenörün şampiyona için bir takım hazırlamasına benzer. Hile yapmanın pekçok spor dalının ayrılmaz parçası olduğunu akıldan çıkarmamak gereklidir. (Örneğin, basketbolda oyuncuların kendilerine faul yapıldığı zarınedilsin diye yere düşmeleri.) (Akt Cangelosi, 2000: 369)

Kopya ile İlgili Stratejiler: Yukarıda bahsedildiği gibi, öğrenciler kendi başarıları hakkındaki gerçek bilgilerin yanlış bilgilerden daha yararlı olduğunu düşünselerdi kopya çekmeye başvurmazlardı. Yine ..üç prensip belirlemektedir (Cangelosi, 2000: 369):

1,. Öğrencilere ve değerlerine duyulan saygı, sevgi ve itibar asla başarılarına bağlanmamak.

2. Öğrencilerin başarılarının oluşum süreci içindeki değerlendirmeleri (öğretim yılı içindeki değerlendirmeler) yıl sonundaki değerlendirmelerinden daha fazla önemsenmeli.

153

3 Öğrencilerin başarıları değerlendirilirken notlar sadece yıl sonundaki değerlendirme yapılırken kullanılmalı, ara sınavlar, projeler veya ödevler not ile değerlendirilmemeÜ; güçlü, geliştirilmesi gereken yönler bir rapor ile belirtilmelidir. Çünkü öğrenci dönem i-çinde gelişme aşamasındadır, süreç devam etmektedir, eksiklerini, ihtiyaçlarını ve gelişme yollarını bilmeye ihtiyaç duymaktadır.

4, Başarı için bir ödül olmamalıdır. Çünkü öğrenci her başarı için bir ödül beklediğinde hayata sağlıklı şekilde hazırlanamaz. Ödül olmadığı zaman işe önem vermeme, savaşımla ve görmezden gelme davranışları geliştirebilir, Oysa eğitimin amacı öğrencileri içsel motivasyonla herhangi bir kişi işaret etmeksizin sorunları tanımlama, çözüm yolları bulma, uygulamaya koyma ve sonucu değerlendirme yeterliliğine ulaştırmaktır. Öğrenciyken sürekli her başarısına ödül alan kişi hayata atıldığında aynı ödülü yöneticisinden, aile ve toplum bireylerinden bekleyecektir. Aksi gerçekleştiğinde mutsuz ve motivasyonsuz kalabilecektir. Birey sadece kendini gerçekleştirmeyi, toplumun, ailenin, iş dünyasının beklentilerini yerine getirmeyi, iyi insan, iyi vatandaş, iyi çalışan olmanın gerek şartı saymalıdır.

Bu prensiplerin tüm dünyada çiğnendiğini göz önünde bulundurursak, sınavlarda kopya çekmeye meyilli öğrencilerle karşılaşmamızın bu iöik bir olasılık olduğu açıktır. Ama bu tür öğrencilerde dahi aşağıdaki öneriler uygulanırsa kopya azalabilir:

" Uygun bir ses tonu kullanın ve öğrencilerin kopya çekmeyeceği beklentisi mesajını veren bir tavır takının,

■ Sınav gözcüleri yakından takip edilmelidir. Hile kavramı dokuz yaşm altındaki çocuklarda gelişmemiştir. İlkokul çocukları izin verilen ve verilmeyen yardımla cevap verme arasındaki farkı göremezler (Pulaski, 1980; Rogoff, 1990: 42-61). Öğretmenler, çocukların soruları kendülerinin mi yaptıklarını ya da izin verilmeyen yardımla mı yaptıklarını gözlemlemelidirler. Bu şekil bir yardımın alınmaması için önlemler almalıdırlar. Ama kopya çektikleri için cezalandırılmak ya da kopya çekmemek için uyarılmak küçük çocuklar için, sadece onlara güvenilmediğini gösteren engelleyici birer deneyimdir. Daha büyük çocuklarda bile kopya çekmemek için uyarılmak boştur ve kaçınılması gerekir. Ama yine de öğrencilere kopya çekme olanağı da verilmemelidir.

■ Hep aynı sınav sistemi uygulanmamalıdır.

172

■ Öğrencilerin başarısızlığından dolayı aynı sorular sorularak tekrarlanmış her sınav sayfasının hesabı tutulmalı ve bu materyaller güvenli bir yerde saklanmalıdır.

• Sınav kağıtları doğru cevapların puanları toplanacak şekilde, (yanlıkların puanları çıkar tılacak şekilde değil) notlandırılmalıdır'.

■ Sınav kağıtlarım puanlamak yanında kağıtlara bazı açıklayıcı notlar da yazılması gerekir. Bu sadece öğrencilere bilgi vermekle kalmaz öğretmene de kağıdı değerlendirirken neden o şekilde not verdiğim hatırlamasına yardımcı olur. Eğer öğretmen soru kağıtlarına yorumlarım yazarsa öğrenciler cevapları daha az suistimal etmeye kalkarlar.

■ Sınav başlamadan önce, öğrenciler sınav sorularının doğru basılıp basılmadığını, sırasının doğru olup olmadığını kontrol etmelidirler.

■ Öğrenciler hiçbir düşünme aktivitesi gerektirmeyen, ezberlenmesi öngörülen konulardan sınav yapmamalıdırlar.

Öğrenciler, iyi not almayı ezberlemenin tek nedeni olarak görürlerse kopya çekmek onlara anlanılı gibi görülebilir. Dolayısıyla ezberlemekten başka yol olamayan bilgi içeriklerinden uzak olan konular sınav kapsamına alınmalıdır.

Bir öğrencinin sınavda kopya çekmesi kötü not alması için bir sebep değildir. Kopya çekmek öğrenme amacım yansıtmaz (öğrenme amacının öğrencinin dürüst olması olduğu bazı durumlar' dışında). O halde, eğer öğretmen bir öğrencinin kopya çektiğini biliyorsa, sonuç geçersizdir ve not verilmemelidir. Öğretmen, öğrenci o sınava girmemiş gibi davranmalıdır. Örneğin, bir Öğrencinin biyoloji bilgisi o öğrencinin sınav sorularına verdiği cevaplarla değerlendirilmemelidir. Öğrenme amaçlarına ne kadar' iyi ulaşıldığının değerlendirilmesi, öğrenci dürüst olmayan bu davranışı bıraktıktan ve geçer not alacak bir sınav sonucu elde ettikten sonra yapılmalıdır (Akt Cangelosi, 1982: 237-238),

E. Zorbalık

Genel olarak eğer bir öğrenci öğretmenini ya da diğer okul personelinden herhangi birini korkutursa ya da tehdit ederse, okul yöneticileriyle ve de muhtemelen diğer alt düzey

kurullarla ciddi olarak başı derde girmiş demektir, Okuldan atılma veya uzaklaştırılma muhtemel sonuçlar olarak karşımıza çıkar Her ne kadar toplumun bir öğrencinin bir diğer öğrenciye silahsız saldırısını bir yetişkine yapılan saldırıdan daha az ciddi bulmaya

155

eğilimi varsa da, öğrencilerin de en az öğretmenler kadar okulda kendilerini güvende hissetmeye ihtiyaçları vardır.

Güvenliklerinden korkan öğrencilerin istekli olarak derse katılmaları beklenemez. Bu nedenle, bir öğrencinin diğerine karşı, okul dışında olsa dahi, zorbalık taslaması öğretmenin öğrenme aktiviteleri ile ilgili planlarını bozabilir. Valker, Colvin ve Ramsey (1995: 189-191) antisosyal öğrencilerin zorbalık taslamaları ve akranlarının buna tepkileri gibi konulara dikkat çekmektedir.

Uyumsuz öğrencilerin tipik eğilimlerinden biri de zorbalık taslamaktır. Zorbalık, baskı uygulama ve korkutmayı içeren ve bireylerin güvenliklerini tehdit eden oldukça agresif bir davranıştır. Zorbalık kişilerin birebir karşı karşıya geldikleri durumlarını kapsayabilir ama genel olarak saldırgan bir grubun bir kişiyi korkutmak için o kişinin üzerine gittiği durumları içerir. Amerika'da yaklaşık 16.000 öğrenci hergün okula korktukları için gitmemektedir (Lee, 1993) (Akt. Cangelosi, 2000: 384). Ülkemizde hem akran şiddeti hem öğretmen şiddeti nedeniyle öğrencilerin tenefüse çıkmaktan, ihtiyaçlarını gidermekten korktuğu/çekindiği okulların az olmadığı bilinmektedir.

Düşüncesizce başkalarına sataşma genellikle zorbalığın başlangıcı o-larak görülmektedir, Eğer sataşılın insan buna bir karşılık verirse (mesela karşı sataşmada, sinirli davranışlarda bulunursa, kızarsa) olay çıkma ihtimali daha da artar. Kendi sapkın davranış özelliklerini sergileyen diğer insanlarla birlik olma eğilimleri oldukları için, uyumsuz öğrenciler kendilerini başkalarına sataşmayı ve zorbalık taslamayı destekleyen okul ortanıları içinde (örneğin, bahçede diğer uyumsuz öğrencilerle birlik olup tek başına dolaşan öğrencilere sataşmak) bulurlar.

Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki okullarda yapılan araştırmalar, zorbalığın bu yerlerde daha yaygın olduğunu göstermiştir Bunun nedeni belki de şiddetin gittikçe kültürel olarak kabul edilen bir davranış haline gelmesidir (Hoover & Juul, 1993; Shelly, 1985). İskandinav okullarında zorbalık üzerine yapılan çalışmalar, okul çağındaki öğrencilerin %5 -%9'unun okuldan önce, okul süresince ya da okuldan sonra düzenli olarak zorbalık olaylarına karıştıklarını ortaya koymuştur. Yine aynı oranda okul çağındaki öğrenciler de zorbalık olaylarında suçu işleyen kişi olmuşlardır (Munthe, 1989; Olweus, 1987)

Shelly (1985), Amerika Birleşik Devletleri'ndeki lise öğrencilerinin %80'inin, ilkökul ve ortaokul öğrencilerinin de %90'ının okulda bir şekilde zorbalık faaliyetlerinde bulunduklarını belirtmiştir. Okul içinde ve dışında çetelerin ortaya çıkışı zorbalık olgusunun tarihsel sorunlarına yeni bir so-

lunlu boyut kazandırmıştır. Okula silah getiren öğrenciler bunu korunma gereksinimlerini karşılamak için yapmaktadır. Birçok okul silah alış-verişi yapılan ticaret merkezleri haline gelmiş durumdadır ve çoğu öğrenci de bunun farkındadır, Öğrenciler genellikle okul yetkililerinin ve velilerin onları kabadayılık olgusundan ve çete kurbanı olmaktan yeterince koruyamayacaklarına inanmaktadır, çoğu durumda da haklı çıkmaktadırlar. Bu nedenle, bir yetişkin gözetimi altında olan antisosyal ve sosyal Öğrenciler arasındaki davranışsal etkileşimler (örneğin sınıf içindekiler), öğrenciler bir yetişkinin gözetimi altında oldukları takdirde bile meydana gelebilmektedir Okul yönetimi ve arine babaların çocukların ve gençlerin ikili ilişkilerindeki bu sorunların farkında olmaları çok önemlidir.

Bir öğrenci zorbalık durumlarında üç rolden birini oynar; kurban, o-layların dışındaki kişi ya da suçlu. Çocuklar ve gençler için en tercih edilen rol olayların dışındaki kişi olmaktır. Fakat olayların dışındaki kişi ya da kurban olmak genellikle seçilebilen birşey değildir. Garip isimleri, kalın gözlükleri, tek tip elbiseleri olan, utangaç ve çekingen yapıdaki Öğrenciler genellikle zorbalık olaylarına ve sataşımaya maruz kalmaktadır. Çete faaliyetleri içerisinde yer alan zorbalık olayları daha çok rastgele oluşmaktadır ve kurbanlar' da tesadüfen seçilmektedir.

Son on yılda öğrencilerin ve öğretmenlerin güvenliği konusu gittikçe önem kazanmıştır. Velilerin okullar ile ilgili en önemli korkuları çocuklarının güvenliğidir. Eğitimciler ve arine babalar arasında okulların güvenliğine ilişkin gittikçe artan ve uyarıcı nitelik taşıyan bir ilgi oluşmaya başlamıştır. Bu ilgi de, sayısı oldukça yüksek olan Öğrenci yaralanmaları nedeniyle gittikçe yoğunlaşmaktadır. Örneğin, (Thompson 1991) yılda 170.000'den fazla öğrenci Amerika Birleşik Devletleri'ndeki okulların bahçelerinde yaralanmıştır. Ülkemizde terör olaylarında, tabii afetlerde, çete zorbalığıyla, öğretmen veya yönetici dayaağıyla yaralanan ve/veya hayatım kaybeden pek çok öğrenci ve öğretmen bulunmaktadır.

Okullardaki korkutma, tehdit ve çete faaliyetlerinin tek kurbanları öğrenciler değildir. Gelişmiş bazı ülkelerde öğretmenlerin ve diğer personelin güvenliğini sağlamak ve tehditleri kontrol altında tutmak için hayli para harcamaktadır. Okulun tam olarak yapılandırılmamış ve güvenlik altına alınmamış yerleri, örneğin okul bahçeleri, özellikle güvenliği korumak açısından sorunlu mekanlardır. Pek çok okul bu bölgelerde güvenliğini sağlamak için elektronik iletişim araçları ve videolar kullanmaktadır Bu donanımların yıllık masrafları çok fazla olmaktadır.

Okullardaki zorbalık olaylarının yüksek oranları şiddet habercisidir ve bu oram düşürmek için hemen acil önlemler alınmalıdır. Bu sorunla uğ

156

raşmanın en iyi yolu velileri de kapsayan okullar çapında bir örgütlenmedir. Öğrencilerin temsilcileri de bu organizasyona dahil edilmelidir, Gagnon (1991) zorbalık

olayların engelleme için en etkili yolunun bütün engelleyici grupların (öğretmenlerin, öğrencilerin, velilerini komşuların ve toplumun) bir araya getirilmesi olduğunu belirtmektedir. Okulun olumlu bir atmosferinin olması, öğrenciler ve öğretmenler arasındaki ilişkilerin saygı çerçevesi içerisinde kurulması çete ve zorbalık faaliyetlerinin önüne geçmede etkili bir güçtür. Bu konular' üzerine okul çapında bir bilinçlilik sağlamak çok önemli bir aşamadır.

Ohveus (1991) okullardaki zorbalık olaylarını engellemeyi geliştirme üzerine çalışmalar yürütmüştür. Hem kız hem de erkek öğrencilere uygulanan bu çalışmalar etkisini göstermiş ve şiddet ve zorbalık olaylarının sayısında azalma görülmeye başlanmıştır. 01weus'un önlemleri aşağıdaki anahtar noktalara dayanmaktadır (Akt. Cangelosi, 2000: 386):

■ Sıcak, olumlu ilişkilerin hüküm sürdüğü ve yetişkin katılımının olduğu ev ve okul ortamı yaratmak önemlidir. *Fakat bu ortamda aynı zamanda kabul edilemeyecek davranışların sınırları açıkça belirlenmelidir.*

' Bu sınırların ihlal edilmesi durumunda, fiziksel ve kaba olmayan yaptırımlar uygulanmalıdır.

■ Okul içinde ve dışında öğrenci davranışları gözetlenmeli ve kontrol edilmelidir

■ Yetişkinler tüm yetişkin-çocuk etkileşimlerinde, özellikle bir çatışma ve zorbalık durumunda, sorumluluk sahibi yetkililer olarak davranmak zorundadırlar.

Bu prensipler zorbalık olaylarına karşı okul, sınıf ve birey bağlamında teknikler geliştirmek için kullanılmıştır. Bu önlemlerin etkinliğini arttıracak iki nitelik; bilinçli ve katılımcı olmaktır. Yani tüm gruplar' (öğretmenler, öğrencilerin ve veliler) sorumlulukları üstlenmelidir.

Okullardaki sınıftaki zorbalık olaylarına karşı okul, sınıf ve birey bağlamında geliştirilen program öğeleri Tablo 4'te gösterilmektedir Bu program okulun ve velilerin toplu işbirliğini gerektiren evrensel bir programdır. Fakat yine de, bazı uyumsuz ve agresif öğrenciler için daha yoğun önlemler alınmalıdır.

Tablo 4: 01weus'un okullardaki sınıftaki zorbalık olaylarına karşı okul, sınıf ve birey bağlamında geliştirdiği program öğeleri.

Okul Bağlamı	Sınıf Bağlamı	Bireysel Bağlam
■ Okul konferansları	■ Zorbalığa karşı sınıf * kuralları	Kurbanlar ve suç İşleyen kişilerle ciddi konuşmalar
■ Daha iyi danışmanlık	■ Düzenli sınıf toplantıları	■ Olaylara karışan çocukların aileleriyle ciddi

		konuşmalar
• Daha cazip okul bahçesi	■ İşbirlikli öğrenme	" Öğretmenin hayal gücünü kullanması
■ öğretmen-veli görüşmeleri	■ Öğretmen-veli / öğrenci görüşmeleri	■ Tarafsız öğrencilerden yardım
■ Okul iklimi'nin iyileştirilmesi İçin öğretmen grupları	■ Ortak, olumlu aktiviteler	■ Velilere tavsiyeler (veli broşürleri)
• Veli grupları (çalışma ve tartışma grupları)	■ Rol canlandırma (drama)	■ Kurbanların ve suçlu işleyen öğrencilerin arine babalarıyla tartışma grupları

Okul veya sınıf değiştirme şansı

F. Kavga

Öğrenciler arasındaki kavgalar üç aşamadan oluşur ve herbirinin süresi bir dakika hatta bir dakikadan daha az olabilir. Kavga aşamaları aşağıda gösterilmektedir (Lee Canter & Associates, 1994c Akt, Cangelosi, 2000: 389):

1. *Tavır alma ve kışkırtma.* Öğrenciler birbirlerine karşı fiziksel şiddette bulunmadan önce genellikle birbirlerine hakaret eder, tehditte bulunurlar. Bu kavgaya hazırlık dönemi, erkeklerde kızlara oranla daha çok görülür..

2. *Şiddetli fiziksel kavga* Eğer öğretmenler veya diğer sorumluluk sahibi kişiler birinci aşamaya başladı şekilde müdahale etmezse, bu sözlü saldırılar ve karşılıklı alman tavırlar giderek fiziksel bir kavganın yaşanmasına sebep olacaktır'.

3. *Durgunluk dönemi* Öğrenciler yorgun düştüklerinde, kavga da şiddetini kaybeder ve öğrencilerde geçici olarak kavgaya son verirler. Daha az sinirli olan öğrenci belki kavgayı bitirmeye çalışacaktır. Geçici durgunluk sürecindeki arabulucunun herhangi bir hatası kavgayı yeniden alevlendirebilir.

158

Günümüzde okula silah, tabanca, kesici, delici aletler vb. ile gelen öğrencilerin sayısı artmaktadır. (Cangelosi, 2000: 395) Bir öğretmen için zorlu olan şey ise bir öğrencisinin okulda silah çekmesi karşısında nasıl etkili bir tavır alacağını bilmesidir. Ülkemizde derste

öğretmem öldüren, okul yöneticisini bıçaklayan öğrenciler olduğu gibi, servis şoförlerinin rant kavgaları yüzünden okulda cinayet olaylarına rastlanmaktadır.. Okulda intihar girişimleri de gerek başarısızlık gerekse duygusal travma nedenli olarak gerçekleşebilmektedir. Bu tür olayların sayısı az da olsa sınıf yönetiminde öğretmenin edinmesi gereken konuya ilişkin bilgiler hayati olarak görülmelidir.

Öğretmenin etkisiz bir tavrı öğrenciyi, silahı öğretmenine karşı kullanması için, tahrik edebilir. Ender bir olay gibi görülse de, aşağıda silah taşıyan bir öğrenciye karşı öğretmenin yapması gerekenler belirtilmektedir:

Silahla karşılaşıldığı takdirde nasıl davranmak gerekir: Böylesi tehlikeli bir durumda üzgün olmak veya korkmak bir çözüm değildir. Önemli olan aşağıdaki riskli aşamaları sırasıyla takip edebilmektir:

- Soğukkanlı olmak: Öğretmen kendisi ve öğrencilerinin güvenliği için soğukkanlı ve mantıklı davranmak gerektiğini hatırlamalı ve önce derin bir nefes almalıdır,

- Yavaş ve önceden düşünülmüş hareketlerde bulunmak: Hızlı ve beklenmedik hareketler belki saldırganı korkutacak ve onun zorbaca davranmasına neden olabilecektir.

- "Üç adımla dönme ve geri çekilme" metodunu kullanmak: Yavaş ve dikkatlice vücut yana çevirilmeli, geriye doğru üç adım atılmalıdır. Eller açılarak yavaş yavaş havaya kaldırılmalıdır Böylece saldırgan, öğretmenin silahsız olduğunu anlayacaktır. Bu, saldırganla araya bir mesafe koyulmasını sağlar Saldırgana daha küçük bir hedef vermek için vücudun önemli organlarını kol ve bacak kemikleri ile korumaya çalışmak iyi bir yoldur,

- Öğretmen saldırgana alanın boşaltılacağını bildirmelidir: Saldırgana öğrencilerin alan boşaltmaları ve çocuklara yavaş adımlarla alanı terk etmeleri gerektiği söylenmelidir.

- Seçenekler sunmak: Saldırgana seçim hakkı, özellikle kaçış hakkı tanınmalıdır. Örneğin, ona "Kendi iyiliğin için git, olay çıkartma. Şimdi burayı terket" diyerek tehditte bulunmalıdır. Saldırganın bu fikre karşı çıkabilme olasılığı olduğundan bu riskli bir aşamadır.

" İstekleri karşılamak: Kimseye zarar vermediği sürece saldırganın isteklerine cevap verilmelidir.

178

Yardım çağırmak: Bir kriz durumunda destek almak çok önemlidir. Personelin güvenliğini, sorunun en güvenli yollardan çözümünü garanti etmek için ne gibi tedbirlerin alınacağı önceden planlamak gerekir.

Kavga ve Şiddetle Başetme Stratejileri: Aşağıdaki prensiplere uyularak öğrenci şiddetine maruz kalma ihtimali aza indirgenebilir {Cangelosi, 2000: 396-399):

- Öğrencilerin şiddet yaratma tehlikesinden korkulmamalıdır,

* Öğrencilere bir tehlike olarak görünülmemelidir. Onların üzerinde şiddet uygulanmamalıdır (örneğin dayak atmak, kaba bir şekilde onlara dokunmak gibi) Öğrencilerin yanlışları açığa vurulmamaya çalışılmalıdır

• Fiziksel kuvvet sadece öğrencilerin kendilerine veya başkalarına zarar verdikleri durumlarda makul ölçüler içerisinde kullanılabilir. Fiziksel kuvvet hiçbir zaman cezalandırmak ya da Öğrencinin canını acıtmak için kullanılmamalı, alışılacak medik olaylarda engelleyici etken olarak kullanılmalıdır,

■ Öğrenciler düşüncesizce ve kavgacı hareket ettiklerinde, potansiyel şiddet olaylarına duyarlı olunmalı fakat öğretmen kendini bir hedef haline getirmemelidir.

■ En onaylanmayan durumlarda bile emir vermekten kaçınılmalıdır, Eğer öğretmen öğrenciye acımasız bir ceza verirse öğrencinin istenmeyen sonuçlara yol açan davranışlarda bulunması mümkündür

■ Öğretmen gözü önünüzde gerçekleşen şiddet olaylarına asla hoşgörü göstermemelidir. Öğretmenler profesyonel sorumluluklarını yerine getirmelerini engelleyecek şiddet veya tehlikeleri önlemek için yasal sistemin tüm gücünü kullanmakta özgürlerdir.

■ Öğretmenler Öğrencileriyle olumlu ilişkiler kurmalı, onlara güvenmeli ve onların da güvenlerini kazanmalıdırlar.

Öğretmenler meslektaşlarıyla işbirliği içinde güvenli-okul programı yapmalı ve doğru şekilde uygulamak için çalışmalıdırlar..

On Birinci Bölüm

ÖZEL EĞİTİME MUHTAÇ GRUPLARIN YÖNETİMİ

Sınıfı oluşturan öğrencilerin özellikleri, sınıf yönetimim etkilemektedir, Öğrencilerin yaşları, akademik beceri düzeyleri, amaçları, ilgi alanları ve aile geçmişleri onların sınıf içi davranışları üzerinde etkili olmaktadır Bu sebeple, etkili öğretmenler, sınıf içindeki yönetim ve öğretim süreçlerini, farklı öğrenci gruplarının ihtiyaçlarına göre ayarlamaktadırlar, En fazla zorluk çıkartan gruplar; çok heterojen sınıflar ve telafi sınıflarıdır. Bu bölümde özel eğitime muhtaç öğrencilerin sınıf ortamında ne şekilde kaynaş-tırılabilceğinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yönetimde ve öğretimde değişiklik yapma ihtiyacına sebep olan öğrenci tipleri, genellikle, düzeylerinin oldukça altında çalışan öğrenciler, a-kademik ya da fiziksel engelli öğrenciler ve dil becerileri sınırlı olan öğrencilerdir. Genellikle, her sınıfta, bu tür öğrencilerden birkaç tane olur ve bu öğrenciler, hem onların hem de diğer öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanıl-dığından emin olmak için dikkatli planlama, dolayısıyla fazladan çaba gerektirirler (Emmer, Evertson, VVorsham, 2000:191-212).

A. Heterojen Sınıflarda Öğretim

Birçok ortaöğretim sınıfı başarı düzeyleri oldukça farklı olan öğrencilerden oluşur'. Elbette ki, her sınıf, bir yere kadar heterojendir: İki farklı öğrenci asla aynı olamaz. İdeal olan, her öğrencinin kendi ihtiyaçları, becerileri, ilgi alanları ve öğrenme tarzına göre Öğrenme ortanaları düzenlenmesidir. Uygulamada ise, birçok ortaöğretim okulundaki öğrenci/öğretmen oranı ve merkezi müfredat büyük grupların etkili öğrenim görmesi İçin ayarlanılmaya çalışılmıştır, ancak ülkemizde, öğrenci/öğretmen oranının

180

bir Öğretmenin etkili öğretim yapabilmesi için gerekenden çok daha fazla olduğu açıktır. Bu durum da öğretmenin özel eğitime muhtaç olan kaynaştırma öğrencilerine vereceği dikkat ve zamanı olumsuz yönde etkilemektedir. Diğer yandan fazla heterojen sınıflarda tüm sınıfa verilen bir çalışma, bazı öğrenciler için kolay ve önceden bildiklerinin tekrarı olurken başarı düzeyleri düşük öğrenciler için çok zor olarak algılanabilir. Sıkılan ya da morali bozulan öğrenciler verilen alıştırmalara ilgi göstermeme eğiliminde olabilirler ve bunun sonucu olarak uygunsuz ve rahatsız edici davranışlar meydana gelebilir Dolayısıyla, fazla heterojenliğin sınıfta gerçekleşen öğretim faaliyetlerinin yanı sıra öğrenci davranışlarının yönetimi üzerinde de etkisi vardır. Heterojen sınıflarda sorunları azaltmak için bir takım öğretim süreçleri aşağıda yer almaktadır:

1. Hazır Bulunuşluğun (Giriş Başarısı) Ölçülmesi

Heterojen bir sınıfta öğretimin plardartmasının İlk aşaması öğrencilerin hazır bulunuşluk (giriş başarı) düzeyleri ve sınıftaki başarılarını etkileyecek beceri alanları hakkında bilgi toplamaktır. Bu bilgiye mevcut sınav sonuçlarını incelenerek, ön sınavlar yapılarak ve okulun ilk haftalarında Öğrencilerin sınıf içi performanslarını dikkatlice ölçerek ulaşılabilir. Bir önceki okul yılına ait başarılarına veya yetenekleri hakkındaki değerlendirmelere, yönetim ve rehber danışmanlar vasıtasıyla ulaşmak mümkün olabilir Bu sonuçları incelemek sınıflardaki farklılıklar hakkında bir fikir verecek, becerileri farklı olan ve buna yönelik değişiklikler yapmayı gerektirecek durumda olan öğrencileri belirleyecektir, Sonuçlardaki farklılıklar sınıfın heterojenliği konusunda bir gösterge olsa da bir' öğrenciyi değerlendirirken tek bir sınav sonucuna çok fazla güvenilmemelidir Bunun yerine, her öğrencinin ne kadar özel öğretime ihtiyaç duyduğunu anlamak için, resmi sınav bilgilerinin birkaç farklı türdeki çalışmada (sınıf içi tartışmalara katılma, ödev ve sorumlulukları yerine getirme, arkadaşlarıyla ilişkiler, öğretmen değerlendirmeleri) öğrencinin gösterdiği performansı gözlemlenerek desteklenmesi gerekmektedir.

Öğrencilerin ihtiyaçları, ilgi alanları ve geçmişleri gibi diğer özellikleri de öğrenmeyi ve sınıf içi öğretimi etkileyebilir Amaçları belirlerken ve öğretimi planlarken mümkün olduğunca bunlar dikkate alınmalıdır Bu bilgi, örneğin, özel eğitime muhtaç öğrencilere alternatif ödevler verilirken ya da öğrenme aktiviteleri için birlikte çalışacak gruplar belirlenirken kullanılabilir.

2. Sınıfta Öğretimin Düzenlenmesi

Sınıfların ne kadar heterojen olduğu konusunda bilgi sahibi olduktan sonra öğretmen, buna uygun olarak, dersine getireceği değişiklikleri planlayabilir. Öncelikle, sınıf faaliyetlerini değiştirerek farklılık gösteren öğrenci ihtiyaçlarını karşılama yollarını düşünmelidir.

3. Katılım

Sınıfta yapılan tartışmalar, ezberler, ya da konuyu geliştirmek için yapılan aktivitelere tüm öğrenciler dahil edilmeye çalışılmalıdır. Her öğrencinin sık katılma şansı bulabileceği bir sistem kullanılabilir (örneğin, her Öğrencinin adım kartlara yazıp karıştırarak ve her soruda rastgele bir öğrencinin adını çekerek öğrencilere eşit söz hakkı verilmesi şeklinde kullanılabilir). Sadece yüksek (ya da düşük) başarı gösteren öğrencilere odaklanarak ders hızını onların belirlemesine izin verme eğiliminden kaçınılmalıdır,

4. Öğrenci Çalışmalarını Yönetmek

Fazla heterojen sınıflarda, dikkatlice planlanan ve uygulanan, öğrencilerin sorumluluk almasına yardımcı olan süreçler (student accountability procedures) büyük önem taşımaktadır. Tüm öğrencilerin günlük performansları hakkında bilgi sahibi olunmalıdır ve öğrencilere çok sık bireysel geribildirim verilmelidir. Öğretmenin sorumluluk yükleme sistemi (accountability system), ekstra kredi veya pekiştirme ödevleri sağlamalı ve özenle çalışıp ilerleme kaydeden düşük başarılı öğrencilerin de tatminkar bir not alma şansını sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.

5. Oturma Düzeni

Eğer sınıfta, yapılacak aktivitelerde özellikle sorun yaratabilecek öğrenciler varsa, bunlar, öğretmen tarafından kolaylıkla görülebilecek bir yere oturtulmalıdır. Tüm sınıfa ne yapacaklarını anlattıktan ve çalışmaya başladıklarından emin olmak için gözlemledikten sonra, belirlenen öğrenci(ler) ile özel olarak ilgilenilmeli, ya yapılacak görev tekrar anlatılmalı ya da ihtiyaca göre değiştirilmelidir. Eğer bu durumda olan öğrenci sayısı ikiden fazla ise, destekleyici bilgiler verirken, öğrencileri küçük bir grupta toplamak daha etkili olabilir.

6. Esnek Çalışmalar

Tüm sınıfça, ancak, farklı öğrenciler tarafından farklı düzeylerde yapılabilecek şekilde olan sınıf içi aktiviteler kullanılabilir. Öğrenciler arasında rekabet yaratmak yerine bireysel öğrenci ilerlemesini gösteren bir değerlendirme sistemi kullanılmalıdır. Projeler, raporlar ve farklı düzeylerdeki o-kuma parçaları kullanılabilen aktivitelere birkaç örnektir- Araştırma

ödevleri verilirken konulan seçme hakkı tanınmalı ya da her öğrencinin beceri düzeyine göre konunun zorluk derecesi ayarlanarak her öğrenciye uygun konu verilmelidir.

7. Ek Materyaller

Tüm sınıfa verilen ders, yüksek başarı gösteren öğrencilere pekiştirici materyaller, düşük başarı gösteren öğrencilere de destekleyici (tekrar ya da uygulama amaçlı) materyaller sağlanarak güçlendirilmelidir. Bu materyaller rutin çalışmaların temeli olarak ya da ekstra kredi kazanma seçeneği olarak kullanılabilir. Sınıf ya da ödev çalışmalarını farklı kılmak için tüm öğrencilerin tamamlanması gereken bir ana çalışma planlanmalıdır. Soma, farklı gruplar için seçenekli (örneğin yüksek not almak isteyenler için) ya da zorunlu kısım (kısımlar) sağlanmalıdır

Sınıfta yapılan çalışmayı erken bitiren öğrencilere verilen pekiştirici materyaller veya ekstra kredi materyalleri, yapılan çalışmayla alakalı olmalı ve diğer öğrencilerin dikkatini dağıtmamalıdır, Yavaş çalışan öğrencilerin mahrum kaldıklarını hissettirecek ya da yaptıkları işi bırakmalarına veya acele etmelerine sebep olacak kadar ilginç yeni aktivitelerden kaçınılmalıdır. Farklı okuma düzeylerinde ek okuma materyalleri verilebilir. Pekiştirici aktivitelerden soma öğrenciye ödül olarak not, geribildirim veya takdir belirten bir sistem belirlenmelidir.

8. Öğrenciler Arası Öğretim

Öğrenciler arası öğretim, özellikle öğretmenin müsait olmadığı durumlarda, bir ya da daha fazla öğrenciye birebir yardım alma imkanı sunar. Sınıfta, benzer düzeydeki öğrencilerin ikiyeşerli gruplar halinde çalışmalarını sağlayarak ya da belirli bir düzeye gelen veya bir konuyu anlayan bir öğrencinin anlamayan bir öğrenciyle çalışmasını sağlanarak uygulanabilir. Yardım alan öğrenci bireysel öğretimden, yardım eden öğrenci de öğretim planlayıp vermektan faydalanır.

Öğrenciler arası öğretim srk kullanılacaksa, öğrencilerle rollerinin gerektirdiği davranışları tartışmak yararlı olacaktır. Yardım etme potansiyeli

olan öğrencilere istenen davranışlara nasıl model olacakları (örneğin, bir' beceriyi göstermek veya bir kavramı açıklamak) gösterilmeli, diğer öğrencinin anlayıp anlamadığını ölçmek için nasıl soru sormaları gerektiği öğretilmeli ve onlara kişiler arası davranışlar konusunda danışmanlık yapılmalıdır.

9. Çalışma Grupları

Birçok aktivite için, küçük çalışma grupları ya da farklı beceri düzeylerine ve/veya geçmişe sahip öğrencilerden oluşan öğrenme takımları kullanmak, tüm Öğrencilere birbirlerine yardım etme ve birbirlerinden öğrenme fırsatı sunar. Böyle gruplar, genellikle, öğretmen tüm sınıfa ders verdikten soma bireysel çalışmaya bir alternatif olarak kullanılmaktadır. Slavin (1991) gibi araştırmacılar, farklı beceri düzeylerindeki öğrencilerden oluşan gruplarda çalışmanın, birçok alanda, hem yüksek hem de düşük başarı gösteren öğrenciler için yararlı olabildiğini göstermişlerdir. Çalışma gruplarının

yararlarından bazıları, öğrencilerin başarı ve özgüvenlerinin artması ve farklı insanlarla olumlu ilişkiler kurmalarıdır, Tüm araştırmacılar veya eğitimciler işbirlikli Öğrenme gruplarının iddia edildiği kadar etkili olduğu konusunda farklı düşünmektedirler. Ancak, işbirlikli öğrenmeyi destekleyen bulguların büyük bir kesimi, heterojendik probleminin çözülmesinde, çalışma gruplarının kullanımının yararlı olduğunu belirtmektedir.

10. Küçük Gruplara Öğretim

Bazı sınıflarda, sınıf öğretiminin değiştirilmesi veya desteklenmesi heterojenlik problemim çözmek için yeterli olmaz. Bu sınıflarda, öğretmenler, nispeten homojen alt gruplar oluşturarak küçük gruplara öğretim verme gereksinimi duyabilirler Bu, genelde okuma derslerinde veya Türkçe derslerinde görülür. Birçok derste, küçük gruplara öğretim, somaki üniteler için gerekli olan materyali içeren bir sınavdan kalan bir grup öğrenci için geçici bir önlem olarak kullanılabilir.

Küçük gruplara öğretim, aşırı heterojenlik sorununu çözmeye yardımcı olabilse de, genel olarak sınıfta ders verme tarzının değiştirilmesinden daha fazla sorun yaratmaktadır, Küçük gruplara öğretim sınıf yönetimini ve düzenini daha zor küar. Ayrıca daha kapsanlı planlama ve daha çok materyal gerektirir. Bu materyallerin beş ya da altı farklı grup için hazırlanması öğretmen için daha fazla çalışma ve düşünme zamanı gerektirir. Böyle bir ders sırasında öğrencilerin davranış ve çalışmalarım gözlemlemek daha zor olur çünkü öğretmen zamanının çoğunda gruplara ders vermektedir. Düşünülmesi gereken bir başka nokta ise, küçük gruplara öğretimde, konu geliştirilirken öğrencilerin öğretmenle etkileşiminin azalması ve kendi başlarına kaldıkları zamanın artmasıdır. Dolayısıyla, çalışmalar, öğrencilerin öğretmenden en az yardım alarak yapabileceği şekilde planlanmalıdır. Tüm bu problemlere rağmen küçük gruplara öğretim öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli olabilir ve öğretimin planlanmasında ve sınıf süreçlerinde dikkatli olunursa iyi yönetilebilir. Küçük gruplara öğretimde karar verilip öğrencilere açıklanması gereken süreçlerden bazıları aşağıda ver almaktadır (Emmer, Evertson, VVorsham, 2000:196):

11. Grubun Yeri

Küçük gruba çalışırken öğretmenin bulunduğu yerin diğer öğrencileri izlemesine olanak sağlaması gerekmektedir. Diğer düşünülmesi gereken faktörler, dikkat dağıtıcı etkenlerin en aza indirilmesi ve sınıftaki alan ve zamanın etkili kullanılmasını içerir.

Gruba göre oturma düzeni değiştirilebilir veya, sınıf yeterince büyükse, bir grup ders alan yaratılabilir Oturma düzenim gruba göre düzenlemenin avantajı, öğretmen bir gruptan diğerine geçerken öğrencilerin yer değiştirmek zorunda kalmamalarıdır, Dezavantajı ise, öğrencileri başarı düzeylerine göre ayırma ve öğrenciler arasındaki farklılıkları vurgulama etkisi yaratma ihtimalidir. Eğer sınıfta yeterince alan ve her küçük grupta uygulama yapabilecek sayıda öğrenci varsa, sınıfın bir köşesine küçük gruplara öğretim için bir masa konulması iyi bir alternatif olabilir.

12. Materyaller

Her grup için materyal ve malzemeler planlanıp elde edinilmeli, dosyalar' hazırlanmalı veya başka dosyalama imkanları düşünölmelidir.

13. Öğrenci Hareketi

Eğer öğrencilerin küçük gruplarla iletişim kurmaları için bir ders alanı varsa, öğrencülerin gruba giriş ve çıkış hareketleri için hangi süreç, kural ve işaretlerin kullanılacağına karar verilmesi gerekmektedir. Rahat ve etkili geçişler, bu süreçlerin öğrencilere açıklanmasına ve öğrencilerin bunlara uymalarına dikkat edilmesine bağlıdır.

Engelli çocuklar birçok etkinliği bireysel yapacakları için daha geniş ortama ihtiyaç vardır Engelli öğrencilerin bulunduğu sınıftaki öğrenci sayısı en fazla 18 olmalıdır. Engelli her öğrenci için sınıfta beş metrekafe yer ayrılması gerekir (Sarı 2004:118)

165

14. Grup Dışı Süreçler

Grup çalışmasını kullanmadan önce, grupta yer almayacak öğrencilerden beklenenler belirtilmelidir. Örneğin:

- Öğrenciler fısıldaşıp konuşabilecekler mi yoksa sessiz kalmaları mı gerekmektedir?
- Hangi koşullarda sıralarım terk edebilirler?
- Üzerinde çalıştıkları konuda yardıma ihtiyaçları olursa ve öğretmen müsait değilse ne yapmalıdırlar?
- Çalışmalarım bitirince ne yapmaları gerekmektedir?

15. Telafi Sınıflarında Öğretim

Birçok ortaöğretim okulunda, özellikle temel akademik konularda, öğrenciler, standart sınav sonuçlarına, öğretmenlerin tavsiyelerine, seviye belirleme sınavlarına ya da bu faktörlerin çeşitli kombinasyonlarına bakılarak veya rastgele sınıflara yerleştirilirler. Becerilere göre yapılan homojen gruplandırma sonucunda, bir ders için birkaç sınıf (yüksek, orta ve düşük sınıflar gibi) ya da temel konularda yetersiz olan öğrenciler için özel telafi sınıfları oluşturulur. Bu gruplandırmalar, okulların tüm öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap veren bir eğitim sağlamalarına yardımcı olduğu varsayımı ile yapılmaktadır, Gerçekte, homojen gruplandırma bu varsayılan hedefe ulaşıyor mu yoksa zararlı bir şekilde düşük başarı gösteren orta eğitim öğrencilerini ayırıyor mu konusu bir süredir tartışılan ve araştırılan bir konudur (Slavin, 1991). Ancak, birçok öğretmen ve eğitimci ortaöğretim sınıflarında öğrenciler arasındaki başarı farkı fazla olmadığı zaman öğretim ve Öğrenimin daha etkili olduğuna inanmaktadır. Bu sebeple de "becerilere" göre gruplandırma, farklılık yaratsa da sürdürölmekte olan bir uygulamadır.

Homojen gruplarda düşük başarı gösteren öğrencilere konsantre olmak yönetim sorunları doğurabilir. Telafi sınıflarında yetersiz sınıf yönetimi ve organizasyonu tüm

öğrencilerin öğrenme zorluğu çekeceği bir sınıf ortamı yaratabilir. Ancak, bu sınıfları etkili bir şekilde yönetmek ve dikkat dağıtan etkenleri en aza indirgeyerek öğrencilerin öğrenme aktivirelerine katılımını sağlamak mümkündür. Bu sınıflar etkili yönetildiği zaman öğrenciler konuda ilerleyebilirler ve dersi olumlu bir yaklaşımla tamamlayabilirler. Bu öğrencilerin çoğu, başarıma şansları varsa çalışmalarını sürdürecektir ve öğretmenle işbirliği yapacaklardır. Düşük başarı gösteren öğrencilerden oluşan bir sınıfta iyi sonuçlar elde etmek hem yönetimde hem de öğretimin organizasyonunda ekstra çaba gerektirir. Bu çabayı etkili bir şekilde kullanma yolları çeşitli faktörlere bağlıdır. Bu faktörler:

Öğrencilerin Özellikleri: Telafi sınırlarındaki öğrencilerin başarısı diğer öğrencilere göre düşüktür. Bu öğrenciler, başarılarının düşük olmasının yarattığı ya da basanlarının düşük olmasına yol açan problemleri de beraberlerinde getirirler. Örneğin, bu sınıflarda devamsızlık ve geç kalma daha sık görülür. Bu sınıflarda, ödev teslimi oram da diğer sınıflara kıyasla düşüktür. Düşük başarı gösteren öğrencilerin çoğu aldıkları notları anlamsız zorunluluklar olarak değerlendirip sınıf içi çalışmaları ve yaptıkları ödevler ile aldıkları notlar arasındaki bağlantıyı göremezler. Okul hayatlarında daha önce başarısız oldukları için cesaretleri kırılmıştır ve bunun sonucu olarak da kolaylıkla vazgeçme veya reddetme eğilimi gösterirler. Bu öğrencilerin bir kısmının okuma becerisi zayıf olduğu için tüm alanlarda zorluk çekerler. Diğerlerinin ezber becerileri zayıf olabilir. Çoğunun çalışma becerileri (örneğin, not alma, planlı olma, zamanı iyi kullanma) gelişmemiştir. Özellikle zorlayıcı veya morallerini bozucu bir çalışmaya dikkatlerini uzun süre vermeleri zordur.

Öğretmenin Yönetim Sistemini Kurması: Özellikle ortaöğretimin ilk yularında düşük başarı gösteren sınıflarda, öğrencilere sınıf süreçlerini, kuralları ve rutin çalışmaları anlatmak için ders yılı başında ekstra zaman ve ilgi gerekebilir. Bu sınıflarda diğer sınıflara kıyasla daha fazla devamsızlık, dikkatsizlik, hatırlama güçlüğü ve şuuruları zorlama sorunları görülebileceğinden dolayı öğretmenin beklentilerini açıklamak, göstermek, tekrarlamak ve hatırlatmak amaçlı okulun ilk birkaç gününden daha fazla zamana ihtiyacı olabilir. Sınıf süreçlerini ve rutinleri anlatıp pekiştirmek için yavaş ve metotlu bir yaklaşım uygulanmalıdır. Öğrencilerin ilk açıklamada her şeyi anladıkları varsayılmamalıdır. Sürekli olarak onlara sorular sorulmalı, uygulamalar yapılmalı ve geribildirim verilmelidir. Okulun ilk haftasının sonunda sınıf süreçleri, günlük işler ve sınıf kuralları ile ilgili "eğlenceli" bir yazılı sınav uygulamak etkili olabilir.

Davranışların Gözlemlenmesi: Gözlem, yönetimin en gerekli parçalarından biridir. Öğretmenin sınıfında olanlardan haberdar olması gerekmektedir. Gözünü Öğrencilerden ayırmaman ve sınıfı sık sık gözleriyle taramalıdır.. Uygun olmayan bir davranışa rastladığı zaman ivedilikle bu durumla ilgilenmeli, mümkünse dikkat çekmeyecek bir şekilde bu davranışı durdurmalıdır. Bunu yapmanın en iyi yolları göz teması, öğrenciye yaklaşmak ya da öğrencinin tekrar akademik çalışmaya dönmesini sağlayacak sözlü uyarılar yapmaktır. Uygunsuz davranışların üzerine ivedilikle gitmek bu davranışta bulunan öğrenci sayısını en aza indirmekte ve böylece sınıf arkadaşları öğretmene direnme ya da gösteri yapma

niyetinde olan öğrenciler üzerinde baskı oluşturmaktadır. Böylece öğretmen sorunları çözerken adil ve tutarlı olduğunu sergilemiş olabilir.

167

Öğrenci Çalışmalarının Yönetimi: Başarı düzeyi düşük olan sınıflarda etkili bir sorumluluk sistemi oluşturmanın en önemli yollarından (accountability system) biri, yapılan günlük ve haftalık değerlendirmenin öneminin vurgulanmasıdır. Böyle bir sistem öğrencilere sık geribildirim sağlamanın yarımında; geri kalmalarını engelleyerek başarılı olma şanslarını arttırır; öğretmenin öğrencilerdeki ilerlemeyi yakından gözlemlemesine olanak sağlar ve öğrencilerin iyi çalışma alışkanlıkları geliştirmelerine yardımcı olur. Her gün gösterdikleri gayret ve performans için not alan öğrencilerin okul çalışmalarına duydukları sorumluluk artar, Öğrencilere günlük olarak aldıkları notları kaydedip haftalık notlarını nasıl hesaplayıp ortalama alacakları öğretilirse kendi gelişimlerini izleme olanağı bulurlar. Bu, ayrıca hafta boyunca yapmadıkları ödevlerin kendilerine neler kaybettirdiğini görmelerine fırsat sağlar

Derse katılım da değerlendirmenin bir parçası olabilir. Katılım, sorulduğu zaman cevap vermeyi, soruları cevaplandırmak için gönüllü olmayı, sınıfa gereken materyalleri getirmeyi, zamanında gelmeyi, konuşmadan önce el kaldırmayı ve diğer öğrencilerle gereksiz yere konuşmama ve yerinden kalkmamayı içerir Katılımı ödüllendirmek, derslere ilgiyi, devamı ve öğrenimi teşvik eder. Her öğrenciye katılım için, günlük not kaydına ilave edilmek üzere, haftalık veya günlük notlar verilebilir.

Öğrencileri sorumlu (accountable) kılmmanın bir başka yolu da; herkesin sınıftaki tartışmalara katılımının beklediğini açıkça belirtmektir. Öğretmen, her öğrenciye birer ya da ikişer kez söz hakkı verdiğinden emin olmak için bir sistem kullanarak bunu sağlayabilir, Ayrıca, öğrencilerin isimlerinin yazılı olduğu ve söz hakkı alan öğrencilerin isimlerinin yanına işaret konulan haftalık bir cevap kağıdı da kullanılabilir. Bu notlar haftanın sonunda ya da haftalık ortalamalar hesaplanırken öğrencilere iletilebilir. Ancak sınıftaki öğrenci sayısının yüksek olması, her öğrenciye bir derste söz hakkı verme fırsatını engelleyen bir unsur olarak görülmektedir

Öğretimin Planlanması ve Sunulması: Öğrencilerin daha fazla Öğrenmelerini ve sınıf içi davranışlarının daha iyi olmasını sağlamak için (1) kısa aktiviteler ve öğrencilerin anlamalarının ölçüldüğü sınavlar ders organizasyonuna sık dahil edilmeli, (2) yönlendirici talimatlara ve öğretime ekstra önem verilmeli, (3) derslerde öğrenme becerilerine yer verilmelidir. Sınıf faaliyetlerini planlarken öğrencilerin oturdukları yerde 25-30 dakika boyunca aynı çalışma ile meşgul olmalarını gerektiren faaliyet planlarından kaçınılmalı, iki ya da daha fazla faaliyet dönüşümlü olarak kullanılmalıdır. Düşük başarı gösteren sınıflarda birden fazla faaliyet kullanmanın avantajlarından biri, öğrencilerin katılımını kısa süreler için sağlamanın daha kolay

olmasıdır. Diğer bir avantajı ise, dikkatli gözlem sayesinde öğretmenin, öğrencilerin çalışmayı ne kadar yapabildiklerini anlamasına fırsat sağlamasıdır. Öğretmen, buna göre dersin hızını ayarlayabilir ve daha somut konuyu geliştirmek için yapacağı bir faaliyetle ilgili doğru geribildirim verebilir ve tekrar yapabilir.

Birden fazla öğretim faaliyeti kullanırken dikkat edilmesi gereken iki şey vardır: hız ve geçişler. Her faaliyete zaman kalması için öğretmenin sürekli olarak zamanı kontrol etmesi gerekir. Etkili geçişler de çok önemlidir. Basit işlemlerin sık kullanımı bu sorunu hafifletebilir

İletişimin açık ve net olması her sınıfta önem taşır, ancak, telafi sınıflarında bunun önemi çok daha fazladır: dikkatsizce yapılan, fazla karmaşık öğretim öğrencilerde karmaşa, moral bozukluğu ve hatalı davranışlara yol açar. Her seferinde öğretilen bilgi miktarına, uygun kelimelerin kullanılmasına ve yeni kavranıların öğretiminde somut ya da belirgin örneklerin kullanılmasına özellikle dikkat edilmelidir. Öğrencilerin anlayıp anlamadıkları sık sık kontrol edilmelidir. Herkesin dikkati öğretimde iken, talimatlar adım adım ve her öğrencinin diğer adıma geçmeden bir öncekini bitirmesini bekleyerek verilmelidir. Son olarak, öğretirken, öğrencilerin çalışma ve diğer becerilerini geliştirmelerini sağlayacak her fırsat değerlendirilmelidir.

B. Özel İhtiyaçlı Olan Öğrenciler

Bazı öğrencilerin fiziksel ya da zihinsel engelli olmalarından, bazılarının da sınıf içi performanslarını etkileyecek bazı özelliklerinden kaynaklanan özel ihtiyaçları vardır. Özel eğitim öğrencileri olarak belirlenmiş Özel ihtiyaçlı olan öğrenciler, pek kısıtlı olmayan ortamlarda öğrenim görürler. Dolayısıyla, geleneksel sınıf ortamında, uzman öğretmenlerden dışarıdan destek alarak öğrenim alan özel gereksinimleri olan öğrencilerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Öğrenciyle dolu sınıflarda ders yapmakta olan öğretmenler için bu öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak çok güçtür, Kalabalık sınıflar ve müfredatı göre ilerleme mecburiyeti, özel ihtiyaçlara sahip öğrencilere uygulanacak bireysel plan ve öğretim miktarını sınırlamaktadır. Ortaöğretimde öğretmenin plan ve dersi tüm sınıfa yönelik olur. Bir araştırma, sınıf yönetimi kaygıları ile birlikte bu faktörlerin, öğrencilerin bireysel bilgi birikimini artırmak için öğretmenin gösterdiği ilgiyi azaltmakta olduğunu göstermektedir (Vaughn & Schumm, 1994; Schumm, Vaughn, Haager, McDowell, Rothlein & Saumell, 1995). Dolayısıyla, öğrencilerin özel gereksinimlerini dikkate alarak anlama ve ilerleme düzeylerini diğer öğrencilerle aynı seviyede tutmak bilinçli bir çaba gerektirir.

168

Araştırma, öğretmenlere bu öğrencilerin diğer öğrencileri kabullenmelerinde ve akademik başarıları ile özsaygılarını arttırmalarında yardımcı olabilmeleri için belirli yöntemler sunmuştur. Çeşitli özel gereksinimleri olan öğrenciler için öğretimi planlamanın bazı yolları aşağıda yer almaktadır:

1. Konuda Uzmanlaşma Sınıfları

Konuda uzmanlaşma sınıfları, öğrencilerin zorunlu bir ders sınıfından ödevler, yeni materyaller, projeler için ekstra yardım almak ya da sınavlar için çalışmak amacıyla gelebildiği sınıflardır. Bazı okullarda bu sınıflarda öğrencilere yardımcı olmak için hem bir genel eğitimci öğretmen hem de bir uzman eğitimci öğretmen bulunmakta, dolayısıyla ekstra yardıma ihtiyacı olan öğrencilere hem özel hem de düzenli eğitim sunulmaktadır. Bazı okullarda ise bu sadece özel bir eğitim seçeneğidir. Bu sınıfların bir avantajı, özel eğitim öğrencilerinin düzenli sınıflara entegre edilmesine olanak tanınması ve ekstra yardıma ihtiyaç duydukları zaman onlara destek sağlamasıdır. Genellikle başka bir grup öğrencisi daha olan öğretmenin ayrıca destekleyici bir ders vermesine gerek kalmaz. Bir diğer avantajı ise öğrencilerin ihtiyaç duyulduğunda bu sınıflara gönderilebildikleri gibi kendilerinin de ekstra yardıma ihtiyaç duydukları zaman o sınıfa gitmeyi talep edebilmeleridir.

Öğretmenler, heterojen sınıflarda ders yaparlarken, bazen "uzmanlık Öğrenimi" yaklaşımını benimseyebilirler. Uzmanlık öğrenimi yaklaşımında, öğrenciler, tıpkı "geleneksel" sınıf öğreniminde olduğu gibi, ders görürler, ödev yaparlar ve sınavlara girerler ancak, önceden belirlenen beceri düzeyine ulaşamazlarsa, performanslarında uzmanlık düzeyine ulaşana kadar ödevleri ve sınavları tekrarlama şansına sahiptirler. Birçok uzmanlık sisteminde notlar geleneksel sınıflardan farklı olarak belirlenir. Öğrenciler belirli bir hedefte uzmanlaştıkları zaman o öge için tam not alırlar. Uzmanlık göstermeyen öğrenciler bu hedeften geçemedikleri gibi not da alamazlar. Bazen öğretmenler bu puanlama sistemini değiştirirler ve iki uzmanlık seviyesi belirlerler' (örneğin, 100 veya 80 puan), Diğer' bir alternatif olarak tekrar girilen bir sınav veya tekrar yapılan bir ödev, başarıyı "geçer düzey"de olduğunu ama uzmanlık düzeyinde olmadığını gösterirse kısmi not verilebilir.

Uzmanlık öğretiminin amacı öğrencilere performansları ile ilgili daha fazla geribildirim vererek başarıyı yükseltmek ve doğru öğrenim almalarını sağlamak için daha önce uzmanlaşmadıkları konulara geri dönmelerine olanak sağlamaktır. Öğrencilere uzmanlığa erişene dek Ödevleri ve sınavları tekrarlama hakkı verilir (ancak bu haklar zaman ve kaynak olanaklarıyla sınırlanmaktadır) Heterojen bir sınıfta, bu yaklaşım, daha fazla öğrenme

190

169

zamanına ya da yardımına ihtiyaç duyan öğrencilerin, yıl ya da dönem başlarında ders hedeflerini gerçekleştirmelerinde geri kalmalarını önleyerek kabul edilebilir bir başarı düzeyine ulaşmalarına yardımcı olabilir.

Uzmanlık öğrenimi programının kullanılması iyi bir sınıf yönetimi planlaması gerektirir. Dikkat edilmesi gereken noktalardan bazıları şunlardır: (1) ilk yaptıkları çalışma

yetersiz oları öğrencilere yardım etmek için yapıcı geribildirim ve destekleyici yön verilmesi; (2) tekrar girilen sınavları yazma ve değerlendirme, tekrar yapılan ödevleri değerlendirmek için zaman ayrılması; (3) tekrar girilen sınavların zaman çizelgesinin yapılması; (4) uzmanlığa erken ulaşan Öğrencileri zorlamak için pekiştirme aktiviteleri ve ödevler verilmesi; (5) not tutulmasının yönetilmesi; (6) öğrencilerle, verileriyle, diğer öğretmenlerle ve yöneticilerle iletişim içinde olunması.

Yukarıdaki dikkate alınması gereken maddelerin üstesinden gelmenin bir yolu; birkaç kısa Ödevi birleştirip uzun ödevlere dönüştürerek kağıt alışverişlerinin ve not tutulmasının azaltılmasıdır. Bir sınavda ya da ödevde birden fazla öğrenci benzer sorunlar yaşıyorsa, büyük gruba dersi tekrarlamak iyi bir geribildirim ve öğretim yolu olabilir. Uzmanlığa erken ulaşan öğrenciler pekiştirme aktivitesi olarak diğer öğrencilere ders verip geribildirim ve tekrara yardımcı olabilirler. Tekrarlanan sınavlar haftanın belirli günlerinde yapılabilir ve sınava girmeyen öğrenciler bu sırada başka çalışmalar yapabilirler. Öğretmenler genellikle tekrar yapılan ödevler için teslim tarihleri ve ödevleri bırakıp geri alacakları yeri belirlerler, böylece değerlendirmeyi organize etmek mümkün olur. Hem öğrencilerin hem de velilerinin sistemi anlamalarına yardımcı olmak için, mümkünse uzmanlık öğreniminin sebebini ve mantığını da içeren, değerlendirme sistemini anlatan bir yazılı belgenin verilmesi şarttır (Kahn, 1995).

Konuda uzmanlaşma sınıflarının öğretmen(ler)i ile adı geçen sınıfa gönderilebilecek öğrencilerin, ne zaman gönderilebilecekleri ve yanlarında ne tür bilgi ve materyaller götürmeleri gerektiği konularını koordine etmek çok büyük önem taşır. Örneğin, konuda uzmanlaşma sınıfına gidecek olan öğrencinin ihtiyaç duyduğu yardımın kısa bir tanımı, yanına alacağı kitabın sayfa numaraları ve her zaman öğrenim gördüğü sınıftan ayrıldığı saat yazılabilir. Konuda uzmanlaşma sınıflarında ayrıca öğrencinin ödevleri ve çalışmaları gibi konularda bilgi almak için bazı gereklilikleri olabilir

2. Dahil Etme Programları

Dahil etme programları, özel eğitim Öğrencilerinin mümkün olduğunca fazla genel eğitim dersine katılmalarını öngörmektedir'. Genellikle, bir özel eğitim öğretmeni, öğrencilerin Bireysel Eğitim Planlarında belirlenmiş olan ödev ve yazılı materyalleri değiştirmeye yardımcı olmalıdır Sınıf içi destek sağlamak amacı ile belirlenen öğrencilerin genel eğitim öğretmenleri ile birlikte çalışması gerekmektedir. Ülkemizde okullar özel eğitim öğretmeni istihdam etmemekle birlikte, olması gereken ideal durum burada anlatılacaktır. Özel eğitim öğretmenleri ile genel eğitim öğretmenlerinin düzenli aralıklarla planlama toplantıları yapmaları dahil etme programlarının başarılı olabilmesi için çok önemlidir, çünkü özel eğitim öğretmeni ancak genel eğitim Öğretmenleri tarafından planlanmış olan aktiviteleri bilirse en iyi desteği sunabilir. Özel eğitim öğretmeni zaman zaman, örneğin öğrenciler ödev ya da projeler üzerinde çalışırken, düzenli olarak sınıfa girmek isteyebilir. Diğer zamanlarda, özel eğitim öğretmeni, belirli öğrencilerin ihtiyaç duydukları değiştirilmiş ödevlerin birer kopyasını genel eğitim öğretmenine verip başka bir

sınıfa katılmak üzere ayrılabilir. Belirli öğrencilerin gereksinimlerini karşılayabilmek üzere derste yapılacak değişikliklerin boyutunun yanı sıra özel eğitim öğretmenin sınıfı katılım zamanı ve şekli de planlama toplantılarında belirlenmelidir

3. Duygusal veya Davranışsal Sorunları Olan Öğrenciler

Duygusal bir rahatsızlığı olduğu teşhis edilmiş olan öğrenciler diğer öğrencilerden farklı duygulara sahip olmayabilirler ancak duygusallık dereceleri ve bu duygulara tepki verirken hareketlerini denetim altında tutma becerileri diğerlerinden farklılık gösterir. Öğrencilerin sorunlarının sebeplerini anlamak ve onlarla çalışmak için önerilerde bulunabilmek için psikolojik bir rapor (gizli değerlendirilmesi koşuluyla) çok yararlı olacaktır. Gelişmiş ülkelerde rehber danışman, özel eğitim öğretmeni, öğrencinin velisi, terapistler ya da öğrenciyi iyi tanıyan herhangi başka birinden yararlı bilgiler edinilebilmektedir. Ancak ülkemizde okuldaki bir rehber danışmanın sorumlu olduğu öğrenci sayısı baş edilebilecek düzeyin çok üzerindedir ve birçok okulda rehber danışman bulunmamaktadır. Daha fazla sayıda okul rehber öğretmeni yetiştirme ihtiyacı büyük boyutlardadır. Aynı zamanda okullarda ne yazık ki özel eğitim öğretmeni ve terapist kadrosu bulunmamaktadır.

Eğer davranış ciddi bir problem yaratıyorsa önemsiz ve uygunsuz davranışlar görmezden gelinmeli, istenen davranışlar desteklenmeli ve bilinen stres faktörleri azaltılmalıdır. Bu, öğrenci özellikle gün boyunca olumsuz durumlarla karşılaşmışsa, öğrenciden beklenenler azaltılabilir Pozitif, destekleyici, düzenli ve tahmin edilebilir bir ortam bu öğrenciler için yararlıdır Kendilerini güvende hissetmek ve kabul edildiklerini bilmek onlar için Önemlidir.

171

Bazen sinirsel patlamalar yaşayan ya da kolaylıkla moralleri bozulup sinirlenebilen öğrencilerin kendilerini kontrol etmeye yönelik tüm girişimleri desteklenmelidir. Öğretmen, bir patlamaya dönüşebilecek davranışsal ipuçlarını önceden fark etmeyi öğrenirse, bu öğrencilerin kontrollerini kaybetmelerini önleyebilir. Örneğin; öğrencilerin yüz ifadeleri ve mimiklerin-deki değişim, kırıdanma, dikkat dağınıklığı, hırçınlaşma, arkadaşlarına aşırı tepki gösterme, ses tonunda değişmeye dikkat etmek iyi bir yol olarak değerlendirilebilir. Bu Öğrenciler hakkında dengeli bir bakış açısına sahip olunmalıdır; onlar için günü bir patlama yaşamadan tamamlamak, mektup yazmayı öğrenmek ya da ödevleri mükemmel yapmaktan daha Önemli olabilir. Özellikle çok fazla kontrole ihtiyaç duydukları için uyumsuz olan ve karşı gelen öğrencilere belirli bir yapı içinde seçenekler sunmak (örneğin, "Tek sayılı problemleri mi yapmayı tercih edersin, çift sayılı olanları mı?") yararlı olabilir.

Eğer duygusal sorunları olan öğrenciler sınıfta sinirlenip saldırgan olurlarsa ve onlar için geliştirilmiş olan bir plan mevcut değilse öğretmen, müdür ve özel eğitim öğretmenleri ile birlikte çalışarak bir plan geliştirip uygulamalıdır. Bu öğrencilerin sakinleştirilmesi için bir öğrenci eşliğinde bir süre sınıftan uzaklaşmaları gerekebilir.

Bu öğrenciler neden kontrollerini kaybettiklerini açıklamaları istendiğinde başka birini ya da bir şeyi suçlama eğilimi gösterebilirler de bunun sebebini genelde bilmezler. Genellikle olayların duygularını nasıl etkilediğini anlamazlar' ve içlerindeki bu tarz patlamalara yol açan değişiklikleri fark etmeyi henüz öğrenmemişlerdir. Tansiyonun arttığını gösteren işaretleri fark etmelerini ve bir patlama yaşamadan sakinleşmelerini öğretmek bu öğrencilerin kontrol duygularını ve özsaygılarını artırır. Bir olaydan sonra öğrenci pişman ya da utanmış olabilir; hem öğretmen hem de öğrenci sakinleştirildikten sonra öğretmenin öğrencisiyle ilişkisini tekrar kurması önemlidir. Daha somut oluşabilecek olayları önleme gayretinde her olaydan bir ders çıkarmak yerine öğretmenin her olayı arkada bırakıp öğrenciye geçmiş başarısızlıklarını hatırlatmaması gerekir.

Öğrenciler kontrollerini yitirip sözlü ya da fiziksel olarak saygısızlık yaptıkları "zaman bu davranış öğretmene yönelik gibi görünse de öğretmen, mantığını kullanarak gerçek hedefin ve isyankarlıkların sebebini kendisi olmadığını anlayacaktır. Ancak öğretmen, duygulan ile mantığı her zaman ör. ilişmeyeceğinden, bu tarz öğrencilerle ilgilenirken destek almak isteyeceği bir dinleyiciye ihtiyaç duyabilir'. Bu kişi bir meslektaş, rehber danışman olabilir.

193

Çok sık kontrollerini kaybeden öğrenciler dahil etme programları için iyi birer aday değildir. Okulda oluşturulacak özel eğitim disiplin komitesi bu tür çocukların bulundukları sınıfta devam edip etmeyeceğini karara bağlayabilir,

4. Dikkati Azaltan Hiperaktivite Bozukluğu Olan Öğrenciler

Bu öğrencilerin davranışsal özellikleri dikkatlerinin dağılması, dikkatlerini kısa süreler için toplayabilmeleri, düşünmeden davranışları, organize etme becerilerinin olmaması ve yüksek bir hareketlilik düzeyine sahip olmaları şeklinde sıralanabilir. Bu belirtilerin derecesi ve hangilerinin bir arada görüldüğü değişkenlik gösterir. Bozukluğun özellikleri hafif görülüyorsa ve öğrencilerin akademik becerileri orta ya da ortanın üzerindeyse bu öğrenciler, genellikle bahsedilen özellikleri telafi edip nispeten iyi performans göstermeyi başarırlar. Ancak, akademik becerileri düşükse ya da bozukluğun belirtileri sık görülüyorsa öğrenciler birçok sınıfta adaptasyon sorunu yaşarlar.

Yukarıda bahsi geçen davranışların kasıtlı olmadığı ve çok yüksek motivasyona sahip öğrencilerin bile bu sorunları nasıl telafi edip kontrol altına alacaklarını bilemedikleri unutulmamalıdır. Bu öğrenciler, daha önce yaşamış oldukları birçok başarısızlıktan dolayı, ortaokul ya da liseye devam etmeye hevesleri kırılmış ve olumsuz düşüncelere kapılmış olabilirler. Bu öğrencilerin başarısını arttırmaya yönelik çalışma tarzları aşağıda yer almaktadır: (Emmer, Evertson, VVorsham, 2000: 208-211)

1, Önceden tahmin edilebilen, düzenli, rahat, olumlu ve yoğun olmayan bir yaklaşım gereklidir. Öğrencinin davranışını değiştirmek için öğretmen arkadaşça ve tutarlı bir şekilde basit işlemler ve açık kurallar, uygularsa bu öğrencilere yardımcı olur.

2. Özel eğitime muhtaç öğrencileri iyi tanıyan biri ile sene başında konuşup onların öğrenmesinde yararlı olan yaklaşımların neler olduğunu öğrenmek yararlı olur. Bunun için, öğrencilerin ebeveynlerine, önceki **öğretmenlerine** ya da özel eğitim öğretmenlerine danışılabilir.

3, Sözlü talimat verirken öğrencilerin dikkatinin öğretmende olduğundan emin olunmalıdır,

4. Talimatlar açık ve kısa olmalıdır ("sayfa 23'teki üç araştırmayı ya-pın" gibi).

194

5. Talimatlar birkaç basamaktan oluşuyorsa hem sözlü hem yazılı o-larak verilmeli ve her biri tamamlanıldığında kontrol edilmelidir

6. Öğrenciler yeni bir çalışmaya başladığında gözlemlenmeli ve talimatlar bireysel olarak tekrar edilmelidir.

7. Öğrencilere, doğru yapmanın hızlı yapmaktan daha önemli olduğu hatırlatılmalı ve öğrenciler çalışmalarını teslim etmeden önce kontrol etmeleri için teşvik edilmelidirler. Gayretler desteklenmeli ve uygun olan durumlarda faaliyetin amaçları ile birebir ilgili olmayan hatalar ya da dağınık çalışmalar için öğrenciyi cezalandırmaktan kaçınılmalıdır,

8. Kelime ya da sahi atlamamaları için öğrencilerin okurken parmaklarıyla takip etmelerine ya da bir kart kullanmalarına izin verilmelidir..

Çok fazla düşünmeden hareket eden ve dikkatleri dağılan Öğrenciler öğretmenin dikkatini olumsuz bir şekilde çekebilirler. Eğer öğretmen sürekli bu öğrencileri düzelttiğini ve onlarla tartışmalara ve güç mücadelelerine girdiğini fark ederse bunu değiştirmek için dikkatini Öğrencilerin olumlu özellik ve davranışlarına yöneltmeye ve onları övüp destekleyecek şeyler bulmaya çalışmalıdır

5. İşitme Engelli ya da İşitme Zorluğu Yaşayan Öğrenciler

Ciddi işitme kaybı olan öğrenciler, önemli değişiklikler yapıldığı takdirde normal sınıflara devam edebilirler. Sınıfında böyle bir öğrenci bulunan öğretmen, işitme engelleri konusunda uzman olan bir öğretmene danışıp bu Öğrencinin gereksinimlerini ve ona yardımcı olabilecek teknikleri öğrenmelidir. Eğer¹ gerekli teknik donanım mevcut ise (FM işitme sistemleri, videolar için altyazı çözücüleri gibi), uzman öğretmen bunların nasıl kullanılacağını gösterebilir. Bu öğrencileri sınıfın ortasına, öne yakın olacak şekilde oturtmak en iyisidir Konuşurken öğrenciye bakılmalı, yazarken öğretmenin yüzünü görebilmesi için tahta yerine tepegöz kullanılmalıdır. Öğretmenin dudaklarını okuyabilmeleri için sınıf iyi aydınlatılmalıdır. Işık yansımalarının öğretmenin yüzünün görülmesini engellememesi için konuşurken pencere önünde durulmamlıdır,

Genellikle, bu öğrenciler kelimelerin bir kısmını yakalayabildikleri için önemli bilgileri kaçırlar Öğrenmenin sadece bir kelimeyi duyup ona tepki vermekten daha karmaşık olmasından ve bu öğrenciler öğretmenin tekrarlamasını rica etmek için isteksiz

olmalarından dolayı öğretmen, önemli bilgileri ya da talimatları tekrarlama ve başka şekillerde ifade etme alış

195

kanlığım edinmelidir. Mümkün olan durumlarda yazılı destek vermek de gereklidir.

Konu ile ilgili yeni kelimelerin miktarı bu öğrencilere çok fazla gelebilir Normal bir sınıfta başarılı olmalarını sağlamak için uzman öğretmenin onlara kelimeleri önceden öğretmesi gerekmektedir

Sınıfta yer alan tartışmalar esnasında uygun olan durumlarda diğer öğrencilerin soru ve cevapları işitme sorunu olan öğrencilerin dudak okuyup anlamaları için öğretmen tarafından tekrarlanmalıdır. Kontrollü uygulama çalışmaları esnasında anladıklarından emin olmak için onlara sorular sorulmalıdır. İşitme engelli öğrencileri yazılı çalışmaya başladıkları zaman yakından gözlemlemek gerekmektedir. Not tutmaları gerekiyorsa, onlara yazılı bir kopya verilmeli ya da el yazısı okunaklı olan iyi bir öğrencinin karbon kağıdı kullanarak işitme engelli öğrenci için de not alması sağlanmalıdır. İşitme sorunu olan öğrenciler aynı anda hem dudak okuyup hem not alamazlar. Film ve videolar esnasında anlatım ve aktörlerin duruş yeri dudak okumayı imkansız hale getirebilir. Öğretmenin kullanmayı planladığı videolar için özel eğitim uzmanı olan diğer bir öğretmen altyazılı versiyonlarının bulunmasına yardımcı olabilir. Bu ideal durumdur. Özel eğitim öğretmenin görevini ülkemizde yine sınıf öğretmeni yapmak durumundadır.

Gelişmiş ülkelerde işitme sorunları olan öğrencilere düzenli sınıflarda eşlik eden tercümanlara giderek daha sık rastlanmaktadır Tercümanlar, sözle ya da işaret dilini kullanarak öğretmen ve öğrenci arasında "iletişim köprüsü" görevini görürler. Öğretmenlerden öğrenciye, öğrenciden öğretmene bilgi aktarırlar. Tercüman, sınıfta öğretmenin yardımcısı olarak değil, işitme sorunu olan öğrenciye destek verecek şekilde görev yapmalıdır

İşitme sorunu olan ilköğretim ve lise öğrencileri yalnızca derslerini takip edebilmek için değil, işitme kaybı olan gençler olmanın sosyal ve duygusal etkileri için de uzman Öğretmenle görüşme ihtiyacı duyabilirler.

6. Görme Engelli ya da Görme Bozukluğu Olan Öğrenciler

Görme engelli ya da görme bozukluğu olan öğrenciler, öğretmenin yardımı ile normal sınıflarda iyi gelişme gösterebilirler. Bu öğrencilerle çalışırken dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır:

1. Tahtada ya da tepegözde yazılı olan her şey okunmalıdır
- 2 Öğrencilerin kayıt cihazı kullanmalarına ya da ebeveynlerinin onlara evde okumaları için arkadaşlarının onlar için de not tutmalarına izin ver ilmelidir,
3. Mümkün olan durumlarda, sözlü anlatımların yanı sıra dokunsal ve ellerin kullanıldığı aktiviteler yer almalıdır.

4. Öğrenciler, yardım istemek için cesaretlendirilmelidirler Öğretmen nasıl yardımcı olabileceğinden emin değilse onlara sormaktan ve görme sorunlarını onlarla konuşmaktan kaçınmamalıdır.

5. Gözlerine yakın olan materyali algılamak için konsantrasyon ve çabaya gereksinim duyan kısmi görme bozukluğu olan öğrenciler daha çabuk yorulabileceğinden aktivitelerin odak noktası sık olarak değiştirilmelidir

6. Bu öğrenciler sırtları pencereye yönelik olarak oturtulmalıdır. Sınıftaki parlayan materyaller kısmi görüş yeteneklerini olumsuz yönde etkileyecektir,

7. Gerekirse tahtaya yaklaşmalarına izin verilmelidir.

8. Görme sorunu yaşayan öğrencilerin uzamsal ilişkiler ve yön bulma ile ilgili bilgileri sınırlı olabilir, Sosyal işaretleri bilemeyebilir-çeklerinden diğer öğrencilerle ilişkilerinde yardıma ihtiyaç duyabilirler.

7. Dil Yeterlilik Düzeyleri Sınırlı Olan Öğrenciler

Okullardaki öğrencilerin bazı yerlerde, çoğunun anadili resmi dil olmayabilir. Bazı öğrencilerin ise konuşma, anlama, okuma becerileri yoktur; okuldaki aktivitelerde başarılı olabilmeleri için ekstra yardıma gereksinimleri vardır.

Resim, müzik gibi ve varsa seçmeli dersleri de içeren bazı derslerde dil öğreniminin desteklenmesi mümkün olmayabilir. Zorunlu akademik derslerde de, özellikle dil öğrenimleri ilerlemiş ama akıcı olmayan öğrenciler için, bu çok sınırlı bir uygulamadır. Sınıfta dil yeterlilik düzeyi sınırlı olan öğrencilerle (yurtdışından ailesiyle dönüş yapmış olarlar, yerel dillerinde çokça farklı kelimeler bulunanlar vb) iletişim kurma önerileri:

1. Öğrencilerden beklentilerin adil ve gerçekçi olması için Türkçe öğretmeninden öğrencilerin Türkçe anlama ve yazma düzeyleri öğrenilmelidir.

175

2. Öğrencilerin nasıl çağrılmak istedikleri öğrenilip isimlerinin doğru söylenmesine dikkat edilmelidir.

3. Dil becerileri çok sınırlı olan öğrencilerin anadillerinde birkaç önemli kelime öğrenmek yararlı olabilir ("dinle", "iyi" gibi).

4. Başka birinin çevirisine güvenmek yerine iletişim kurarken yaratıcılık kullanmalıdır; duraklamalar, mimikler yararlı olabilir

5. Önemli noktalar görsel gereçlerle pekiştirilmeli ve açık, net kelimelerle tekrarlanmalıdır

6. Öğrencilerin konuşacak kadar kendilerine güvenmeden önce mimikler ve baş hareketleri ile yamıt verecekleri uzun bir algılama sürecinin bu öğrenciler için normal olduğu unutulmamalıdır.

7. Günlük kullanımlar için Türkçe düzeyleri yeterli görünen öğrencilerin dahi dilin ince farklarını kolaylıkla algılamaları zor olduğundan talimatları, karışık ödevleri veya zor konuları yanlış anlama olasılıkları olduğu unutulmamalıdır. Bu öğrenciler zaman zaman okul soması yardımı gereksinim duyabilirler.

T

On İkinci Bölüm

ELEKTRONİK ÖĞRENMENİN YÖNETİMİ

A. Elektronik Öğrenme (E-Öğrenme)

Elektronik ortamda öğrenme veya e-öğrenme olgusu bilişim teknolojileri, ekonomi, sosyoloji ve benzeri bilim dalları yaklaşımlarıyla sürekli olarak araştırılmakta, küreselleşen dünyada eğitim sistemine sunduğu imkanlar ve dezavantajlar değişik açılardan irdelenmektedir. Bu bölümde değişen çağın koşullarına göre elektronik öğrenmenin neler getirdiğinin, nasıl gerçekleştiğinin ve öğretmenlerin değişen rolünün açıklığa kavuşturulması hedeflenmektedir. Uzaktan eğitim; öğretme ve öğrenme faaliyetlerinin farklı fiziksel mekanlarda gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Kelly, 2000: 7-8). Farklı fiziksel mekanın yamsıra farklı zaman vurgusu da eklenerek uzaktan eğitimi, eğitimci ve öğrenenin aynı zamanda aynı mekanda bulunmadığı durumlarda gerçekleştirilen eğitim şekli olarak tanımlanmaktadır (Major ve Levenburg, 2000: 51) En genel anlamıyla e-öğrenme, eğitim içeriğinin internet, intranet, extranet, uydu yayım, interaktif TV, audio/video teyp ve CD-ROM gibi teknolojiler aracılığıyla elektronik ortamda aktarımıdır. E-öğrenme temelinde bilgisayar temelli öğretimin yattığı webe dayalı bir uzaktan eğitim sistemi olarak tanımlanmaktadır. (Kejak ve Ortman 2000: 9). Diğer bir görüşe göre e-öğrenme web teknolojisinin sunduğu olanakların eğitimin verilmesinde ve desteklenmesinde kullanılmasıdır (Mealy, Roller, 2000:1), E-öğrenme kavramında teknoloji bir araç olarak ele alınmalı ve eğitim sürecinin asıl kritik parçasının insan faktörü olduğu göz önünde bulundurulmalıdır (Morrison, 2000:145-147)

Bilgisayar' Destekli eğitim 1980'lerde ortaya çıkmaya başlamış, donanım ve yazılıma bağımlı, oldukça pahalı multimedya teknolojisi üzerine yapılandırılmış, bilgisayar standları kullanılmaya başlanmıştır. Windows, Macintosh, cd-rom, Powerpoint gibi teknolojik gelişmelerden faydalanılarak eğitim

200

taşınabilir ve görsel olarak çekici bilgisayar tabanlı eğitim programlarının içinde yer aldığı cd-romlar ile verilmeye başlanmıştır. Cd-romların her yerde bulunabilmesi zaman ve maliyet açısından klasik sınıf eğitimine göre avantajlar' sağlamıştır'. Ancak cd-rom eğitim programlarının öğrenci ve eğitimci arasında etkileşimi olanaksız kılması, eğitim içeriğinin güncellenememesi, geliştirme araçlarının ilkel olması, teleolojinin adaptasyonu

konusundaki zorluk ve yüksek eğitim maliyeti cd-rom aracılığıyla gerçekleştirilen uzaktan eğitim için dezavantaj olarak görülmektedir (Kelly, 2000: 8)

Çağın değişen ve gelişen koşullarına mesleğinin gerekleri içinde ayak uydurmak her meslek mensubu için önemliyken, öğretmenler için bir zorunluluk halini almıştır. Ülkenin gelişmesi için gereken insan kaynağının ancak çağdaş bilgiye ulaşp, bilgi üretebildiği takdirde 21. yüzyılda yaşama şansı olabilecektir. Geleceğin Türkiye'sini çağdaş bilgi üretebilen öğretmen ve onların yetiştirdiği öğrenciler oluşturacaktır. Öğrenciler zaman zaman bilgiye ulaşmakta öğretmenlerden daha etkin olabilmekte, oyun amacıyla başlattıkları bilgisayar ve internet meraklarını ders ödevlerine ve hobilerine yansıttıklarında müfredat programlarında mevcut olmayan ve belki de ders için çok gerekli olan noktalara ulaşabilmekte ve öğretmenlerine kendi ilgi alanları içinde önder olabilmeye başlamaktadırlar. Bu sevindirici bir durum gibi görünse de öğretmenlerin hala birkaç yıl önceki bilgileriyle ve deneyimleriyle derslerini yürütme çabaları; yeniliklerin sınıf ortamına öğrenciler eliyle getirilmesine reaksiyon duymalarına neden olabilmekte veya öğretmenin değişen rolü pek fark edilememektedir,

B. İnternet

İnternet çok **sayıda** bilgisayarın birbirine bağlı olduğu büyük bir bilgisayar ağı. olarak tanımlanabilir.. İnternet hızla gelişen dünyada en güncel son dakika bilgilerine ulaşabilmemizi sağlamakta, ([www.publich.politick.nl / english/news/hed.htm](http://www.publich.politick.nl/english/news/hed.htm)) arşiv bilgilerinin çoğuna ücretsiz girme fırsatı vermektedir Günümüzde çok amaçlı olarak her yerde ve her düzeyde kullanılan internet özellikle eğitim açısından hızla yaygınlaşmıştır ve vazgeçilmez bir teknoloji halini almıştır.

İnternet, insanların her geçen gün gittikçe artan "üretilen bilgiyi saklama, paylaşma ve ona kolayca ulaşma" istekleri sonrasında ortaya çıkmış bir teknolojidir. Küresel bağlantılar sağlaması, kullanımı kolaylığı, ucuz maliyeti ve çoklu ortam olanağı sunması internetin yaygınlaşmasını kolaylaştırmıştır. Bu durum, etkileşimli uygulamalar, farklı servis ve ürün olanakları sunarak yönetime büyük destek sağlamaktadır (Laudon & Laudon, 1998: 292), İnsanlar bu teknoloji sayesinde pek çok alandaki bilgilere kolay,

177

ucuz, hızlı ve güvenli bir şekilde erişebilmektedir İnternetin bugünkü basit yapısı bile her bireye olduğu gibi eğitimcilere de aşağıda belirtilen olanakları sunmaktadır (İnan, 1997: 8):

- Eğitimi ve yaşam boyu öğrenmeyi sağlamak,
- Fikir ve bilgi alış-verişini kolaylaştırmak,
- Dağınık bilimsel araştırmalar arasında işbirliği sağlamak,
- Üretkenliği arttırmak,
- Ekonomiyi geliştirmek,

İnternet bilgisayarlar arasındaki haberleşmeyi bir kurallar dizisine bağlı şekilde gerçekleştirmektedir. İnternet ile bügiye erişimin kanallarına baktığımızda intranet ve extranet kavranıları karşımıza çıkmaktadır,

1. intranet: Bir okulun yalnızca kendi öğretmen, öğrenci ve velileri i-çin yapılandırılan bir ağ sistemi olup okulun hedeflerine ulaşmak için gerekli bilgiyi paylaşmayı sağlar, Aynı zamanda diğer konulardaki iletişimin de hızlı ve güvenli olarak gerçekleştirilmesi için okula ait bir haberleşme yapısı sunar.

2. Extranet: Bir okulun kendi öğrenci, öğretmen, velileri ve diğer okullar, merkezi yönetim, hizmet ve öğrenci alıp verdiği diğer kurumlar ile iletişimini sağlayan haberleşme aracıdır (Savaş, 2002:12).

Başlangıcı 1950'lerin sonlarına uzanan internet esasen belirli uzlaşma ve protokollerle birbirine ulaşabilen bilgisayarların dünya çapında oluşturduğu bir ağıdır. Bu amaçla gerçekleşmiş başka ağlara da ulaşım sağladığı için ağların ağı olarak tammlanabilir, İnternetin eğitime yansması eğitimde radikal değişim yaratmaya adaydır. Herşeyden önce geleneksel öğretmen ve öğrenci rolleri değişime uğramakta, öğrenci pasif bir alıcı olmaktan çıkıp aktif ve etkin bir hale gelmekte, öğretmen ise öğrenme sürecini hızlandıran bir kılavuz ve kolaylaştırıcı rolü üstlenmektedir. Öte yandan eğitim hizmetlerinin sunumu için yer kısıtlaması sorunu da ortadan kalkmakta, ders programlarında yerelliğin yerini küresellik almaktadır Milli Eğitim Bakan-lığı'nın bünyesinde kurulan Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, hem örgün hem de yaygın eğitimde kullanılmak üzere her çeşit görsel işitsel, ve dijital eğitim aracının geliştirilmesi, üretilmesi yönünde hizmet sağlamayı hedeflemektedir (<http://www.egitek.gov.tr>).. Eğitimde internetten şu şekilde yararlanılmaktadır (<http://www.ibun.edu.tr/vcl5/oemsos/rapor>):

Aracılarla oluşturulan sınıflar: Sanal sınıf olarak adlandırılan bu ortam klasik sınıftan farklıdır Ses ve görüntü aktarımının olduğu bir ortamda, öğrenciler evinde veya topluca bulundukları bir yerde, mekan olarak

202

kendilerine uzakta bulunan konuşmacıya soru sorup cevap alabilecekleri bir öğrenme ortamıdır.

Ağ (VWorld Wide Web): www sayesinde dünyanın her yerindeki veri kaynaklarına, üniversitelere ve kütüphanelere ulaşılabilir. Ağlar bireysel öğrenmeyi güdülediği, görsel işitsel iletişimden yararlandığı, etkileşimli olabildiği ve çift yönlü iletişime olanak tanıdığı için diğer uygulamaların sakıncalarını giderir (<http://www.biltek.tubitak.gov.tr/dergi/97/kasim/uzaktan.html>).

Çeşitli 'çok kullanıcıli ortamlar': Belirli bir alanda, belirli bir ev sahibinin yönlendirmesiyle canlı etkileşim sunmaktadır. En yaygın kullanılanı 'chat' (sohpet) dir. Belirli bir konu ile ilgilenen kişiler, konunun uzmanlarının da sohpete katılımı ile konu üzerinde bilgilerini paylaşp, yeni açılımlara ulaşmaya çalışma temeline dayanmaktadır.

Bu ortanların hepsinin ya da çeşitli bileşimlerinin kullanılması sanal eğitimi mümkün kılmaktadır. Çoklu ortam kullammım çekici hale getiren nedenler şu şekilde özetlenebilir (<http://www.biltek.tubitak.gov.tr/dergi/97/kasim/uzaktan.html>): Eğitim her an istenirse eş zamanlı, istenirse gecikmeli olarak gerçekleştirilebilir, öğrenci ve öğretmenlerin aynı mekanda bulunmaları gerekmemektedir. Öğrenciler birbirleri ile iletişim kurabilmekte, kütüphane kaynaklarına ulaşabilmektedirler. Bina, donamm, personel ve diğer giderler ile işletilebilecek bir eğitim kurumu internet ile bu masraflarım asgariye indirerek sanal eğitim yapabilir

İnternet ile dünya ile bütünleşmek ve dünyanın hemen heryerindeki bügi, kurum, kuruluş, kişÜere ve bunların çalışmalarına ulaşmak mümkündür. İnternetin okulda ve eğitimde kullanım alanlarına bakıldığında önümüze şöyle bir tablo çıkmaktadır:

- Öğretmen ve öğrencilerin araştırmaları için bilgi sunmakta
- Eğitim çağında olan herkesin kendi bilgilerini yemlemesine fırsat vermekte,
- Dünyanın çeşitli yerlerinde öğretmenlerin meslektaşlarıyla veya ilgi alanlarım paylaşan diğer kişi, kurum ve kuruluşlarla iletişim imkanı vermekte,
- Gelişmeleri anında, güncel ve hızlı bir şekilde takip etme imkanı sunmakta,
- Değişik ülkelerde gerçekleşen konferanslara tele-konferans sistenü sayesinde aktif ve görüntülü olarak katdab ilme imkanı vermekte,

- Uzaktan eğitim fırsatı vermekte,

179

- Özellikle kendi web sayfalarım hazırlamakta teknolojinin getirdiği kolaylıklar ile yaratıcılığı ve paylaşımcülüğü arttırmakta,
- Elektronik posta aracılığıyla anında posta ve dosya transferine imkan vermektedir.

Yukarıda sayılan avantajları yanında ağ sistemindeki yetersizlikler, teknolojinin hızla gelişimi ile birlikte mevcut teknolojinin belirli sınırlılıklar doğurması yüzünden yenilenme gereği, internet kullanımının ücretli oluşunun getirdiği mali yük ve altyapı sorununun internetin kullanım imkanlarım sınırladığı söylenebilir, Bilgi teknolojileri çeşitli sınırlılıklarına rağmen sağladığı geniş imkanlar sayesinde eğitimde önemli ve haklı bir yer edinmiştir (Dinler, 2000:205-250).

Kendilerine ödev verilen öğrenciler, internet, intranet ile bilgiye nasıl ulaşacaklar ve ulaşmayla kalmayıp nasü bu yeni bilgiyi alıp, değerlendirip, yorumlayacak, orijinal bir düşünce üretme safhasına nasıl gireceklerdir? Bir örnek vermek gerekirse; öncelikle iyi tasarlanmış ve düşünülmüş bir Ödev konusunun öğretmen tarafından öğrenciye yönlendirilmesi ve yeterli şekilde rehberlik edilmesi gerekmektedir. Bu kılavuzluk faaliyetinde şu aşamalar olmalıdır: Öncelikle görev iyi bir şekilde tanımlanmalıdır, görev ile hangi problemin çözülmesinin hedeflendiğinin net olarak yazılı veya sözlü olarak öğrenciye

açıklanması gerekmektedir. Problemin çözümü için hangi bilginin gerekli olduğunun açıklanması veya öğrencinin bu problemi çözmesi için ne tür bilgilere ihtiyaç duyacağını üzerinde tartışılması önemlidir. Ulaşılabilir kaynakların en iyisinin seçilmesi, yerinin bulunulup ulaşılması, ihtiyaç duyulan kısımların bulunması, okunması, bilginin alınması, kaynak adreslerinin alıntı tarihiyle gösterilmesi, sentez yapılması, birçok kaynaktan alınan bilginin organize edilmesi, bilginin sunulması, sürecin etkililiğini değerlendirme, çıktının verimliliğini değerlendirme aşamaları internet kullanılarak yapılan bir ödevin aşamalarıdır. Burada bilginin organize edilmesi ve değerlendirilmesinde en üst öğrenme aşamasına gelindiği görülmektedir. Ancak bundan sonrası, ödev yapılan konudaki yeni araştırma problemlerinin zihinde uyandırılması ve araştırma için istek duymanın daha yaratıcı ve ilerlemeci öğrenmeye yol açacağı ve asıl ulaşılması gereken hedefin bu olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir,

Okuldaki teknolojilerin kullanımının sınıf ortamındaki yöneticisi öğretmendir. Aldığı hizmeti eğitimi müfredata entegre etmek, daha çeşitli yöntemler uygulamak ve dersi zevkli hale getirmek, okula yeni gelen interneti ders ödevlerinde kullanmalarına fırsat sağlayacak ödevler vererek onlara rehberlik etmek, öğrenciye bilgiyi öğretmekten çok ona nasıl ulaşılacağı göstermek, toplanan bilginin organize edilmesinde, yeni ödev konula-

rının tasarlanmasında veya ödevin gidişatının değiştirilmesinde öğrenciye yardımcı olmak, öğretim teknolojilerinin etkin olduğu bir sınıf ortamında öğretmene düşen görevlerdir (Aşağıdaki kısım Bakioğlu, Şentuna, 2002 den alınmıştır).

C. Öğretmenin İnternet Kullanımındaki Rolü

Günümüzün çağdaş teknolojilerim oluşturan, yeni bilgi teknolojilerinin, her ne kadar eğitim sürecindeki önemi ve işlevi büyükse de eğitime anlam ve ruh veren, onu işlevsel, etkili ve verimli kılan temel unsur; öğretmendir (Alkan, Şimşek, Deryakulu 1995:15). Çünkü yapılan çeşitli değerlendirmeler, teknolojinin sunmuş olduğu olanakların eğitim sürecinde etkisi ve işlevsel olarak işe koşulmasının yetişmiş insan gücüne bağlı olduğu sonucunu ortaya koymaktadır (Hızal, 1989: 147-160). Burada öğretmen, bilgi teknolojilerini yönetecek ve öğrenciyle bilgi teknolojileri arasındaki bağlantıyı gerçekleştirecek önemli bir işleve sahiptir. Öğretmenlerin teknolojinin bilgi aktarım biçiminden çok, bu yöntemle yapılan öğretim sonuçları üzerinde durmaları gerekir. Öğrencilerin ihtiyaçları, öğretilen konu kapsamının gerektirdiği altyapı ve öğretmenin karşılaştığı sıkıntılarının dikkate alınması gerekmektedir <http://www.personal.urruch.edu/sdbest/tediplan/map> Öğ-

retmenin görevi amaca en uygun teknolojiyi seçmek, ders programlarının etkili şekilde geliştirilmesi, zümre arkadaşları ve merkez örgütü ile iletişim kurarak, internet ile yaptığı eğitimin etkililiğini değerlendirip, gelişim önerileri üretmektir.

Öğretmenlerin yeni teknolojilere karşı sergiledikleri yaklaşımın eğitsel ortama yansıtacağı düşüncesinden hareketle birçok araştırma yapılmıştır, Ülkemizde öğretmenler

bilgisayar destekli eğitimin başlamasını ve yaygınlaşmasını istemektedirler. Aynı araştırmada öğretmenlerin beşte dörtten fazlasının bilgisayar sahibi olmak istediklerini belirtmeleri bilgisayara ve yeni teknolojiye karşı olan açıklığın veya olumlu yaklaşımın bir göstergesi olarak düşünülebilir. Diğer yandan, gelişmiş ülkelerde yapılan araştırmalara bakınca şöyle bir tablo ile karşılaşilmektedir; Evans (1995) tarafından yapılan bir araştırmada sınıf öğretmeni ve yöneticilerin stajyer öğretmenlerin çalışmalarına destek oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum yeni teknolojilerin yaygınlaştırılmasında ve etkili kullanılmasında Öğretmenlerin özveri içerisinde çalıştıklarının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ketter (1995) öğretmenlerin multimedya yoluyla elde ettikleri bilgileri meslektaşlarıyla dayanışma içerisinde kullanarak, öğretimi geliştirebileceklerini belirtmiştir. Öğretmenler interneti kullanarak kendi kl av uzluklarında öğrenci merkezli olarak, öğrencileri teşvik ederek işbirlikli öğrenme ve öğ

181

retme ortamı geliştirebilirler, Bu durum, öğretmenlerin yeni teknolojiyle birlikte, bu teknolojiye uygun materyal üretimine de yönetebildikleri ve bu konuda diğer meslektaşlarıyla karşılıklı iletişimin gerekliliğini gözardı etmediklerinin göstergesi olarak yorumlanabilir. Ayrıca Marcinkiewİcz (1997) tarafından, bilgisayar kullanabilen ilkökul öğretmenleri ile stajyer öğretmenlerin bilgisayar kullanım seviyelerine yönelik yapılan bir araştırmada, öğretmenlerin ancak yarısının bilgisayarı kullandığı, buna karşın stajyer öğretmenlerin hemen hepsinin bilgisayarı kullanmak istedikleri belirlenmiştir. Bu sonuçtan hareketle yeni teknolojilere karşı olan yaklaşımın yaş düzeyine göre değişkenlik gösterdiği ve gençlerin yeni teknolojiyi kullanmaya yönelik daha olumlu yaklaşım sergiledikleri söylenebilir. Svan (1995) tarafından yapılan bir araştırmada ise bilgisayar destekli eğitim sürecinde, öğretmen öğrenci iletişimin geleneksel ortanılara nazaran daha iyi olduğu ortaya konulmuştur. Diğer taraftan Balli ve arkadaşları (1997) tarafından yapılan araştırmada, öğrenciliğinde eğitimde çağdaş teknolojilerle karşılaşmamış öğretmen adaylarının, bir eğitim teknolojisi kursu aldıkları, kurs sonunda ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerine teknoloji destekli ders verdikleri ve bu dersten edindikleri izlenimler araştırılmıştır. Adayların dersten önceki ve sonraki düşünceleri incelenmiş, dosya hazırlamaları istenmiştir. Öğretmen adayları okullardaki ilk derslerinde oldukça korktuklarını, çünkü öğrencilerinin konuda hayli bilgili olduklarını farkettiklerini ve kendilerinin onlara yetişemeyecekleri endişesine düştüklerini belirtmişlerdir. Daha soma kursta elde ettikleri yazılımların kullanılması ve diğer öğretilenlerin yararlarını gördüklerini belirtmişlerdir. Böyle bir kursta gerçek sınıf ortamının kullanılmasının amacı, öğretmen adaylarının gelecekteki meslekleri için teknolojinin önemim kavramalarını sağlamak olarak belirtilmektedir Bu uygulama ile Öğretmen adaylar ırın kendilerine olan güvenleri, ilerleyen kurs etkinlikleri ile sağlanmıştır. Hurst (1994) yaptığı araştırmada, öğretmenlerin bilgisayarın başındayken onları izleyen öğrencilere, kendilerinden daha iyi bildikleri düşüncesiyle, mahcup olmaktan korktuklarını belirlemiştir. Öğretmenlerin öğrencilerine bilgisayarla bilgi kaynaklarına ulaşp çalışma yapmalarını öğretmenin en iyi yolu bunu bir

bilgisayar sınıfı açarak değil, alan içinde öğretmektir, Örneğin, bilgisayar becerileri ve kullanımı doğrudan müfredatla ve İngilizce dersinin işlenmesiyle ilişkilendirilmeli ve öğrencilere İngilizceyi öğrenirken aynı zamanda bilgisayarı kullanıp öğrenmeyi gerektiren ödevler' verilmelidir Öğrenciler' bilgisayarı bir tek bilgisayar dersi görerek de öğrenebilirler fakat bu durumda öğrendikleri bilgisayarı derslerde problem çözme ve aktif üretimde kullanmakta sıkıntı çekeceklerdir. Öğrencilerin bilgisayarı esnek, faydalı ve bir amaca yönelik kullanması gerekmektedir'. Örneğin öğretmenler, öğrencilerine araştırmaları için Ödev olarak proje verdiklerinde öğrencilerin ulaşabilecekleri ve yararlanabilecekleri CD isimlerini, internet adreslerini ve diğer eğitim teknolojilerinin neler olduğunu vermelidirler. Böyle bir yönlendirme öğrencilerin kendi evlerindeki bilgisayarları da etkin olarak kullanmalarına imkan tanıyacaktır. <http://educ.queensu.ca/egnatoff/>

D. Okul Yöneticisinin İnternet Kullanımındaki Rolü

İnternet üe eğitim için gereken görevleri üzerine almak yeterliliğini göstermek oldukça zor kazanılabilecek bir davranış olarak görünmektedir. Yeni mezun olan öğretmen adaylarının, ilk görev yerleri küçük yerleşim birimlerinde ise okul yöneticisi ve ya yardımcısı olma ihtimalleri mevcuttur. Burada okul yöneticisine; yukarıda sıralanan görevleri kabul edip uygulamaya istekli hale gelmeleri için öğretmenlerini geliştirme rolü düşmektedir. Düzenleyeceği okul içi seminer programları ile konuda bilgili uzmanların ve öğretmenlerin desteği ile yukarıda sayılan yeni rollerinde Öğretmenlere yardımcı olunabilir. Bu tür seminerler en azından konuda bir lisan birliğinin gelişmesine, problemleri ve çözümlerini paylaşma kültürünün oluşmasına katkıda bulunabilir. Dolayısı ile okula yeni gelen teknolojide bilgisiz olmanın getirdiği çekingenlik ve kınanma duygusunun yerini, işbirliği alabilir.

Okul yöneticisinin okulun bütçesi yetiyor ise bir teknoloji koordinatörü uzmanı bulundur masında yarar bulunmaktadır. Her ne kadar eğitim fakültelerinde yeni yetiştirilmeye başlanan öğretim teknolojileri ve bilgisayar eğitimi öğretmenleri bu görev için istihdam edilebilirse de mezun sayısının azlığı nedeni ile teknik bir eleman daha bulundurulması yararlı olabilir. Okulda yaşanan bilgisayar kaynaklı problemleri giderecek bir uzman, eğitim öğretimin daha organize şekilde yerine getirilmesini sağlayabilir. Bu, şimdilik, bilgisayar konusunda kişisel gayretiyle bilinç kazanmış bir öğretmen de olabilir. Bilgisayar öğretmeni ise farklı alanlardaki öğretmenlerin derslerini bilişim teknolojileri ile nasıl entegre edebilecekleri konusunda öğretmenler ile işbirliği yapabilir. Ülkemiz için böyle bir teknoloji koordinatörü bulundurmak lüks gibi görünse de, yönünü bilgiye anında ulaşıp onunla yeni bilgi yaratmaya dönmüş olan gelişmiş dünyaya ayak uydurmak için çok gerekli olarak algılanmalıdır.

Okul yöneticisi neden teknoloji koordinatörü bulundurmalıdır? Teknoloji koordinatörlerinin görevleri bakım, eğitim, yol gösterme, rehberlik etme olarak sayılabilir. Bunun ne şekilde gerçekleştirileceğini inceleyelim;

- Öğretmenlere ve öğrencilere ihtiyaç duydukları an ve noktada yardım sağlamak,

- Okulların bilgisayarlarla entegrasyonu için uzun vadeli teknoloji planı yapmak,
- * Teknolojiyi müfredatın içine entegre edebilmek,
- " Öğretmenlere teknoloji ile ilgili materyal ve ders geliştirmeleri için yardım etmek,
- Alandaki gelişmeleri takip edebilmek için kişisel gelişmeyi sürdürmek.

Teknoloji koordinatörü kullanan okullarda şu gelişmeler belirlenmiştir: öğretmenlerin becerileri gelişmiş, okul amaçları uygulanmış, öğretmen memnuniyeti artmış, öğrenciler kendilerini bilgisayar kullanırken rahat hissetmişlerdir. Etkili bir teknoloji koordinatörünün teknik bir uzman olmasının yanında, öğretmenleri ortak problem çözmeleri için motive etmesi ve öğretmenlerle olan ilişkilerinin iyi olması gerekmektedir (<http://educ.queensu.ca/egnatoff/papers/NET-96.htm>).

Öğretmenler, öğrencilerine ödev verdikleri zaman, öğrencinin bilgisayarı etkin olarak kullanmasına, ilgili kişilere elektronik posta gönderip, çevrimiçi tartışma grupları kurarak gerek internet gerekse intranet (yerel ağ) üzerinden diğer öğrencilerle yerel ve küresel olarak işbirliği yapacağı ödevler vermelidirler. Burada öğretmenin görevi; öğrenciye önceden iyi düşünülmüş, tasarlanmış, çağdaş teknolojinin hızından ve bilgi çeşitliliğinden yararlanmasını gerektiren ödevler bulmak ise, yöneticinin görevi de ihtiyaç duyulan bu teknolojinin okula getirilmesi, bunun finansmanının bulunması için sponsorların devreye konması ve finansmanın sağlanması olacaktır.

Okulların teknolojiyi etkili bir şekilde kullanabilmeleri, okul yöneticilerinin teknolojiye karşı olan tutumlarına ve sorumluluklarının bilincinde olmalarına bağlıdır. O halde okul yöneticileri bilgisayar ve interneti okul ortamına getirip etkili bir şekilde kullanılabilmesini sağlamak için neler yapmalıdırlar: Eğitim teknolojilerini okullarına getirmekle görevli olan yöneticiler önce kendileri bilgisayarı, internetle eğitim yapmayı iyi bilmelidirler, böylece öğretmen ve öğrencilere örnek olabilirler. Birçok eğitim kurumunda okulun tek bilgisayarım odasında bir süs eşyası gibi tutan yönetici sayısı anımsanmayacak orandadır. Böylece kıt kaynaklarla edinilen bilgisayarlar ile eğitim öğretime yararlı çalışma yapılacak yerde bir prestij unsuru olarak atıl şekilde eskimeye terkedilmektedir. Okul yöneticileri, eğitim teknolojilerindeki son gelişmeler konusunda bilgi sahibi olmak zorundadır.

Okul yöneticilerinin dikkat etmesi gereken diğer bir husus, bilgisayar' teknolojisinin çok hızlı gelişmesi ve yeni oluşturulan eğitim yazılımlarının

okulun elindeki eski teknoloji bilgisayarlar tarafından çalıştırılmamasıdır. Böylece daha ileri modelde bilgisayar alımı gerekmekte, bu durum maliyetin artmasına neden olmakta, böylece teknolojinin eğitim sürecindeki etkinliği azalmaktadır. Bu sorunu gidermek için; okul yöneticileri, eğitim yazılımlarını üreten yazılımcılar, bilgisayar öğretmenleri ve ders öğretmenleri biraraya gelerek ortak bir platformda okul için en uygun

teknolojiyi, daha iyi modele geçirilebilecek bilgisayarları getirmelidirler Okullardaki bilgisayarlar yenileri ile değiştirildiğinde eski bilgisayarların bu teknolojiye sahip olmayan okullara veya ilköğretim okullarına gönderilerek değerlendirilmesi düşünülebilir.

Öğretmenler belli bir noktadan soma teknolojiye hızla adapte edememektedirler, Okul yöneticisine düşen görev okulda hizmetiçi eğitim seminerleri düzenleyerek bu konuda istekli öğretmenlerin gelişimine yardımcı olmaktır. Yapılan araştırmalar, öğretmenlerin ve öğrencilerin eğitim teknolojileri konusunda kendilerini eksik hissettikleri ve hatta bazı okullarda öğretmenlerin öğrencilerin gerisinde kaldıkları ve hizmetiçi eğitime ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır (<http://www.butek.tubitak.gov.tr/dergi/97/kasim/uzaktan.html>).

Yapılan bir araştırmaya göre; okul yöneticileri, geleceğin öğretmenlerini değişik şekillerde öğretmesini bilen, öğrencilerle işbirliği yapmaya hazır, değişim ve yeniliğe açık kişiler olarak tanımlamışlardır Geleceğin öğretmenini iyi iş ahlakı ve insani becerileri olan, çok geniş alan bilgisine sahip, teknolojiyi kullanarak yaratıcı öğretim stratejileri uygulayan ve çocuklara gerçekten birşeyler öğretmek isteyen bireyler olarak tanımlamışlardır. Bütün okul yöneticilerinin birleştiği nokta; öğretmenler değişimden korkmayan, yaşam boyu öğrenen bireyler olmalı, bunu yapmak için de hem yeni hem de tecrübeli öğretmenlere hizmetiçi eğitim verilmelidir. Öğretmen adayları, fakültede okurlarken, öğretim elemanlarının ders verdikleri şekilde kendileri de öğrencilerine ders vermektedirler. O halde Eğitim Fakülteleri geleceğin öğretmenlerine eğitim teknolojilerini müfredatla kaynaştırıp vermedikçe, öğretmenlerin de öğretme becerilerini geliştirmeleri beklenemez. Üniversiteler, mezun ettikleri Öğrencilerinin meslek hayatlarında sınıf ve okul ortamında ne tür sıkıntılarla karşılaştıklarını bilmeli ve okullarla yakın ilişki içinde olmalıdırlar (<http://www.coe.uli.edu./insite/elec.pub/htm/1995/1810.htm>).

Evinde bilgisayar bulunmayan pek çok öğrenciye etüd saatleri tasarlayarak okulun veya işbirliği yapılabilecek bir kurumun bilgisayarları ile bilgiye ulaşma imkanı sağlanması, bunun sponsorluğunu yapacak firmanın bulunması veya çalışma saatlerinin ayarlanması, okulun veya işbirliği yapılan kurumun mesai saatlerinden sonra da açık olmasını sağlamak için gere

184

ken personel ve diğer düzenlemeleri yapmak okul yöneticisinin sorumluluğundadır. Katkı payları ile elde ettiği geliri bilgisayar sınıfı oluşturmaya yatırmak ve her branş öğretmenin dersini desteklemek amacıyla belli bir program dahilinde bu sınıfı kullanmalarını teşvik etmek, okul yöneticisinin işidir. Haftada belli saatleri bilgisayar dersine ayırmaktansa böyle bir uygulamanın daha etkili olacağı açık görünmektedir, Merkezden gelen müfredat programlarını daha işlevsel hale getirmek mesleki yeterlilikle ilgilidir ve yerinde yapılırsa diğer okullara müfettişler vasıtasıyla örnek olarak gösterilebilir. Okul yöneticisinin merkezi kararların, okula ve öğrenmeye uygulanmasında kendini yetkili görebilmesi için iyi bir araştırmacı da olması gerekmektedir.

Okul yöneticileri, derste ve kütüphanelerde kullanılabilecek merkez bilgisayara yüklenmiş kataloglar elde etmelidir. Kitaplara en rahat şekilde ulaşımı sağlayacak kütüphane barkod programı, ansiklopedilerin CD'leri yazılması, CD kütüphanesi, çevrimiçi sisteme izin veren multimedya bilgisayar ve kameralar' gibi eğitim teknolojilerini getirebilmesi, bunun finansmanını sağlaması veya finansmanı sağlayacak sponsorları bulması gibi hizmetler okul yöneticisinin görev alanı içinde bulunmalıdır. Bu teknolojileri satın almak pahalı ve kaynaklar sınırlı olduğuna göre özellikle büyük şehirlerde ve kalabalık okullarda, katkı paylarının yardımı ile bazı çözüm yolları bulunabilir. Örneğin öğrencilerin kendi imkanları ile aldıkları CD'lerden oluşan bir kütüphane oluşturup bu bağışı yapan öğrencilerin isimlerini bağışladıkları gereçlerin üzerine yazmak bağış yapan öğrenciyi sevindirmesinin yanında okul bütçesine de katkı sağlar. Maddi durumu iyi olan velileri okula davet edip okuldaki teknoloji uygulamalarından örnekler göstererek hedefledikleri öğrenme ortamının yararları hakkında onları ikna etmek ve bunun sonucunda okula bağış yapmalarını sağlamak bir başka çözüm yoludur. Okul içerisinde intranet sistemine özel yazılım şirketlerinden, kırtasiyelerden ve eğitim araç gereçleri satan diğer şirketlerden reklam almak da bu yollardan birine örnek gösterilebilir. Bu örnekler belki öncelikle büyük şehirlerde ve alımgücü daha iyi olan çevrelerde işe yarar, diğer yoksul kesimler için lüks olarak algılanabilir. Ancak bu tür uygulama yapan okullar bir süre sonra ellerindeki kütüphaneyi aynı veya farklı illerdeki kardeş okulları ile paylaşabilirler. Belki bu şekilde yerel düzeyde başlatılan bir yenilik merkez örgütünün emir ve yön vermesi dışında gönüllülük ilkesi ile yaygınlaşabilir. Buradan da anlaşılacağı üzere bütün bunların cevherli bir okul yöneticisine ihtiyaç duyduğunu söylemeye pek gerek yoktur. Bu cevherli okul yöneticisi, kreş vb. finansal gelir elde etmesine yardım eden mekanlara tadilat yaparak genişletmekten çekinmezken aşağıdaki önerileri de çağdaş insan yetiştirme konusunda masrafa değer bulacaktır. Sınıfları

her bir branş öğretmenini için ders verebileceği, öğretmene özgü bir hale getirmek. Bu sınıflar eğitim teknolojisi bakımından teçhizatlı olmalı, her seferinde öğretmen elinde teyp, projeksiyon ve diğer araç gereçle sınıf sınıf dolaşmamak, öğrenciler ise ders için öğretmenlerin branşlarına özgü olarak tasarlanmış sınıflara gitmelidirler.

Okul yöneticisinin okulundaki tüm personelin katılımıyla bir vizyon belirlemesi gerekmektedir. Bu vizyonda öncelikli hedef; okulun amaçlarına ulaşmasını kolaylaştırmak ve personelin gelişimi olduğu için, zaman, para ve emek kaybını durdurmak gerekmektedir, buna yönelik olarak uzman bir teknoloji koordinatörüne ihtiyaç bulunmaktadır. Öğretmenlerin internet kullanımı ile öğrencilere proje yaptırması konusunda kılavuzluk görevi ile ilgili seminerler düzenlenmesi okul yöneticisinin görevleri arasında olmalıdır. Öğretmen ve yöneticiler dikkatlerini, sadece teknoloji kullanımını öğrenmeye değil, teknolojiyi kullanarak öğrencilerinin bilgi üretmelerine nasıl yardımcı olabilecekleri noktasına vermelidirler. Öğretmenler ve okul yöneticilerinin konuda eğitimlerini ve değişen rollerini eğitim konusu yaparak geleneksel öğretim ile internet vasıtasıyla öğretimin nasıl entegre hale getirileceğinin izahının önemi gözardı

edilmemelidir. Dikkat edilmesi gereken bir nokta; eğitimin yüzyüze iletişimle, grup çalışmasıyla yapılacak sosyal yönünün yararlarının ihmal edilmemesidir. Yapılan her çalışma sınıf içinde sunularak etkileşim ortamı yaratılmalı ve tartışmalar ile konuya yeni boyutlar getirilmelidir.

Eğitimde yeni teknolojilerin eğitsel amaçlı olarak kullanılması için gereken yazüımların uzmanlar tarafından hazırlanması ve okulda kullanılma-sırın sağlanması merkez örgütünde görevli eğitim yöneticilerinin üzerinde titizlikle durmaları gereken bir konudur. Yazılımların güncellenmesi, dağıtımı ve öğretmenler için kılavuz ilkeleri taşıyan kitapçıkların hazırlanması gerekmektedir

Okullar en çağdaş bilgisayarlarla internete bağlanma imkanları ile donatılmış olsa bile öğretmenlerin profesyonel gelişmesi sağlanmadıkça, bilgisayarlar kapısı kilitli sınıflarda modelinin eskimesine terkedilmiş olarak kalacaklardır. Bilgisayar ile internet erişiminin şekilsel bir gösteri haline dönüşmemesi için, internet ile hangi adreslere ulaşıp elde edilen bilginin ne yapılacağı konusunda öğretmenlerin iyi yetişmiş olması gerekmektedir. Bu nitelikteki öğretmeni merkez örgütü, hantal yapısı ile kısa sürede sağlaması güç görünmektedir. Bu öğretmem, okul yöneticisi yerel imkanlar' ile yetiştirmelidir. Üniversiteler henüz internet ile bilgiye ulaşmaya çalışırken ve yeni bilgiyi diUmize çevirmenin ötesine pek geçemezken okullardaki öğretmenlerden öğrencilerine bilgi ile bilgi üretmeyi öğretmelerini istemek

186

çok erken gibi görünebilir. Ancak hatırdan çıkarmamak gerekir ki genç beyinler teknolojiye ve yeniliğe daha çabuk adapte olup şaşılacak derecede erken öğrenebilmektedirler. Yukarıda söz edilen bir araştırma (Hurst, 1994) öğretmenlerin, bilgisayar öğretirken öğrencilerin kendilerinden daha iyi bildiklerini düşünerek sıkıntı yaşadıklarını ortaya koymaktadır.

İnternet kavramının ortaya çıkması ve farklı bir boyut kazanması ile internet iletişimi, başta iş arayanlar ve işinde kendisini yenilemek isteyenlerin ufkunu tamamen geliştirmiş ve yeni kavranıların oluşmasına neden olmuştur, İnternet vasıtası ile iş arayan kişiler sınırları tamamen ortadan kaldırmışlar ve küreselleşmenin gereği olan karşılıklı bilgi alışverişini kariyer' geliştirme aracı olarak kullanmaya başlamışlardır. İnternet her konuda olduğu gibi meslek içinde gelişmek isteyen kişilerin de değişik kaynaklara daha kolayca ulaşmasını sağlamıştır Özellikle son yularda internet üzerinde büyük bir kariyer geliştirme ve planlama potansiyeli yaratılmış ve profesyonel yöneticiler başta olmak üzere kariyer olanaklarını araştıranlar büyük artış göstermiştir. İnsan kaynaklar rmn doğru değerlendirilmesinde oldukça etkili sonuçlar sağlayacağı tespit edilen internet kavramı, bu konuda da oldukça hızlı bir gelişim göstermiştir (<http://www.kariyerrehberi.com>).

Bugün üzerinde önemle durulması gereken konulardan birisi, dünyanın önde gelen hemen hemen bütün firmalarının internet ve ilgili teknolojilerde İlerleme sağlamak için

araştırma yapmaya yoğunlaşmalarıdır. Bunun nedeni; gelecekte bilgisayar ve yazılım sektöründe ne gibi ilerlemeler olursa olsun internet gibi diğer bilgisayarlarla bağlantı olanağı sağlayan evrensel bir kitle iletişim aracı olmazsa bu ilerlemeler anlamsız olacağıdır(Murphy, 2000: 47).

Günümüzde eğitim sektörünün de içinde olduğu her türlü iş alanında olduğu gibi eğitim sektöründe de teknoloji ve özellikle de internet konusunda kendisini yetiştirmiş bireyler tercih edilmektedir. Eğer kişinin teknoloji konusunda yeterli bilgisi varsa daha iyi pozisyonlar elde etme olanağı bulacaktır. Çünkü çağımızda bütün kariyer fırsatları bilgisayara ve internete bağımlı hale gelmiştir. Kariyer planlaması yapanların bu durumu göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Aksi takdirde demode olmuş yeteneklere sahip birisinin yüksek lisans, doktora derecesi almış olması veya önemli bir kurumda çalışması yeterli olmayacaktır (Brown, 2000),

Bununla birlikte kariyer planlaması yapan yöneticilerin; internetin kendi alanlarında çok yakında etkili olacağını bilmeleri ve ona göre kendilerini yetiştirmeleri gerekmektedir. Dolayısıyla internete dayalı kariyer planlaması yapmayan kuruluşlar gelecekte başarılı olamayacaklardır, Çünkü internet; bireylere daha hızlı ve esnek olabilmek imkanı sağlamaktadır, Aynı zamanda karşısına çıkabilecek yeni fırsatlara daha kolay adapte olmaları sağlanabilmektedir. Bu noktada yöneticilerin yapması gereken internetten daha iyi nasıl yararlanabilecekleri konusunda çaba harcamalarıdır' (Schultz, 2000).

E. Öğretmenleri Geliştirmekte İnternet

1990'lardan sonra internet teknolojisi bir kariyer geliştirme aracı olarak da yerini almaya başlamıştır, Lisans/Yüksek lisans programlarında, İnternet ve İT-bilişim teknolojilerinin kullanımı ile yeni eğitim ve öğretim yaklaşımlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Aşağıdaki kısım Berkem, Gürdal, Bakioğlu, Erdoğan 2001 den alınmıştır) Bununla beraber dünyanın bir başka yerinde gerçekleştirilen önemli bir derse, konferansa veya panele vb. katılımı ya da bunların izlenmesini sağlamak üzere de kullanılabilir. Ayrıca internet üzerinde yapılandırılmış (veri tabanları) (database) sayesinde bilgiye ulaşmak çok kolay hale gelmiştir. Bu durum hem zaman kazanma açısından, hem dünyanın birçok bölgesinden farklı bilgilere ve araştırmalara ulaşabilmek açısından büyük yarar sağlamaktadır, Böylece kişiler değişik gelişme fırsatları yakalamakta ve sürekli kendilerini yenileme olanağı bulabilmektedirler (Laudon & Laudon, 1998: 302).

İnternetin bu oranda gelişmesi ile birlikte eğitilmiş insan tanımı da değişmiştir. Çünkü gerek üniversitelerde, gerekse firmalarda çalışan insanlar oturdukları yerden, masa başından kariyer geliştirme olanağı bulmaktadırlar. Bu durum yöneticiler açısından da büyük avantaj sağlamaktadır. Çünkü, personelin ihtiyaçları doğrultusunda eğitim programları organize etmektense, internet üzerinden onların amaçlarına uygun programları seçmek çok daha kolay ve masrafsız olacaktır (Dobbs, 2000: 54).

Dünya üniversitelerinde eğitim fakülteleri de dahil olmak üzere internet teknolojisi bir eğitim ve öğretim aracı olarak aşağıdaki başlıklar altında kullanılmaktadır (Tokman, 1999).

- Bilgisayar' ağlarından ders aracı olarak yararlanılmaktadır. Örneğin, bilginin paylaşımı, imaj veri tabam, öğretim yöntemleri konusunda iletişim, eğitim ve öğretim konusunda araştırma bağlantısı kurulması yanında rrümari tasarım eğitim ve öğretiminde bilgisayar ağlarından yararlanılmaktadır,

- Video konferans amaçlı olarak bilgisayar teknolojisinin kullanımı, - Bilgisayar destekli olarak mesleki bilginin görselleştirilmesi, sayısal görüntüleme, modelleme ve animasyon hazırlama ve sunma,

- Mesleki elektronik veritabam kütüphanesi kullanımı,

Mesleki uygulama ve eğitimde çoklu ortam, simülasyon ve sanal gerçeklik tekniği konularında bilgisayar teknolojisinden bir araç olarak yararlanılması,

- Hızlı haberleşme ortamından yararlanmak,

- Uzaktan erişimli bilgi/ kütüphane taraması yapabilmek ve güncel bilgiye ulaşmak üzere yararlanılmaktadır

F. İnternetle Eğitim

İnternet teknolojisi, 1990'lardan itibaren yoğun olarak eğitim alanına bilgi alışverişinin yeni bir yolu olarak amaç değil yeni bir araç olarak girmiştir. Bugün eğitim ve öğretim konusunda kullanılan yöntemler içinde yeni ufuklar açarak bilgi toplumunun temellerini atmasıyla bir reform oluşturduğu söylenebilir (Alkan, 1997: 77). Özellikle gelişmiş ülkelerdeki üniversiteler bu teknolojinin çeşitli mesleki öğretimlerinde farklı kullanım ve etkileşim olanakları ile stratejileri ve yöntemleri geliştirmektedirler Bu bağlamda başlattıkları ve halen sürdürdükleri araştırma projeleri de hızla devam etmektedir. Bazı üniversiteler bu konuda araştırma enstitüleri dahi kurmuşlardır. Bugün Türkiye, gelişmiş ülkelerin kazandığı bu teknolojik deneyimden yararlanarak kendi metodunu oluşturmak durumundadır. Ancak bu deneyim iyi incelenerek elde edilen kazanımlar doğrultusunda değişen yeni teknolojiler izlenerek ve yeni düşünceler katılarak geliştirilmelidir. Bilgisayar teknolojisinin etkisiyle ve internet erişimiyle değişen öğretim programları, ders içerikleri ve uygulama yöntemleri bağlamında ülkemizdeki üniversitelerde uygulanan programın güncelleştirilmesi önemlidir. Bu bağlamda, internet bir öğretim aracı olarak, bir sunum aracı olarak, araştırma ve iletişim açısından bir eğitim aracı olarak önem kazanmaktadır(Tokman, 1999).

Üniversiteler 21. yüzyüda birbirleriyle rekabette başardı olmak istiyorlarsa sahip oldukları bilgileri en hızlı yoldan ve 'talebe Özel' biçimde sadece kendi öğrencilerine değil, geniş topluluklara ulaştırmak zorundadırlar. Yeryüzünde bilginin ve bu bilgilere ulaşması gerekenlerin hızla artması bunu zorunlu kùmmaktadı'. Ayrıca geleneksel hoca-sınıf-ders kavranıları da bu doğrultuda bir değişim göstermekte ve bir konu en iyi şekilde sadece bir

kişiden değil alt konuları en iyi bilen uzmanların bilgilerinin bir araya getirilmesiyle öğrenilmektedir Bir başka deyişle çok değişik mekanlardaki her çeşit 'öğrenci' değişik mekanlardaki uzman ve ders konularına ulaşmak istemektedir. Bunu yapmanın günümüzde en geçerli yolunun bilgisayar ağlarına dayalı bir eğitim sistemi geliştirmek olduğu bugün dünyanın e

214

ünlü üniversiteleri tarafından kabul edilmektedir (Yalabık, Kızıloğlu & O-nay, 1999).

Herhangi bir web tabanlı eğitim materyali için internet, bilgi aktarma, arama ve geliştirme aracı olarak kullanılabilir. Web sayfaları, ses ve görüntü araçlarına, etkileşimli araçlara (sohbet, video konferans vb), haberleşme araçlarına (elektronik mektup, liste ve haber grupları) ve diğer web sayfalarına bağ içerebildiğinden, eğitim materyali hazırlanırken herhangi bir kısıtlama olmadan tüm bu hizmetler kullanılabilir Diğer pek çok kaynağa bağlar içeren web sayfaları kolayca hazırlanabilir, Web tabanlı eğitim materyalinin hazırlanması ve güncellenmesi konularındaki kolaylık, öğrencinin bilgiye istediği yerden ve istediği zaman erişebilir olmasını sağlamaktadır' Etkileşimli veya etkileşimsiz haberleşme olanakları, materyalin diğer eğitsel olguları (kitap, video vb.) sunabiliyor olması ve tüm bu araçların internet üzerinden erişiminin sağladığı avantajlar göz önüne alındığında eğitim alanına yaptığı ve yapacağı katkılar açıkça görülmektedir (Yiğit & Özden, 1999).

1. Öğretim Programlarında İnternet Kullanımı

Gerek ilköğretim ve lisede gerekse mesleki öğretimde internet kullanımını özellikle gelişmiş ülkelerde hızla etkinliğini artırmaktadır Görüntü, yazı, ses ve grafiğin aktarımı ile gerçekleşen hız ve kolaylık bugün Öğretim programlarında önemli avantajların kazanılmasını sağlamıştır. Örneğin, Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'nde (Massachusetts Institute of Technology) Mimarlık Fakültesinde kurulan Studio Net mimarlıkta uzaktan eğitim üzerine geliştirilmiş bir model sunmaktadır. Sistem tamamıyla bilgisayar ağları üzerinden grafik görüntünün aktarımına dayanmaktadır. Bu aktarım etkileşimli bir yapıda kurgulanmıştır.. Henüz 1996 yılında prototip olarak deneme grupları arasında bilgi aktarımı üzerine kurulmuş olsa da bu deneyim internet ortamında gerçekleştiğinden tüm dünya ile etkileşimli bir yapıya kavuşturulmaktadır. Sistem, sadece internetin iki tarafındaki Öğrenci ve akademisyenleri bir araya getirmekle kalmamış aynı zamanda özel sektörün de bu sisteme bilgi bağlamında destek vermesini sağlamıştır. Bu sistem ile öğrenci tez jürileri internet üzerinden yapılmıştır. Sistem A.B.D.'deki mimarlık okullarını MIT merkezinde Net-tabanlı bir öğretim için bir araya getirmeyi de hedeflemektedir (<http://sap.mit.edu>, 1998) Benzer bir uygulama Hong Kong Üniversitesi tarafından da denetlenmektedir Üniversite öğrencileri arasında açılan yarışmada kazanan her bir proje grubunda en az bir Hong Konglu öğrencinin olması şartı getirilmiştir. Bu durumda proje gruplarının çalışması ve ortak projeleri geliştirmeleri daha çok web siteleri

189

ve e-mail ile olduğu gözlemlenmiştir. Kazanan projeler İnternet üzerinden yayınlanmaktadır (<http://archhku.lik>, 1998). Öğrenciler artık geleneksel sistemde olduğu gibi belli saatte belli mekanda öğrenim görmemektedirler. Hatta bilişim teknolojisi sayesinde farklı kültürlerle birlikte düşünce üretmeye, ortak çalışmalar yapmaya başlamışlardır Artık herhangi bir üniversitenin sunduğu veya değerlendirdiği alan eğitime evrensel çapta bir katılım söz konusu olabilmektedir (Tokman, 1999)

İnternet belli bir sınıf düzeyine ya da derse ait web sayfası oluşturulmasına fırsat sağlar. Böylece ders notları, alıştırma larla ilgili bağlantılar oluşturulabilir Ders sayfasına konu ile ilgili bağlantılar koyularak farklı weblere girme şansı verilerek öğrencinin konuyu araştırması kolaylaştırılır-bilir (<http://www.uidaho.edu/evo/dist/html>).

Ülkemizde öğretmenlere yönelik bir sitede kanunlar, planlar, som bankaları, müfredatlar, oyunlar, mevzuatlar, yıllık planlar yer almaktadır (<http://wwwogretmenlersitesi.com>). İnternette ders oluşturan öğretmenlerin internet adreslerinin bulunması teknik sorunları giderme bakımından olumlu olabilir (<http://www.webcom./journal/kozen.html>).

2. İnternet Aracılığıyla Uzaktan Eğitim Modeli

Öğretmenler, yöneticiler, diğ er yetişkinler, uzaktan eğitim öğrencileri, eğitime uzun bir aradan soma yeniden başlayanlar veya örgün eğitim alanlar internetten yararlanabilirler. Bu yüzden, bir eğitim çevresinde, eğitimcinin sürekli olarak neyi kime öğrettiğinin bilincinde olması gereklidir. Yüz yüze eğitimin (örgün eğitim) temel öğesi olan öğrenci-eğitimci iletişiminin, uzaktan eğitimde kısmen yerini alabilmesi için, yeni yaklaşımlardan yararlanılmalıdır. Uzaktan eğitim teknolojisi, uzaktan eğitimi, yüz yüze eğitime bir alternatif olarak sunmak amacıyla büyük bir hızla gelişmektedir, Türkiye'de lise mezunlarının ancak yaklaşık olarak %20'si üniversitelere kabul edilmektedirler. Eğer web teknolojisi, ülkenin eğitim sistemine uygun olarak geliştirilirse, lise mezunları için yeni bir yüksek Öğrenim olanağı hazırlanmış olacaktır. Ülkemizde bazı üniversitelerin bu tür bir eğitim için gerekli alt yapıya sahip oldukları düşünülmektedir. Bu iyi isim yapmış üniversitelerin alanda yeterince öğretim üyeleri varsa uzaktan eğitime başlamaları, halk arasındaki uzaktan eğitime karşı olan olumsuz düşünceleri de silecektir (Yazıcı & Atlas, 1999: 532).

Günümüzde, gelişen teknolojiye ayak uydurabilmek için öğretmen olarak her geçen gün daha fazla beceriye ihtiyaç duyulmaktadır. Hemen hemen herkesin bir yüksek okul bitirmesinin kaçınılmaz bir gereksinim olduğu günümüzde, "Yaşam Boyu Öğrenme" artık popüler bir ibare olmaktan çıkıp sosyolojik bir gereksinim haline gelmiştir. Çağdaş yaşam oldukça karmaşık ve dinamik bir hal almaktadır; bu ortamda tutunabilmek için etkili ve süregelen bir eğitime ihtiyaç vardır. Öğretmenler kursa, seminere bel bağlamak yerine kendileri merkezli bir gelişme planı yapmak ve uygulamak zorundadırlar. John Şener, Frank Mayadasın:

- Kendi basma çalışma (kitaplar, televizyon yayınları, vb.);
- Senkronize etkileşim (etkileşimli TV, sesli konferans sistemi, vb.);
- Asenkron etkileşim (grup tabanlı internet duyuru panoları, mektup grupları vb.);

cinsinden ifade ettiği Asenkron Eğitim Ağları (AEA) tanımına dikkat çekmiştir Bu tanımdan yola çıkarak diğer kullarucılarla sık sık çevrimiçi konferans ve işbirliği gerektiren, web-tabanlı ya da bilgisayar tabanlı seminer bir AEA' dır. Mayadas, AEA'yı aynı zamanda kampus içi, kampüse yakın (yani kullanıcılar kampüse laboratuvarlar için g  lebilirler),ve kampus dı   (bir yerde toplanamayan kullanıcılar) ifadelerini kullanarak da açıklamaktadır (Başaran & Tulu, 1999).

Yaşam boyu öğrenme öğretisi giderek pop  lerle  mektedir. Öğrenciler ve öğretmenler arasında da daha gelişmiş erişim olanakları olan, güvenilir, düşük maliyetli ve doğrudan iş alanında uygulayabilecekleri türden eğitime olan talep dünyada ve ülkemizde artmıştır. Yüksek    renim ortamındaki değişim ihtiyacının sebeplerinden biri bu artıştır, Sürekli gelişmekte olan teknoloji yaşanan değişimin kaynağını oluşturmaktadır. Teknolojik gelişmelerle desteklenen eğitime karşı talebin artması önemli bir baskı yaratmış ve geleneksel   niversiteleri değişime sürükleyen sebeplerin başında gelmiştir, üniversitelerin içinde yaşanan bu değişimi daha iyi anlayabilmek için   niversiteler dışındaki ortamın bu içsel değişimin ana kaynağı olduğunu bilmek ve onu anlamak gerekmektedir.

Uzaktan eğitimde şu an geline son nokta   evrimi  i web-tabanlı üniversitelerdir. Bu   niversiteler gelişen web teknolojileri ve bilgisayar konferans sistemleri sayesinde zaman, mekan ve uzaklıktan bağımsız bir şekilde öğrencilerin birlikte çalışmalarına olanak veren oluşumlardır, Asenkron etkileşim üzerine kurulu bir sınıf ortamında öğrenciler ve öğretmenler dersi yürütebilmektedir Yeni teknolojiler kullanılarak sadece erişimin artırılması değil aynı zamanda etkileşimin de **artt  r  lmesi sağlanmak** hedeflenmektedir (Başaran & Tulu, 1999).

Uygulamaların etkinliğine ilişkin   l  me ve değerlendirme sonuçlarından elde edilen bulgular, internet ortamında verilen derslerde    renci katılımının ve motivasyonun yüksek olduğunu göstermektedir Bu    renci

191

lerin başarı düzeyleri ise geleneksel sınıf ortamında verilen derslerle karşı-la  tırdı  ında, eşit veya daha yüksek olmaktadır (www.nmetu.edu.tr/metuonline).

3. Elektronik Bilgi Kaynakları

Elektronik bilgi kaynaklarını kabaca tanımı şudur: "cd-romlar, bölgesel a  lar (LAM), bilgisayar donanımları,   evrimi  i (online) erişilebilen kaynaklar¹, internet, diğer uzaktan erişilebilen veri tabanları ve kütüphanecilerin kendi kullanıcıları için sağlamış oldukları diğer veri tabanlarıdır (  etiner, Gencal, Erten, 1998).

Kütüphanecilerin görevi kullanıcılarına bilgiyi erişilebilir kılmaktır. Dolayısı ile bunun planlanması kütüphanecilerin temel görevlerinden biridir. Yalnız kütüphanelerin tüm materyalleri alabilmeleri olanaksızdır. Hatta kendi kullanıcılarının bile tüm gereksinimlerini karşılayamamaktadırlar. Çünkü son zamanlarda kütüphane bütçelerine ek mali yükler gelmiştir. Gelen bu ekonomik yüklerin nedenleri; artan bilgi miktarı nedeni ile daha fazla kaynağın satın alınması zorunluluğu, elektronik bilgi kaynaklarının varlığı (depolama, depolanan bu bilgilere erişim ve bu iki işlem için gereken bilgisayar donanımı için harcanan paralar) ve tüm bu organizasyonların kütüphane içinde yerleştirilmesi şeklinde açıklanabilir. Bu ekonomik yüklerle karşı, kütüphaneler yeni teknolojik olanaklar sayesinde, kurmuş oldukları işbirliği projeleri ile kullanıcılarına diğer kütüphanelerde bulunan bilgi kaynaklarını sunma olanağı bulmuşlardır.

Kütüphane dermeleri son zamanlarda büyük değişiklikler göstermiştir. Eskiden elle tutulabilir (tangible) somut bilgi kaynakları varken şimdi yalnızca bilgisayar ekranlarından izleyebildiğimiz ama elle tutamadığımız (intangible) bilgi kaynakları herkesçe bilinen bir olgudur' ve kullanımı hızla yaygınlaşmaktadır. Bu bilgi kaynakları yerel kütüphanelerde ya da kampus ortamında bir bilgisayarın ana belleğine aktarılabilirler. Hatta uzaktan erişim ile elde edilip kullanılabilir, web siteleri, tartışma listeleri ya da yayıncısının ev sayfa (homepage) sında izlenebilirler Bu nedenle dünyanın neresinde olursa olsun erişilebildiği kadarı ile tüm kütüphane materyalleri, kütüphane dermeleri oluşturmaktadır. Dolayısı ile kütüphane derme geliştirme politikalarının geleneksel şekli değişmiş, yeni yazılı metinler oluşturulmaya başlanmıştır.

Öğretmenleri geliştirecek çağdaş kütüphane ne şekilde oluşacaktır: Çağdaş kütüphane dermesi, yeni bilgi çevresi dediğimiz ortamda nasıl bir

218

şekil almıştır? İncelendiğinde şu materyallerin çağdaş kütüphane dermelerini oluşturduklarını söyleyebiliriz (Çetiner, Gencel &Erten,1998):

4. Elektronik Dergiler (E-Journals):

Öğretmenlerin gelişmesinde bir başvuru kaynağı olabilen elektronik dergiler için henüz standart bir tanım bulunmamaktadır Elektronik dergilerin bazıları yalnızca elektronik versiyona sahiptir. Bazdan ise daha önce basılı olan bir derginin elektronik formu olarak görülmektedir, Bir diğer yol da derginin eşzamanlı olarak hem elektronik hem de basılı versiyonunun bulunmasıdır. Cd-rom ortamında olan elektronik dergiler vardır, Adonis buna örnek olarak gösterilebilir. Yeryüzünde hangi elektronik dergilerin var olduğunu gösteren bazı başvuru kaynakları da vardır (Çetiner, Gencel &Erten,1998).

Eğitimde internet kullanıcıları eğiticiler ve eğitilenler yani öğrenenler ve öğretenler olarak iki gruba ayrılırsa her iki grubun da internetten yararlanma amaçları ve yöntemlerini ayrı ayrı değerlendirmek gerekir. Öğretmenlerin internetten yararlanma alanlarını aşağıda değerlendirilmektedir:

- İnternet, öğretmen, diğer öğretmen ve eğitimcilerle bağlantı kurması yoluyla bir düşünce zenginliği yaratacak ve verdiği dersi de zenginleştirecektir. Öğretmen dört duvar arama sıkışmaktan çıkıp dünyaya açılacaktır,

- Büyük şehir merkezlerinden uzakta olan Öğretmenler, öğretime gereken kaynak, doküman, bilgi ve destek internetten edinebilecektir,

- İletişim yoluyla öğretmenler arası işbirliği sağlanacaktır,

- Telekomünikasyon yoluyla deneyimli öğretmenlerle doğrudan öğretim yapma olanağı sağlanacaktır,

- Uzaktan öğretim yapma olanağı sağlanabilecektir.

Türri bu imkanlar kaliteli eğitimin merkeze uzak alanlardaki öğrencilere kolaylıkla taşınmasını getirirken, diğer yandan eğitimde eşitliğin sağlanmasında da büyük rol oynayacaktır. Çevrimiçi (online) şeklinde gerçekleştirilen öğrenmelerin özellikleri şu şekilde sıralanabilir: öğrenciler daha küçük gruplara bölünerek çalışmalarını yaparlar, sınıfta yarışma değil yardımlaşma esastır, öğrenciler derslere daha çok dikkatlerini verirler, yaratıcılık yönleri daha üstün olur ve daha fazla bilgi üretirler. Bununla birlikte öğretmen İse, sınıfta konuşan tek kişi olmaktan çıkar ve daha aktif hale gelerek, bir rehber konumuna gelir (Alderman, Fournier, 1998: 213). İnternetin

193

eğitimde kullanılması öğrenciler açısından olanaklar sınırsız gibi görünse de yine de bu konulan bazı ana başlıklar altında toplamak mümkündür:

- Dil öğrenmekte,

- Yazı eleştiri yapmakta,

- Diğer kültürleri tanımakta,

- Fen ve sosyal bilimler derslerinde uzmanlarla iletişim kurmakta,

- Kütüphanelere ulaşmakta,

- İsteddiği zaman ilgi alanı içine giren konulan öğrenmekte

İnternetin eğitimde kullanılması özellikle lise ve yüksek öğrenim seviyesindeki öğrenciler için fırsatlar yaratır, Tüm bu sayılanlardan daha da önemli olanı: öğrenme inisiyatifinin ya da bilgiye ulaşma isteğinin kişinin kendisinde olmasıdır (Alptekin & Ertem, 1999),,

Relan ve Gillani (1997) nin yapmış olduğu çalışmada internetin aktif olarak kullanılmasıyla birlikte öğretmenin sınıfta bir kral gibi davranmaktan çıkarak bilgi ve kaynak dağıtan, internet aracılığıyla bilgiye ulaşılmasını sağlayan, bulunan bilgilerin değerlendirilmesinde, yeni çıkarımlar ve analizler yapılmasında rehber olan bir konuma gelmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Eğitimde teknoloji kullanımında öğretmenlerin yaşları arasında doğrusal bir ilişki söz konusudur. Öğretmenlerin kariyer evreleri incelendiğinde üçüncü evre olan Deneycilik/Aktivizm Evresini yaşayan öğretmenlerin yüksek düzeyde zihinsel ve fiziksel yeteneğe ulaştıkları, diğer öğretim modellerim öğrenme ve öğretim repertuarım geliştirmek için çalıştıkları, yeni modeller uygulayarak deney yaptıkları, öğrencilerin ilgilerinden yola çıkarak geliştirilmiş öğretim repertuarlarından öğretim modelleri seçtikleri ortaya koyulmuştur (Bakioğlu, 1996: 24). Bazı Öğretmenler bulundukları kariyer evresine ve deneyimlerine bağlı olarak kendilerini daha iyi tanırlar', özgüvenleri gelişmiştir ve bu onların değişim sürecinde aktif rol almalarına ve başarıya ulaşmalarına yol açmaktadır (Fullan, 1993). Eğitimde bilgisayarın ve İnternet erişiminin daha çok hangi evrenin öğretmenleri tarafından kullanıldığı ve bunun arttırılması konusunda araştırmalar yapmalıdır,

Görüldüğü gibi Öğretmenlerin gelişmesi ve çağdaş bilgi ile donanma-srnda sadece hizmetiçi eğitim kurslarından yarar beklemek yetersiz ve pahalı olmaktadır. Hizmet içi eğitim imkanları hem dar hem sabiüenmiş konuları içermektedir. Oysa öğretmenler hem branşlarında hem de öğretim yöntemleri ve öğrencilerin öğrenmeleri, problemleri konusunda çok farklı alanlarda aydınlanmaya ihtiyaç hissetmektedirler. Öğretmenler öğrencilerinin konuştuğu teknolojik dili ve bilgi erişim kaynaklarını bilmek ve etkin şekilde öğrenme fırsatı olarak değerlendirmek durumundadırlar, Dahası ülke ve dünya düzeyinde meslektaşlarıyla mesleki diyalogları internet vasıtasıyla kurmalıdırlar. Problemlerini tartışabilmeli, değişen yöntem, bilgiler konusunda birbirini aydınlatmalı, bilgi alışverişi yapmalı ve birbirlerinin deneyimlerinden yararlanmayı iyi bir gelişme ortamı olarak değerlendirmelidirler. Öyle ise okullarımızı öğretmenlerimizin interneti etkin biçimde mesleki amaçlara uygun olarak kullanabilmeleri için bilgisayar ve internet erişimi ile donatmalıyız. Okullar öğretmenlerin ders dışı zamanlarında internet erişimi fırsatı bulabilecekleri çevrimiçi konferanslardan yararlanabilecekleri, mesleki tartışma yapabilecekleri, lisans, lisansüstü eğitim alabilecekleri bilgisayarlarla donatılıp bunlarla çalışabilecekleri ortanılar olmalı ve okul kültürü bunlara uyumlu hale getirilmelidir, Buna bağlı olarak onlara yeni teknolojinin kullanımı konusunda yardımcı olmak için her tür bilgisayar öğretiminde ve erişiminde kılavuz olabilecek bir teknoloji koordinatörü (Bakioğlu, Şentuna, 2002) istihdam etmenin yolları aranmalıdır, Eğitim yöneticileri ve okul yöneticileri sadece öğrencilerin bilgisayarla tanışık olmasını sağlamanın ötesinde, öğretmenlerin bilgisayardan yararlanarak bilgi üretmeleri konusunda onlara kılavuz olabilecekleri konuma gelmeleri için projeler üretmelidirler.

G. E-Öğrenme Eğitim Yöntemleri

E-öğrervrnde yaygın olarak iki yöntem kullanılmak tadır (Aşağıdaki kısım Savaş, 2002 den alınmıştır):

1. Asenkron Öğrenme

Öğrencilerin bağımsız olduğu ve diğer öğrenciler ile aynı programı izleme gerekliliğinin olmadığı öğrenme sürecinin gerçekleştirilmesidir. Asenkron öğrenmede, öğrenen, intranet, extranet internet aracılığıyla web üzerinden kendisine aktarılan eğitim programı yoluyla öğrenme faaliyetim kendi başına gerçekleştirmektedir. Öğrencinin kendisinin uygun olduğu zamanlarda dersi alması asenkron eğitimin ana özelliğidir(Rosen, 2000: 20). Böyle bir uzaktan öğretim yöntemi daha önceleri uygulanmakla birlikte bilgisayar teknolojisinin sunduğu olanaklarla web üzerinden öğretimin gündeme gelmesi sonucu öğrenciye verilen geribildirim etkinliği ve uzaktan eğitimin niteliği artmıştır (Kelly, 2000: 9),

2. Senkron Öğrenme

Senkron öğrenmede belirli bir eğitim programı öğrenen tarafından önceden belirlenen tarihler ve süre çerçevesinde alınmaktadır (Rosen, 2000: 20). Dolayısıyla, senkron öğrenmede öğrenenler fiziksel olarak aynı ortamda bulunma zorunluluğu olmaksızın aynı öğrenme ortamını paylaşırlar. Bir ders içeriğinin video yayım aracılığıyla farklı ortamlarda bulunan kişilere aktarılması senkron öğrenmeye örnek olarak gösterilebilir (Kelly, 2000: 8).

Araştırmalar eğitimci tarafından idare edilen senkron öğrenmede, öğrenenlerin kendileri tarafından idare edilen asenkron (stand-alone training) öğrenmeye oranla 90 kat daha yüksek başarıyla dersi tamamladıklarını ortaya koymaktadır, Eğitimci tarafından idare edilen senkron eğitim geleneksel sınıf ortamının sunduğu dersi başarıma isteğini öğrenciye vermektedir (Rosen, 2000: 20).

3. Asenkron ve Senkron Öğrenmenin Öğrenme Sonuçları Açısından Karşılaştırılması

Creighton asenkron ve senkron öğretim yöntemlerini, geleneksel sınıf ortamındaki öğretim yöntemleri ve öğrenenin kendisi tarafından yönetilen (self- paced) öğretim yöntemleri ile karşılaştırarak bu öğrenmelerin sonucunda ulaşılan hedefler arasındaki ilişkileri ele almış ve eğitim haritası başlığı altında incelemiştir.

Senkron öğrenme geleneksel sınıf ortamındaki benzer sonuçlar ortaya koymaktadır ancak, bireyin öz-inanç sistemini değiştirmek için ihtiyaç duyulan etkileşimli öğrenimin kalitesinin ve yoğunluğunun düşüklüğü buna imkan tanımamaktadır.

Eğitim haritasında yer alan öğrenenin kendisi tarafından yönetilen (self- paced) e-öğrenme faaliyetleri ve asenkron eğitim zaman sınırı olmaksızın öğrenen-öğrenen ya da öğrenen-eğitimci etkileşimine olanak tanımaktadır. Bu tarz bir öğretim "Doğrusal Olmayan Öğretim" (Non-Linear Instruction) olarak adlandırılmaktadır (Creighton, 2000:218).

Uzaktan eğitimde teknoloji temelli bir yaklaşımın kullanılması sunduğu avantajlardan birisi kişiye kendi hızına uygun bir öğrenme tarzıyla hareket edebileceği (self-paced) bir çerçeve sunmasıdır. Öğrencinin dersi gerekli olduğundan daha hızlı ya da yavaş alması durumu ortadan kalkmaktadır. Geleneksel sınıf ortamında, öğrenme, sınıf

ortalamasının çok az altında gerçekleştirilmektedir, Dersi çok kolay ve hızlı şekilde öğrenebilecek pek çok öğrenen bu nedenle sınıftaki yavaş öğrenenlerle aynı hızda ilerlemek zorunda kalabilmektedir.

Doğrusal olmayan öğretim kişilere kendi ihtiyaçlarını en uygun şekilde karşılayacak öğretimi sunmaktadır. Uygun tasarımlarla, uzaktan eğitim dersleri öğrencilerin konuyla ilgili yalnızca bilgili olmadıkları kısımları alabilecekleri şekilde düzenlenebilmektedir. Ön test ve sürekli ölçümleme-ler, öğrencilere düzenli bir şekilde verilmektedir. Bu yaklaşım öğrenme zamanını azaltarak, Öğrenmeyle ilgili eksikliklerin üstesinden gelinmesinde daha iyi bir geribildirim imkam sunmaktadır (Kelly, 2000: 9).

Creighton'a göre e-öğrenme ve geleneksel sınıf ortamının etkileşimi bir araya geldiğinde eğitimde en önemli gelişme ortaya çıkacaktır. E-öğrenme her ne kadar geleneksel sınıf ortamlarında etkileşime yönelik bir takım programlar içerse de, günümüzde bireyin analitik düşünme ve problem çözme becerisinin geliştirilmesi geleneksel sınıf ortamlarında çok daha etkin bir şekilde gerçekleştirilmektedir (Creighton, 2000: 218).

H.E-Öğrenme Eğitim Sisteminde Kullanılan Ana Teknolojiler

Bilgi toplumunun insan profiline bakıldığında bilgisayar okuryazarlığına ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bilginin elde edilmesi, korunması ve dağıtılması hiç kuşkusuz eğitim için gereklidir. Bu anlamda bilgiyi üretme, depolama ve dağıtma sürecinde bir çok teknolojik araca ihtiyaç vardır (Öcal, 1998: 27).

Uzaktan eğitimde kullanılan teknolojiler, geleneksel eğitimle kıyaslanarak sınıflandırılmıştır (Majör ve Levenburg, 2000: 52). Senkron ve asenkron öğrenmede kullanılan en temel teknolojiler İnteraktif televizyon, video, dersin aktarımında kullanılan uydu bağlantıları, bilgisayar ve internet bağlantısı olarak görülmektedir. Tüm bu teknolojilerin dışında e-öğrenme eğitim sistemlerinin yapılandırılmasında kullanılan pek çok teknoloji bulunmaktadır.

Genel olarak, e-öğrenmede kullanılan teknoloji temelli ürün ve servisleri birbirini tamamlayıcı nitelikte olan üç ana başlık altında incelenmektedir:

1. Öğretimi yönetme sistemleri (Learning Management Systems/ LMS 's)
2. E-öğrenme eğitim portalları,
3. Ders yazılım araçları (Authoring tools) (Rosen, 2000: 20).

Kurumsal öğretimi yönetme sistemleri dersleri yönetecek ve öğrenenin ilerlemesini gösterecek yazılım ve donanımlar bütünüdür. Bu yazılım

ve donanımlara kuruluşlarda çalışanlar tarafından genellikle intranet kullanılarak ulaşılmaktadır (Rosen, 2000: 20).

E-öğrenme portalları derslerin bulunduğu internet sayfalarına erişimi sağlayan eğitim web siteleridir ve genellikle portallar e-öğrenme yönetim sistemlerini içermekte, asenkron ve senkron öğrenme ortamlarını sağlamak-tadır. Ders yazılım araçları ise eğitime yönelik dersleri oluşturmak için kullanılan yazılımlar bütünüdür. Kuruluşların tüm kurumsal eğitim programlarının yüzde seksenini kendi bünyelerinde yapılandırdıkları tahmin edilmektedir.

E-öğrenme yoluyla aktarılabilecek derslerin yapılandırılmasında kullanılan pek çok yeni teknoloji vardır. Bunlardan elektronik posta, mesaj panoları, sanal dersane, sesli kayıtlar (audio streaming) ve görüntülü kayıtlar (video streaming) yer almaktadır (Kelly, 2000: 10). Aşağıda bu teknolojiler açıklanmaktadır:

Elektronik Posta: E-öğrenme eğitim sisteminin önemli bir parçası olan elektronik posta mektupla haberleşmenin elektronik ortama aktarımı olarak tanımlanabilir. E-posta öğrenen ile eğitimci arasında yüksek hızda iletişim olanağı sağlamaktadır. Birçok durumda zaman ve mekan sınırları öğrenci ve öğretmeni birbirinden ayırmakta ve bu durum iletişimi zorlaştırmaktadır. Bu anlamda elektronik posta, soru sormak ve yanıt kabul etmek konusunda etkin bir iletişim mekanizması sağlamaktadır. Bunun yarısına tamamlanmış bilgi ve destek materyallerini sunmakta ve ödevleri ulaştırma ve toplama fonksiyonlarını yerine getirebilmektedir (Kelly, 2000:10)

Mesaj Panoları: Mesaj panoları öğrenciler için bilgi değişimine yönelik fırsat sunan bir başka teknolojidir. Bu yaklaşım öğrencilerin aynı zamanda internette bulunmaları gerekliliğini ortadan kaldırmaktadır. Öğrenciler görüşlerini, sorularını, yarımlarını sürekli olarak mesaj panolarına aktarabilirler'. Mesaj panoları herhangi bir konu hakkında sıklıkla yöneltilen sorular için mükemmel bir kaynak olarak kullanılabilir. Birçok durumda mesaj panoları e-sohbet odalarından daha yararlı olmaktadır' (Kelly, 2000:10-11)

Sanal dersane: Elektronik ortamında kullanılan sanal dersane uygulama çeşitlerinden birisi de list-serv olarak tanımlanabilir. List-serv elektronik posta uygulamaları, ses, grafik üç boyutlu uygulamalar ve form tabanlı anket uygulamalarını içermektedir. Elektronik posta aracılığıyla eğitici-öğrenen veya öğrenci-öğrenci arasında bir iletişim kanalı kurulmuş olur. Sanal dersane kavramı ise list-serv, tartışma odaları ve mesaj panolarını içeren **ortam anlamına** gelmektedir (Altın, Altın, 2000, www.egitim.com)

Sesli Kayıtlar (Audio Streaming): Sesin web üzerinden yayınlanması süreci sesli kayıtlar (audio streaming) olarak tanımlanmaktadır. **Bu uygulamanın** kullanımı son yıllarda oldukça yaygınlaşmıştır. İnternet bağlantı hızı kalitesinin giderek artması ve yem yazılımların ortaya çıkışı derslerde sesli kayıt kullanımını daha pratik hale getirmiştir.

Görüntülü Kayıtlar (Video Streaming): Videoyu web üzerinden yayınlamak son yıllarda ilerleme kaydetmiştir Tam anlamıyla hareketli bir video yayını internet üzerinden kullanıcıya ulaştıracak internet erişim hızının pek çok kullanıcı için yeterli olmaması kaliteyi

düşürmektedir. Yüksek hızlı iletişim olanağı ya da kablolu modemlerle hareketli videonun kullanıcıya aktarım kalitesi yükseltilebilmektedir.

E-öğrenmenin pek çok teknolojik olanağı etkin bir şekilde kullanmayı gerektirmesi internet erişiminde kaliteyi gereklilik haline getirmektedir. Etkileşim ve zengin multimedya içeriği sağlayamayan, yavaş ve güvenilir olmayan internet erişimi e-öğrerunenin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesini engellemektedir. Eğitim kurumları açısından, okul binasında ve toplumun her kesiminde pek çok teknoloji aracını aynı anda internete bağlayabilecek bir sistem altyapısı oluşturulması e-öğrenme için gereken tüm teknolojilerin etkin kullanımını kolaylaştıracaktır (E-learning: Putting a World-Class Education at **the** Fingertips of Ali Children, 2000: 5, Savaş, 2002: 22)

E-öğrenme eğitim sisteminde kullanılacak araçların seçiminde şu özelliklere dikkat edilmesi gerekmektedir:

- Bilginin etkili şekilde transferini sağlamalı,
- Etkileşimli,
- Çok yönlü,
- Kullanışlı,
- Ekonomik olmalıdır (Öcal, 1998: 28)

Eğitimde teknoloji kullanımı konusu yeni bir konu olmamasına, bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitimde etkin kullanımı ve eğitime uyumlu hale getirilmesi konusunda pek çok araştırma yapılmıştır. Ancak hala okullardaki müfredat programına bu teknolojilerin nasıl en iyi şekilde yerleştirilmesi gerektiği konusu tartışılmaktadır. Özellikle bilgisayar teknolojilerinin eğitimde kullanımının tekrar gözden geçirilmesi ve bunların öğrenme kalitesine etkisi sorgulanmalıdır (Kerr ve Slepko, 2002: 210,) E-Öğrenme kavramı teknoloji kullanımını yoğun olarak gerektirdiği için hangi teknolojinin eğitimin hangi boyutuna entegre edileceği konusu üzerine odaklanılmalı ve her teknolojinin avantaj ve dezavantajları üzerine incelemeler yapıldıktan sonra kullanılmalıdır (Akt Savaş, 2002: 23). Teknolojinin yoğun şekilde

198

kullanılması gereken dokuzuncu sınıfların yönetimlerinin prensipleri konusunda yukarıda belirtilen bilgilerden daha detaylılarma ihtiyaç bulunmaktadır. Öğretmenler ve öğretmen adayları e-öğrenme yoluyla eğitimde sınıf yönetiminde kılavuz ve uzman konumlarında olabilecekleri için böyle bir uygulamaya kendilerini hazırlamaları gereklidir

Çocuk ve gençler, internetle eğlence amaçlı olarak ilgilenmekte ve internet onlar için sevimli ve olumlu tutum geliştirdikleri bir araç olarak algılanmaktadır. Bu araçla endişe yaşamadıkları, tekrarlama imkanlarının olduğu, onlara utanç duyacakları geri bildirimler veren, zekalarından şüphe eder imalar kullanan öğretmen ve öğrencilerin olmadığı bir ortamdır. Konudan konuya, kelime kodları vererek kısa sürede ulaşacakları sınırsız bir

Öğrenme özgürlüğü, yaratıcılığı geliştirmekte etkin özelliklerdendir Çocuk ve gencin ahlak gelişimini olumsuz etkileyebilecek sitelerin okul yönetimi ve aileler tarafından filtre kullanılarak elimine edilmesi gereğine işaret etmek gerekmektedir Yetişkinlere gelince, teknolojiye, yemliğe karşı kene ilerinde bulunan önyargı, inanış ve davranışları ile baş etmek zorundadırlar. Henüz 'öğretmenin işi öğretmektir, o herşeyi bilir' mantığı aşılamadığı için, öğretmenin öğrenciden veya genç bir meslektaşından "internetle öğrenmeyi öğrenme" konusunda yardım almaktan çekinmeyen konuma gelmesinin sağlanması gerekmektedir. Bütün bu sayılanlar okul yöneticisinin okulunda yaratacağı olumlu, ılımlı, sıcak öğrenme ortamı ile mümkün olabilir Okul yöneticileri kapı, pencere, musluk, kalorifer tamiri ile uğraşan tipik günlük işler peşinde koşan ve sınıf içi eğitimle ilgisi pek olmayan konumdan kurtarılmalıdır Bu tür günlük işleri, herhangi bir işletme mezunu genç yapabilir. Okul yöneticisinin görevi sınıf içindeki Öğrenmeyi çağdaş hale getirecek çareleri bulmaktır. Bu yüzden uzun yular öğretmenlik yapmış olmak okul yöneticiliği için gerek şart olarak kabul edilmektedir. Okul yöneticisi bir işletme yöneticisi değildir, Ürünü öğrenme olan bir sektörde çalışan insanlar sadece bütçe ve günlük sorunlar ile boğuşarak yarınları kuracak öğrencilerin eğitimini göz ardı etmemelidir. Okul yöneticisi sınıf içindeki sorunlarını, yeni öğretim yöntemlerini ve çağdaş eğilimleri bilmek durumundadır Öğrencilerinin öğrenmesini çağdaş ülke çocuklarının öğrenmesi ile paralel hale getirmeye çabalamayan okul yöneticisi sadece okulunun fiziksel durumunu iyileştirmek için tamirat vb. üzerine enerjisini ve bütçesini harcamaktadır. 'Çağdaş uygarlık seviyesine çıkmak' gibi bir misyonu olan eğitim sistemimiz için bu davranıştaki yöneticilerin 'yeterli' olarak algılanmaması gerekmektedir. Çağdaş dünya ile entegre olabilmek için merkez örgütü, yukarıda yeni rolünün teknolojik yam çizilmeye çalışılan öğretmen, teknoloji koordinatörü, okul yöneticisini yetiştirmek ve teknik donanım için fi-nansal olarak desteklemek durumundadır.

On Üçüncü Bölüm

Sınıf yönetimi doğal olarak sınıftaki öğrenci sayısından etkilenmektedir. Gelişmiş ülkelerde 15-20 öğrenciye sahip olan sınıflar, ülkemizde 40-80 öğrenci arasında değişmektedir Kalabalık sınıfların nedenleri konusundaki araştırmalar ve az öğrencili sınıfların avantajları, kalabalık sınıfların öğrenmenin kalitesine negatif etkisi ve değişim ihtiyacı bu bölümde incelenmektedir.

Ülkemizin nüfusu, 2008 yılı verilerine göre yılda % 1.3 oranında çoğalmaktadır (www. tuik.gov.tr), Avrupa ülkeleri arasında rekor sayılabilecek bu orana göre, Türkiye her yıl bir Belçika nüfusu kadar artmaktadır. Bu gerçek; Türkiye'nin her 5 yılda bir orta boy bir Avrupa ülkesi nüfusu kadar çocuğun eğitimi için yatırım yapması gereğini ortaya koymaktadır. Nüfusumuzun % 75'i kent ve ilçe merkezlerinde yaşamakta ve iç göçlerle bu oran gittikçe artmaktadır(www.tuik.gov.tr). Göçler ve doğum oranının yüksekliğine karşın okul ve derslik sayısı uygun oranda artmamakta, böylece bir okula ve sınıfa giderek daha

fazla öğrenci düşmekte, özellikle büyük şehirlerde 50'den az mevcutlu sınıf bulmak pek mümkün olamamaktadır.

Genellikle okul mevcudu siyasi, ekonomik, sosyal, demografik ve benzeri bazı etkenlerin sonucu oluşan bir eğitim politikası ve planlaması sorunudur. Burada sınıf kalabalıklığı, öğrenci sayısı üzerinde odaklandığı için nicel planlamayı, amaçlara ulaşmayla ilgili olduğu, öğretmen yetişmesini gerektirdiği, kaliteyi direkt etkilediği için niteliksel planlama ile yakından ilgilidir. Sınıf mevcudunun yüksek oluşunun öğrencinin öğrenmesine etkisini incelemeye çalışırken, nicel kaynaklı bir sorunun nası nitel sonuçlar doğurduğuna dikkat çekmek gerekmektedir.

Ülkemizde okullarımızın şöyle bir tablo çizdiği görülmektedir: Giderek metrekareye düşen öğrenci sayısı artmakta, ulaşım olanaklarındaki iyileşmeye rağmen şehir içi geziler bile sınırlı düzeyde gerçekleşmekte, öğre-

228

tim sınıf içine hapsedilmiş bir hal almaktadır, (Acıkalım 2000: 493). Bu durumda sınıf içinin öğretici özellikler ile donatılmış özel bir tasarının olması gerektiği ve sınıf mevcudunun; bireysel farklılıkların gözlenip değerlendirilebileceği sınırlı olmasının önemi gündeme gelmektedir Etkili okul her bireyin değerli ve biricik olduğunun hissettiril d iği okuldur Öğrenci sayısının yoğunluğu, her öğrencinin kendisini biricik olarak algılamasını engelleyen ana faktör olarak karşımıza çıkmaktadır- Başarının tek tanımının akademik başarı olmadığı ve bireydeki farklılıklar oranında başarı tanımlaması yapılabileceği açıktır. Kalabalık sınıflar, gerek öğretmen gerekse de öğrenci açısından pek çok olumsuzluğu da beraberinde getirmektedir Bu olumsuzluklar ilköğretimden üniversitelere kadar kendim göstermektedir. Yapılan araştırmalar da bu düşüncüyü kanıtlar niteliktedir

A. Okul ve Sınıf Mevcudu Araştırmaları

Okul ve sınıf mevcudu konusunda 90'lı yılların başlarına dek ilköğretimde yapılan araştırmalar şu özet bulguları ortaya koymuştur:

1. Batıda okulların birleştirilmesi çalışmaları bu yüzyıla kadar devam etmiş, daha çok sayıda geniş okullar ve eğitim bölgeleri oluşmasına neden olmuştur. Birleştirme çabaları günümüzde de devam etmektedir.

2. "Küçük" ya da "büyük" okulun öğrenci sayısı konusunda araştırmacılar ve eğitimciler arasında net bir İttifak yoktur. Bununla beraber, pek çok araştırmacı, bir ilkokul için uygun ve etkin mevcudun 300-400 öğrenci, bir ortaokul içinse 400-800 öğrenci olduğunu belirtmişlerdir.

3. Pek çok okul birleştirilirken, büyük okulların küçük okullara oranla, idare edilmesinin daha masrafsız ve müfredatının daha kaliteli olduğuna inanılarak hareket edilmiştir. Fakat araştırmalar, her iki düşüncenin de doğru olmadığını göstermiştir.

4 Küçük okullardaki akademik başarı, büyük okullardakiyle aynı hatta daha da üstündür,

5. Küçük okullarda öğrencilerin genel itibariyle okula ve okul ile ilgili belirli konulara karşı tutumları çok daha olumludur.

6. Küçük okullarda öğrencilerin, dersin işlenmesini engelleme, disiplin problemleri, şiddet, hırsızlık, okul mallarını kötüye kullanma ve çeteye katılmakla ölçülebilen sosyal davranışları daha olumludur.

Kalabalık Sınıfların Yönetimi

201

7. Küçük okullarda ders dışı faaliyetlere katılım seviyesi büyük okullardan daha yüksek ve çeşitlidir. Küçük okullardaki Öğrenciler ders dışı faaliyetlerden daha çok doyum hissetmektedir.

8. Küçük okullarda büyük okullara nisbeten derse devam durumu daha iyidir.

9. Küçük okullarda büyük okullara oranla okuldan ayrılma yüzdesi çok daha azdır.

10. Küçük okullardaki öğrencilerin daha gelişmiş bir aidiyet duygusu vardır.

11. Küçük okullarda, öğrencilerin kendilerine ait genel ve eğitsel kavranıları daha gelişmiştir.

12. Büyük okullara nisbeten küçük okullardaki öğrenciler, öğretmenler ve idareciler arasındaki insan ilişkileri daha olumludur.

13. Büyük ve küçük sınıfta öğrenim gören lise öğrencileri arasında, giriş sınavı sonuçları, kabul oranları, derse devam, not ortalaması ve bitirme gibi okulla ilgili değişkenler açısından herhangi bir fark yoktur.

14. Küçük okullarda öğretmenlerin işlerine ve idarecilerine karşı tutumları daha olumludur' ([www.nwrel.org/scpd/sirs/10/co20: html-101kl989:13-14-15](http://www.nwrel.org/scpd/sirs/10/co20.html-101kl989:13-14-15)).

Üniversitelerde sınıf mevcuduna ilişkin yapılan araştırmalar da benzer sonuçlar vermiştir: Dersin organize ediliş tarzı, mevcudu en düşük olan sınıflarda en olumlu şekilde olmakta, sınıfta öğrenim gören öğrenci sayısı arttıkça dersin yönetilmesi ve değerlendirilmesi giderek olumsuzla yaklaşmaktadır, Sınıf mevcudu yükseldikçe, yardımcı araçların kullanımı da azalacaktır, Kalabalık sınıflarda ders kapsamı daha olumsuz değerlendirilirken sınıf tenhalaştıkça bu durum olumluya doğru gitmektedir. Kalabalık sınıflarda öğrenciler dersin içeriğini ve somut yararlarını kavrayamamaktadır (Bakioğlu, 1994a s.171-176).

Üniversitede derste öğrenci sayısı azaldıkça öğrencilerin derse olumlu şekilde değerlendirme oranı artmaktadır,

Kalabalık sınıflar, gerek öğrencinin gerekse de öğretmenin motivasyonunu ve buna bağlı olarak performansını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Kalabalık kavramı, genellikle sınıfta 30'un üstünde bir sayı ifade etmektedir. Bu sayı ülkelere göre küçük farklılıklar gösterebilmekle birlikte, bu mevcuttan daha yüksek bir rakam verilmemektedir. Eğitimciler göre

202

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

müfredat programılan 400 öğrenciye kadar olan bir okulda etkili olabilir. Kalabalık okullar genellikle yoğun bürokratik işler, çok sayıda personel ve etkisiz iletişim gibi sorunlarla karşı karşıyadır. Ayrıca müfredat programının derinleştirilip geliştirilmesi bu tür kalabalık okullarda çok zordur. Ayrıca öğrencilerin sorunlarının çeşitliliği de mevcudu yüksek okullarda problem oluşturur (www.altavista.com.tr school size.large classesjanuary 1996)

Demircan (2005) yaptığı araştırma sonucunda disiplin ve iletişim konusunda, okul mevcudundaki artışın öğretmenler ve okul yönetimi, veliler ve okul idaresi, Öğrenciler ve öğretmenler, öğrenciler ve idari personel arasında iletişim kopukluğu yaratacağı ve bu doğrultuda disiplin problemleri yaşanacağı ortaya konulmaktadır. İletişim üe okul mevcudu arasında anlamlı bir ilişki olmasının nedeninin, okuldaki öğrenci sayısının fazlalığına ve bu doğrultuda öğrenciye ayrılan zaman dilirünün sınırlı olmasına bağlı olduğu görülmektedir.

Aydın'a (2000) göre ise büyük örgütlerdeki iletişimsizlikten kaynaklı çatışma olasılığının daha fazla olduğu saptanmıştır. Küçük örgütlerde çatışma olasılığının az olması da, amaçların ve amaçların gerçekleştirilmesine kullanılan araç ve yöntemlerin büyük örgütlerinkine kıyasla daha az karmaşık, açık ve belirgin olmaları ile açıklanmaktadır. Okullar büyüdükçe yetki düzeylerinin ve bununla birlikte çatışmanın da sayı ve yoğunluk açısından arttığı görülmüştür. Örgüt yapısı büyüyüp genişledikçe, amaçlarda açıklık azalmakta ilişkiler daha formal bir nitelik kazanmaktadır.

Kalabalık okullarda suç işleme oranlarında artış olmakta, iletişim etkisini kaybetmektedir. Bu nedenle mevcudu yüksek okullarda, okul yöneticilerinin daha dikkatli ve yoğun çalışmaları gerekmektedir. Kalabalık okullarda öğrenciler okul kültürüne alışmakta zorluk çekmekte, %70-80'lik dilimi hırçın, yasaklara karşı, suç işleyen, dersleri iyi olmayan sosyal gruba girmektedir, Geri kalan küçük yüzdelik dilimdeki öğrenciler ise başarılı ve ileride akademik kariyer yapabilecek grubu oluşturmaktadır Mevcudu yüksek okullarda, gelir düzeyi yüksek sosyal gruba ait öğrencilerin daha başarılı oldukları gözlenmiştir'. Okulda yapılmak istenen çeşitli aktiviteler okulun kalabalıklığı yüzünden gerçekleştirilememektedir. Müfredat programından çok az bir öğrenci grubu tam olarak yararlanabilmektedir. Kalabalık okullarda suç işleme oranı da yükselir. Öğrencilerin okulla ilgileri pek yok gibidir, bazı gruplar sürekli suç işleme eğilimindedir (www.altavista.com.tr. school size.large classes. January 1996), Kalabalık sınıflarda sınıfı etkilemek ve sınıfa

hakim olmak, sınıf içi arkadaşlığı sağlamak, sınıfı belli bir disiplin ve düzene sokmak, sınıfta yeterli derecede materyalden faydalanmak, müfredatı tam

Kalabalık Sınıfların Yönetimi

uygulamak, her bir öğrenci ile güçlü bir etkileşim ve iletişim kurmak çok zor olmaktadır (www.ebsco.com.tr. class size.large classes. June 1997).

Okul mevcudundaki artış, öğrencilerin bireysel farklılıklarının göz önünde bulundurulmasını zorlaştırmakta, öğrencilerin kendilerini yeterli şekilde ifade etmelerini engellemekte, devamsızlığı arttırmakta, farklı öğretim yöntemlerinin uygulartmasını zorlaştırmakta, öğrenci merkezli eğitim yapılmasını engellemektedir.

B. Mevcudu Yüksek Sınıflarda Öğretimin Niteliği

Grup mülakatı ve açık uçlu anket yoluyla sosyo-ekonomik düzeyi oldukça düşük, İstanbul'un merkezine uzak bir ilçesinin en kalabalık ilköğretim okuunda yapılan bir çalışmaya (Bakioğlu, Polat, 2002) 44 öğretmen ve 362 öğrenci katılmıştır. Öğretmenlere kalabalık sınıflarda eğitim ve öğretimle ilgili açık uçlu 5 soru yöneltilirken; öğrencilere, kalabalık sınıflarda eğitim ve öğretimin nasıl olduğuna dair genel bir soru yöneltilmiş ve düşüncelerini belirtmeleri istenmiştir. Öğretmen ve öğrencilerin yazılı olarak verdikleri cevaplar çetele tutularak ayrı ayrı değerlendirilmiştir

44 öğretmene yöneltilen sorular şunlardır:

Kalabalık sınıflarda sınıf yönetiminde karşılaştığınız zorluklar nelerdir? Kalabalık sınıflar eğitim ve öğretimde kaliteyi ne yönde etkiler? Kalabalık sınıfların avantajlı yönleri var mıdır? Nelerdir? Kalabalık sınıflarda fiziksel ortamda yaşanan sıkıntılar nelerdir? Kalabalık sınıf okutan Öğretmenin psikolojik durumu nasüdır?

Öğrencilere ise şu soru yöneltilmiştir; kalabalık sınıflarda eğitim ve öğretim nasıl yapılıyor? Düşüncelerinizi belirtiniz. Alınan yazılı görüşler çetele tutularak sınıflandırılmış ve şu önaraştırma sonuçlarına ulaşılmıştır:

Tablo 5 kalabalık ortanılarda yaşanan sıkıntıların fazlalığına dikkat çekmektir. Öğretmenler, kalabalık ortanılarda öğrencilerle iletişim kuramadıklarım, gerekli motivasyon ve dikkati sağlayamadıklarını, sınıfa hakim olamadıklarını, öğrencilerle birebir ilgilenemediklerini belirterek sınıf yönetiminde zorluklarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir, Yine Öğrenci sayışma göre zamanın yetersiz olduğunu, öğrenciyi ilgi ve yetenekleri yönünde yetiştiremediklerini geri dönüt almadıklarını öğrenci başarısının düşük olduğunu belirterek tüm bunların eğitim ve öğretimde kaliteyi düşürebileceğini ifade etmişlerdir. Diğer sektörlerde olduğu gibi eğitim sektöründe de kalite kavramının önemle üzerinde durulduğu bir dönemde kalabalık ortanılarda öğrenmenin gerçekleşmediği ve öğrenci başarısının düştüğü yönündeki fikirler "eğitimde kalite" kavramım düşündürmesi yönünde oldukça anıanılı ve dikkat çekici bir sonuç olabilir. Yine bu çalışmaya katılan öğretmenlerin tamamının kalabalık sınıfların herhangi bir avantajlı yönünün olmadığını belirtmeleri böyle

bü problemin eğitim sistemi içinde yer almasına rağmen konuyu dair çözüm üretilmediğini düşündürmesi yönünde oldukça anlaşıldır.

Tablo 5: Öğretmenlerin Kalabalık Sınıflar Hakkındaki Düşünceleri

1. Öğretmenlerin, kalabalık sınıflarda sınıf yönetiminde karşılaştıkları zorluklara dair görüşlerinin dağılımı	Evet	Ev
	N	%
- İletişim kuramıyorum	2	64
	8	
- Gerekli motivasyon ve dikkati sağlayamıyorum	3	73
	2	
- Sınıfa hakim olamıyorum	2	67
	5	
- Birebir öğrencilerle ilgilenemiyorum	2	59
	6	
2. Öğretmenlerin, kalabalık sınıfların eğitim ve öğretimde kaliteyi ne yönde etkilediğine dair görüşlerinin dağılımı		
- Öğrenci başarısı düşük oluyor	2	66
	9	
- Yeterli düzeyde geri dönüt alamıyorum	3	73
	2	
- Öğrenci sayışma göre zaman yetersiz kalıyor	2	55
	5	
- Öğrencileri ilgi ve yetenekleri yönünde yetiştiremiyorum	2	52
	3	
3. Öğretmenlerin, kalabalık sınıfların avantajlı yönlerinin olup olmadığına dair görüşlerinin dağılımı		
- Avantajlı bir yönü yoktur	4	10
	4	0
4. Öğretmenlerin, kalabalık sınıflarda fiziksel ortamda yaşanan sıkıntılara dair görüşlerinin dağılımı		
- Temizlik problemleri ile karşılaşıyorum	3	84
	7	
- Ortamda yoğun gürültü oluyor	3	

	4	
- Ders araç ve gereçlerini yeterli derecede kullanamıyorum	2	64
	8	
- Yerleşim düzeninin bozukluğu iletişim engeli doğuruyor	2	66
	9	

5. Öğretmenlerin kalabalık sınıflarda psikolojik durumlanmn nasıl olduğuna dair görüşlerinin dağılımı

- Yoğun stres altındayım	3	77
	4	
- Sürekli baş ve boğaz ağnsı çekiyorum	2	64
	8	
- Sinirli ve gerginim	3	73
	2	
- Sürekli yorgunluk hissediyorum	3	73
	2	

Kalabalık Sınıfların Yönetimi

205

Tablo 5'in son kısmında araştırmaya katılan 44 öğretmenin kalabalık sınıflarda fiziksel ortamda yaşadıkları sıkıntılar ve bu ortanılarda psikolojik ve fizyolojik olarak nasıl etkilendiklerine dair düşünceleri belirtilmiştir.

Öğretmenler, fiziksel ortanılarda temizlik problemleri ile karşılaştıklarını yoğun gürültü ortanılarının yaşandığı ders araç ve gereçlerini yeterli derecede kullanmadıklarını ve yerleşim düzeninin bozuk olduğunu belirtmişlerdir.

Okul işletmesi (maddi kaynaklar ve bunların etkin kullanımı) ve fiziksel mekan konusunda, okul mevcudu arttıkça, gelirin arttığı fakat buna bağlı olarak giderin de fazla olduğunu belirtilmektedir. Ancak, okul mevcudu ile fiziksel mekan arasında, genelde anlanılı bir ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır.

Başarının gerçekleşebilmesi öznel ve nesnel pek çok faktörün karşılıklı etkileşimiyle gerçekleşir' düşüncesinden hareketle fiziksel ortamda yaşanan bu tür sorunlar başarıyı olumsuz yönde etkileyebileceğini akıllara getirdiği için bu sonuç oldukça anlanılıdır..

Bu noktada yüksek mevcutlu okullardaki fiziksel engelleri kaldırmak adına bazı düzenlemeler yapılması gerekmektedir Kalabalık okullarda teknik donanım yeterli hale getirilmelidir. Örneğin öğretmen bilgisayar ve internet aracılığıyla okul saatleri dışında her öğrenciye daha hızlı ve daha ayrıntılı olarak bilgiye ulaşma yollarını gösterebilmelidir. Mevcudu fazla olan okullarda en azından uygulamaya dönük derslerin konuyla ilgili do-

nanımı yeterli sınıflarda işlenmesi (fen bilgisi ve sosyal bilgiler, müzik ve resim gibi) yani öğrencinin sadece duyarak değil, yaparak yaşayarak öğrenmesi daha verimli olacaktır. Mevcudu yüksek olan okullarda, boş ve gereksiz yere işgal edilen alanlar boşaltılıp derslik yapma yoluna gidilmelidir. Böyle okullarda müdür odalarının küçültülmesi, yönetici yardımcılarının odalarının birleştirilmesi, hizmetlilere ayrı oda açılmaması gibi önlemler alınabilir.

Yine Öğretmenler kalabalık ortanılarda yoğun stres altında olduklarını baş ve boğaz ağrısı çektiklerini, sinirli ve gergin olduklarını, sürekli yorgunluk hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuç öğretmenlerin mesleklerine soğuyabilecekleri, bu mesleği yapmak istemeyecekleri ya da erken bırakabilecekleri düşüncelerini akıllara getirmesi yönünde oldukça anlanılı ve dikkat çekicidir.

206

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

362 öğrenciden açık uçlu bir soru vasıtasıyla alınan görüşler incelendiğinde şu konular ön plana çıkmaktadır. Öğrenciler üçer üçer oturmak zorunda kaldıklarını ve bunun verdiği sıkıntıları şu cümlelerde yansıtmışlardır:

'Yazı yazarken kollarımız birbirine değdiği için zorluk çekiyoruz. Çanta, defter, kitap gibi araçlarımız sıraya ve masaya sığmıyor. Beslenmelerimizi rahat bir şekilde yapamıyoruz ve getirdiğimiz yiyeceklerin çoğu yerlere düşüyor.. Sınavlarda üç kişi oturduğumuz için bazı arkadaşlarımız kopya çekiyor.'

Öğrenciler giriş ve çıkışlarda yaşadıkları problemleri şu şekilde dile getirmişlerdir:

'Okula girerken ve çıkarken çok sayıda Öğrenci olduğu için ezilme tehlikesi yaşıyoruz, birbirimizi iterek içeri girmek zorunda kalıyoruz, çoğu zaman çantalarımız ve beslenmelerimiz ellerimizden yere düşüyor hatta ayakkabılarımızın bile ayağımızdan çıktığı oluyor/

Öğrenciler çoğu zaman dersi dinleyemediklerini ve bu nedenle dersi anlamakta zorluk çektiklerini belirtmişlerdir. Nedenlerim birkaç söylemde incelersek şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır:

'Sınıfta çok fazla gürültü oluyor. Herkesin bir kelime söylemek istemesi bile gürültüye neden oluyor, Spor salonumuz olmadığı için bahçede beden eğitimi yapan arkadaşlarımızdan gelen sesler derse olan dikkatimizi dağıtıyor ve dersi dinleme istemiyoruz. Öğretmenimiz sayımız çok olduğu için çoğu zaman dersi kendi anlatıyor konuyu anlamadığımızda soru sormak gibi bir şansımız olmuyor. Çünkü ya sıra gelmiyor ya da öğretmen söz hakkı vermiyor, öğretmenimiz bizlere söz hakkı verdiğinde bir çok kişi düşüncelerini söylemek istiyor ve buda sınıfta gürültü olmasına neden oluyor ve birbirimizi dinlemekte ve anlamakta zorluk çekiyoruz. Dersi sadece öğretmenin anlattığı zamanlarda

canımız çok sıkılıyor Özellikle anlatılan konularda ilgili yaşadığımız bazı olaylar varsa bunları anlatmak istediğimiz halde anlatamıyor-sak canımız daha da sıkılıyor.'

'Bazen arkadaşlarımızdan bazıları öğretmenlerimiz söz hakkı vermeden konuşuyor bu da öğretmenimizin sinirlenmesine neden oluyor.'

'Öğretmenlerimizle ders içi ve ders dışı görüşmek istiyoruz, onlarla daha yakın olmak istiyoruz. Ama zaman yetmediği içinde konuşmak için bekleyen birileri mutlaka olduğu için ya konuşacaklarımızı kısa tutuyoruz ya da hiç

Kalabalık Sınıfların Yönetimi

235

konuşamıyoruz bu nedenle öğretmenlerimizle aramızda iletişim kopukluğu olıyor. Bu da bizim derse olan ilgimizi azaltıyor'.

'Yine bazı arkadaşlarımız kendi dinlemek istemedikleri için bizleri ya konuşturarak ya da bazı dikkat çekici hareketlerde bulunarak dersi anlamakta güçlük çekmemize neden oluyorlar'

Öğrenciler sağlık ve temizlik problemleri yaşadıklarını beürtmüşler-**dk**. Dile getirdikleri birkaç konuyu şu şekilde özetlemek mümkündür:

'Sınıflarımız çok kalabalık olduğu için çabuk kirleniyor. Yürüdüğümüz zaman bile toz kalkıyor. Hatta bazı arkadaşlarımız bahçe ve katlar kalabalık olduğu için sınıfta oyun oynuyorlar ve bu da daha fazla toz olmasına neden oluyor, Sınıfı sık sık havalandırıyoruz bu, çoğu zaman hastalanmamıza yol açıyor ve okula gelemiyoruz.'

'Tuvaletleri, çok kullanıldığı için temiz bulmak pek mümkün olmuyor, Sabun bile çok çabuk bitiyor. Buralarda da mikrop kapıyoruz ve hastalanıyoruz.'

'Teneffüslerde kantin çok kalabalık olduğu için yiyecek ve içeceklerimizi okul dışında alıyoruz. Bu gıdalar sağlıksız olduğundan çoğu zaman hastalanıyoruz ve hatta zehirleniyoruz.'

Görüldüğü gibi öğretmen ve öğrenciler içinde bulundukları sınıf mevcuduna ilişkin durum için olumlu bir cümle kuramamaktadırlar.

C. Düşük Öğrenci Sayılı Sınıfların Avantajları

Neden az öğrencili okulların en iyi sonuçları verdiği konusunda özetle yedi sebep sıralanmaktadır:

" Yönetim: Bütün kadro ortak bir masa etrafında toplanabildiğinde iletişim daha kolay olur.

" Saygı: Öğretmen ve öğrenciler birbirlerini daha iyi tanır.

■ Kolaylık: Daha az bürokrasi kişiselleşmeyi kolaylaştırır.

" Güvenlik: Yabancılar kolayca tespit edilebilir ve öğretmenler zorbalık veya asabiyete hemen tepki gösterebilirler.

■ Veli İlgisi: Veliler, çocuklarını tanıyan ve gelişmeleriyle ilgilenen öğretmenlerle daha kolay işbirliği yaparlar.

236

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

■ Sorumluluk: Bir öğretmenin, öğrencinin ya da okulun başarısının ne olduğuna dair veriler ortada olur.

■ Aidiyet: Sadece akademik ya da çeşitli yeteneklerde başarılı olanlar değil, öğrencilerin hepsi yetişkinleri de içeren okul topluluğun değerli bir üyesidir' (www.ed.gov/databases/Enc-Digests/ed414615.html-19k, 1997:38-39),

Sınıf mevcudunun 20'nin altına düşürülmesi öğrenci başarısının yükselmesine sebep olmaktadır, Bununla beraber, öğrenci sayısının küçültülmesi önemli miktarda para gerektirmekte ve bu tasarının yürürlüğe konması nitelikli öğretmenler bulunması veya yetiştirilmesini ön plana çıkarmaktadır. Öğretmen niteliğini kuvvetlendirmek de öğrenci başarısının yükselmesine sebep olmaktadır. Sınıf mevcudunun küçültülmesinin faydaları, bu işin nasıl yapıldığına bağlı olarak etkili olabilmektedir (www.ed.gov/pubs/Reducingclass/classsize.htm/research, 1999: 65-69).

Kalabalık okullarda sınıf mevcutlarını düşürmenin haricinde okul yöneticilerine de bazı sorumluluklar düşmektedir. Bu önemli görevlerden biri, her husustan önce öğrencileri ve öğretmenleri motive ederek bir kurum kültürü yaratmak için gerekli özveriye göstermektir. Bu doğrultuda, sürekli olarak öğretmenlerle iletişim kurarak onların sorunlarını dinlemeli ve çözüm üretmek adına çalışmalar yaptığım öğretmene gösterebilmelidir. Yani öğretmen yalnız olmadığım hissetmeli, bulunduğu kuruma güven duymalıdır. Yönetici yasa ve yönetmeliklerde de esnek olmasını bilmelidir. Yönetici, kişilerin bireysel farklılıklarını görmeli ve bulunduğu durumu suistimal eden kişilerle çalışan kişileri birbirinden ayırt etmeyi, işleri daha sistemli yürütebilmek amacıyla öğrenmelidir.

Kalabalık okullarda, öğrencilerle de iletişim kurmak çok sınırlı olacağı için öğrencilerin de okulu benimsemelerini sağlayıcı farklı çalışmalar yapmak gerekmektedir, Yöneticiler, öğrencilerin istekleri doğrultusunda, çok çeşitli sosyal etkinlikler düzenleyebilirler, Bu doğrultuda yöneticinin öğretmen yeterliklerini çok iyi belirleyip kimin hangi sosyal aktiviteyi çalıştıracağı konusunda yönlendirme yapması gerekmektedir. Yine Öğrencileri mevcudun fazla olmasından dolayı okulla ilgili her karara katmak mümkün olmasa da bazı durumlarda bunu sağlayıcı pratik çözümler geliştirilebilir. Örneğin, alınması gereken bir kararla ilgili konu başlığının öğrencilere her gün rutin olarak yapılan tören esnasında duyurulabilir. Kararla ilgili düşüncelerim yazmaları ve koridordaki kutucuklara atmalarını istemek faydalı bir eylem gibi görünmektedir. Bu doğrultuda toplanan bu fikirler yönetici ve

öğretmenler arasında pay edilerek, çıkan sonuçların değerlendirilip öğrencilere geri bildirim verilmesi gerekmektedir. Bu durum öğ

Kalabakk Sınıfların Yönetimi

237

rencilerin aidiyet duygularını pekiştirmekte ve okulu daha fazla benimsemelerine zemin hazırlamaktadır.

Sınıf mevcuduna ilişkin araştırmalar önümüze çarpıcı veriler sunmaktadır. Toplam kalite anlayışının okullarda yaygınlaşmasına çalışan MEB, kalite gerekliliklerinin başında gelen 'bir okula ve sınıfa düşen öğrenci sayısını aşağı çekme' yoluna gitmelidir. Öğrenci, veliler ve toplum ancak yeterince zaman ve emek verilmiş çocuk yetiştirerek memnun olabilir. Öğrencilere yeterli zaman ayırmak, emek vermek, kılavuzluk yapabilmek için; bir öğretmenin başedebileceği sayıda öğrencisi olmalıdır. Ülkemiz okullarının içinde bulunduğu kalabalık baskısı, niteliği engelleyen ana sorun olarak görünmektedir. Kalabalıklaşmanın okulda kaliteyi düşürdüğü ve bu durumun, bireyi kalite için gerekli olan 'eğitim liderliği' misyonundan uzaklaştırdığı belirtilmektedir. Kaliteye yönelik ilkeleri ve buna ulaşma yollarını değerlendirirken, bütün bunları gerçekleştirmenin sınıftaki öğrenci sayısı ve bunun ötesinde okulun toplam öğrenci sayısından etkilenebileceği söylenebilir. Okul mevcudunun çoğalması, doğal olarak sınıf mevcudunun çoğalması öğrencinin davranışları üzerinde de olumsuz etkiye bulunmaktadır; bu da Öğrencinin öğrenmesindeki kaliteyi artırmayı hedefleyerek öğretim yapmayı engellemektedir, Okulların standartlarını yükseltmeleri ve etkinliklerini artırmaları, sınıfta öğrenci davranışlarının ve disiplinin düzelmesi konusunda ısrar edildiğinde, sınıf mevcudlarını yükseltmeye göz yummak akli ica görünmemektedir (Bakioğlu,2000)..

Okul mevcudu arttıkça, öğrencilerin okulla ilgili kararlara katılımının artacağı görüşü ileri sürülmektedir, Kalabalık ortamlarda öğrencilerin kendilerini yeterince ifade edemedikleri, okulla ve kendileriyle ilgili alınan kararlara yeterince katılamadıkları belirtilmektedir. Mevcut arttıkça demokrasi için gerekli olan öğrenci çeşitliliği de artmaktadır. Ancak kararlara katılım sağlanmadıkça çeşitliliğin artmasının çok fazla önem arz etmediği sonucu ortaya çıkmaktadır,

Gelişmiş ülkeler, zaten düşük olan sınıf ve okul mevcudlarını daha da aşağı çekmek eğiliminde görünmekte ve sınıf mevcudunun mezun niteliğine ve başarıya etkisi konusunda yapılan araştırmaların sonuçlarına dikkat kesilmekte, 'acaba sınıf mevcudlarını düşürme politikasını benimserseniz ülkemizin insan kaynağından ne denli kazancı olur?' noktasında düşünce geliştirmektedirler. Ülkemizde henüz 8 yıllık zorunlu eğitime geçişin sancıları yaşanmakta, 12 yıllık eğitime geçmek için gerekenler incelenmektedir. Adeta 'çocuğu okulun duvarları arasına yasa zoru ile getirelim gerisi kolay' denmektedir. Eğitimcilik sayısal olarak düşünmekten ötesini de gerektirmektedir.

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

Ülkemizde de şu konular araştırmalar ile incelenmelidir: ■ Sınıf mevcudunun öğrenci başarısı ve Öğrenmesi üzerindeki etkisi, - Öğretmenlerin sınıftaki uygulamalarına ve öğrencilerin programı öğrenmelerine sınıf mevcudunun etkisi (Day, 1996:5).

Yukarıdan izlenebileceği gibi literatür' bulguları ve önaraştırma bulgularımız birbirini destekler niteliktedir. Ülkemizdeki sınıf mevcudu durumunu gösteren tablolar ürkütücü boyuttadır,. Pek tabi ki okul ve sınıf mevcutlarının aşağıya çekilmesi bir eğitim politikası sorunudur' ve oldukça büyük finansal yatırımları gerektirmektedir. 21. yüzyılda, irfanlarımızın düşünen, üretebilen, kendini kurtarması için bir kurtarıcı beklemektense işini en iyi şekilde yapmak için yollar geliştirebilen bireyler olmasını istiyorsak sınıfta bireysel farklılıklara zaman verebilecek düzenlemelerin yapılması zorunludur.

Öğretmen her ne kadar kalabalık sınıflarda sınıf ortamında öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak eğitim öğretim yapıyorsa da; öğrenci velilerini, öğrencilerin yeterlilikleri konusunda bilgilendirerek gerekli yönlendirmeyi yapması gerekmektedir.

Öğretmen sınıfında iletişim ve işbirliği sağlamak amacıyla öğrencilerin bireysel farklılıkları doğrultusunda gruplar oluşturarak ders saatleri dışında çalışmak üzere proje ödevleri vermeli, bu durum velilere bilgi vermek ve onları yönlendirmek suretiyle hafta sonu birbirlerinin evlerinde toplanmak yoluyla gerçekleştirilmelidir. Kalabalık okullarda, yöneticinin rehberliğinde öğretmenler sınıftaki Öğrencilerin yeterlilikleri ve yetenekleri doğrultusunda tek bir program yerine birden fazla program hazırlayarak program çeşitliliği sağlanabilir.

Kalabalıkta farklar fark edilememektedir. Kalabalıkta farklar törpülenmekte ve öğrencilerin birbiriyle aynı veya benzer olmalarının erdemi ön plana çıkarılmaktadır. Çünkü sınıf ve okulda düzenliğin hep aynı olmak ile sağlanacağı zannedilmektedir. Uyum kavramı sık sık gündeme gelmekte, zaten düşük olan standartlar 'uyan kişi' ile birlikte pekişerek sınıfın veya okulun 'tekrara' olmasına yol açmaktadır. Hiçbir Öğrenci bir diğer öğrenci ile aynı değiliz. Kalabalık sınıflarda farkı ile değerli olduğunu hissedemeyen öğrenci hayatta da kalabalıklar içinde değersiz olarak kendini algılayacak veya öyle algılanmasını pek de sorgulamayacaktır. Oysa toplumlar ailelerinde dünya çapında en iyi olan bireyleri çıkardıkça ve onların ekip kurup çocuk ve gençleri yetiştirerek esin kaynağı olmalarını sağladıkça saygın bir yer edinebilmektedirler. Öğretmenlerin uzun vadede sınıf yönetiminde başarılı olmaları dünya çapında bireyler yetiştirmeleri ile ölçülebilir.

On Dördüncü Bölüm

SINIF YÖNETİMİNE İLİŞKİN ÖRNEK OLAYLAR VE DÜŞÜNME SORULARI

Bu bölümde farklı kariyer evrelerinde bulunan, farklı okullarda çalışan ve değişik tecrübelere sahip öğretmenlerin geçmişte yaşadığı gerçek olaylar sunulmaktadır. Buradaki ana amaç öğretmen adaylarına sınıf yönetiminde olabilecek gerçek olay, öğretmen

davranışları ve sonuçları hakkında bir fikir vermektedir. Örnek olaylardaki çözümler uygulandığında aynı sonuç alınır veya her sorunun tek bir çözümü vardır anlamı çıkmamalıdır. Bilindiği gibi her çocuk biriciktir, her okul **kültürü** kendine özgü unsurlar taşımaktadır. Bir durumda işe yarayan bir strateji diğer bir çocukta veya ortamda olumsuz sonuçlar verebilir. Burada sadece birkaç baş etme stratejisi, yine öğretmenlerin kendi alguları ve anlatımlarıyla verilmektedir. Her örnek olayın ardından öğretmen adaylarının konuyu kitap içindeki yaklaşımlardan ve hayatın içinden getirdikleri deneyimlerinden yararlanarak düşünmeleri ve başka olaylara transfer edebilmelerini kolaylaştırmaya yönelik düşündürücü sorular verilmektedir.

Ders Yılı Başında Sınıf Kurallarını Birlikte Seçme - E. A

Ben ilköğretim okulunda çalışan bir sınıf öğretmeniyim. Bu yıl ikinci sınıfları okutuyorum. Sizlere öğrencilerimle uygulamış olduğumuz bir yöntemden bahsedeceğim.

Öğrencilerimin yaşları küçük olduğu için okul ve sınıf içi kurallara uyma olasılıkları düşük olmaktaydı. Bireysel gelişim özellikleri incelendiğinde, tam oyun çağında bulunan öğrencilerime, dört duvarla çevrilmiş kapalı bir mekanda uzun süre hareketsiz bir şekilde ders dinlemek, canları istediğinde kendilerini okulun bahçesine atıp özgürce koşup oynayamamak gerçekten zor geliyordu. Her ne kadar oyunu sınıfa taşımak için çaba sarf etsem de, ilgilerini derse çekebilmek için kılıktan kılığa girsem de yine de bir noktadan sonra canlarının sıkılmasını engelleyemiyordum. Sonra düşündüm de benim öğrencülerim galiba başkalarının koyduğu ve kendi yaşantılarına veya tükenmeyen hayal güçleri ile süslü dünyalarına ters düşen katı kurallara uymak istemiyorlardı. Zaten neden kendilerinden yaşça büyük insanların koyduğu aşılmasız zarıncı kurallara uysunlardı ki? Bu durumu çocukların lehine çevirmek için bir şeyler yapmalıyım

Eğitim- öğretim yılının başında öğrencilere bu yıl sınıf kurallarını birlikte oluşturacağımızı söyledim. Öğrenciler ilk başta ne demek istediğimi anlamadılar.. Tam şaşkın gözlerle birbirlerine ve bana bakıyorlardı ki, ben ne demek istediğimi anlatmaya başladım. Şunları söyledim: "Bu yıl, her zaman yapılanın aksine sınıf içerisinde uymamız gereken kuralları hep birlikte belirleyeceğiz.. Bu sınıfta yalnızca ben yaşamıyorum. Sizlerle beraber toplam otuz üç kişi olarak bu sınıfı paylaşıyoruz. Uyumması gereken kurallara hepimiz uymak zorundayız ki; düzenli ve sağlıklı bir şekilde eğitim- öğretim yapabilelim. Öyleyse hep beraber bir - Sınıf Yasası- oluşturalım." dedim ve örnek olarak birkaç kural söyledim. Bunun üzerine öğrencilerin akıllarında hemen birkaç kural olabilecek cümle belirdi. Onlar da cümlelerini paylaştılar Hepsini bir kağıda yazarak bir araya topladık. Daha sonra her bir cümlemizi okuyarak sınıf içerisinde oylama yaptık. En yüksek oyu alan ifadeleri "Sınıf Kurallarımız" olarak belirledik ve ayrı bir kağıda madde madde yazarak "Sınıf Yasası"nı oluşturduk. "2-B Sınıf Yasası" başlığı altında beraberce oluşturmuş olduğumuz sınıf yasamızı panomuza astık

Bir yıl içerisinde öğrencilerin göstermiş oldukları davranışları, kurallara uyma derecelerini bir çizelge üzerinde değerlendirdim. Örneğin; bir öğrencinin herhangi bir

kurala uyma davranışı sonunda hanesine bir gülen yüz resmi çizerken; kuralı bozma davranışı sonunda da hanesine üzgün yüz resmi çiziyordum. Öğrenci hatasının farkına varıp davranışını düzelttiğinde üzgün yüz resmini silip gülen yüz resmi çiziyordum. Yıl sonuna doğru, çizelgeyi öğrencilerle beraber inceledik. Sevindirici bir şekilde gülen yüz resimleri çoğunlukta idi.

"1

***Sınıf Yönelimine İlişkin örnek Olaylar ve Düşünme Soruları* 241**

Yani, öğrencilerin davranışlarında gayet olumlu değişiklikler olmuştu. Öğrenciler de benim gibi bu duruma çok memnun oldular, Bunun üzerine, öğrencilerime küçük birer hediye olarak onları ödüllendirdim.

Öğrencilerimin yıl başındaki ve sonundaki davranışlarını kıyaslayıp, tekrar düşündüm. Acaba, aradaki fark neydi? Ne olmuştu da öğrencilerin davranışları böylesine değişmişti? Anladım ki; çocuklar kuralları oluşturmak için fikirlerini dile getirirken kendilerine değer verildiğini hissetmenin mutluluğunu yaşamışlardı. Ayrıca oy kullandıklarından demokrasi ve karara katılımı sınıfa taşımış olduk. Oluşturulan kurallar da bu sayede kendi yaşantıları ve istekleri ile Örtüş-tüğünden kurallara daha istekli bir şekilde uymuşlardı, Bazı zamanlarda kuralları ihlal ettiklerinde ise hemen fark edip davranışlarını düzeltiyorlardı, Anladığım kadarıyla uygulamam başarıya ulaşmıştı ve bu durum beni gerçekten sevindirmişti.

Evet, çocuklarımız da bizler gibi kendilerine değer verildiğini hissetmek istiyorlar. İstedikleri şey çok mu? Bence hiç de değil! Çünkü bunu fazlasıyla hak ediyorlar.

DÜŞÜNME SORULARI

1. Sınıf kurallarını, öğrenciyle birlikte oluşturmak, yapısalcılık yaklaşımıyla bağdaşmakta mıdır?
2. Böyle bir uygulama yapısalcılık yaklaşımıyla ders yapmakta kolaylık sağlayabilir mi?
3. Öğrencilerin kuralları oluşturmalarının dezavantajları nelerdir?
4. Sınıfta demokrasi ve katılımı öğretmek için ders yılı başında yapılabilecek diğer uygulamalar neler olabilir? Tartışınız.

i5n»ek01ay- 2:_____

Ders Yılı Başında Sınıf Kurallarını Birlikte Seçme - N. G.

Genel olarak ekonomik sıkıntılar yaşayan ailelerden oluşan, yoğun olarak göç almış bir bölgede ilköğretim çağı çocuklarının devlet okullarındaki eğitimlerine destek vermek amacıyla kurulmuş olan bir eğitim organizasyonunda gönüllü olarak çalıştığım dönemde sınıf disiplini sağlamak konusunda problemler yaşıyordum. Sınıfta farklı yaş gruplarından, farklı sosyo-ekonomik düzeylerde, kimi zaman ailevi problemler yaşayan, dikkatini

toplamakta zorluk çeken yani profesyonel desteğe ihtiyacı olan öğrenciler vardı. Her biri ayrı ilgi istiyordu ve farklı problemlere sahiptiler Derse başlamamızdan sonra 15 dakikalık bir süre boyunca öğrencilerin sıkıntıları, uyumsuzlukları, haylazlıkları ve benzer hareketleri ile baş etmek hem tüm enerjimi alıyor, hem de onlarda bıkkırdık yaratıyordu, Bu sorunu çözmek amacıyla birim sorumlumuzdan ve tanıdığım tecrübeli öğretmenlerden yardım istedim. Çeşitli önerilerinden yararlandım. Ancak ne yazık ki net bir çözüm elde edememiştim: Tam çaresiz olduğumu ve bu şekilde derslerimi sürdürmek zorunda olduğumu kabullenecekken aklıma daha önce okuduğum bir kitapta karşılaştığım bir yöntemi kullanmak geldi. Bu yöntem "sınıf kurallarını öğrenciler ile birlikte belirlemek" ti.

Sınıf kurallarım belirleme kararı aldığım gün derse başlamadan önce yine aynı sorunlar ortaya çıktı. Bir öğrenci diğerine sataşıyor, diğeri kötü sözler söylüyor, bir başkası yarımındaki arkadaşını el-kol hareketleriyle rahatsız ediyor, herkes hep bir ağızdan birbirini şikayet ediyordu Bir an için sessizliği sağladıktan sonra onlara "Kendi sorunlarım kendi başlarına çözmek isteyip istemediklerini" sordum. Bir anda dikkat kesilmişlerdi, Onlara neler yapacağımızı anlattığımda ise hepsinin hevesli olduğunu gördüm.

Herkes şikayet ettiği durumu bir kağıda yazdı. "Sınıf içinde kötü sözler söy-lememeliyiz," "Arkadaşlarımızı rahatsız etmemeliyiz,," "İzin almadan yüksek sesle konuşmamalıyız" gibi cümleler birikmeye başlamıştı Herkesin savunduğu bir kural vardı ve her öğrencim bir kuralı sahiplenmişti Onlara kendi kurallarının sorumlusu olduklarını ve kural ihlali yapanları uyarma hakkına sahip olduklarını söyledim. Başlarda birbirlerini uyarırken bir karmaşa yaşandı. Ancak zamanla birbirlerinin kurallarına saygı duymayı öğrendiler. Ders sonrasında hepsinin teker teker fotoğraflarını çektim. Öğrencilerimle birlikte büyük bir karton alıp resimlerini, resimlerinin karşısına da sorumlusu oldukları kuralı yazdık, "Sınıf kuralları" başlığımızı da ekledikten sonra kendi oluşturduğumuz kurallarımızı duvarımıza astık Öğrenciler içinde yer aldıkları bu disiplini ve kendi belirledikleri kuralları oldukça benimsemişlerdi. Sınıfa girip çıkan diğer öğrenciler ve eğitimci arkadaşlarım bu fikri çok beğenip kendi sınıflarında uyguladılar ve "Sınıf kuralları" birimimizin sevilen bir uygulaması oldu. Tabi ki "Sınıf kuralları" uygulaması bütün problemlerimizi bir anda çözen sihirli bir uygulama değildi, ancak bu onların demokrasi, disiplin ve sorumluluk anlayışlarında özel bir anlama sahip ciddi bir adımdı,

DÜŞÜNME SORULARI

1. Örnekte, öğretmen öğrencilerin hangi duygularına hitap etmiştir?
2. Öğrencilerin kendi kurallarının savunucusu kesilmelerinin nedenleri nelerdir?
3. Fotoğraflarını çekmek, duvara asmak kurallarla bunları eşleştirmek öğrenciyi ne yönde motive etmiştir?
4. Yukarıdaki sorulara verdiğiniz cevaplardan yararlanarak, sınıfta siz de bir sorunun çözümü için düşünce geliştiriniz.

Sınıf Yönelimine İlişkin örnek Olaylar ve Düşünme Sorulan

Disiplin Sorunlarıyla Baş etme - A. K.

Mesleğimin ilk yılıydı. Yeni bir okula tayinim çıktı. Okul da benim gibiydi yani ilk yılma başlayacaktı, 1. sınıflar hariç diğer sınıfların hepsi toplama sınıflardı Yani yakınımızdaki bir okuldan gelen öğrenciler üst sınıfları oluşturuyordu. Müdür benim sınıfımın 3-C sınıfı olduğunu söyledi. Sınıfa girdiğimde inanılmaz bir disiplinsizlik hakimdi. Birkaç öğrenci sürekli derste konuyla ilgisi olmayan sözler söylüyorlardı. Ben de bu duruma çok kızdım ve Veli adındaki öğrencimi yanıma çağırdım sinirli bir ses tonuyla. Veli elleriyle yüzünü kapatarak yanıma geldi. Niyetim Veli'yi yanıma çağırıp birebir görüşmekti Neden bu şekilde geliyorsun diye sorduğumda, "Öğretmenim bana vurmayın diye böyle geliyorum" cevabını aldım. Öğrendiğime göre bu sınıf altı öğretmen değiştirmişti, Veli'nin bu şımarık tavırları anladığım kadarıyla şiddet yoluyla çözümlenmeye çalışılmıştı Ben de Veli'inn bu sözüne çok şaşırdım, Daha sonra onunla konuşma yoluna gittim. Fakat Veli yine derslere karşı ilgisizdi, eskiye oranla derste farklı konular açarsa da yine de derse dikkatini vermiyordu. Sonra Veli'ye görevler vermeye başladım, onu yazılı ve sözlü olumlu davranışlarından dolayı övdüm. Gördüm ki Veli'de büyük değişimler olmaya başladı,. Sınıf başkam olmayı çok istiyordu. Daha sonra sınıf başkanı da olunca artık o ilgisiz Veli gitmişti, sürekli derste parmak kaldıran, derse katılan, ödevlerini yapan bir Veli gelmişti.

] DÜŞÜNME SORULARI]

j 1. Veli'nin bir çok öğretmen değiştirmiş olması ile davranışları arasında bir **I**

j bağlantı kurulabilir mi? |

; 2. Yüzünü eliyle kapatarak öğretmenin yanına gelmesi nasıl bir geçmiş **j**

j yaşantıya işaret etmektedir? Neden böyle öğretmenleri olmuştur? **I**

I ³- Öğrenciye görevler vermek ve bir isteğine ulaşmakta yol göstermek **I**

j konusunda kendi öğrencilik yaşantılarınızdan ve ya hayalinizden örnek- **j**

: 1er üretiniz. **j**

JpmekOlay-4: _

Disiplin Olayları ile Baş Etme- Y. K.

ilk atamamda tayin olduğum İstanbul ili Bahçelievler ilçesinde bulunan bir ilköğretim okulunda matematik öğretmeni olarak çalışmaya başladığımda sınıfların düzen, disiplin bakımından oldukça eksik olduğunu fark ettim. Bu durumu idealistliğim doğrultusunda çözmem gerekiyordu. Bu çözüm için farklı yolları denememe rağmen bir ilerleme kaydedemedim. Bölgenin kozmopolit

olması ve ailelerin ekonomik yetersizlikleri, öğrencilerin tavır ve davranışlarına yansımaktaydı. Öğrenciler birbirlerine, çevrelerindeki insanlara ve belki de en önemlisi öğretmenlerine saygısız tavırlar içerisindeydiler. Öğrencilerin tümünü içeren bir çözüm

bulmak oldukça zordu, bu yüzden, bu tür davranışları gösteren öğrencileri bir bir ele almanın daha doğru olduğuna kanaat getirmiştım.

Öğrencilerimden biri olan Selim'in, babası bir taşımacılık firmasında şoför olarak çalışmakta, annesi ise ev hanımıydı. Dört kardeşten tek erkek olan Selim, babasının vefatından sonra ailesinin ekonomik sorunlarına yardımcı olmak adına bu küçük yaşta yakın çevresinde, babasının kamyonetiyle ufak tefek işlerde çalışıyordu. Bir gün öğretmen arkadaşlarımla akşam yemeğinden dönerken Selim'i okul kıyafetleriyle gördüm ve saatin geç olması nedeniyle kızdım. Bana durumunu anlatınca oldukça üzülendim. İşte bu durum benim disiplin olaylarını çözmem adına belki de en iyi örnekti. Okulda oldukça sorunlu bir öğrenci olan Selim, arkadaşlarına ve öğretmenlerine çok sıkı nü yaratıyordu. Yapığım sınavlarda sürekli düşük not alıyor, derslere katılmıyor ve sorumluluklarını yerine getirmiyordu. Bir gün derste sorduğum sorunun Selim'in ilgisini çekebileceğini düşünmeyerek bir soru sordum. Ancak Selim, söz istedi ve soruyu cevapladı. Sonrasında Selim'e her ders beş dakika ayırıyor, konuyu ona bireysel olarak sınıf ortamında anlatıyordum. Belli bir zaman sonra öğrencimin derslere sürekli katıldığı hatta dersleri boş olduğunda ve beden eğitimi derslerinde öğretmeninden izin isteyip, benim farklı sınıflardaki derslerime gelip derslerimi dinlemeye başladı.

Selim artık derslerimde yetmiş puandan düşük hiçbir not almıyor, derslerine ve okula bağlılığı arttığı için arkadaşlarını ve öğretmenlerini rahatsız etmiyor ve sınıf ortamında arkadaşlarına örnek bir durumda bulunuyor. Sınıfında bulunan, ders disiplinini bozan diğer arkadaşlarını da artık uyarıyor. Şube rehber öğretmeni olan meslektaşım ile konuşup Selim'e farklı sorumluluklar ve görevler veriyoruz. Ne mutlu ki bütün görevlerini eksiksiz yerine getirip, arkadaşlarını bir amaç doğrultusunda örgütleyip, okuluna ve sınıfına çok büyük katkılar sağlıyor. Bende meslek hayatımın başında, bana bu kadar güzel bir örnek yaşatan Selim'e çok teşekkür ediyorum. Öğretmenliğin gerçekten kutsal bir meslek olduğunu, insan yetiştirmenin ne kadar güzel bir meslek olduğunu yeniden anladım.

İ DÜŞÜNME SORULARI İ

| 1. Selim'in yüklendiği aile geçindirme sorumluluğunu öğretmenler bilme- İ j şeydi aynı sonuca ulaşılabilir miydi? :

i 2. Öğretmen diğer öğretmenlerle konuyu paylaş m a saydı, aynı sonuç elde İ i edilebilir miydi? j

i 3. Öğretmenlerin aralarında öğrencilere ilişkin sohbetlerindeki işbirliğinin İ : diğer yararlı yönleri ne olabilir? 'Tartışınız, :

Sınıf Yönelimine İlişkin örnek Olaylar ve Düşünme Sonda

245

j3rnekuuy-_5: _ _ _ _ _ " " _ _ _ _ _

Disiplin Olayları ile Baş Etme- A. S.

Yaklaşık İki haftadır okula gelmeyen ve aldığı uzaklaştırma nedeniyle okulun sonuna kadar da devam etmeyecek olan öğrencimiz yönetmelik gereği sınıfta bırakılamayan bir öğrencidir Bir öğretmenin bütün sınıf yönetimi hünerlerini döktüğü 64 kişilik mevcuda sahip sınıfın içinde gerçekleşen çoğu sınıftan idareye taşınamayan disiplin olayları (en azından benim şahit olduğum) şöyledir; matematik sınavı öncesi yazılı kağıdını ele geçirmek(souılan payla-şamamalan neticesiyle yakayı ele vermeleri), haftada en az bir kez kapının veya kolunun kırılması ile sınıfa girilememesi, matematik dersinde 3 öğrencinin terbiyesiz davranışları (tanıklara göre pantolonlarını indirmeleri), sınıftaki kızların birbirlerine fiziksel şiddet uygulamaları(iki gün geçmeden de barışmaları), sınıftan izinsiz dışarıya çıkmalar, bir öğrencinin tik olmuş bir şekilde öğretmenin her sözünün arkasından "Yemin Et!" diye bağırması, sınavlarda asla sessiz bir ortamın oluşturulamaması vb...

Başta dönersek, konumuzun baş rolü başka bir okuldan atılarak bizim okula gelmiş, önceleri başka bir sınıftayken hava değişimi olarak bizim sınıfa verilmiş bir öğrenci

Okulumuzda part-time çalışan çok öğrenci var. Yaşları 13-14 civarında ancak bir yetişkin gibi çalışıyorlar. Yollarda baskül gezdiren berberine; tezgahlarından tekstilcisine,..

Söz konusu öğrencim de bilardo salonunda çalışıyor. Haftada, hafta sonları ve hafta içi akşanılan çalışarak 150 kağıt alıyormuş kendi deyimiyle. Şimdiden 4 altm bilezik biriktirmiş. İki kardeşler. Bir tane de abisi var.

Okuldan uzaklaştırılmasına sebep olan son olay bir kız öğrencinin dizine tekme atarak hastanelik olmasına neden olması. Diğer ayırıcı özellikleri ise; beden eğitimi dersi öncesi kıyafetlerini değiştirmeyip, iç çamaşırlarıyla dolaşması, bir bütün ekmek ve soğan getirerek bunları tüm ikazlara rağmen sınıfta yemesi - ki bu durum okuldan uzaklaştırılmasma sebep olan diğer olaydır-, bütün derslerde her şeye muhalefet olması, sınıf defterini kaçıarak sınıf başkanını ve idareyi zor durumda bırakması, oturduğu sırayı kırıp üzerlerini kalemle çizmesi, birçok bayan öğretmene "aşkım" diyerek evlenme teklifi etmesi, bütün isteklerini bağırarak şiddet göstererek elde etmeye çalışması, öğretmenlerinin sözlerinin onun için asla bir yaptırımının olmayışı (örneğin onu oturduğu sıradan müdür yardımcısının dışında hiç kimse kaldıramaz).

Mezun olmayı gerçekten hak ettiği için değil, gerçekten hepimiz yaka silkti-ğirniz için mezun edeceğiz onu. Müdür yardımcımızın ifadesiyle bu yıl 8. sınıfları çiftetelli oynayarak göndereceğiz.

246

Çağdaş SİNİF YÖNETİMİ

DÜŞÜNME SORULARI

1. Öğretmen ve yöneticinin yılmıhğuun boyutunu görmek ve çare üretmekte aciz kalındığını göstermesi bakımından uç bir durum oluşturan bu öğrenciyle siz ne şekilde başa çıkardınız?

2. Öğrencinin dezavantajları ve nedenleri nelerdir? Sizce neden sürekli kurallara karşı gelmektedir?

3. Öğretmen- yönetici- rehber öğretmen işbirliğiyle neler yapabilirler?

4. Yönetmelik gereği öğrencinin sınıfta bırakılması bir çözüm olur muydu?

5. Sınıfın 64 kişilik oluşunun etkilerini düşününüz.

6. Örnek olaydaki bilgiler sorunu çözmekte yeterli midir?

7. Öğretmen- yönetici yılmınlığı, stresi, duygularım olumsuz etkileyen bu tür bir durumun iyi bir şekilde ele alınması için bir Öğretmeni nasıl yetiştirmek gereklidir? (Ekip çalışması, iş birliği, mesleki diyalog, uzmanlığa başvuru vb. açısından)

ÖmekOJax-J:_____

Disiplin Olayları ile Baş Etme- B. U.

Üç yıllık öğretmendirim. Çalıştığım okulda 9,10 ve 11. sınıfların derslerine giriyordum. 9. sınıfta okuyan bir öğrencim vardı, Çok problemlili değildi ama arada rahatsız edici davranışlarda bulunuyor ve uyanlarıma pek aldırış etmiyordu. Dersimde de notları iyi değildi Bir gün 11. sınıflarda derse girdim ve ders anlatmaya başladım. Ders anlattığım sınıf zemin kattaydı ve canılarından karşı koridor görünüyordu. Bu koridorda bulunan sınıfın dersine girecek öğretmen biraz gecikmiş olacak ki bu öğrenci koridora çıkmış, sınıfın camından dersteki öğrencilere onları kızdıracak birtakım hareketler yapmış. Sınıftaki öğrenciler söyleyince fark ettim. Öğrenciye sınıfına gitmesini söyledim ama çocuğun u-murunda değildi. Yüzüme bakıp sadece gülümsüyordu. Sert bir şekilde söyledim yine kıpırdamadı, yüzüme bakıp gülümsemeye devam etti. Baktım ki olmuyor eq sonunda dayanamayıp bir hışımla dersten çıktım. Benim yanına gittiğimi anlayınca koşarak sınıfına girdi. Ama ben o kadar sinirlenmişim ki kendisini sınıftan çağırdım. Neden böyle yaptığım sordum. Öğrenci ne diyeceğini şaşırdı, cevap veremedi. Kızgınlığımı ve yaptığının ne kadar saçma olduğunu ifade ettikten soma sınıfına gitmesini söyledim. Benden korkmuştu ve sınıfına girdi. Bazen böyle öğrencilerin ne yaptığının farkında olmadığı durumlar oluyor. O anda sadece aklına geleni yapıyor ama düşünmeden. Art niyetli olduklarını zarınetmiyorum. Neyse aradan birkaç gün geçtikten sonra teneffüste öğrenciler etrafıma toplanmıştı ve ayaküstü bir şeyler konuşuyorduk o öğrencim de vardı. Saçım okşadım. Bunun üzerüie öğrencide neredeyse 180 derecelik bir

Sınıf Yönetimine İlişkin Örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

değişme oldu diyebilirim. Beni üzmemeye, her dediğimi yapmaya ve derslerimi dinlemeye başladı. Çok şaşırdım. Öğretmenler olarak öğrencilere sevgi göstermeyi bazen unutuyor bazen de önemsemiyoruz ama küçücük bir sevgi gösterisi bile onlar için çok değerli olabiliyor. Ufak bir hareketin bu kadar etkili olduğunu hatırlayınca hala şaşıyorum.

DÜŞÜNME SORULARI

1. Sevginin sınıf yönetimindeki yerini tartışınız,

2. Öğrencileriniz, çok sevilmiş, kendine olan sevgi ifade edilmiş, kıymetleri görülmüş, farkında olunan çocuklar mı olacak sizce, yoksa çok kardeşli, maddi kaygıları olan, eğitimsiz ve psikolojik sorunlu ailelerin çocukları mı olacak ? Örselenmiş mi? İrilmış mi? Değersiz görülmüş mü? Özgüvensiz mi? Öz yeterlik algısı düşük mü? Endişeli mi? Sadece sınıfı geçmeye uğraşan öğretmen adayları değil de iyi Öğretmen olmak istiyorsanız; dersler dışında okuduğunuz, yararlandığınız kitap, makale, İnternet adreslerini birbirinizle paylaşınız, Arkadaş sohbetlerinize bu türden Öğrencülerin Öğrenme stili, değişik yaşantılar, aileler, baş etme stratejilerine ilişkin tavsiyeler yerleştiriniz Mesleğinizde birbirinizi geliştirecek yararlı iletiler oluşturunuz ve meslektaşlarınızla paylaşınız,

_ÖixieJk01a y-_7:_____

Çevresel Olaylar; Aile, Yakınların Sınıfa Etkisi- S. E. Öğretmenliğimin ilk yılında oldukça hareketli ve erkek öğrencilerin yoğun olduğu bir sınıfın öğretmeniydim. Sınımda erkek öğrenciler birbirlerine karşı oyun adı altında şiddet uygulayabiliyordu. Bir gün sınıfımda öğrencilerimle bir etkinliği yürütürken sinirli bir şekilde bir velinin sınıf kapısını vurmadan içeri girdiğini gördüm. Bu sırada etkinlik yapmakta olan öğrencilerimden birinin yanına giderek yüksek bir ses tonuyla bir daha çocuğuna vurmamasını, bir daha ki sefere duruma kendisinin dahil olacağım ve kemiklerini kıracağını söyledi. Ben durumun şokunu attıktan sonra velinin yanına giderek öncelikle sakin olması gerektiğini belirttim. Sınıfın hakimiyetinin bende olduğunu, sınıf içinde benim öğrencime hiç kimsenin bu şekilde hitap edemeyeceğini belirttim. Ortada kendisi için problem sayılabilecek bir durum varsa öncelikle bunu benimle konuşması gerektiğini ve müdahale edilmesi gereken bir durumda zaten benim devreye gireceğimi belirttim. Kendisi de çocuğunun bir önceki gün arkadaşıyla oynarken şiddet gördüğünü, Emre adlı öğrencinin oğlunun kulağına yüksek sesle bağırdığını ve oğlunun teninde tırmık izleri olduğunu söyledi, Bunun üzerine bende bu durumun sadece tek taraflı olmadığını oyun adı altında kendi çocuğunun da bu tarz davranış örnekleri gösterebildiğini, sınıf içinde bu durumu zaten çözmeye çalıştığımızı, sınıf içi konuşmalarımızda böyle oyunlar oynandığında birbirimize zarar verebileceğimize dair konuştuğumuzu ve her ne olursa olsun bağırdığı kişinin bir çocuk olduğunu ve kendisiyle yaşıt olmadığını söyledim. Ben bunları anlatırken velinin bağırdığı çocuk ve oğlu birlikte yan yana etkinlik yapıyorlardı ve aralarında her hangi bir sorun yoktu. Bu durumu kendisine de örnek gösterdim. Sınıfımda tüm çocuklarımla benim için değerli olduğunu ve dışarıdan bu tip müdahaleleri hoş karşılayamayacağımı kendisine ilettim. Bunlar konuşulurken velimin olaylara çift taraflı bakması gerektiğini de belirttim. Daha sonra kendisine yaşanan bu olayı

bir kez daha düşünmesini ve kendisini benim yerime koymasını istedim. Bu sırada zaten sakinleşmişti ve yapmış davranışın doğru olmadığı anlamıştı. Benden o şekilde sınıfa girdiği ve bağırdığı için Özür diledi. Ben de özür dilemesi gereken kişinin ben değil bağırdığı öğrencim olduğumu söyledim. Bunun üzerine Emre adlı öğrencinin yanına giderek ondan da özür diledi ve sınıftan ayrıldı.

DÜŞÜNME SORULARI

1. Sinirli bir veliyle sınıf önünde beşetme konusundaki düşüncelerinizi yakınınızdaki arkadaşlarınızla paylaşınız

2. Öğretmenin böyle bir durumda sınıftaki dersi yine şiddet ile bölmeyi engellemek için ve aynı zamanda veliyi sakinleştirmek için şiddeti önlemeye yönelik (olay öncesi, sırası ve sonrası) başka hareketleri düşününüz, tartışınız.

3. Şiddeti yine şiddet ile çözmeyi yöntem haline getirmiş ilköğretim ya da orta öğretim öğretmeniniz oldu mu? Oldu ise aldığı netice kalıcı ya da uzun vadeli oldu mu?

ÖrnekOlay-J: _____

Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Entegrasyonu- T. N. O.

Öğretmenliğimin ilk haftasıydı. 6. sınıflardan bir şubenin dersine girmiştım. Sınıf çok gürültülüydü, öğrencilerin dikkatini toplayıp, sınıfı toparlamaya çalıştım. Sınıf düzelmesine rağmen Burak ismindeki bir çocuk sürekli gülümsüyor-du ve diğer öğrencilerde ona bakıp gülüyordu., Burak'a çok kızmıştım. Gözlerimin içine bakmasını istedim. Burak gözlerini sürekli benden kaçmıyordu. Bir problem olabileceğim fark ettim ama fark edene kadar Burak'a bir hayli kızmıştım Dersten sonra Burak'ın özel eğitim öğrencisi olduğunu öğrendiğimde çok utanmıştım. Moralim alt üst olmuştu. Bir sonraki derste, sınıfa girdim ve Burak'ın benim için özel bir çocuk olduğunu, bundan sonra Burak'a gülünmeyeceğim söyledim. Burak'ı yanıma çağırıp konuştum. Onunla daha farklı bir

Sınıf Yönetimine İlişkin Örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

219

program izledim. O dersten sonra Burak benim dersimde hiçbir sıkıntı çıkarmayan bir öğrenci olmuş ve teneffüslerde yanıma uğrar olmuştu.

DÜŞÜNME SORULARI

1. Özel Öğretim öğrencilerine engellerine göre nasıl bir sınıf yönetimi sunabileceğinizi tartışınız.(Görme, işitme, dilse, bedensel, zihinsel vb.)

2. Okuduğunuz kitaplarda olmayan ancak sizin oluşturduğunuz veya bir öğretmende gördüğünüz bir yöntemi yarar ve sakıncalı yönlerini düşünerek tartışınız.

3. Engelli öğretmenlerin sorunları ve ders vermekte yaşadıkları sıkıntıları araştırınız. (İnternet kaynakları, kongre bildirileri, makale vb. kaynaklardan yaşanan sorunları;

öğretmen yeterlikleri, öğrenci duyguları, veli şikayetleri vb bağlamda araştırma konusu yapınız.

4. Kaynaştırma eğitiminde (özel eğitim öğrencisini genel bir sınıf içinde eğitmek) yaşanan sorunları, öğretmen yeterliklerini, Öğrenci duygulan, veli şikayetleri vb. bağlamda araştırma konusu yapmız.

5. Sınıf yönetimi dersinde birkaç öğrencinin gözlerini eşarpla bağlayınız ve görme engelli bir öğrencinin sınıf içinde neler yaşayabileceğim fark etmesini sağlayınız. Daha sonra neler hissettiğini dersi öğrenmek için e-linde ne gibi imkanları olduğunu anlatmasını isteyiniz.

6. Yine eşarpla kendi gözünüzü bağlayınız. Sınıftan dışarı bahçeye ve kampus içinde dolaşmaya çıkınız. Kimseden yardım istemeden tekrar sınıfınızı ve ya kütüphaneyi bulmaya çalışınız. Neler yaşadığınızı arkadaşlarınızla paylaşınız. Görme engelli bir öğrenciniz olsa ne şekilde (hem derste, hem ihtiyaçlarını giderirken) nasıl yardımcı olabileceğinizi tartışınız.

7. İşitme engelli bir öğrenciniz olduğunu varsayınız. Derste dudaklarınızın kıpırdamasından dersi öğrenmek durumda olduğuna göre, sınıfın neresinde durmanız gerektiği, tahtayı nasıl kullanmanız gerektiği, nasıl tekrar etmeniz gerektiğini ve başka ne gibi stratejiler oluşturmanız gerektiğini sohbet konusu yapınız.

-Q™t9byı?:_ _ _ _ _

Öğrencileri Motive Etmek- R.A.

Serkan isimli öğrencimizin kas erime hastalığı var ve hafta içi her gün okuldan çıktıktan sonra yoğun bir şekilde tedavi görmektedir, Öğrencimiz okulumuza sınıf arkadaşları tarafından dalga geçildiği için özel bir ilköğretim okulundan gelmiştir.

Her sabah olduğu gibi ders araç gereçlerimi temin ederek sınıfıma girdim. Sınıfa girdikten soma tüm öğrenciler ayağa kalktı fakat en arka sırada oturan Serkan'ın ayağa kalkmadığını fark ettim, bunun sebebinin öğrencimin hastalığından kaynaklandığını düşündüm ve görmezlikten geldim. Öğrencilerim yerlerine oturduktan sonra ders araç gereçlerimi masama bıraktım ve dersime başladım

Daha dersimden birkaç dakika geçmişti ki, Serkan'ın dersle hiç ilgilenmediğini fark ettim, defterini ve kitabını dahi açmadığım gördüm Öğrencimin rencide olmaması için tüm sınıfı kitaplarını ve defterlerini çıkarması konusunda uyardım. Sonra dersime tekrar döndüm çünkü bu uyarımın öğrencime yeteceğini düşündüm Birkaç dakika soma sınıfıma tekrar bir göz gezdirdiğimde Ser-kan'da herhangi bir değişiklik olmadığım gördüm. Yanına gidip onu sessizce uyardım, Bu uyarımın sonrasında Serkan ayağa kalkarak defterini ve kitabım çok sert bir şekilde tahtaya doğru fırlattı.

Yaptığı bu davranış sonucunda benden sert bir tepki beklerken ben hiçbir şey olmamış gibi tahtaya yönelip dersime devam ettim hatta attığı defter ve kitaplar dahi düştüğü yerde aynen kaldı. Bu şekilde dersimi bitirdim ve zil çalınca sınıftan çıktım. İkinci dersimde de

sanki o sınıfta geçen ders hiçbir şey olmamış gibi dersimi işledim ve o gün bir daha o öğrenciyle karşılaşmadım.

Ertesi gün öğle arasında öğrencim yarama geldi ve benden yaptığı davranıştan dolayı özür diledi ve bana "Öğretmenim o gün bana neden kızmadınız?" diye sordu. Ben de öğrencime, kendisinin çok akıllı bir öğrenci olduğunu ve insanların hayatta karşılaştığı bazı zorluklar sonucunda istemeden bazı davranışlarda bulunabileceğim söyledim, Öğrencim kendisine herhangi bir tavır almadığını görünce çok mutlu olarak yanımdan ayrıldı.

Öğrencim okulda geçen bu olayı arinesine anlatmış. Öğrencimin amiesi birkaç gün sonra okula geldi, Bana şunları söyledi: " Hocam öncelikle size çok teşekkür ederim. Serkan bize ve çevresine karşı biraz da hastalığını bahane ederek çok asi davranışlar gösteriyordu, biz bu asi davranışlar karşısında onu uyardığımızda o, bunu hiç umursamıyordu. Hatta bu problem sebebiyle psikolojik tedavi de görüyor. Sizinle yaşanan olaydan sonra Serkan eve geldiğinde kendi kendine sanki bir derdi varmış gibi evin bir köşesine oturdu ve saatlerce oradan kalkmadı, benim biraz zorlamam sonucunda yaşadığı olayı anlattı ve sizin ona hiçbir şey dememenize şaşırdığını belirtti ve "Öğretmenimi çok üzdüm keşke böyle bir şey yapmasaydım, yarın gidip hemen öğretmenimden özür dilemeliyim." dedi. Serkan'ın bunu demesi üzerine ben çok şaşırdım, bu kadar umursamaz bir çocuktan bunu önemsemesini beklemiyordum. Bu durumu Serkan'ın psikolojik danışmanına anlattığımda Serkan'ın gelişme sürecinde çok önemli bir aşama olduğunu belirtti."

Sınıf Yönetimine İlişkin Örnek Olaylar ve Düşünme Sonda

221

DÜŞÜNME SORULARI

1. Bedensel engelli öğrencilerinizin sınıfa ulaşmalarında ne gibi problemleri olduğunu gözlemleyin, kimlerden yardım aldıklarını, sınıfta nerede oturduklarını, ailelerinin ve kendilerinin durumlarını, çevrenin onlara davranış şekillerini inceleyiniz, Bedensel engelli öğrencilere ders ve ders dışı yaşantılarında nasıl davranmanız gerektiğini tartışınız,

2. Bedensel engelli öğrenciniz için diğer öğretmenleri, rehber, danışman ve çocuğun ailesi ile hangi konularda nasıl işbirliği yapmanız gerektiğini, sınıfında bedensel engelli öğrenci bulunan on asil öğretmen ile görüşme yaparak belirleyiniz.

_ÖmekOlay_10:_____

Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Entegrasyonu- T. N. O.

Bir gün öğretmenler tuvaletine girdiğimde içeride 7-8 yaşlarında küçük bir kız öğrenci gördüm. Normalde öğrencilerin Öğretmen tuvaletini kullanması yasak ancak o beni görmesine rağmen hiç çekinmeden ellerini kurulamaya devam etti. Dikkatimi çekti, adrm sordum "Selin" diye cevapladı. Kaçınıcı sınıfa gittiğini sorduğumda ise 2. sınıfta olduğunu öğrendim. Öğretmeninin kim olduğunu öğrenmek istedim. 2 tane öğretmenin olduğunu öğrendim. "Öğretmenlerimden biri kız biri erkek" deyince özel eğitim öğrencisi olduğunu

anladım. Daha soma okulumuzun özel eğitim öğretmeniyle görüştüğümde Selin'in okuma yazmayı öğrenemediğini söyledi. Zamanla Selin'le samimiyetimiz arttı. Okumayı öğrenince bana haber vermesini söyledim. Okuma hediyesini ona ben almak istiyordum. Ve bir gün Selin dersime gelip beni çağırdı "Öğretmenim seni çağırıyor, hemen gel." dedi. Sınıfı birlikte gittik ve öğretmeni "Başla Selin" dedi. Selin okumaya başladı. İlk sayfayı okumayı bitirdikten soma gözlerimin içme dosdoğru baktı. Çok mutlu olmuştum. "Aferin Selin." dememle birlikte Selin'in kucağıma atlaması bir oldu. Hediyesinin hazır olduğunu, yarma kendisine getireceğimi söyledim. Ertesi günü Selin hediyesini almak için çok erken okula gelmiş. Öğretmem Selin'i çok mutlu ettiğini söyledi, beni hiç unutmayacağını ekledi. "Duygular karşılıklıdır." dedim. Şimdi Selin beni nerde görse yanıma gelir saçlarım okşatmadan yanımdan gitmez.

| DÜŞÜNME SORULARI j

İ Yavaş öğrenen öğrencilere, sabır, sevgi, kararlılık gösterebilmeniz için ken- \

j dinizi ne şekilde eğitmelisiniz tartışınız. j

| Başarıya ödül vermenin avantaj ve dezavantajlarını düşününüz, !

P[^]eXS?Y"J-}:_____

Öğrencileri Motive Etmek- B. U. Yedi yıllık fizik öğretmeniyim, Geçen sene dersine girmiş olduğum, fizik dersinde gayet başarılı ve davranışları açısından problem teşkil etmeyen bir öğrencim vardı. Bu sene fen bölümünü seçmiş ancak sınıflar not ortalamasına göre oluşturulduğundan öğrencilerin kendi aralarında kötü sınıf olarak nitelendirdikleri bir sınıfa düşmüştü, Bu durum öğrencileri olumsuz etkilemiş ve bazı öğretmenlerin ön yargılı tavırları da bunu perçinlemişti. Öğlencide ders yılının henüz başında olmamıza rağmen isteksizlik, öğretmenlerine karşı olumsuz tavırlar, devamsızlık ve olumsuz yönde davranış değişiklikleri gözlemledim, Ders öğretmenlerinden idareye ve sınıf öğretmem olduğum için bana, sürekli şikayetler geliyordu. Birkaç defa disipline verilmişti. Bir süre sonra disipline gitmenin artık onun için bir caydırıcılığı kalmadı. Bir fizik dersi esnasında ders düzenini bozan davranışlarının artması üzerine "sınıf içinde" velisi ile görüşmek istediğimi söyledim. Çocuk tepki göstererek defterini kapattı ve dersi dinlemek istemediğini söyledi. Bu tavrım çocuğun olumsuz tutumlarını arttırdı. Tabii ki hatalı olduğumu anladım, Diğer davranışlarını görmezden gelerek dersin bitmesini bekledim ve ders sonunda kendisiyle konuşmak istediğimi söyledim, Ergenlik dönemindeki çocuklar kendi akran grupları ile beraber iken hatalı olduklarını kabul etmiyorlar ve olumsuz tepkiler verebiliyorlar fakat birebir konuşunca hatalı davrandığını kabul etti ve bunun bulunduğu sınıftan kaynaklandığını söyledi. Daha sonra fizik derslerinin olduğu günler okula gelmemeye başladı. Velisini çağırarak görüştüğümde arnesi, çocuğun babasını yeni kaybettiğini, bu travmayı atlatamadığını, yanlış arkadaşlar edindiğini ve hiçbir şeyin umurunda olmadığını söyledi. Çocuğun çok büyük bir acısı vardı ve bu onda öfke yaratmıştı. Sonra öğrenciyle bir kez daha görüştim. Haftalardır fizik dersine gelmiyordu ve çok ders kaçırmıştı. İsterse kendisiyle

birebir etüt yapabileceğimi ve arkadaşlarına yetişebileceğini, başarabileceğine inandığımı söyledim. Belirttiğim gün ve saatte hiç beklemediğim halde etüt dersine geldi, Birkaç öğretmeni ve velisiyle birlikte öğrenciyi sürekli takip ettik. Davranışları düzelmeye başlamıştı ama bazı derslerde öğretmenlerinin ona karşı o-lumsuz tutumları (senden hiçbir şey olmaz demeleri, hakaret etmeleri, madde kullandığım düşünüp bunu sınıf içinde söyleyerek çocuğu rencide etmeleri) sebebiyle sıkıntı hala devam ediyordu. O derslerde iyice hırçınlaşıyor du. O sınıfa giren öğretmenlerle şube öğretmenler kurulu toplantısı yaptık ve çocuğun durumunu müdür beyle beraber anlattık. Öğrenci tam düzelmeye başlamıştı ki benim tayinim çıktı ve okuldan ayrıldım. Daha soma öğlendim ki devamsızlık problemi artmış ve okulu bırakmış. Akşam lisesine gidiyormuş. Çok üzüldüm.

Sınıf Yönetimine İlişkin örnek Olaylar ve Düşünme Sorulan

253

DÜŞÜNME SORULARI

1. Öğrencilerin yaşadıkları kritik olaylar (arın- baba ayrılığı, aileden birinin ölümü, ağır hastalık, afet yaşamak, evde suistimale uğramak vb.) derslerine nasıl yansımakta dır. Öğretmen hangi kişi ve gruplarla işbirliği yaparak öğrencinin bu sıkıntılı devreyi kaybı olmadan geçirmesini sağlayabilir.

2. Öğrenciler sınıflara dağıtılırken kendi isteklerinin göz önüne alınmasının yararlı ve sakıncalı yönleri olabilir? Tartışınız,

jDrnek_01ay-J2j_____

Öğrencileri Motive Etmek - H. B.

Sınıfıma başka bir okuldan gelen öğrencimin sınıfa ve topluma uyumda güçlükler yaşadığım hissettim, Biraz araştırdıktan sonra bunun en önemli sebebinin; özürlü bir babaya sahip olduğu için kendini diğer insanlardan bir yönüyle eksik görmesi, arınesinin pazarda çalışmasından dolayı yeteri kadar ilgilene-memesi olduğu tespitlerini yaptım.

Öğrencimin geldiği okulda da aynı sorunları yaşadığını ve çevresinde hiç arkadaşı olmadığını öğrendim, Sınıfıma geldikten sonra arkadaşları ile iletişim kurabilmek için ailesinden habersiz para alıp gelerek arkadaşlarına birçok hediyeler aldığını, arkadaşlarının da bu durumdan sürekli yararlanır hale geldiğini gördüm, iletişim kuramamasının derslerindeki başarısını olumsuz şekilde etkilediği de bir gerçektir.

Yaşanılan bu durumu çözebilmek için ailesinden habersiz para almanın ne kadar yanlış olduğunu anlatmayı geri plana bırakarak, öncelikle sınıfta en çok birlikte olmayı istediği, aynı ortamı paylaşmaktan hoşlandığı arkadaşlarını belirledim. Daha sonra sınıftaki sosyal, kültürel bütün aktivitelerde tüm öğrencilerimle konuşarak, yeni gelen arkadaşlarının yalnız olduğunu, kendilerini onun yerine koymalarını ve ne düşündüklerini anlatmalarını istedim.

Aldığım görüşler neticesinde etkinliklerde ve oyunlarda gruplar oluşturdum. Bu çocuğumuzu bu gruplarda sürekli görevlendirerek yalnızlığını gidermeye çalıştım,

Yaptığım bu etkinlikler sonunda öğrencinin ruh halinde, moralinde ve derslere katılımında olumlu değişiklikler gördüm, Süreç halen devam etmektedir.

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

\ DÜŞÜNME SORULARI
i

İ 1. Öğrencinin okula sınıfa, uyum ve kabul edilme sürecim kısaltmak için j

I başka neler yapılabilir?

j 2. Olumsuz davranışları olan öğrencileri disiplin kuruluna ve yönetimi j

j haber vermeden ne şekilde sınıf içinde davranışlarının yanlış olduğu ve |

! vazgeçmesi gerektiği anlatılabilir?

j

j 3. Ailesinde engelli birey olan öğrenciler ne tür tepkiler ve davranış şekil- j

| leri gösterebilirler? Gözlemleyiniz.

j

İ.İ...İ.İ.....«.....«....»..«. ».....«.».....*.....

«.....

ÖmekOlay-JS:_____

Öğrencileri Motive Etmek - M. O.

Zafer, futbolu çok seven, bunu her fırsatta söyleyen ve öne çıkaran bir öğrencim. Bu durum Zafer'in derslerini olumsuz yönde etkiliyordu. Sınıf ortamında kendisiyle defalarca bu konuda görüşme yapmama rağmen, Zafer yine bildiğini yapıyor ve futboldan vazgeçmiyordu. Sınıf içinde bazen ders işleme sürecinde sporla ilgili bir kelime duysa bir şekilde sözü futbola getirirdi. Bazen arkadaşlarından tepki alma pahasına bu tutumunu sürdürürdü

Bu durumu arnesi ile görüşmeye karar verdim. Zafer'e arnesiyle görüşmek istediğimi ve uygunsa okula gelmesini söyledim.

Arnesi okula geldi. Ona Zafer'in futbola çok meraklı olduğunu, fakat bu merakı yüzünden derslerde başarısız olduğunu anlattım Arnesi kendisi de aynı sorunla boğuştuğunu, oğlunun kendisini dinlemediğini ve okuldan eve gelir gelmez çantasını atıp sokağa çıktığını söyledi. Bu problemi çözmesinin zor olduğunu, defalarca oğluna bu durumdan rahatsız olduğunu anlattığını söyledi. Zafer'in bu tutumu bir öğretmen olarak beni farklı düşünmeye sevk etti. Çocuk bu şekilde anlamıyor veya işine geldiği gibi

davranıyordu. Ben de onunla onun anlayacağı şekilde ilgilenmeye karar verdim.. Onunla futbol oynamak istediğimi ve rakibi olmak istediğimi söyledim.

Arkadaşlarıyla bir takım kurmasım istedim. Ben de diğer arkadaşlarından bir takım kuracağımı söyledim. Öğle arasında bahçede onunla futbol oynadım. Oyunun berabere bitmesini sağladım. Ona çok güzel oynadığını derslerine de bu kadar önem verirse onunla her zaman oynayabileceğimi söyledim. Bunu birkaç kez tekrarladım. Zafer'e hayatın sadece futboldan ibaret olmadığı başka şeylere de zaman ayırmak gerektiğini her defasında hatırlattım. Zafer'deki değişikliği fark etmeye başladım Artık derslerine daha iyi çalışıyor, yönergeleri daha çabuk ve doğru uygulamaya çalışıyor ve bazen de kendisini onaylamam için sorular soruyordu. Hoşuna giden karşılıkları aldıkça davranışları biraz daha değişiyordu.

Sınıf Yönetimine İlişkin Örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

225

Zafer'le başka ortanları da paylaşmaya başladım. Örneğin kantine beraber gidiyoruz. Bahçede beraber geziyoruz Her defasında hoşuna giden şeyleri duymak ilgisini biraz daha artırıyor Zafer şimdi hem biraz daha derslere ilgili, hem de kurallara uymaya çalışan bir öğrenci.

DÜŞÜNME SORULARI

1. Öğrenciyle dost olmak, arkadaş olmak, kendinizi onunla eşit konumda görmek ne gibi yararları yol açabür? Arkadaşların birbirleriyle olan samimiyeti, güveni, paylaşımları dikkate alarak ast- üst, öğretmen-öğrenci, müdür- memur ilişkilerinin yerine insan- insan ilişkisinin derslerinize ne gibi nitelik getirebileceğini tartışınız.

2. ilgi sahası akademik çalışma olmayan çocuk değersiz midir? Başarılı birey matematik dersinden ya da fizik dersinden iyi not alan kişi midü? Futbol, şiir, müzik, atletizm, tiyatroya ilgisi yoğun olan öğrencilerin bu ilgilerine kredi verilerek başarılı sayılmalarında (sınıf geçmelerinde) ne gibi sakınca olabilir? Düşününüz.

Sözlü İletişim ve Beden Dili, Motivasyon, Olumlu Geri Bildirim, Süreci Takip Etmek - Z. T.

Öğretmenlik mesleğine başladığımdan bu yana pek çok meslektaşım gibi ben de bazen beni güldüren bazen de ağlatan birçok olayla karşılaştım. İtiraf etmeliyim ki bugün geriye baktığımda, bu olayların tümüne yaklaşımımı onaylamıyorum. Tecrübesizliğimden, bilgisizliğimden ve öğretmenlik mesleğinin ne kadar kutsal bir meslek olduğunu o zaman anlayamamış olduğumdan kendimi hatalı gördüğüm ve şu an olsa kesinlikle öyle davranmazdım dediğim olaylardan biriyle değil, fakat hatırladığımda kendimle ve öğrencimle gurur duyduğum bir olayı sizinle paylaşmak istiyorum.

Mesleğimin sekiz ya da dokuzuncu yılında, maddi durumlarının çok da iyi olmadığını bildiğim bir öğrencimin elinde son çıkan cep telefonlarından birini görünce aklımdan geçen

ilk şey "Bu çocuk bu telefonu nerede buldu?" sorusu oldu. Öğretmenler odasında bunu paylaştığım zümre başkanım- ki kendisi oldukça tecrübeli ve iyi bir öğretmendir- çocuğun hiçbir kötü huyunun olmadığını, araştırmamızın iyi olacağını söyledi. Uygun bir anda, telefonunu gördüğümü ve çok beğendiğimi, ama çok pahalı bir şey olduğunu düşündüğümü söyledim Benim de o zaman telsizlere benzeyen kocaman bir telefonum vardı. Kendi telefonumla dalga geçerek onun telefonunu övdüm. Maalesef sözler iletişimin çok küçük bir bölümü, ses tonum belki de vücut dilim onu rahatsız ermiş olacak ki telefonu hamallık yaparak kazandığı parayla aldığını söyledi. Ben

256

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

önce "Zorlukla kazandığın bu parayı keşke başka bir şeye harcasaydın . .." diyecek oldum O ise telefona sahip olmayı çok istediğini söyledi. Biraz da sitemkar ve isyankar bir ifadesi vardı, Ben zaten hatamın farkındaydım ve eziliyordum. Hemen toparlandım, "O zaman iyi etmişsin." dedim. Alın terinin karşılığını nerede değerlendireceği tabi ki onun bileceği bir şeydi..

O günden sonra öğrencimle ilişkim onu ve derslerini soruşturarak devam etti İlk yaptığım ona kontör hediye etmek oldu,. Almak istemedi. Ben bunun, onun çalışkanlığını takdir ettiğim için bir armağan olduğuna ikna ederek verdim.

Daha sonra derslerinde (buna benim branşım da dahildi) başarısızlığının nedenini araştırdım. Konuştuğumuzda okumayı hiç sevmediğim, o güne kadar bir kitap dahi bitiremediğini, bu nedenle ders kitaplarını okumayı ve çalışmayı sevmediğini söyledi.. Fakat okumak istiyordu Yapılması gereken okumayı sevdirmektir Ona içinde güncel olaylarla ilgili makaleler ve kısa hikayelerin olduğu, boyutları da küçük olduğundan her zaman yanımda taşıyabileceği aylık çıkan bir derginin sayılarından getirmeye başladım. Okudukça sevdi, hatta kız kardeşinin de okuması için daha uzun süre onda kalıp kalamayacağım sordu ve daha sonra kitap okumaya geçti. Bunlar olup biterken o senenin sonuna gelmiştik Benim ve diğer öğretmen arkadaşlarımla desteğiyle sınıfımı geçti. Övgüyle söyleyebilirim ki bir daha hiç desteğe ihtiyacı olmadı.

Yaptığım sadece okumayı sevdirmek, olumlu cümleler kullanmak, başarılı olacağına inancını kuvvetlendirmek, gelecek kaygısını azaltmak ve hedef belirlemesine yardımcı olmaktı. Tabi onun da istekli ve destek arayan bir genç olması çok önemliydi.

Bu olay, o lise birinci sınıftayken oldu, Ben iki yıl sonra o okuldan ayrıldım. Onun üniversite sınavlarında başarılı olarak psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümünü kazandığını duydum.. Belki de şu anda meslektaşımız olarak bir okulda görev yapıyordur. Öğretmenlerin her günü olmasa da pek çok günü böyle olaylarla karşılaşarak geçiyor.

| DÜŞÜNME SORULARI İ

j 1. Bir öğretmenin, öğrencisini meslek sahibi, zorlukları aşmış, kendine \

I yeten bağımsız bir birey olarak gördüğü zaman yaşadığı duyguların ne- j
: 1er olabileceğini tahmin ediniz :
: 2. Öğrenciye karşı ön yargı, peşin hüküm, suçlama, yargısız infaz ne gibi :
İ sıkıntılara yol açar. Öğretmen sadece derslerinde değil aynı zamanda j
i öğrencilerin yaşantılarıyla ilgili konularda araştırmacı olması gerektiği- i
: ni ana düşünce yapan bir Öykü yazınız. i

Sınıf Yönetimine İlişkin örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

227

^rnek_01ay-Jl5^ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _

Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Entegrasyonu- Z. T

Son senelerde eskisine oranla daha fazla olayla karşı karşıya kalıyoruz. O-kullarımızda tiner, bali koklayanından, sabah karanlığında okula gelmeden önce çöp toplayarak evinin geçimine katkı sağlayanına, sağır olduğunu ilkokula başlayana dek aüesirün fark etmediği çocuklara.

Son bahsettiğim öğrenci bu yıl bir arkadaşımın sınıfında Ailesi hepimizi hayretler içinde bıraktı ama iki çocuğunun sağır olduğundan habersizmiş. Çocuklardan büyük olan ilkokula başladığında hiçbir çalışmaya yanıt vermeyince arkadaşım moda olduğu üzere yem açılan merkezlerden birine özürlü raporu alması için yönlendirmeye karar veriyor. Ailesiyle ve çocukla bir kez daha bir görüşme ayarlıyor. Bu görüşme sırasında fark ediyor ki ne öğrencisi olan çocuk, ne de kardeşi duyuyor. Duyma kaybı %100 değil ama yüksek oranda. Hemen iyi ilişkisi olduğu doktor velisinin yardımını istiyor. Doktor velimiz hemen yardıma koşuyor ve teşhis konuluyor. İki kardeşe de kulaklık alınması gerekiyor. Arkadaşım oldukça girişken birisidir. Sosyal çevresini faydalı işler yapmaları yönünde teşvik eder Katıldığı bir davette orada bulunan, bu işin altından kalkabileceğine inandığı birisine durumu anlatarak yardımını rica ediyor. Karşımdaki kişi eğlence yerinde dahi öğrencisini düşünen bir öğretmeni kıramayacağıru söyleyerek ertesi gün her iki çocuğun tüm tedavi ve cihaz ihtiyacım karşılayacak kadar maddi yardımda bulunuyor. Öğrencimiz, rehabilitasyon merkezine gönderilecekken, öğretmenin de özel ilgisiyle, şimdi arkadaşları gibi okuyup yazabiliyor Çocuğun kulaklığı ilk taktığı andaki tepkisini ve sevincini bize anlattığında hiç birimiz gözyaşlarımızı tutamadık. Bu gibi olaylar bize mesleğimizin önemini ve aldığımız hazzın hiçbir karşılığı olamayacağını anlatıyor.

DÜŞÜNME SORULARI

1. Eğitimsiz, ilgisiz, yoksul aileden gelen öğrencilerin engeli dahi tanımlanmamış olabiliyor. Olaydaki öğretmen bu denli gayretli olmasaydı, çocuğun sınıfa entegrasyonu yerine farklı bir kurumda olabilecek ve belki de hayata toplum içinde hazırlanamayacaktı

Öğretmen olarak çevredeki kişi, kurum, devlet, merkez, özel hastane, yardımsever kuruluşlar ile diyalog geliştirmenin öğrencülerimize sağlayacağı imkanları düşününüz.

2. Bir çocuğu mutlu etmek için ders dışındaki zamanlarınızda en azından düşünmeniz ve bir yol tasarlamanızın sizin meslek ahlakınızda profesyonel-yönelüğünüzün içinde olduğunu, öğretmenin ders dışı zamanlarında da ders planlama, soru hazırlama, okuma, e-kaynakları inceleme, Öğrencinin problemini çözecek kişi, kurum araştırmasının gerekli olup olmadığını tartışınız.

258

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

Örnek Olay-je: _____

Öğrencileri Motive Etmek- A. P.

Öğretmenliğe başlayışımın ilk yılıydı Okulumuz yeni açılan bir okuldu. Sınıf dağıtımı yapılırken üçüncü sınıflara talip olmuşum. Öğrencilerimle ders yapmaya başladığım ilk günlerde öncelikle sınıftaki okuma yazma bilmeyenleri tespit etmeye çalıştım. Sınıfta birinci ve ikinci sınıfta geçirdiği rahatsızlıklar nedeniyle okuma ve yazmaya tam olarak geçememiş bir öğrencim vardı. Bu öğrencimin bir an önce gerekli çalışmalarla yönlendirilerek okuma yazmaya başlaması gerekiyordu.

Öğrencimin öncelikli ihtiyacı ilgiydi. Çünkü;

Öğrencim çok sessiz ve durgun bir kişiliğe sahipti. Bu onun pek derse katılıma teşvik edilmediğini gösteriyordu.

✓ Büyük bir ihtimalle öğrencim geri plana itilmişti. Görmezlikten gelinmişti. Okuma yazmaya geçişinin çok hızlı olması bunu gösteriyordu.

Öğrencimin ailesiyle irtibata geçilmemiş ya da aile doğru bir şekilde yönlendirilmemişti. Çocuğun durumu doğrudan kabul edilmiş, aileden de bunu yapması beklenmişti.

✓ Öğrencinin sağlık problemleri esnasında kendisiyle irtibata geçilmemiş ve bu dönemde neler yapacağına dair bir beklenti açıklaması yapılmamıştı

Tüm bu nedenlerden ötürü, Onunla ilgilendiğimi ve ona değer verdiğimi kendisine hissettirmeliydim. Öyle de yaptım. Şöyle ki;

^ Kendisiyle geçmiş yıllarına yönelik konuşmalar yaptım.

✓ Okuma yazmaya geçemeyişinin nedenlerini onu incitmeden dinledim. Ailesiyle iletişim kurarak ailesinden öğrencimin durumunu dinledim. / Öğrencimin durumuna yönelik bir durum tespiti yaptım.

✓ Öğrencimin okuma-yazmaya geçişini sağlayacak bir uygulama planı geliştirdim,

v Öğrencime ve ailesine geliştirdiğim planı açıkladım

✓ Ailenin bu süreçte çocuklarına nasıl destek olabileceklerini izah ettim.

v Öğrencimin geliştirdiğim planı uygulayışını daima takip edip, onu motive ettim.

Burcu isimli bu öğrencim harfleri tanıyor fakat onları birleştiremiyordu. Bu nedenle işe hece kitaplarıyla başlamak gerektiğine kanaat getirdim. Burcu'nun ailesiyle de irtibat kurup onları yönlendirdim ve nasıl bir yaklaşımla çocuklarına ilgi göstereceklerini, onun çalışmalarını nasıl destekleyeceklerini açıkladım.

Her gün bir miktar ödev vererek Burcu'nun gelişimini takip ettim. Gün geçtikçe Burcu harfleri birleştirme konusunda daha iyiye gidiyordu. Yapabildiğini

Sim) Yönetimine İlişkin örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

229

gördükçe de azimle çalışmalarını sürdürüyordu Ailesi de ondaki bu hızlı gelişimi gördükçe bana teşekkür ediyordu, Ben de onların desteğiyle Burcu'yu bu seviyeye getirdiğimi söylüyor, onları onore ediyordum.

Sonuç olarak Burcu, iki ay gibi kısa bir sürede okur-yazar olmuştu Bu durum beni de şaşırtmış aslında ama o zaman anladığım bir gerçek vardı. Bu öğrenciyle ilgilenilmemişti. Gerekli ilgi gösterilip, yönlendirme yapılsaydı eminim Burcu önceki sınıflarda okuma-yazmaya başlayacaktı Çünkü Burcu beşinci sınıfa geldiğinde, kendisinden ileri seviyede bulunan arkadaşlarını bile geride bırakabilmiş ti. Bu durum onun hazır bulunuşluğunun yeterli olduğunu, sadece biraz sahip çıkılmaya ihtiyaç duyduğunu gösteriyordu, Öğrencimle olan kısa süreli bir çalışmanın neticesi bu tespitlerin kanıtı niteliğindeydi

| DÜŞÜNME SORULARI İ

j 1. Bir öğrenciye bu denli dikkat edip geliştirmeye çalışırken, tüm sınıfa j

i verilecek ilgide eksiklik olur mu? Dengeyi nasıl sağlarsınız? |

■ 2. Problemi parçalara ayırarak ve her datayı düşünüp, çözüm yolları üre-

j terek, deneyerek, sakın bir şekilde ilerlemek, sonucu kontrol edip, tekrar |

: devam etmek bir araştırmacı mantığını gerektirmektedir. Bu mantığa !

| göre yetiştüğınızı hissediyor musunuz? j

Mükemmellik Erdemi

Yıl ortasında şehir merkezinde yaşayan yoksul öğrencilerin okuduğu bir sınıfa atandım. Müdürün tüm söylediği önceki öğretmenin sınıfı aniden bıraktığı ve bu sınıftakilerin "özel" öğrenciler olduklarıydı Sınıfa girdiğimde korkunç bir manzarayla karşılaştım. Öğrencilerin kağıtlarını tükürükle ıslatıp yaptıkları toplar havada uçuşuyordu, öğrenciler ayaklarını sıralara koymuşlardı, sınıfta kulakları sağır eden bir gürültü vardı. Kürsüye gidip yoklama defterini açtım, Yoklama listesinde her ismin yanında 140 ile 160

arasında değişen numaralar vardı. Kendi kendime " Çocukların bu kadar hareketli olmaları normal, zeka katsayılarına bakılırsa hepsi de üstün zekalı" diye düşündüm, Gülümsedim ve onları sessiz olmaya davet ettim.

Başlarda öğrenciler ödevlerini yapmıyorlardı, teslim ettikleri ödevler de aceleyle ve üstün körü yapılmış oluyordu. Her seferinde çocuklara doğuştan gelen mükemmelliklerinden, ne kadar yetenekli olduklarından ve onlardan her zaman en iyiyi beklediğimi söyledim. Öğrencilere onlara verilen istisnai zekayı kullanma sorumluluklarını hiç durmadan anlattım.

230

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

Sınıfın durumu değişmeye başladı. Çocuklar daha dik oturuyorlar, azimle çalışıyorlardı. Yaptıkları ödevler özgün, yaratıcı ve her şeyiyle doğruydur Bir gün müdür sınıfın önünden geçerken şans eseri içeri baktı. Öğrencilerin pür dikkat kompozisyon yazdıklarını gördü.

Daha sonra beni odasına çağırdı. " O çocuklara ne yaptınız" diye sordu. "Notları bütün sınıflardan daha yüksek." "Bu çok normal, onlar zaten zeki çocuklar değiller mi?" dedim.

Müdür "Zeki mi? Hayır onlar özel gereksinimi olan çocuklar. Davranış bozukluğu gösteren ya da zeka geriliği olan Öğrenciler diye yanıt verdi." Bunun üzerine bende " Öyleyse neden yoklama kağıtlarında zeka katsayıları o kadar yüksek ?" dedim. Müdürün yanıtı oldukça şaşırtıcı oldu, " Onlar zeka katsayısı değil ki. Okuldaki dolaplarının numaraları"

Kaynak: Jack, C ve Hansen, M.V (2004) Tavuk Suyuna Çorba: Öğretmenler İçin Öyküler, HYB Yayıncılık, Ankara'dan adapte edilmiştir

DÜŞÜNME SORULARI

1. Öğrencilerin başaracaklarına ilişkin öğretmen algılarının öğrenciler üzerinde ne denli etkili olduğunu düşünüyorsunuz? Tarhsınız.

2. "Sınıfa girdiğimde korkunç bir manzarayla karşılaştım. Öğrencilerin kağıtlarını tükürükle ıslatıp yaptıkları toplar havada uçuşuyordu, öğrenciler ayaklarını sıralara koymuşlardı, sınıfta kulakları sağır eden bir gürültü vardı." İlk kez tanışacağınız bir sınıf sizi bu şekilde karşılasaydı; bu sorunla nasıl başa çıkardınız?

3. Başarılı ya da başarısız öğrenci gibi etiketlemeler ile zeka katsayısı arasında nasıl bir ilişki olabilir? Başarılı her öğrenci zeki midir? Her zeki öğrenci başarılı mıdır? Çocuğunun zeka katsayısını belirlemek için koşturan aileler ve bunları sömürenlerin zeka katsayıları hakkında yorum yapınız.

PTM }iS} \ *FJ?:_____

Akran Eğitimi - E. A.

2002-2003 eğitim ve öğretim yılları arasında dersine girdiğim sınıfların mevcudu yaklaşık 45 kişiydi. Bu sınıfta ders verimini artırabilmek için öğrencileri her derste birer sıra öne geçiriyor böylelikle her derste sürekli arkada oturan, tahtayı görmekte zorluk çekerli öğrencilerin sorunları ortadan kalkmış ve en önemlisi de iletişim mesafesi sürekli değiştiği için her öğrenciye eşit yaklaşımış oluyordu.Öğrencilere her dersimde sıralarını değiştirmelerini söylediğimde bu durumu biraz tuhaf karşıladılar; ama daha sonra çok mutlu oldular ve kendili

sini/ Yönetimine ilişkin Örnek Olaylar ve Düşünme Sorulan

261

ğüiden uyguladılar.Hatta boyu uzun öğrencilerin öne gelmesini problem etmediler; çünkü kısa boylu öğrencilerin arka sırada otururken özgür olmalarını sağladım (örneğin sıra üstünde ve ayakta ders dinlemeleri gibi,..)Hatta bazı öğrenciler diğer arkadaşlarının tahtayı görmesini engellemek şartıyla dersimi isterse ayakta ve benzeri şekilde dinleyebilirdi Buna izin vermemin nedeni; bu yaş grubunda öğrencilerin kıpır kıpır aktif öğrenciler olmasıydı. Çoğu dakikalarca oturup derse dikkat veremiyordu, Ama bu yöntem sayesinde derse dikkatlerini artırmayı başardım..

Büyük sınıflarda tahtaya olan uzaklığın çok uzun olduğunu düşünürüm ve bu tip sınıflarda öğrencilerin sıralarını mümkün olduğunca tahtaya yaklaştırır, mesafeyi azaltırım. Matematik Öğretmenlerinin en rahatsız olduğu ve yorulduğu konu hem tahtayı kullanmak;hem de ders anlatmaktır,Bu nedenle dersi anlatırken tahtanın sağından başlarız (bunu dershanedeki birkaç öğretilimde de gördüm). Çünkü sağdan başladığımızda öğrencinin yüzünü daha rahat görebiliriz ve iletişimi artırabiliriz.

Sınıflarım 20-25 kişilik, her sınıfta sınav sonuçlarına göre en iyi birkaç öğrenciyi belirlerim. Bu öğrencilere en fazla 5 yakın arkadaşlarına ders çalıştırma görevini veririm. Şöyle de diyebiliriz; 25 kişilik bir sınıfta 5' er kişilik, 5 grup ve 5 takım lideri,.. Her hafta bir gün belirleriz ve o günde grup çalışması yaparlar Bu çalışma dershanede ve benim de bulunduğum bir sınıfta olur. Her takım lideri kendi takımına ders çalıştırır, tahta ve benzeri araçları kullanabilir.Ama ben yanlarında bulunur,gerekli yerlerde düzeltmeler veya basit çözüm yöntemleri öneririm. Bu çalışmanın önemli faydalarını gördüm. Öğrencilerim takım olma bilincini öğreniyorlar, takımlar arası rekabet artıyor (kızlar ve erkekler diye takım ayırsam rekabet daha da kızışıyor),öğrencinin dilinden öğrenci daha iyi anlıyor, ders anlatan öğrencilerde kendilerini sürekli ders çalışma ihtiyacında buluyorlar ve sonuçta öğretmen oluyorlar!

Ödev sözcüğü yerine göreviniz veya sorumluluğunuz kelimelerini kullanıyorum, Öğrenci ödev sözcüğünü duyduğunda işi başından ret ediyor(Ödev konusunda ve matematik dersine ön yargıları çok yüksek). Bu nedenle ilk önce rahatlıkla yapabilecekleri kolay testleri veriyorum; daha sonra adım adım zorluk derecesini artırıyorum;IA,IB,IC gibi. Her sınıfta ödevleri kontrol eden sınıftaki öğrencilerden seçtiğim asistanlar var. Bu

asistanları öncelikli olarak isteklilerden, sonrada sınıfın en haylaz, Ödev yapmayan, ders çalışmayan öğrencilerinden seçiyorum. Her ayda bu asistanları değiştiriyorum ki görev dağılsın. Bu ödev yapmayan, çalışmayan öğrencileri asistan yaptıktan sonra ders çalışmaya ve ödevlerini yapmaya başlıyorlar. Diyebilirim ki bu; en başarılı olduğum yöntemdir. Hatta sınıf danışmam olduğum sınıflarda da her zaman en yaramaz Öğrenciyi (okul idaresinin olumsuz yaklaştığı öğrenciyi) sınıf başkanı seçerim. Bu tip öğrenciler sınıf başkanı olduktan sonra daha olumlu davranış içme girerler ve derslerini daha iyi takip ermeye başlarlar. Dershane idaresi bu olumlu gelişmeden sonra bu sınıf başkanı seçimi konusunda beni destekliyor; çünkü onlarda öğrencilerdeki olumlu değişimi yaşıdılar.

| DÜŞÜNME SORULARI İ

j i. Dershane öğretmenliği ile okul öğretmenliği arasında ne gibi farklar j

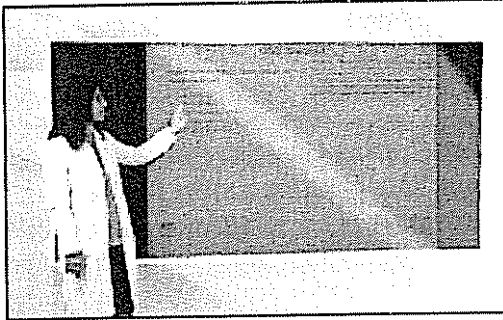
j görüyorsunuz? i

İ 2, Öğrencileri, genel sınavlara okullar yeterince iyi hazırlasaydı, dershane- j

: lere ihtiyaç olur muydu? \

j 3. Akademik başarıya, testlerde başarılı olmaya odaklı öğrencilere ders j

İ vermek durumda kalsamz hazırlığınız daha farklı mı olurdu? Neden? j

PjE.eKQ'3Tj?:_____

E-ö&remne- E.A.

AKILLI TAHTA

Dersliklerde bulunan akıllı tahta sayesinde öğrencimiz not almadan sadece derse odaklanabilir, Böylelikle öğrencimizin ders sırasında dikkati dağılmaz ve dersi takip etmekte zorlanmaz,

Akıllı Tahta ders saatlerinin en verimli şekilde uygulanması ve derslerin zengin içerikle desteklenerek işlenmesi faydalı ve etkili öğrenmeyi sağlamaktadır.

Her sınıfta akıllı tahtalar var. Görselliği kullanmaya ihtiyaç duyduğumuzda bu tahtaları kullanırız. Ama dersin tamamında değil. Çünkü dersin tamamında kullandığımızda verim düşüyor, Coğrafya, Geometri, Biyoloji ve benzeri derslerde çok verim sağlandı, Çünkü bu derslerde harita, geometrik şekiller, vücut iskeleti gibi görsel olaylar gösterilerek kitaplarda ezbere çalışmanın önüne geçildi. En önemli faydası da ben, bir öğretmen olarak

daha zevkli ders anlatıyorum. Meslek sırfına akıllı tahtada soru çözdürdüğümde doğru cevabı çözdüklerinde alkış efekd verdiriyorum. Sırf alkışlansınlar diye soru çözen derse ilgi gösteren öğrenci oluyor, Tabii bu arada meslek sınıflarının en korkulu rüyasının Matematik dersi olmasına rağmen bu sonucu almak bence yeterli bir başarı. Hatta çoğu testleri sadece akıllı tahtada çözmemi istiyor,.

Ders anlatım CD leri veya internette ders anlatımları bence müthiş. Çünkü öğrenciler bilgisayarla oynamayı çok seviyor, dolayısıyla bilgisayarla ders çalışmayı da seviyorlar. Örneğin Matematikte "Diziler" konusunu anlatacaktım.

Sınıf Yönetimine İlişkin Örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

263

Öğrencim internette bu konuyu daha önceden dinlemiş, derse hazırlıklı gelmiş, derisi daha rahat pekiştirdi. Birde sağlık nedenleriyle derse gelemeyenler bu şekilde konuların anlatımını seyredebiliyorlar. Elbette bunlar tek basma yeterli değil. Çünkü CD veya internette soru sorup cevabını alamıyorlar.

	DÜŞÜNME	SORULARI
j		

] 1. Kendi branşınızda akıllı tahta, CD, sunumlar, yazılımlar, internet gibi e- i
: kaynakları kullanarak bir ders tasarlayınız ve arkadaşlarınıza sununuz, j
: İlgilerinin derinliğini, sorularım ve dersin canlılığını değerlendiriniz.]

jÖrnej^OUy-JtOj_____

Sınıf Kuralları- E. A.

Sınıf kuralları sene başında öğrenciye açıklanmalı. Okuldaki bütün öğretmenler ortak kararlar kullanmalı. Her öğretmen aynı kararı uygulamadığında öğrenciler öğretmenleri kıyaslıyor ve bu da sınıf kurallarının uygulanmasını zorlaştırıyor, Örneğin ben öğrencilerimden derse geç gelenleri derse almamaktan ve derse erken geldiğim konusunda hep eleştiri alırım. Halbuki derse erken gitmem, ikinci zil çaldığı an derse girerim; ikinci zil çaldıktan sonra geleni de yok yazarım. Ama diğer öğretmenler bunu düzenli uygulamadığı zaman 'A dersinin öğretmeni böyle yapmıyor.' gibi cümleler söylerler.

Sınıf kuralları bir kere delinsin gerisi muhakkak gelir. Örneğin ÖSS denemelerinde yönergeyi okurum sınav sırasında smav salonuna giriş çıkışın yasak olduğu söylerim, sınava başlarız, bir saat sonra öğrenciden bir tanesi ihtiyaç için sınavdan çıkmak ister, acıyıp izin verdiğim zaman, diğer öğrencilerde izin isteyip smav salonuna girip çıkmak ister. Bir kere böyle izin verdim, ardından 30 kişilik sınıfta 15 kişi aynı izini istedi!

Dershanede öğrencileri pek tahtaya alıp soru çözdürmeyiz; ama lise 2 ve lise 3 gibi sınıflar tahtaya çıkıp soru çözmek ister onlara tahtada çözmelerine izin veririm. Ama asla oturduğu yerde soruyu çözememiş öğrenciyi tahtaya çıkarmam. Çünkü öğrenciyi tahtaya

kalkmaktan korkutmak istemem. Hatta soruyu çözerken birden tıkanan öğrenciye yanma giderek belli etmeden kopya vermeye çalışırım.

I DÜŞÜNME SORULARI

■ 1. Kurallara çok sıkı uyulması ve katı davranulmasını benimsemekte

| misiniz?

j 2. DersaneHeki öğretmen ile devlet okulundaki öğretmem adarımışlıkları

j açısından karşılaştırınız,

Okul Kuralları- N. T.

Öğretmen M. öğrencilerde temel sağlık ve çevre bilincini geliştirmek amacıyla 5. sınıflara kapsanlı bir konu anlatır. Bir hafta sonra sınıfta "Niğin yerlere tükürmemeliyiz?" diye bir soru sorar. Öğrenci K. çok detaylı bir içerikle soruyu cevaplandırır. Öğretmen M. dersin amacına ulaştığını düşünür. Teneffüste öğretmen gördüğü olaya çok şaşırır. Öğrenci K. bahçeye inerken merdivene tü-kürmüştür. Öğretmen öğrenciyi bahçenin تنها bir yerine çağırır.

— Sınıfta o kadar güzel cevap verdin ki, gurur duydum Şimdi ise çok şaşırdım. Niğin böyle davranıyorsun?

— Özür dilerim öğretmenim. Bir daha yapmam.

— Buna inanmayı çok isterim. İnsanlar verdikleri sözü tutmalı, söyledikleri gibi davranmalı. Evet, ne diyorsun?

— Öğretmenim kızmazsanız ben de bir şey gördüm. —. Kızmayacağıma söz veriyorum. Ne gördün?

— Geçen hafta sınıfta sağlık ve çevre konusunu işlediğimiz gün okulun dağılma saatinde sizin hemen arkanızda yürüyordum Siz de sigaranızı sokağa attınız.

— Öğretmen, önce şaşırır, kızarır, sonra kendisini toparlayarak "Yanlış davranmışım, özür dilerim..." der.

j DÜŞÜNME SORULARI I

İ 1. "Dediğimi yap, yaptığımı yapma" türünde bir model olarak, öğrenci- i

İ lerde kalıcı davranış değişikliği oluşturulabilir mi? j

İ 2. Öğretmeni eleştiren öğrenciye tavrınız ne olurdu? j

_Ö^ej_01ay-_22j_____

Disiplin Olayları Konusunda Öğretmen Stratejileri

5A sınıfı daha önceki yıllarda böyle gürültülü patırtılı bir sınıf değildi Son günlerde öğrencilerin genelinde derslere karşı bir ilgisizlik ve şımarıklık gözleniyordu. Öğretmen Sinem dönem sonunda emekli olmuş, yerine henüz üç yıllık Öğretmen Türkan gelmişti.

Öğretmen Türkan dikkatini daha çok öğrencilerin öğrenimle ilgili olmayan, hatta önemsiz sayılabilecek küçük olumsuz davranışlarına yoğunlaştırıyordu. Dersi kesip öğrenciye alaycı bir üslupla çift anlamılı uyanlar yapıyordu. Bir gün Türkçe dersinde Yalçın kalemtraşını yere düşürdü.

Sınıf Yönetimine ilişkin örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

265

Kalemtraş öğrencilerin dikkatini bölecek bir tıkrıtı çıkardı. Öğretmen dersi kesti ve Yalçın'a dönerek "Çok komik, yere bir şey atmak çok eğlendirici olmalı, çok eğleniyorsan kalemini de yere at" dedi. Sınıftaki bütün gözler Yalçın'a çevrilmişti. Yalçın Önce şaşırdı, utandı. Soma kendini topladı ve arkadaşlarına muzipçe bir göz kırptı Kısa bir süre sonra Öğrencilerin bazılarının kalemleri yere düşmeye başladı. Dersin sonuna doğru pek çok öğrenci kitaplarını yere düşürmeye başladılar (Lemlech, 1988; değiştirilerek alındı).

Çocuklarda yetişkinlerin onayım alma ve yetişkinlerin beklentilerine uygun davranma yönünde bir eğilim vardır, İlgi çeken, onay alan bir davranış gözlediklerinde o davranışı taklit ederler.

Kaynak: Lemlech, J. K, (1998) Classroom Management, Longman Inc.Second Ed. New York'tan adapte edilmiştir.

DÜŞÜNME SORULARI

1. Öğretmenin alayla karışık eleştirisi öğrencinin muzipliğine sebep olabilir. Davranışının kabul edildiğini düşünen öğrenci buna devam ederek diğerlerini de ayartabilir. İletişim net, açık, kararlı ve olumsuz davranışı durdunucu şekilde olmalıdır, aksi taktirde dersin sabote edilmesi (kaynaması) mümkündür. Sınıf yöneticisinin otoritesini tehdit eden bir durum yaşatır. Varsa alaycı bir öğretmeninizin buna benzer davranışlarının neye yol açtığını anlatınız.

Genel olarak derslerinin çoğundan başarısız, sınıfta arkadaşlarıyla ve okul yönetimiyle zaman zaman problemleri olan öğrenci Aysun tarih dersinden son sınavda zayıf not almıştır. Öğretmen görünüşte öğrenci Aysun'a aldığı zayıf not hakkında konuşmak ve nasıl çalışması gerektiği konusunda yardım etmek için odasına çağırır. Dönem içinde öğrenci Aysun, tarifi dersinin verilış şeklini eleştirmiş ve arkadaşlarından destek bulmuştur. Öğretmen bu olaydan dolayı öğrenci Aysun'a öfke duymuş fakat duygusunu saklamıştır.

Öğretmen, öğrenci Aysun'u odasına çağırır ve aralarında şöyle bir diyalog geçer:

Öğretmen- senin tarih dersinden zayıf almana çok üzıldüm, hatta iyi ders anlatamadığım için biraz kendimi suçlu hissettim. Sana yardım etmek istiyorum.

Öğrenci Aysun- Bilemiyorum, çalışsam bile ezberlediğim tarihleri, İsimleri bir süre sonra unutuyorum.

Öğretmen- Çok tuhaf, ben hiçbir şeyi unutmam Benim hafızam biraz farklı galiba! Acaba sen aklım ders dışı, işe yaramaz konularla mı meşgul ediyorsun?

Öğrenci Aysun- Ezbere dayanan dersleri başaramıyorum. Tarih çalışırken istemesem de dikkatim dağılıyor.

Öğretmen- Galiba çok haklısın. Matematik, kimya ve edebiyat derslerinden çok başarılıymışım (öğrenci Aysun adı geçen derslerden de zayıftır. Bu durumu öğretmen de bilmektedir).

Öğrenci Aysun- Biraz sessiz kaldıktan sonra - Hayır, başarılı değilim, bazı öğretmenlerle ve öğrencilerle sorunlarım var.

Öğretmen- Buna şaşırmadım. Körle gezen şaşır olur Senden de farklı bir şey beklenmez Sorunlarım kendin yaratıyorsun, hem suçlu hem güçlüsün. Artık sana yardım edebileceğimi sanmıyorum. Belki geçenlerde ayarttığın arkadaşların sana yardım edebilirler. Her biri sana 5 puan verse notun 150 olur.

] DÜŞÜNME SORULARI]

j 1. Öğretmenin olumsuz yönde ilerleyen cümlesi nerede başladı? j

İ 2. Bu diyalogu olumlu ve öğrenciye yararlı olacak şekilde devam ettirebilir j E misiniz? :

_Ömek01ay-_24j_____

Öğretmen Öfkeli- T. A.

Öğretmenimiz srrufın oturma düzenini, iki erkek ortada bir kız, iki kız ortada bir erkek biçiminde oluşturmaya başladı. Ben maalesef iki erkek bir kız şeklinde oturtuldum ve bu durumdan hiç hoşnut değildim. Çünkü içinde yetiştiğim ailede erkeğe yer yoktu. Yıllar sonra öğretmenimle görüştüğümde, bu oturma planım "erkeklerle kızlar kaynaşsın" diye yaptığını açıklamıştı. Ancak sonuç hiç de öyle olmadı. Yetiştiğim aileden aldığım eğitim, bana erkeklerden utanmam, onlarla konuşmamam gerektiğini, hatta* onlardan kaçmam gerektiğini öğretmişti. Böyle bir aile eğitimi alan bir bireyin, iki erkek arasında oturtulduğunda, zaten içine kapanık olan ben, dünya ile tüm ilişkilerimi kesecek noktaya geldim; daha çok içime kapandım.

İlkokul 3. sınıfta iken, bir matematik dersinde, her iki yanımdaki erkek arkadaşım kendi aralarında konuşuyordu. Ben aralarında oturduğum için, öğretmenimiz beni görmüş ve benim konuştuğumu sanmıştı. Hiddetli bir biçimde bana doğru bağırarak, beni tahtaya kaldırdı. Tahtada yazdı olan bir matematik sorusunu çözmemi istedi. Ben çok korkmuş olduğum için titriyordum. Bu durumda, değil soruyu çözmek, onu algılamak bile imkânsız idi, benim için. Doğal olarak problemi çözemedim. Bu duruma daha çok sinirlenen öğretmenimiz,

Sınıf Yönetimine İlişkin örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

ani bir hareketle yüzüme bir tokat attı. Yediğim ilk ve son tokat etkisiyle sendeledim, ağlayarak yerime oturdum. Öğretmen ise, hiçbir şey olmamış gibi dersine devam etti.

| DÜŞÜNME SORULARI

i

j 1. Öğrencinizin çevresinden, ailesinden getirdiği kültürel değerlerini, alış- I
j kanlıklarını sizin bir düzenlemeniz ile çarçabuk değiştiremez, Ailesinin j
i değerleri, okulun değerlerine zıt olabilir. Onun sıkılganlığım, utangaçlı- \\
; ğını başarısızlığa yormaktan çok konuşarak nedeni öğrenilebUir. Öğren- !
j ciyi oturma düzenini değiştirerek ya da dayakla değiştirip geliştirirnez- j
| siniz. Şiddet uygulamaksızın, isteğinin tersi uygulama yapmaksızın öğ- j
: renciyi başarıya nasıl ulaştırabilirsiniz anlatınız. \

_3_rnelc_01_ay-_25j_____

Şiddet ve Disiplin- S. B.

Lise 2. sınıfta idik. Beden eğitimi dersi için spor salonunda toplanmıştık. Sınıf başkam elindeki kağıttan bazı isimler okuyordu. Benim ismimi de okudu. Neden ismimi okuduğunu sorduğumda, "öğretmen geç gelenleri yazmamı istedi" dedi. Ders zili çalalı 5-6 dakika olmasına rağmen, öğretmen hâlâ ortalıkta yoktu, Öğretmen saat 13'te başlayan derse 13.10'da geldi. Sınıf başkanından geç kalanların listesini istedi. En samimi arkadaşım Zehra üe öne çıkmamızı istedi. Yüz yüze durmamızı istedi. Birden içimde bir korku belirdi. "Acaba ne yapacaktı?" diye içimden geçirdim. Merakla bekliyorduk. Öğretmen bize dönerek, "Bübirinize tokat arın!" dedi. Büyük bir şaşkınlıkla öğretmene bakakaldım. "Ne bakıyorsun, vursana arkadaşına?" dedi. Zehra da şaşkın ve korku dolu gözlerle bana doğru bakıyordu. Öğretmene dönerek, "Ben vuramam" dedim. "Siz vuramazsanız ben size vuracağım" diye bizi uyardı. Yapamayacak hm. Tüm sınıf bize bakarken ve en samimi arkadaşım karşımdayken, içimden kendi kendime "hayır" diyordum ki, birden yüzümde Zehra'nın attığı tokatla sarsılarak kendime geldim. Öğretmen bana "Sen de vursana?" diye tekrar bağırdı. Ben de artık Zehra'ya bir tokat atmak zorunda kaldım. Öğretmen "Devam e-din", "Hızlanın" dedi. Zehra'nın yanağı kızarmıştı. Daha fazla vuramayacak-tım. Elimi indirdim. Ama Zehra devam ediyordu. İkimizin de gözleri doldu. Nihayet öğretmenin "Yeter, şuaya geçin!" komutu ile sıramıza geçtik. Sınıf başkanının listesindeki diğer geç kalanlara da aynı işlem uygulandıktan soma, hiçbir şey olmamış gibi öğretmen dersine devam etti.

1. Evde, okulda, kışlada, sokakta, işte, toplumda şiddeti pekiştiren otorite davranışlarını kategorileştirerek sıralayınız. Şiddeti yok etmek için öğretmenin şiddeti bir problem çözme aracı olarak görmediğini anlatmasının yollarını tartışınız,

2,, İnsan sevgisi, şefkati olmayan, onlara yardımcı olmaktan zevk almayan kişilikteki insanların, özellikle de şefkat ve sevgiyi birincil ilişkiyle tadmasını sağlayan kendi çocuğu henüz yoksa, insanla birebir ilişkide olan öğretmenlik, doktorluk, hemşirelik gibi meslekleri seçmemesi gerektiğini kanıtlayan örnekler bularak tartışınız,

3. Bu öğretmenin kendi çocuğuna bir öğretmem aynı cezayı uygulasa idi tepkisi: 'derse geç gittiysen öğretmen cezalandırmakta haklı'seklinde mi olurdu? Çocuğu ona "ama baba öğretmen bizden dahada geç geldi" deseydi, cevabı; o öğretmendir, geç gelebilir, şeklinde olsaydı demokrasiyi, insan haklarını çocuğunun içselleştirmesine ne şekilde katkısı olurdu tartışınız,

4. Cezanın bir eğitim aracı olduğuna inanan çevrenizdeki insanların eğitim yaşantıları, aileleri, yetiştirilme şekilleri, kişilikleri, değer yargıları, hayat felsefelerini inceleyiniz.

prnek_01ay-_26|_____

Baskıcı Disipline Karşı Demokratik Sınıf Yaratmak

Öğretmenlerinin tayini çıkması sebebiyle ilkokulu 4. sınıfa kadar okuttuğu bir sınıfı 5.sınıfa ilk yarısında devralmıştım. Sınıfa ilk girdiğimde sınıfla ilgili izlenimim; gayet sakin düzenli bir sınıf oldukları idi. Fakat dikkatimi çeken diğer bir durum gelişimlerinden beklenmeyecek kadar sakin ve hazır bir şekilde dersi bekliyorlardı. Bu durum dikkatimi çekmekle birlikte gözlem yapmaya karar vererek sınıfa sorular yönelttim. Söz verdiğim her öğrencinin düşüncelerini söylemekte ürkek davrandığını ve isteksiz olduğunu fark ettim. Daha sonraki gözlemlerimden anladığım kadarıyla benden önceki öğretmen şiddet ve korku yoluyla öğrencilerin üzerine ağır ve yoğun bir baskı oluşturmuştu. Bu baskıyı ve korkuyu kırmak öğrencileri bulundukları ortamda rahat hissettirmek için sınıfın iç yapısını değiştirmekle işe başladık. Sıraları renkli boyalarla boyadık, perdeleri değiştirdik ve sınıfa su kaplumbağası aldık. Değişen fiziksel koşulların dışında öğrencilere ve kendi aralarında birbirlerine saygılı ve sevgili davranmaları için rol model olduk ve bu çalışma olumlu sonuçlar verdi.

Sınıf Yönetimine İlişkin örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

238

I

DÜŞÜNME

SORULARI

]

; 1. Aşırı disiplinli, talimat verici, edilgen öğrenciler isteyen bir sınıf kültürü |

| yaratmak, öğrencinin bireysel farklarının ortaya çıkmasını sağlayabilir j

j

| 2. Öğrencinin düşünmesini ve proje, ödev, deney, gözlem yapıp bunları j

İ rapor ederek bügiyi sınıfta yapılandırmasını sağlayan bir sınıf kültürü- j

i nü nasıl oluşturabileceğinizi tartışınız,

:

Gelişim Seviyesine Uygun Yöntem Seçimi

Sınıf mevcudu çok kalabalık olan bir okulda tarih öğretmenliği yapmaktayım sınıf mevcudu en az olan sınıflarımızda bile 50'ye yakın öğrenci bulunmakta. Bu sınıflarda sınıf düzenini sağlamak çokta kolay olmamaktadır. Tarih dersi öğrenciler tarafından gerek basit gerekse önemsiz görüldüğü için bu kontrolü sağlamak daha da zorlaşmaktadır. Bu durumu öğrencilerimle tartıştığım ve önerilerini aldığım da bazı konularda drama yöntemini kullanmak istediklerini böylece daha zevkli ders işleyeceklerini ve konsantre olacaklarını söylemişlerdi, Bende bundan dolayı sınıfları gruplara ayırdım ve öğrencilerime bazı önemli tarihi olayları canlandırmalarım istedim. Daha sonra aldığımız bir kararla öğrencilerden en iyi olan grubu yıl sonu müsamesinde sergileme kararı aldık öğrencilerimin motivasyonunu ve ilgisini arttırmada ve sınıf düzenini sağlamada çok etkili bir çalışma oldu.

j DÜŞÜNME SORULARI j

: 1. Drama (canlandırma) yöntemi hakkında diğer derslerden gelen bilginizi i

: tazeleyiniz ve branşınızda öğrenciye hangi konularda, ne şekilde drama j

: yaphrabileceğinizi düşününüz. j

\ 2. Öğrencinin, yöntem konusundaki önerilerini dinler ve uygularsanız j

] derste öğrenme gerçekleşmez ders faydasız bir oyuna mı dönüşür? Der- j

j si planlamak ve tasarlamak için öğretmene gerekenler nelerdir? I

239

Cağdaş SINIF YÖNETİMİ

_3rneJ_Ol_ay-J8:_____

Kötü Sözcük Kutusu

Ege sinirli bir erkek çocuğuydu. Daha yedi yaşında olmasına rağmen kalbi ve aklı arine babasının mutsuz evlilikleri ve gergin aüe yaşamırvrn yarattığı yetişkin sorunlarının yükü altında eziliyordu. Tüm bunların kendi suçu olduğunu sanıyordu. Ama babasının öfkesini, arinesinin uzaklığım ve üzüntüsünü gidermek için elinden hiçbir şey gelmiyordu

Öğretmeni olarak Ege'nin çelişkili duygularını srmfımda düzeni bozan davranışlarıyla dışa vurduğunu görüyordum.. Ege'nin yaptığı en kötü şey, küçük kağıt parçalarına küfürler ve kötü sözler yazıp, bunları öteki öğrencilerin, özellikle de kızların sıralarına koymasıydı.

Sınıfın öğrencilerinin çoğu harfleri öğrenmiş oldukları ve basit düzeyde de olsa okuma bildikleri için Ege'nin notlarını alanlar bunları okuyabiliyor ve okuyunca da içerliyorlardı. Korku içinde ya da ağlayarak bana geliyorlardı. Ege notların hiç birine isim yazmıyordu, ama hepsim onun yazdığı kısa bir süre sonra ortaya çıktı. Ama kendisi notları yazdığını ve sıralara koyduğunu kabul etmiyordu. Öğretmen olarak yapabileceğim birkaç şey vardı, Ona ders arasında sınıfta kalma cezası verebilirdim Müdürün odasına gönderebilirdim. Her not için onu azarlayabilirdim. Ya da Ege'nin duygularım bildiği tek yolla dışa vurması ama bunu yaparken sınıf arkadaşlarım incitmemesi için bir yöntem bulabilirdim.

Bir gün yine bir öğrenci sırasına bırakılmış terbiyesiz bir notla bana geldikten sonra Ege'yi yanıma çağırdım. Kucağıma oturtup ona iyice sarıldım. Başta beni uzaklaştırmaya çalıştı, ama onu iyice kendime çekip kulağına fısıltıyla konuşmaya başladım. Ona ne kadar iyi bir çocuk olduğunu, ama bir şeylerin onu kaygılandırdığının farkında olduğumu anlattım. Bana ne olduğunu söylemek isteyip istemediğini sordum. Başlangıçta rahatsızlığını belli edencesine kıpırdanan Ege, kendini kollarımdan kurtarmak için var gücüyle mücadele etmeye başladı.

Lisansüstü derslerimde tutma ve sarılma konusunda öğrendiğim birkaç şeye dayanarak, Ege'yi öfkesinden yakalamam gerektiğine karar verdim. Onu fazla sıkmadan, ama kuvvetlice tuttum. Birkaç dakika sonra benimle mücadele etmeyi bırakıp iç çekmeye başladı ve sevilme için bana sokulmaya başladı. Onu rahatsız eden şeyi anlatmadı, ama notları kendisinin gönderdiğim itiraf etti.

Ertesi gün Ege'ye üst kısmında ince uzun bir açıklık olan, bir kutu verdim. Ona bunun Ege'nin kötü sözcük kutusu olduğunu söyledim. Her gün istediği kadar kötü söz yazabileceğini ama bunları ona verdiğim kutuya koymasını söyledim. Sınıfta başka hiç kimse o kutuyu kullanmayacaktı. Yazdığı kötü sözleri bu kutu dışında hiçbir yere koymamak koşuluyla, kutu yalnızca ona ait olacaktı. Bu kuralı çiğner de birine üzerinde kötü sözler yazan bir not verirse, kutuyu ondan alacaktım.

Sınıf Yönetimine İlişkin örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

271

Ege her gün kutuya öfke dolu mesajlarla, kötü bir dille yazılmış notlarla doldurdu. Ege kötü sözcük kutusuna kullanmaya başladıktan iki hafta sonra yanıma gelip kucağıma oturmak için izin istedi. Onu kucağıma aldıktan sonra bana sınıfta yapabileceği bir iş olup olmadığını sordu. Ona, temizlik elemanının yapacağı işler içinde olmayan iki, üç iş verdim,, Her bir işten sonra teşekkür ettim ve iltifatlar yağdırdım, Kısa bir süre sonra kötü sözcük kutusundaki notların sayısı azalmaya başladı. Yavaş yavaş Ege kutuya hiç not atmaz oldu.

Kaynak: Jack, C. ve Hansen, M.V. (2004) Tavuk Suyuna Çorba: Öğretmenler İçin Öyküler, HYB Yayıncılık, Ankara'dan adapte edilmiştir.

| 1. Yukarıda anlatılan örnek olaydaki öğretmen davranışrru tartışınız. Böyle İ j bir çözümü nasıl değerlendiriyorsunuz? :

: 2. Örnek olaydaki durumda siz olsaydınız hangi yöntemleri kullanarak, i | var olan olumsuz durumu ortadan kaldırırdınız? Tartışınız \

_ ^ek01ay_29|_____

Toplumsal Sorumluluk Projeleri

Özel bir okulda matematik Öğretmeni olarak çalışmaktayım sınıf mevcutları az olduğu için sınıf yönetimi konusunda fazla problem yaşamıyorum, Oku-lumdaki öğrencilerimin sosyoekonomik düzeyleri yüksek olduğu için yaşanan problemler daha çok psikolojik ve ahlaksal problemler. Öğrencilerim arasında iletişim kurulmasını sağlamakta zorluk çekiyorum geneli tek çocuk olduğu için paylaşım ile ilgili sorunları var. Bu sorunları aşmak için onları sosyal sorumluluk projelerinde görevlendirmeye çalışıyorum, Okulumuzun kardeş okul olarak kabul ettiği bir okulla işbirliği içerisindeyiz. Öğrencilerin kendilerinden farklı yaşananları görmeleri onları motive ediyor fakat istediğim düzeyde sonuç alamıyorum. Süreç halen devam etmektedir.

İDÜŞÜNME SORULARI]

: 1. Sosyo- ekonomik düzeyi yüksek ailelerin çocukları Ue tam tersi dumm- ":

j daki ailelerden gelen çocukların işbirliği yapıp projeler üretmelerinin ne j

İ gibi yararları olabilir? j

j 2. Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların aynı sınıfta öğrenim gör- :

; melerinin toplumsal barışa etkisini tartışınız. :

Resimdeki Aile

Halil, taksi şoförüne elinde hazırladığı parayı uzattı, "hoşçakalın" diyerek kapıyı açtı. İnerken az daha ayağı takılıp düşecekti. "Sakin olmalıyım" diye söylendi kendi kendine. Dış cephesi bir hayli yıpranmış beş katlı apartmanın kapısında buldu kendini. Yıllar öncesine gitti bir anda. Yaşadıkları dün gibi hatıraîarındaydı.

Babası bir boya atölyesinde gece vardiyasında çalışıyordu. O gece eve gelen acı haber pek çok şeyin de değişim habercisiydi. Kurulama bölümünde çıkan yangında boyalar bir anda parlamış, civarda bulunan üç işçi ağır yanıklarla hastaneye kaldırılmıştı. Babası da yanan işçiler içinde durumu en ağır olandı. Doktorların tüm uğraşlarına rağmen babası ne yazık ki kurtarılamamıştı. Arinesi acı haberi alınca sapsarı yüzle yığılıp kalmıştı. Küçük kardeşi derin uykusundan arnesirün hıçkırıklarıyla uyanınca henüz on yaşındaki ağabeyinin eline sarılmıştı. Halil sanki birkaç yaş birden büyümüşü o an. Şaşkın kardeşini sakinleştirmeye çalışırken üst kattaki komşularının arinesinin yüzüne su çarptıklarını hatırlıyordu.

Karanlık geceler, üstlerine ağır bir yorgan gibi çökmekteydi. Acımın küllen-mesi ile birlikte başka sorunlar kendini göstermeye başlamıştı. Babası sigortasız çalışıyordu. Atölye sahibi bir süre onları geçindirecek parayı verdikten sonra arayıp sormamıştı bile. Arnesi bir süre sonra temizlik işlerine gitmeye başladı. İki çocuklu genç kadının hali akrabalarına da dert oluyordu.

Yaşlı bir akrabaları, bir akşam evlerine gelip arnesi ile saatlerce baş başa konuştu. Bu arada arnesi sessizce başım sallıyor, buğulu gözlerle Halil'e bakıyordu Neler oluyordu? Arnesinin ürkek bakışları bir şeyler anlatmaya çalışıyordu sanki. O gece yatağında arnesinin kısık hıçkırıkları kulaklarından gitmedi.

Sabah, daha kardeşi uykudayken, arnesi kahvaltı masasını hazırlamış, onu bekliyordu, işe gitmemişti. " Halil, oğlum" diye söze başladığında sesi titriyordu. "Halil'im, güzel oğlum, benim size bakabilmek için nasıl çalıştığımı biliyorsun Gençliğimden beri olan romatizmam iyice arttı. Geceleri ağrıdan uyuyamıyorum. Masrafların altından nasıl kalkacağım? Ayşe Teyze'nin bir komşusu varmış, benimle evlenmek istiyormuş Çocukları evlenmiş, emekli bir bey. Halil'im ne yapayım sen söyle. Ben de şaşırdım ne yapacağımı "

Halil akşamdan beri içindeki sıkıntının sebebini bilemiyordu İşte şimdi an-laşılmıştı. Demek eve yeni bir baba gelecek ve babasının yerini alacaktı. Lokmalar boğazından geçmiyordu. "Ama arıne" diyebilirdi neden sonra. " Ben de çalışıp sana yardımcı olurum, sabah okula gider, öğleden sonra çalışacak bir iş bulurum. Sana ve kardeşime bakabilirim." Yüzü sapsarı olmuştu, daha fazla konuşmadan masadan kalktı, Arnesinin "oğlum bunca yükü nasıl sana bırakırım" diyen sesini duymadı bile

Sınıf Yönetimine İlişkin örnek Olaylar ve Düşünme Santiarı

273

Takip eden günlerde arnesinin zor evlilik karan eşin dostun tavsiyesi ile kesinleşti. Birkaç ay sonra sade bir törenle arnesi evlendi. Halil ve kardeşi birkaç gün akrabalarında kaldılar. Ahmet Amca dediği babasının teyzesinin oğlu Halil'i çok severdi. Çocuğun sapsarı yüzü, mutsuz gözleri onu çok üzüyordu. Halil'in kardeşi Mahmut daha olayların farkına varmadan oyuncaklarıyla oynuyordu Amcası Halil'i yanma çağırırdı. " Bak Halil, seni anlıyorum ama sen de arınene hak ver, Kadıncağız temizlik işlerinden iki büklüm oldu. Hem size hem eve bakayım derken sağlığım kaybettim. Arinen ne yaptıysa sizin için yaptı. Bunu unutma." Halil ne olursa olsun bunu kabul edemiyordu Kendisi varken arnesi nasıl evlenebilirdi?

Kardeşi ile eve döndüklerinde sanki her şey bambaşka gibiydi. Adeta evin ruhu değişmişti Halil bir köşede oturan asık suratlı babaya alış anlayacağım daha ilk gördüğünde anlamıştı Arnesi adeta daha da küçülmüştü. Sevgiyle çocuklarına sarıldı. Halil'e bakan gözleri " beni affet" der gibiydi. Halil kardeşinin yerinde olmak istedi Küçük çocuk, arnesine kavuşmaktan mutlu, sevinçle gülümsüyordu Onun yeni babaya alışması zor olmayacaktı,

Halil'in ruhunda fırtınalar kopuyordu. Armesirün yeni eşi adeta onlar orda yokmuş gibi davranıyor, arnesi de onları sürekli odalarına yolluyordu. Evde gürültü yoktu ama sanki buz gibi hava her tarafına sinmişti.

Halil'in öğretmeni o yıl yapılacak sınavlardan bahsettiğinde çok heyecanlandı. Güler Öğretmen sınavı kazananların devlet tarafından parasız okutulacağını anlatıyordu. Halil kalbi heyecanla çarparak Güler Öğretmeni dinledi. Mutlaka bu sınavı kazanmalıydı. Okuyacak, belki de öğretmen olup eve dönecek, arnesi ve kardeşine " artık size ben bakabilirim" diyebilecekti

Halil bütün gücüyle sınavlara çalıştı. Aklında başka bir şey yoktu. Hatta evdeki havayı bile umursamıyordu, Kitaplar arasında adeta kaybolmuştu. Yoğun çalışma temposu sona erip de sınava girdiğinde yorgunluk yerini heyecanlı bekleyişe bıraktı. Nihayet sonuçlar belli oldu Halil, Ankara'da yatılı okuma hakkını kazanmıştı, İçi buruk bir sevinçle doldu İşte beklediği an gelmiş, bütün bedeni sevinç ve heyecanla gerilmişti Arnesi bu haberi duyduğunda ne yapacaktı acaba? Eve dönüp bu haberi verdiğiğinde arnesi arkasını dönmüş, gözyaşlarını göstermek istememişti. Halil, okullar açılırken, otogara gelen arnesi ve kardeşi ile vedalaşırken bunca zamandır tuttuğu gözyaşlarının akmasına engel olamamıştı. Babasının ölümünden beri böyle ağlayamamış O gün kendi kendine söz verdi. Bir gün geri geldiğinde kardeşine sahip çıkacak, onun hep yanında olacaktı. Kardeşinin şimdi arnesine ihtiyacı vardı Zamanı gelince o yanında olacaktı.

Halil yeni hayatma çabuk alıştı. Öğretmenleri bu duygusal ve çalışkan çocuğu çok sevdiler Arkadaşları ve öğretmenleri ile yaşadığı sevgi dolu bu ortamda arnesini ve kardeşini Özlese de mutluydu Halil önceleri birkaç bayram eve gelmişti. Ama bu bayranlarda babalığının çocukları ve torunları evi doldurur, zavallı arnesi de onlara hizmet edebilmek için çırpınırdı. O telaşede Halil'i ve kardeşini unuturdu. Halil kardeşini kucaklar, ona okulunu ve Ankara'yı anlatırdı. Kendi kendine söz vermişti, bir gün dönecek ve kardeşine sahip çıkacaktı.

Halil daha sonra bayranlarda ve tatillerde eve dönmedi. Okulun yaz kamplarında arkadaşları ve öğretmenleriyle geçirdi tatillerini. Arnesi babası ve kardeşiyle çekilmiş siyah beyaz bir fotoğraf, kitap sayfaları arasından ona hep güç vermişti. Başarıyla mezun olup üniversite sınavlarına girmiş, devlet bursuyla Cerrahpaşa Tıp Fakültesine girmeye hak kazanmıştı.

Artık gönül rahatlığıyla arnesinin ve kardeşinin karşısına çıkacak, onlara kol kanat gerekekti. Özellikle kardeşinin ona çok ihtiyacı olduğunu hissediyordu Yatılı okuldaki öğretmenleri onu hep desteklemişler, güçlü adımlarla hayata ahlmasına yardımcı olmuşlardı. Artık sıra ondaydı. Okuyacak, onu arine sıcaklığıyla sarmış devleti için doktor olup şifa dağıtacaktır.

Deminki heyecanı biraz yatışmıştı. Göğsü gururla kabardı. Arnesine ve kardeşine' sarüacağı anın coşkusuyla zile bastı. İstanbul'da yeni bir yaşamın kapısı ona aralanırken

kardeşinin "Halil ağabey dönmüşsün" çığılığıyla düşüncelerinden sıyrıldı. Sevgiyle kardeşini kucakladı. İki kardeş sarmaş dolaş oldular. Başını çevirdiğinde arnesinin yorgun yüzündeki ııltıyı fark etti. Hasretle sarıldı. Anacığının gözünden dökülen yaşlarla arındığını, hafiflediğini hissetti. Artık önlerinde hasretliklerini unutmak, sevgilerini pekiştirmek için uzun yıllar vardı. Halü sevginin ve paylaşmanın değerini çok iyi biliyordu ve hayatı boyunca bu değerlerinden asla vazgeçmeyecekti

Kaynak: Kızıltaş, A, (2006). Herkesin Bir Öyküsü Var, Yaylım Yayıncılık, İstanbul

DÜŞÜNME SORULARI

1. Öğrencileriniz arasında Halil gibiler olacaktır, Halil akademik başarısını kullanarak ailesine sahip çıkmak motivasyonu meslek sahibi oldu. Kuvvetli duygusal nedenleri vardı. Akademik başarısı bu kadar yüksek olmayan ve bu denli motivasyona sahip olmayan öğrenciler daha az mı değerli? Tarhsınız.

2. "Her öğrenci bir dünya, bir öğrenciyi kurtarırsanız dünyayı kurtarırsınız" sözü sizce neyi ifade ediyor?

pm&0*Y.~J}}:_____

Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Entegrasyonu- A. Ç,

Mustafa 3. sınıfı tekrar okuyan bir öğrencimdi. Şehir merkezine uzak bir mahallede yeni açılan bir ilköğretim okulunda okuyordu. O yıl yeni öğretmeni olacaktım, Mustafa sınıfın okuma-yazma bilmeyen tek öğrencisidir Devamsızlığı çoktur. Her hafta 1-2 gün okula gelmemektedir. Okula ve derslere ilgi göstermemektedir.

Sınıf Yönetimine İlişkin örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

275

Öğretmen zaman zaman Öğrenciyle bireysel olarak ilgilenip ses ve hece öğretmeye çalışır ancak başarılı olamaz. Okulda rehber Öğretmen yoktur. İlçedeki rehberlik merkezi çok ağır derecedeki vakalarla ilgilenmektedir Öğretmen veli ile görüşür ancak sonuç alamaz, Öğrencide pek ilerleme olmaz ve Öğrendiğini de çabuk unuttur. Arıne-baba okuma yazma bilmemektedir Sadece abla bilmektedir ancak Mustafa onu pek dinlemez Mustafa futbolda başarılı bir çocuktur. İnsanlarla rahat iletişim kurar. Ancak uyumlu değildir. Sık sık arkadaşları ile kavga eder Derslerdeki başarısızlığından rahatsızdır. Ama okuma için çaba göstermez, devamsızlıkları sürer Bu şekilde 3. sınıf biter. Zaten sınıf tekrarı yaptığı için bir üst sınıfa geçer.

Öğretmen 4. sınıfta okul yönetiminden destek ister. Müdür ve öğretmen veliyi çağırıp görüşür. Aileden öğrencinin okula devamını sağlaması istenir, Zorunlu eğitim çağındaki bir çocuğu okula göndermemenin suç olduğu vurgulanır. Öğrenci istemese de her gün göndermeleri istenir. 2000'li yıllarda okuma-yazma bilmemenin yaratacağı zorluklar anlatılıp aile ikna edilir. Öğrenci artık okula devam etmektedir. Öğrenciye önce ünlü harfler iyice öğretilir. Sonra her hafta bir ünsüz harf tanıtılıp öğretilir. Çok yavaş öğrenmektedir. 10

yaşında olduğu da göz önüne alınırsa süreç yavaş işlemektedir. Harflerin bir kısmını öğrendikten sonra kendine güvenmeye başlar Azimli olursa gerçekten de o-kuma-yazma öğrenebileceğine inanır. Zaman zaman ablasının da evde tekrar ettirmesiyle sesleri öğrenir. Ancak sesleri birbirine bağlamakta çok zorlanır. Heceleri yavaş öğrenir. Bu şekilde 6 ayda okumayı öğrenir. Artık 4. sınıfın sonlarında çok hızlı olmasa da okuyabilmektedir Harf eksikliği ve hatalar olmasına karşın artık düşüncelerini de yazabilmektedir.

DÜŞÜNME SORULARI

1. Yavaş öğrenen çocukların sabrınızı taşırmaması ve süreci küçük parçalara bölüp zamana yaymanız ve bu ilerlemeyi sevinçle karşılayıp devam etme azminizi arttırmanızın sizi daha iyi öğretmen yapacağını biliniz,. Öğretme dağarcığınızı geliştireceğinizi bilerek öğrenme sürecini nasıl parçalara ayırabileceğinizi, düşününüz.

2. Yavaş öğrenen öğrencinin ailesiyle işbirliğinde nelere dikkat etmelisiniz?

_?me^O_ay-_32:_____

Öğrencileri Motive Etmek- N. A. Ö.

Ölçme aracınız ne kadar sağlıklı ve güvenilir olursa olsun, bir öğrencinin gerçek durumunu belirleyebilmeniz mümkün değildir Elimize aldığımız bir smav kağıdı, belli koşulların ortaya çıkardığı bir sonuçtur Yalnız bu sonuca baktığınızda, değerlendirmemiz hiç de sağlıklı olmayacaktır. Yenilenen ilköğretim kurumları ders programlarında, bu gerçek görüldüğü için, köklü değişikliklere gidilmiş ve sonuç değerlendirmesi yerine, süreç değerlendirmesi öngörülmüş, öğrenci başarısını ölçmek için bildiğimiz yazılı sınavlar haricinde çok farklı ölçme yöntem ve teknikleri getirilmiştir.

Yıllar önce çalıştığım bir ortaokulda, seviye sınıfları oluşturulurdu. Birinci sınıfa gelen öğrenciler, bir sınava alınıp, başarı durumlarına göre, sınıflara yerleştirilirdi. İkinci sınıfa geçen öğrenciler, başarılarına göre yeniden dağıtılırdı. Aynı işlem son sınıfta yine tekrar edilirdi Benim hiçbir zaman benimseyemediğim bu uygulama, ister istemez bir "iyi sınıf-kötü sınıf" ayrımını getirir, öğretmenler "iyi sınıfların derslerini alabilmek için yarışlardı.

İşin ilginç yanı, çok geçmeden, öğretmenler bu "iyi sınıflardan şikâyet başlardı Bu sınıflardaki öğrenciler, hemen şımarıverirdi. Daha kötüsü, diğer öğrencilere yukardan bakar, onların zaten yaralı olan yüreklerinde onanılmaz yaralar açacak davranışlar sergilerlerdi. Yalnız kendilerini düşünürler, okuldaki hiçbir sosyal etkinliğe katkıda bulunmak istemezlerdi.

Diğer yandan "kötü sınıf a verilen öğrenciler, ki bunlar genellikle yoksul ve eğitimsiz ailelerin çocukları olurdu, ayrımcılığa uğradıkları, başarısızlığa mahkum edildikleri düşüncesiyle okula ve öğretmenlere güvenlerini yitirirlerdi. Bu sınıfların derslerine ancak zorunlu kaldıkları için giren öğretmenler de, ne yazık ki, uygulamanın gerektirdiği nitelik ve donanımdan yoksun olduklarından, yanlış yaklaşım ve tutumlarıyla, öğrencilerin

düşüncelerine haklılık kazandırır; onların, öğretmenlerle aralarına aşılmaz duvarlar örmelerine neden olurlardı.

Bana genellikle son sınıfların dersleri verilirdi. Gönüllü olarak "kötü sınıfların derslerini almak istediğim hâlde, bir ders yılı, bir de "iyi sınıf" verilmişti Söylemeye bile gerek yok: Bu öğrencilerin tümü, Önceki sınıfları en yüksek notla geçerek gelmişlerdi. Ne ki ilk sınavda, kimi öğrenciler kendilerinden beklenen başarıyı gösterememişlerdi. Hele içlerinden birisi, boş sayılabilecek bir kağıt vermişti

Henüz öğrencileri yakından tanıyacak kadar zaman geçmemişti. Üstelik sınıf kalabalıktı, öğrencilere bire bir zaman ayırmak mümkün değildi. Sınavdan sonra, bu öğrenciyi gözlem altına aldım Hiçbir anormal durum saptayamadım. Biraz sıkılgan, içe dönük bir öğrenciydi, o kadar

İlk sınavdan sonra, sınıf öğretmeni, bu öğrencinin yerini değiştirmiş, en ön sıraya almıştı. İkinci sınavda, soru kağıtlarım dağıttım, gerekli açıklamaları ve uyanları yapıp sınavı başlattım. Ders defterini imzaladıktan sonra başımı kaldırıncaya, gözüm hemen o öğrenciye takıldı. Rengi uçmuş, neredeyse kağıt gibi bembeyaz kesilmişti Elleri titriyor, yazmak şöyle dursun, kalemi bile güçlükle tutabiliyordu Hemen masadan kalkarak yanma gittim Ciddi biçimde rahatsızlandığım sanmıştım,

Sınıf Yönetimine İlişkin örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

246

Hasta olup olmadığını sordum, Eğer hastaysa, kendisini zorlamamasına, sınavı bırakmasını, daha sonra yeniden sınav yapabileceğimi söyledim.

Hiçbir şeyi olmadığını, ama sınava girince heyecanlandığını ve böyle olduğunu söyledi Konuşmamız sırasında da ellerinin titremesi sürüyordu. Bir elini tuttum, iki elimin arasına aldım. Konuşarak yatıştırmaya çalıştım. İsterse sınavı bırakabileceğini, bunun benim için bir önemi olmadığını, kendisini başka şekillerde de değerlendirebileceğimi söyledim, Ellerimin arasındaki elinin yavaş yavaş sakinleştiğini hissediyordum. İyice sakinleştiğini görünceye kadar konuşmayı sürdürdüm. Sonra da sınava devam edip etmeme konusunda kendisini serbest bıraktım. Sınava devam etmek İsteddiğini bildirdi Hızla soruları yanıtlamaya başladı.

Merak ettiğim için, sınav kağıtlarım değerlendirmeye o öğrencinin kağıdıyla başladım. Birkaç küçük hatayı saymazsak, kusursuz bir kağıt duruyordu ö-nümde. Doğal olarak beş aldı. Sonraki sınavlarda da aynı başarıyı sürdürdü. Dönem sonunda, ilk sınav notunun neden olduğu puan kaybım, sözlü notları ve kanaatle telafi ettim.

Sınıf öğretmeni öğrencinin yerini değiştirmemiş, ben çocuğun bu özel durumunun farkına varmamış olsaydım, sanırım belleğimde başarısız, üstelik o sınıfa her nasılsa, hak etmeden gelen bir öğrenci olarak yer edecekti.

Bu deneyimden sonra, her sınavda öğrencilerimi teker teker gözden geçirmeyi, benzeri bir sorunu olanları, sınav stresi içinde bulunanları saptayarak onlara yardımcı olmayı alışkanlık edindim.

»■*●■●»●.....*.....●.....».....
.....«●.....S

I DÜŞÜNME SORULARI I

i 1. Çalışkanlar sınıfın, tembeller sınıfı imajı öğretmeni ve öğrencileri nasıl ■ : etkilemektedir? j

| 2. Öğretmenin beklentisinin düşük olmasının, öğrenci başarısının düşük j i olmasının ana nedenlerinde olduğu bilinmektedir, Öğretmenin beklen- • : tisinin yüksek olmasının başarıyı neden olumlu etkilediğini tartışınız. j

! 3. Sınav stresinin bazı öğrencileri normalin çok üzerinde etkilenmesi soru- j | nuna karşı alternatif değerlendirme yolları düşününüz. j

| 4. Her öğrenciye zaman ayırmadan, gözlemlemeden, onların öğrenme j

: stillerini, korkularını, endişelerini, hayatlarında ne zorluklar yaşadıkları- j

j rtrü anlamak mümkün müdür? Öğretmen sadece ders verip sınav yapan i

: öğrencinin farklılıklarını öğrenmeye vakti olmayan biri mi olmalıdır? j

■ 5. Sevgi, şefkat, hoşgörü, sabır, tutku öğretmenlikten başka diğer hangi |

: mesleklerde bu denli gereklidir? Düşününüz. :

278

Çağdaş SİNİF YÖNETİMİ

Örnek Olay-JŞ:_____

Öğrencileri Motive Etmek- N.A. Ö.

Okulun en ünlü Öğrencilerinden biri olmasına karşın, onu kişisel olarak tanıımıyordum. Bunun bir nedeni, derslerine girmeyişimdi. Diğer ve daha önemli bir nedeni ise, söz konusu "ün"ünün olumlu niteliklerinden kaynaklanmamasıydı.

Kemal, öğretmenler odasında en çok konuşulan öğrenciydi. Onun sınıftan çıkan öğretmeni, tenefüs boyunca ondan söz eder, yatışmayan öfkesiyle ağzına geleni söyler, demedik laf bırakmazdı. Derslerine giren diğer öğretmenler de ona katılır, derken ortalık, bir felaket sonrasında andıran çığlıklarla dolardı.

Kemal beklemeli bir Öğrenciydi. Doksanlı yıllarda, anlaşılabilir bir uygulamayla, başarısız öğrenciler sınıfta bırakılır, ama okula devanlarına izin verilmezdi- Bir yıl sokağa terk edilen öğrenci, sonraki yıl aynı sınıfa yeniden dönerdi. Böylece çocuk, ortaokulu

bitireceği zamanı aynı sınıfta harcardı. Ben okula önceki yıl gelmiştim. Kadir, o zaman okulda olmadığı için, önceden de tanımam mümkün değildi.

Nihayet bir gün tanıştık Kemal'le.

O gün bahçe nöbetçisiydim. Zil çalınca, öğrencileri içeri aldım. Tam okula girecekken, bahçenin uzak bir köşesinde bir öğrencinin, bahçe duvarının dışındaki birkaç kişiyle konuştuğunu gördüm. Öğrenciyi uyarmak için oraya doğru yürüdüm Yaklaşınca, duvarın dışındakilerin önceki ders yılı mezun ettiğimiz, yakındaki bir liseye devam eden öğrencilerim olduğunu gördüm. Seslenmekten vazgeçerek yanlarına gittim. Selanılaşımdan sonra, benim bir şey sormama kalmadan, dışarıdakilerden birisi,

— "Öğretmenim, Kemal'in dersine girmiyorruşsunuz!" dedi. Belli ki, benim geldiğimi görünce, Kemal'e sorup öğrenmişlerdi bunu. Yanımdaki öğrenciye şöyle bir göz attıktan sonra,

— "Evet, girmiyorum" dedim. "Ne olacaktı girmiş olsaydım?" — "Girseydürüz" dediler anlaşılmış gibi, bir ağızdan, "belki, adam olurdu!..." Bu söz, beynimde bir şimşek çaktırdı ve bu Kemal'in herhangi bir Kemal değil, o "ünlü" Kemal olduğunu anladım. Bir kez daha bakmak için ona döndüm. Formasını çıkarsa, iri yarı bir yetişkin olduğu sanılabilecek Kemal, koyu esmer teninde belli belirsiz dolaşan bir kızarmayla ve varlığını henüz koruyan çocuk saflığıyla bana bakıyor, vereceğim yanıtı bekliyordu. Daha fazla ezilmemesi için arkadaşlarına döndüm:

— "Dersine girip girmememin bir- önemi yok" dedim, "Kemal zaten adam!..." Bir kez daha döndüm Kemal'e, karşımda gerçekten bir "adam" duruyordu. Sınıfına gitmesini söyledim, Hemen toparlandı, ceketini düğmeledi, — "Peki Öğretmenim!" diyerek koşar adım uzaklaştı Eski öğrencilerimle biraz söyleştikten sonra, ben de okula girdim.

Sınıf Yönetimim' İlişkin Örnek Olaylar ve Düşünme Sorulan

279

O günden sonra koridorlarda, bahçede, sokakta sık sık karşılaştık Kemal'le Hiçbir karşılaşmamızda, ceketini düğmeleyip büyük bir saygıyla selâm vermeden; zaman uygunsa, hâlimi hatırlamı sormadan geçmedi. Üstelik, giderek "ün"ünü de kaybetti, konuşulan biri olmaktan da çıktı. Bu, ders yılının sonuna kadar sürdü. Kemal, bu kez sınıfta da kalmadı, birkaç yıllık bir gecikmeyle de olsa, okulu bitirdi.

Bu durum, kuşkusuz olumlu yaklaşımın, daha doğrusu "söz"ün etki gücünü göstermektedir. Sözün gücü ve etkisi, yeni anlaşılan bir şey de değildir. Yüzlerce yıl önce büyük usta Yunus'un dediği gibi, ağulu aşı bal ile yağ eden de sözdür, bilerek söyleyenin yüzünü ak eden de, bu dünya cehennemini cennete çeviren de. Ne ki söz, iki yanı da keskin bir kılıçtır Savaşı kestiği gibi başı da kestirir. İnsan kalbine derin yaralar da açar.

Nitekim Kemal'le ilgili belleğime kazman olayın devamı, onun bu ikinci yüzünü de bütün açıklığı ve acımasızlığı ile göstermektedir;

Yaz boyunca hiç karşılaşmadık Kemal'le. Yeni ders yılının başlarında, tanıyan Öğrencilerimden Kemal'in bir liseye devam ettiğini öğtendim-

Yan yılın sonlarına doğru, Kemal'i son kez gördüm. Dersimin olmadığı bir gün, karşıya geçmek için Üsküdar'a gitmek üzere durağa inmiştim, Hava soğuktu Boğaz'dan esen sert rüzgâra sırtımı dönmüş, yakalarını kaldırdığım paltomun İçinde kaybolacak kadar büzülmüş otobüs bekliyordum.

"Öğretmenim nasılsınız?" diyen bir sesle irkildim Bu, Kemal'den başkası değildi. Sivil giyinmişti Beresini kaşlarına kadar indirmiş, atkısını boynuna dolamış, çenesini atkının içine gömmüştü. Geçen sürede daha da boy atmış, kocaman bir delikanlı olmuştu.

Ama onun okulunda olması gerekmiyor muydu? Başlangıç sözlerini olabildiğince hızlı geçerek sordum:

—"Hayrola Kemal, neden okulunda değilsin?"

Aldığım yanıt, korktuğum, hiç duymak istemediğim yanıtı:

—"Okuldan ayrıldım öğretmenim,"

Telaşla sordum:

—"Neden Kemal, nasıl yaparsın bunu?"

Başını eğdi, bir süre durakladı, bir tereddüt geçirdiği belliydi. Sonunda kararlı bir şekilde başını kaldırarak konuştu:

—"Doğrusu, beni okuldan attılar Öğretmenim." —"Niçin attılar, ne yaptın ki?"

—"Bir öğretmenle aramızda geçen bir olay yüzünden."

—"Nasıl bir olay ki, okuldan atılmana neden oluyor?"

—"Senenin başından beri benimle uğraşıyordu. Her ders aşağılar, hakaret ederdi, katlanırdım Ama bir gün dövmeye kalkıştı, benim de sabrım taşı, patladım. Sonra, olan oldu .."

280

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

Dinlerken, her yanımı ateş basmıştı. Ne söyleyeceğimi bilemiyordum Dudaklarımdan saçma sapan bir şeyler döküldüğünü, sonra da gelen otobüsü bahane ederek vedalaşıp ayrıldığımı hatırlıyorum.

Otobüse bindim. Boş yer olduğu halde oturmadım. Neredeyse sendeleyerek en arkaya kadar yürüdüm. İnsanlara görünmek istemezcesine yüzümü arka cama vererek ayakta dikildim Sanki dışarıda şiddetli bir yağmur yağıyor ve ben uzun süre altında kalmışım gibi saçlarımdan, yüzümden sular, daha doğrusu ter akıyordu, Bütün olup bitenlerin sorumlusu benmişim gibi, dayanılmaz bir utanç içindeydim. Bir Öğrencisini dövmeye kalkışmanın utancı, öğrencisinden karşılık görmenin utancı. Öğrencisinin okuldan

uzaklaştırılmasına ve geleceğinin karanlık bir meçhule atılmasına neden olmanın utancı... Bunları ben yapmamıştım ama yapan nihayetinde bir meslektaşımı.. Tümü birleşmiş ve benim üzerime çullanmıştı. Gün boyunca, dolaşıp durdum; ama ne yaptığımı bilmeden, kendimde olmadan Olayın etkisinden kurtulabilmem için de aylar geçmesi gerekmişti.

Aradan bunca zaman geçti, zaman zaman hatırlarım Kemal'i ve yine aynı utancın ağırlığı altında ezilmekten, erimekten kendimi kurtaramam.

DÜŞÜNME SORULARI

1. Kemal'e daha sevecen davranılsaydı sonuç aynı mı olurdu?
2. İstenmeyen davranışın karşılığı hakaret ve şiddetle mi çözülmelidir?
3. Öğrencinin hayatı ile oynamak ve bunu intikam ve ego tatmini için yapan Öğretmenler tanınıyor muydu?
4. Kendisi neden olmadığı halde öyküyü yazan Öğretmenin duyduğu suçluluk ve utanem nedenini irdelleyiniz. Bu Öğretmen ile öğrenciye sürekli hakaret edip şiddet uygulayan öğretmeni karşılaştırmamız,
5. Ergenlik döneminin özelliklerini, arkadaş gruplarının önemini tekrar inceleyiniz.

jpmelçjOlay- _34: _____

Öğrencileri Motive Etmek- F. A.

Bir gün çevre esnafından tanıdığım bir zat uyum problemi olan, birçok o-kuldan gönderilmiş 3. sınıfta okuyan bir çocuktan bahsetti. "Hocam çocuğu mahvettiler, bu çocukla bir ilgilenen, sen de 3 sınıf okutuyorsun, sizin okula getirsem serün sınıfa alır ırasın? Kimse almak istemiyor çocuğu" dedi, Okula getirdi, idareye gittik, meğer o öğrenci, ben o okulda göreve başlamadan önce bizim okuldan da gönderilmiş. Okul müdürü çocuğu görünce şaşırdı, "Ne oldu?" dedi. Ben de izah ettim durumu. Daha sonra müdür yardımcısından daha önceki durumlar hakkında bilgi aldım.

Sınıf'Yönetimine ilişkin örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

250

Çocuk benim sınıfıma geldi, sınıfta hiç oturmuyor, sürekli dolaşıyordu. "Sen söylesin, sen böylesin, bak bu okuldan da daha önce ayrılmışsın, ailen perişan, senin için üzülüyorlar." şeklinde konuşmalar yaptım.

Bir gün çocuğu alıp öğretmen masasının yanındaki bir sıraya oturttum. Ona "Sen öğretmen yardımcısı olacaksın" dedim Ben ders anlatırken peşimden dolaşıyordu. Bir gün öğrencim ayaktayken bana pat diye vurdu. Sinirlendim haliyle "Sana bir vururum buradan denize uçarsın dedim", döndü ve bana "Amcama seni söylerim sana bir vurur buradan adaya uçarsın" dedi. Ben bir İki tane vurdum, "Amcama gideceğim" dedi, ben de "Tamam amcanı al, gel konuşalım" dedim.

Rehberlik de ilgilenmiş ama çocuk oraları da aşmıştı.

Okul çıkışı babasının iş yerine gittim, durumu anlattım, babası "Hocam ne yapabilirim sıkıştırırsam evden kaçıyor, siz adam ettiniz ettiniz, yoksa işi bitti" dedi.

Bir gün okul çıkışında çocuğu aldım, başladık beraber dolaşmaya. Beraber simit yedik, çay içtik, bir arkadaş gibi. Çikolata aldım, daha soma dedim ki "Hadi şimdi doğru eve gidiyorsun, girmezsen sana bundan sonra çikolata yok, ayrıca çikolata da öyle her zaman olmaz onu da bil Sonra uygun bir zamanda yine dolaşırız" dedim Çocuk çok mutluydu o gün. Bir süre bu dolaşmaları yaptık. Arkadaşlarına hava atıyor, "Ben öğretmenimle dolaşıyorum, siz yapamıyorsunuz" diyordu

Bu çocuk dördüncü sınıfta biraz daha düzelmeye başladı, 4.sınıfın II. dönemi çok fark etti ve çocuğu kazandık sanırım. Velisi geldi teşekkür etti.

Bana daha sonra sordular nasıl yapabildin diye. "Ben çok doğal hareket ettim. Çocuk samimiyetime inandı, onun kendi iç dünyasını ve ortamını iyi analiz ettim ve bu doğrultuda iletişim kurdum" dedim.

Ortaokulu bitirdikten sonra geldi. "Hocam beni adam ettiniz," dedi Çok mutlu oldum.

Özveri şart, yumruk da yedim, laf da yedim ama baş etmek için her zaman özverili davrandım.

! DÜŞÜNME SORULARI

j 1. Öğretmenin öğrenciyi kazanmak için çabalarına hak veriyor musunuz? : Siz sürece devam eder miydiniz?

j 2. Bu denli problemlili bir öğrenciyle baş etmekte başka ne gibi yollar olabili-| lir? Tartışınız.

251

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

JÖ"_.elcj01ay-_35:_____

Öğrencileri Motive Etmek- F, G.

1998-1999 öğretim yılında okuluma atandım. Okul yönetimi beni 3. sınıfla görevlendirdi. 52 öğrencinin bulunduğu sınıfta problemlili öğrencilerim de bulunmaktaydı, Bir öğrencim aile baskısı ile okula getiriliyordu. Ben bu öğrenciye istediği zamanlarda okula gelebileceğini söyledim. 1. dönemin sonunda karnesine yüksek notlar verdim ve karnesini bizzat kendim evlerine götürdüm. Karnesinin kötü olacağım düşünen öğrenci iyi notları görünce hem utandı, hem de 2. dönem devamsızlık yapmadan okuluna devam etti ve 5. sınıftan mezun oldu.

Yine aynı sınıfta okuyan bir öğrenci ödevlerini yapmakta zorlanıyordu. Aile de ödevleri eksiksiz yapması için şiddet kullanıyordu. Bütün uyarılarıma rağmen şiddet devam

ediyordu. Aileyi rehberlik merkezine yönlendirdim ve oradan verilen eğitilebilir raporuyla problemin çocuktan kaynaklanmadığını anladım. O günden sonra aile baskısından kurtulan öğrenciye bir de tarafımdan arkadaş seçimi yapıldı. Sorunlu olan Şemsi'ye, sorunsuz olan Orhan'ın arkadaş-lığıyla birlikte iyi bir dost olarak onun önünü açtı. Şemsi şu an üniversite öğrencisi. Orhan da askeri lisesi öğrencisi olarak ülkesine yararlı bir birey olma mücadelesi vermektedir.

Halen okutmakta olduğum sınıfımda davranış bozuklukları ve çalışma isteği olmayan öğrencimin uzaya olan ilgisini farkettilim. Araştırmayı seven bir başka öğrencimle konuşarak ona yardımcı olacak bir arkadaşının olduğunu söyledim. O da sevindiğini o arkadaşıyla aynı sırada oturarak birlikte araştırmalar yapabileceğini belirtti. Aynı duygulan ve sorunları öğrencimle de paylaştım. İlk düzelme yazı düzeni ile başladı ve eksiksiz ödevlerle devam etti. Bugün yanındaki arkadaşının asistanı olarak ortak çalışmaya başladılar ve kısa zamanda büyük bir aşama kaydedildiğini gözledim.

DÜŞÜNME SORULARI

1. Öğrencilerin birbirlerine tutorluk (akran öğretimi, rehberlik, öğretmenlik, kılavuzluk) yapmaları için nasıl bir düzenleme yaparsınız?

2. Notlar ceza olarak mı yoksa motive etmek amacıyla mı verilmelidir? Not vererek değerlendirmenin olmadığı bir sistem düşününüz. Nasıl bir okul nasıl bir Öğrenme elde edilirdi?

3. Not almaya dayalı öğrenme zevkli ve kalıcı olabilir mi?

4. Not öğretmenin silahı olarak kullanılmalı mıdır?

5. İlgilerini bildiğiniz öğrenciye istediği konuda proje yaptırarak notlarını yükseltmek ve başarıya yönlendirmek konusunda ne düşünüyorsunuz?

Sınıf Yönetimine İlişkin örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

283

_ÖmekOIaY-36_____

Öğrencileri Motive Etmek- F. A.

Öğretmenliğimin ikinci yılında, özel okuldaki ilk deneyimimi yaşadım. 5. sınıf öğretmeni olarak göreve başladım. Oldukça zor denilebilecek bir öğrenci potansiyeli olan bir sınıfta çalışmaya başlamıştım. Velilerle teker teker tanışmaya başladıkça, velilerin önyargılarıyla karşılaşmıştım. Bu beni inanılmaz ürkütmüştü. Okulun rehberlik öğretmeni, bana tüm öğrencilerin bilgileriün yer aldığı bir klasör vermişti. Tam 3 hafta boyunca öğrencilerin resimlerinden isimlerini ve kişisel bilgilerini hafızama kazımıştım. İlk tanışmalarla öğrencilerle aramda sıcak bir bağ kuymayı başarmıştım. Bunda en önemli nedenlerden biri de benden önceki öğretmenle sınıftaki velilerin ve öğrencilerin sorun yaşamış olmalarıydı kuşkusuz. Sınıftaki öğrencileri tanımaya çalışırken Meryem çok

dikkatimi çekmişti. Rehberlik öğretmeniyle hemen sorun yaşayan öğrenciler hakkında her gün kısa kısa toplanılar yapmaya karar vermiştim. Bu kararımı velilere de iletmıştim ve iletişimin çok önemli olduğunu, bana yardım etmeleri gerektiğini vurgulamıştım. Gerçekten ilk yılım olmasına rağmen velilerin tamamı destek oluyorlardı.

Meryem'in arıne ve babası çok sorunlu bir evlilik yaşamışlardı, Tüm bu sorunlara Meryem tanık olmuştu ne yazık ki, Tabii benim bunları Öğrenmem tam 3 ayımı almıştı Çünkü Meryem etrafındakilerle arışma bir duvar örüyordu ve pek konuşmuyordu. Ne zaman konuşacak olsa tartışma çıkarıyor, kötü konuşuyordu. Önceki sınıfında dışlanmıştı. Eski öğretmeni, Meryem için hırsız, terbiyesiz gibi hiç hoş olmayan kelimeler söylüyordu. Bir sorun olduğunda sınıfın içinde karşılıklı tartıştıklarını, öğrencilere hakaret ettiğini öğrenmiştim diğer çocuklardan, Ne yazık ki arkadaşları da ona hırsız diyor, konuşmak, oyun oynamak istemiyorlardı. Arinesiyle iletişime geçtim ve bana Meryem ile ilgili her şeyi anlatmasını, benim için çok önemli olduğunu, içindeki potansiyeli birlikte ortaya çıkaracağımızı söyledim. İşte Meryem'in güvenini kazanarak, sınıfta ona sorumluluk vererek, liderlik özelliklerini ortaya çıkararak, söz aldıktan sonra aferin diyerek, onure ederek derslere ilgi göstermesini sağladım. Bana verdiği sırların aramızda kalacağım ispatladım ona. Artık bana her şeyini anlatan, bana güvenen Meryem benim her dediğimi yapar olmuştu.

Artık dersleri dikkatle dinliyor, düzenli defter tutuyor, sınavlarda başarılı olabilmek için çaba harcıyordu. Yapılacak organizasyonlarda grup liderliğini ona veriyordum ama bunu sınıftaki öğrencileri dışlayacak şekilde yapmıyordum. Onu anladığımı göstermek için, aile yapılarımızın benzediğini, benim de çocukken sorunlar yaşadığımı, zaman zaman dışlandığımı ama asla kenara çekümediğimi aksine daha çok çalışarak başarılı olduğumu söyledim. (Tabi tüm bunlar doğru değildi ama Meryem empati kurabildiğimi gördü,) Böylece beni kendisine daha yakm görmeye başlamıştı.

284

Cağdas SINIF YÖNEİİMİ

Sene sonu yaklaşırken, Meryem artık küfür etmiyor, arkadaşlarıyla tartışmıyor, arinesinin mutlu olabilmesi için çalışıyor, okulda koroda görev alıyor, sene sonu konserinde harikalar yaratıyordu kemamyla

Sonuç olarak Meryem üç ay sonunda derslerine ilgi gösteren, sosyal, kendine güveni olan bir birey olmuştu. Bu olay beni inanılmaz mutlu etmiş, mesleğe başladığım için ilk defa doğru karar verdiğime inanmıştım. Meryem'in yaşadığı en büyük sorun, ailevi problemleri çok yakından yaşaması, yeterli ilgiyi evde ve okulda görememesiydi, Önceki Öğretmeni Meryem'i davranışlarından dolayı dışlamış, onu anlamaya çalışmamıştı. Yaş farkımızın çok fazla olmaması, empa-ti kurabilmesi hem kendine olan özgüvenim yerine getirmişti hem de sahip olduğu potansiyeli ortaya çıkarmıştı. Şu anda Meryem ile aynı okuldayım, 7. sınıfta okuyor. Her sabah gelip bana günaydın deyip, beni öpüyor ve sınıfına gidiyor. Her arıneler

gününde ve öğretmenler gününde beni arıyor ve dertleşiyor Arnesi ile hala görüşüyorum. Okulun seviye sınıflarında orta seviye bir sınıfta yer alıyor ve SBS denemelerinde yüksek puanlar alıyor.

Her öğrencinin ilgiye ve doğru yönlendirmeye ihtiyacı vardır, Meryem bunun en güzel karutlarmdan biridir.

DÜŞÜNME SORULARI

1. Meryem'in yaşadığı sıkıntıları yaşayan öğrencileriniz olacaktır. Rehberlik ve aileyle iletişim ve sıcak ilgi, diyalog, takip, empati kurmak yararlı sonuçlar verebilir. Böyle bir öğretmenle karşılaşmasaydı Meryem, dışlanmaya, suçlanmaya, suç işlemeye, istenmeyen davranışlarını arttırmaya devam edebilirdi. Öğretmen, öğrencisiyle nasıl empati kurabilir? Onun iç dünyasına nasıl girebilir ve açılmasını sağlayabilir? Rehber danışman ile işbirliği neler kazandırabilir? Düşününüz.

pmek_OIay-_36^_____

Sınıf İçi İletişim- Y. A.

Gözlem ve deneyimlerim doğrultusunda diyebilirim ki 10. sınıf, öğrencilerin alan seçimine göre dağıldığı bir yıl olması bakmamdan öğrencilerin adapte olmakta zaten zorlandıkları bir yıldır; ancak 2 sene önce dersine girdiğim 10 MB sınıf için durum daha da zordu. Sınıf, öğrencilerin 9 sınıftan getirdikleri arkadaşlıklarından dolayı pek çok gruplaşmanın olduğu, oldukça karma bir sınıftı. Bunun yanı sıra sınıfta davranış problemi olan ve tamamı ile yalnız bırakılmış bir kaç öğrenci de vardı. Sınıf içi iletişim problemi öğrencilerin derse katılımını ve sınıf içi grup çalışmalarını olumsuz yönde etkiliyordu.

10 MB' nin hem Psikoloji hem de İnsan İlişkileri dersine giriyordum ve derslerimin özellikle sınıf içi iletişimi gerektiriyor olması, sınıftaki yapıyı değiştirme

Sınıf Yönetimine İlişkin Örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

285

konusunda benim için itici bir güç olmuştu, Psikoloji dersi, öğrencileri insan davranışları ve nedenleri üzerine düşündürmek adına eşsiz bir fırsattı, İnsan İlişkileri dersinin suuf içi ilişkileri geliştirmek adına avantajı tartışılmazdı bile; ancak sınıftaki katılımın azlığı nedeniyle en başlarda kime ne kadar ulaşabildiğimi kestirme fırsatım dahi olmuyordu. Dersi dinleyenlerden konuların dikkatlerini çektiği anlaşıyordu ama katılım konusunda istisnasız hepsi çekingen kalıyordu.. Dersi ne kadar ilgi çekici bir biçimde anlatmaya çalışırsam çalışayım sınıftaki iletişim engeli aşılmadan başarılı olamayacağım ortadaydı Bu sebeple her iki derste de sınıf içindeki iletişim sorununu çözebilmek adına bir takım uygulamalarım oldu

^ Sınıfta yaptığım tüm grup çalışmalarında grupların her seferinde farklı kişilerden oluşmasına dikkat ettim. Buna bir tesadüf süsü vermek İçin kimi zaman öğrencilere rastgele sayı ya da 7 ana renkten birini veriyormuş gibi yaptıktan sonra şu sayılar buraya ya

da Şu renkler o köşeye diyerek itiraza yer vermeden gruplar oluşturdum. Sanırım hepsi yöntemden dolayı grupların oluŐturuluŐ biÇimini adilane bulmuş olacak ki bu konuda hiÇ itiraz almadım.

</ SeŐilmiŐ bir őĐrencinin özelliklerini doğru tahmin etmek őzerine kurulmuş olan "İnsan Sarrafı" diye bir oyun uydurdum ve sınıfta herkesin ő-zerine konuŐulmuŐ olmasını sağlayacak kadar uzunca bir süre bu oyunu sınıfta devam ettirdim,

/ Sınıfta sık sık drama ھاŐmalan yaptım. Verilen konuda senaryoyu kendilerinin yazması ve gruplardaki herkesin rol alması gerekiyordu. BaŐta ھاok istekli olmadılar tabii ki ama sonraları bűtűn sınıfı eğlendirecek türden sahneler ortaya ھاıkınca daha hevesli bir Őekilde oynamaya baŐladılar.

^ Her bir őĐrencinin kura yöntemiyle ismini ھاekmiŐ olduğu bir arkadaşının dersimin olduğu gün boyunca davranışlarını gözlemleyerek ruh halini tahmin etmeye dayalı bir ھاalıŐma yapmasını sağladım. Raporlar okunduktan sonra sınıftan ھاalıŐmanın kiminle ilgili olduğunu tahmin etmelerini istedim.

Sınıf işinde bir yılbaşı hediye ھاekiliŐı yaptık

s Herkesin doĐum günűnűn yazılı olduĐu bir listeyi sınıf panosuna astık ve kutladık.

i. Dűnemin daha sonuna gelmeden sınıf iŐi iletiŐimde olumlu yűnde yol kat etmiŐtik bile. ŐĐrenciler birbirleriyle kaynaŐmıŐlardı ve sınıf iŐi gruplaŐmalar ortadan kalkmıŐtı. Derse katılımda ise ciddi őlŐűde bir artıŐ vardı. Bu durum doğal olarak ders baŐarısında da artıŐa neden olmuŐtu Ancak bu geliŐme zaman iŐinde kendiliğinden mi oldu yoksa sınıf iŐinde yapılan ھاalıŐmalardan mı bilemiyorum. Sınıf iŐi gruplaŐmalan őnlemeye ve iletiŐim sorununu ھاűzmeye yűnelik yaptığım bir ھاı ھاalıŐmayı paylaŐmak istedim. Kim bilir belki gerŐekten de iŐe yaramıŐlardır.

I DűŐűNME SORULARI :

j 1. Sınıf işi oyunlardan yararlanarak sınıfın iklimini değiştirmeye birkaÇ |

: ھاek veriniz.

i

j 2. Sınıfta oynanabilecek oyunlar oluşturma konusunda arkadaşlarınızla, ;

| yűrenizde oynanan ھاocuk oyunlarından da yararlanarak, yeni oyunlar |

: tűretiniz.

i

j 3. Sınıfta oynanan oyunların işbirlikli őĐrenmeye zaman hazırlama bakı- j

j mından yararmı tartıŐmız,

j

_DrnekOlaY_38:

Soru- Sorgulamak

Sanırım komik ve ilginç ancak öğretmenlik hayatımın en ilginç sınıfı ile (şu an okutmakta olduğum sınıf) karşılaşmıştım. 2008/2009 eğitim Öğretim yılı Bizler eğitim öğretimi yaparken öğretmenler olarak rehberlik eğitime öncelik veririz. Çocuğun davranışları daha önemlidir. Ne yazık ki çoğu kez de onları şikayet eder (kendi aramızda) ne kadar yaramaz oldukları ders dinlemediklerinden yakınırız.

Bu yıl 3.sınıfı okutmaktayım. Bu yıl okula geldim ve sınıfta ilk yılım. Sene başında okula/sınıfa geldiğimde öğretmenlik hayatımın en ilginç farklı sınıfı ile karşılaşmıştım,

BU ÇOCUKLAR MÜKEMMELDİ! (eğitim anlamında) Dersten önce hazırlıklarını yapıyorlar beni hep derse hazır bekliyorlar, dersi harika dinliyorlar, izinsiz asla konuşmuyorlar, temizliğe çok özen gösteriyorlar sınıf ve kişisel temizlikleri mükemmel... Otur dendiğinde oturan, kalk dendiğinde kalkan, yaz dendiğinde yazan, izle dendiğinde izleyen, hiç sormayan, hiç neden demeyen, hiç şu da olsa diyemeyen, sadece uyan ve yapan 30 öğrenci... Törenlerde, teneffüslerde bile mükemmeldiler bu durum diğer öğretmenlerin de dikkatini çekmiş nasıl becerdiğimi soruyorlardı.

Törenlerde onları bir kez uyarmam yetiyordu ama bu durum beni mutlu etmiyordu!

Ben alıştığım, düşlediğim Öğrencilerimi istiyordum Yer yer yaramazlık yapan yer yer beni güldüren kızdıran bek ki ağlatan, soru soran sorgulayan neden diyen Öğrencileri!

Bu durumu doğal olarak ilk veli toplantısında velilere de sormuş hemen çocukları benimle ilgili ilk tepkilerini anlamaya çalışmıştım. Ama bütün veliler çocukların beni sevdiklerini söylüyorlardı Önceki Öğretmeni de araştırmış o

SınıfYönetimine İlişkin Örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

256

nunla da görüşmüştük (Acaba çok sert miydi?) Kendisi oldukça tecrübeli emekli bir Öğr etmenimizdi..

Velilerden ilk defa çocuklarının yaramazlık yapmalarına ortam hazırlamalarını istiyordum. Bırakın onlar koşsun oynasın sorsun, neden nîçinler üretsın istiyordum... Bu onlar içinde şaşırtıcı olmuştu!

Çünkü mutlu değildim, eğer böyle devam ederse seneye sınıf değiştirmeyi planlıyordum. Hiç sormayan yormayan sadece uyan öğrenciler beni çok yoruyor ve üzüyordu

Onlarla da çok kez konuşmaya çalışmıştım. Ama bir sonuca varamıyordum.

Sonra öğrencilerime kısa kısa zamanlar ayırarak birebir görüşmeler yapmaya başladım.

İşte o konuşmalarda anladım bu çocuklar hem ezberci yetiştirilmiş hem de benden korkuyorlar. O gün bugündür ben onlara kendimi anlatıyorum oyunlarla şarkılarla şiirlerle yeni yeni tanımaya anlamaya başladık birbirimizi.

Artık ben de zaman zaman onlara sinirleniyor kızıyor ceza veriyor ama onları daha çok seviyorum...

Çünkü onlar da arhk; 'Ama neden öğretmenimmm' Offf yaaa' 'Haksızlık ama öğretmenimmm' diyebiliyorlar. Ve ben de artık çok mutlu oluyorum .Arhk çizgi film izlerken sadece ben ne açarsam değil öğretmenin şunu izleyelim diyebiliyorlar..Artık bir insan olduklarının bir birey olduklarının çok daha farkındalar...Hala 3.sıtufların ortak sınavlarında sınıfça en sonlardayız Ama onu da aşacağız çünkü onlar neden ve niçin yaşanılarında daha da çok kullanabiliyorlar ve biliyoruz ki bu da bizi hep birlikte daha da iyiye başarıya götürecektir...

j DÜŞÜNME **SORULARI** j

i **1.** Öğretmenin bu denli düzenli, laf dinleyen, sessiz Öğrencilerden mem- j

j nun olmayışının nedenlerini tartışınız. Öğretmen haklı mı? \

: **2.** Som sorulması, fikir belirtilmesi, eleştiri yapılması, karşılaştırma ve •

: zıtlıkların sorgulanması, istenen öğrenci davranışı mıdır? Cevabınız e- :

; vet ise bunu nasıl sağlarsınız? j

Örnek01ay-_39_____ - - - - -

Soru- Sorgulamak

Öğretmenliğimin 3, yılıydı. Hem Rehber Öğretmen hem de Felsefe grubu öğretmeniydim. Öğrencilerim üniversite sınavına hazırlanıyordu. Sınıfların dağılımı Sayısal, Sözel ve Eşit Ağırlık olmak üzere üç temel gruptan oluşmaktaydı Rehber Öğretmen olarak ilk işim öğrencilerin hangi alanlarda eğitim

257

eörmek istediklerini tespit etmekte. Tek tek tüm öğrencilerime sordum. Hemen hepsinin arzuladıkları bir veya birden fazla bölüm vardı Bazıları bunu gerçekten kendisi için istiyordu, bazıları da ailesi istediği için istiyordu. Aralarında bir tanesi vardı benim en çok dikkatimi o çekmişti. Adı Ömer'di. Eylül ayı ve havalar çok sıcak olmasma rağmen, Ömer uzun kollu kıyafetler giyer, pek az kişi ile konuşur, çevresi ile pek ilgilenmez, öğretmenleri ile de iletişim kuımamaya özen gösterir, kendisine sorulan sorulara kısa ve basit cevaplar verir, yorum yapmaz, gülmez ve kantine neredeyse hiç çıkmaz. Dershaneye herkesten önce gelir ve herkesten sonra çıkardı Dershanede kimse olmasa bile sınıfın bir köşesine çekilir ders çalışırdı Ayrıca, vücut yapısı yaşlılarına göre daha iri ve kaslı Tüm bunlar benim kısa zamanda dikkatimi çekti ve kendisi ile iletişime geçmek istedim- Onu tanımak istiyordum. Farklı bir çocuktu Kendisi ile mi önce ko-nuşsam yoksa ailesinden birini mi

çağırıp ön bilgi alsam diye bir müddet kararsız kaldım. (Zira bu yaş çocukları, aileleri ile genelde araları pek iyi değildir ve onlarla sosyal ortamda görölmek istemezler.) Bir müddet daha onu izlemeye karar verdim.

Dersler başlayalı yaklaşık üç ay geçmişti ve Ömer'de hala bir değişiklik yoktu. Yine yalnız ve sessizdi. Kendisine yaklaşmaya çalışıyor, etrafında dolaşiyor laf atıyor, ona bakıyordum. Ancak bir ilerleme yoktu Derslerinde de kayda değer bir gelişme olmamıştı.

Bir gün kendisi odama geldi ve bana; '*Hocam size bir soru sormak isthjoium*' dedi O an büyük bir mutluluk içimi kapladı ve işte bu bir fırsat dedim kendi kendime. Kendisi yamma gelmişti ve bana soru sormak istiyordu. Bu mutluluğu tarif etmem gerçekte çok zordu. Sonra iletişimimiz başladı, onunla konuşuyorum, sorular soruyorum, espriler yapıyorum, gülüyor ve o da espriler yapıyor. Bana güvendiğini hissetmeye başladım. Ben de ona güvendim ve özel yaşamımla ilgili küçük ayrıntılar verdim, (Bunu yapmamın nedeni ona tam bir güven duygusu yaşatmaktır. Onun da bana özeline ait bir şeylerinin söylemesini beklemektir. Öyle de oldu, bana pek çok şey anlattı).

İlerleyen görüşmelerimde Ömer'in bana anlattıkları ve bu anlattıklarından edindiğim fikirler ve vardığım sonuçlar;

/ Ömer' in sıcak havalarda uzun kollu kıyafetler giymesinin nedeninin kollarında jilet izlerinin olmasıymış. (Bir dönem, bali çektiğini, alkol kullandığını, kapkaç suçlarına karıştığını, bir müddet çocuk ceza evinde yattığını söyledi)

✓ Ömer'in kimseyle konuşmak istememesinin nedeninin kendi ifadesi ile '*insanları sevmemesi*' (İnsanlara olan güveninin yitirmesinin ana nedeni, cezaevinde geçirdiği günlerde yaşadığı sıkıntılara bağlıdır.)

✓ Ömer'in aile bireyleri ile iletişiminin (anne, babası, ağabeyleri ve kız kardeşleri ve bir ablası) hiç iyi olmamasının ana nedeni, onu dışlamış olmaları ve babası tarafından küçük yaştan itibaren sürekli fiziksel ve psikolojik

Sınıf Yönetimine İlişkin Örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

289

jik şiddete maruz kalması. [Bu durum, bile insanlardan kaçmasına ve onlarla iletişim kurmamasına tek basına yeterli nedendir. Zira çoğu zaman niçin dayak yediğini bile bilmediğini, babasının alkollü iken ne yaptığını bilmediğini ve ailede herkese zaman zaman şiddet uyguladığını söyledi.]

Sonuç olarak, Ömer'le iletişimim arttı ve onu konuşturmaya ve kendisini bana anlatmasına ikna ederek, insanlara olan güvenini yeniden kazanmasına yardımcı olmaya çalıştım. Bunun yanı sıra onun da kendisine olan güveninin de yemden kazanmasını sağladım. Tabii bunu yaparken de kendi özel yaşamıma ait bazı küçük ayrıntılar da anlattım. Aile içinde gördüğü şiddet, onu dış dünyaya itmiş, dış dünyada yanlış insanlarla tanışıp yanlış işler yapmış. Yılın sonuna doğru Ömer'in,

^ İletişim becerisi arttı.

^ Kendisine olan güven arttı ve bir şeyler başarabileceğine olan inancı güçlendi. Kitap okumaya başladı, fikir tartışmaları yapmaya başladık.

^ Aile ile doğrudan iletişime geçerek, başta babası ve arinesini aile danışmanına gitmelerine ikna ettim (Bu danışmana 8 seans gittiklerini bana daha sonraki görüşmelerimizde Ömer kendisi ifade etti.)

s Ömer, Anadolu Üniversitesi "Beden Eğitimi Öğretmenliği" programını kazandı,

✓ Ömer, artık jilet izli kollarından utanmıyor ve sıcak havalarda kısa kollu kıyafetler giymekten kaçınmıyor, (Parası olduğunda estetik ameliyat olacağım söyledi.)

Öğretmenliğin en çok bu yönünü seviyorum.

DÜŞÜNME SORULARI

1. Öğretmenin Ömer ile olan iletişimi ele alış tarzı, stratejisi, alan bilgisi (felsefe-rehberlik), takibi, iletişimi sürdürmesi iyi sonuç almasına neden olmuştur, Başka branştan bir öğretmenin ya da sınıf öğretmenin aynı sonucu alması mümkün olmayabilir. Bu durumda okulda hangi işbirlik-lerine gidilmelidir?

2. Sınıf dışında sürdürülen diyalog ve danışmaların sınıf içindeki başarıya nasıl etki edebileceği, bu ikisinin birbirini nasıl desteklediğini tarhsınız.

40 _____

Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Entegrasyonu- L Ö.

2002-2003 eğitim ve öğretim yılında bir ilköğretim okulunda vatandaşlık dersine gidiyordum. 8-B sınıfına derse girdiğimde Dovvn sendromu olan kaynaştırma öğrencisi ile karşılaştım. Adı Barış'tı. Başarıü bir ablası vardı. Ameri-

290

ka'da okuyordu Ailenin ikinci çocuğu idi Barış en önde oturuyordu Ancak tahtaya yazılanları ağır ağır defterine yazabiliyordu. Konuşması anlaşılmıyordu. Ne yapacağımı ilk anda bilemedim. Önce sınıfla konuşarak eğitime başladım Barış konuştuğunda kimsenin gülmemesini sağlayalım dedim Çocukları da sağduyulu davrandılar. Uzun süre bu konuşmalar aralar da devam etti. Barış ile ayrı konuştum. Dersimizin konuşma ağırlıklı gideceğini özellikle belirttim. Derse katılması gerektiğini vurguladım, İyi bir aile terbiyesine sahip olan Barış zamanla derste konuşmaya başladı. Ancak şimdi de başka bir sorun vardı. Konuştuklarını anlayıp cevap vermem gerekiyordu Can kulağı ile dinlemeye koyuldum. Önceleri zorlandım. Bu arada öğrenciler gülmüyordu. Barış güncel olayları takip ediyor ve sınıfın en aktif öğrencisi olma yolunda hızla ilerliyordu Ben de söylediklerini hızla anlamaya başlıyordum

Barış'ın arinesi ile aralarda görüştük. Evde de konuşma ritminin arttığını söyledi. Öğrencimizin kendine güveni geldi. I. dönemde şube öğretmenler top-lantisında bütün öğretmen arkadaşların da zaman zaman yaptıkları motive edici çalışmalar sonuç veriyordu

Yazılılar da başarılı değildi. Ancak sözlü notu sözel derslerden iyiydi. Ben vatandaşlık dersinden not olarak ta destekledim. Mezuniyet törenini hep birlikte kutladık. Sertifikasına beraber baktık . Sınıfında bilinçli davranması çok ö-nemliydi Arıne katılımı çok iyiydi.

Barış ayrıca yüzmeye gidiyordu,,İyi bir yüzücüydü, Rehberlik birimini de çalışmalar yapıyordu. Okul genelinde bütünde yapılan çalışmalar mutlaka sonuç verecekti, Herkes durumun ciddiyetinin farkındaydı. Ama hepimiz sevgi ile yaklaştık Öğrencilerin genel eğitimi için de bu tip farklılıkların çok faydası vardı Aslında öğretim yaparken eğitimde yapıyorduk Bütün Öğrenciler kendi paylarına düşeni almışlardı. Yıllar sonra Barışia okulumuzun havuzunda karşılaştık Yine yüzüyordu. Eski günleri konuştuk Ortaokuldan sonra babasının yanında çalıştığını söyledi, Abilasının yanına Amerika'ya ziyarete gideceğini söyledi. Yine konuşkan Barış karşımdaydı. Gözlerinin içinde sevgiyi gördüm.

DÜŞÜNME SORULARI

1. Barış gibi şanssız çocukların diğer normal öğrencilerle aynı sınıfta kaynaştırılarak öğrenim görmelerinin yararlarını sayınız.

2. Sınıf İklimini Barış'ın engeliyle alay etmeyecek şekle getirmenin öğretmenin görevi olduğu, sabırla lafının sonunu getirmesinin beklemenin önemli bir beceri olduğu bunların onu cesaretlendirdiğini bilmek önemlidir. Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasında başka engel gruplarına çeşitli stratejiler uygulayan öğretmenler gördüyseniz, bu stratejilere örnek veriniz.

Sınıf Yönetimim İlişkin Örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

291

^mek_01ay-_41j_____

Öğrencileri Motive Etmek - P.H.

Öğretmenlik hayatımın ilk senesiydi, stajyer olarak özel bir lisede çalışmaya başlamıştım. Okul açılmadan Ağustos ayındaki seminer döneminde okutacağım sınıflar bölüm başkanımız tarafından belirlenmişti. Toplam 12 saat derse girecektim ve gireceğim sınıflar içinde bir tane lise son sınıfı vardı. Rehberliğimi üstlenen Tarih Öğretmeni okutacağım bu lise son sınıfın biraz problemlili öğrencilerden oluştuğunu ve özellikle Tayfun isimli öğrenciye dikkat etmem gerektiğini bana sürekli hatırlatıyordu. Bu hatırlatma ben de ister istemez hem endişe hem de başaramama korkusu yaratıyor, sürekli olarak yapabileceğim metotları düşünüp duruyordum. Okulun açıldığı ilk gün ilk iki saatim o sınıfa idi ve ben ilk dersime giriyordum. İlk dersimin böyle problemlili bir sınıfa olması meslek hayatıma başlarken beni hem korkutuyor hem de içten içe gururlandırıyor Sınıfa girdiğim ilk an heyecanımı göstermemeye çalışarak, hemen işe yoklamayı almakla başlamıştım,

Yoklama sırasında gözüm sürekli Tayfun İsimli öğrencideydi ve kendisi ile göz göze geleceğim anı bekliyordum. Tayfun burada mı diye sorduğum da en arka sırada oturan ve oturduğundan bile problem çıkaracağını anladığım o meşhur öğrencim ile nihayet karşılaşmıştım. Kendisi ile hemen diyalog içinde olmayı uygun bulmamıştım ve hem kendime hem de ona biraz zaman vermenin daha uygun olacağım düşünmüştüm Tayfun ile öğretmen- öğrenci yaklaşmamız biraz sancılı olacaktı. Çünkü Tayfun;

s Okula devam etmek istemeyen ve sürekli devamsızlık yapan bir öğrenciydi.

✓ Otokontrolü çok zayıftı ve hemen sinirlenip, öğrenci olduğunu unutuyor, öğretmenleri ile ağız dalaşma giriyordu.

s Ailesi ile ilgili problemleri vardı ve özellikle arınesinin üstünde kurmaya çalıştığı disiplinden hoşlanmıyordu

s Dersleri çok zayıftı, çünkü hiç ders çalışmıyordu.

^ Sürekli disiplin cezalan alıyor, ancak bunu kendine hiç dert etmiyordu,

^ Teneffüslerde sürekli en yakın arkadaşlarını toparlıyor ve onlarla okulun dışına çıkıp çok fazla sigara içiyordu.

^ Kendini okulun sahibi gibi hissediyor, ne idarecileri ne de öğretmenlerin sözünü dinlemiyordu.

Anladığım kadarıyla öğrencinin ilgisizlikten kaynaklanan davranış problemleri vardı ve kendisi ile gerçek anlamda ilgilenilmemiş ti, Aslında zaman zaman cana yakın tavırları vardı ama diğer öğretmenler önyargılı yaklaşıtları için bu küçük detayı kaçırıyorlardı. Ders esnasında zaman zaman espriler yaptığımda gülümsediğini fark ettim ve bu benim için başlangıç noktası oldu. O günden sonra teneffüslerde de Tayfun'u yakın takibe aldım ve onun olduğu yerlerde dolaşmaya başladım. Arada küçük konuşmalarla diyalog kuruyordum

292

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

ve her geçen gün diyaloglarımız artmaya başladı Artık bana güveniyor ve benim yanıma gelip sohbet etmekten çekinmiyordu. Bu okula neden geldiğimi çok merak ediyordu. Çünkü ona göre okul kaçılacak bir yerdi ve benim burada ne işim vardı

Onunla konuşmalarım ve paylaşımlarım sonucunda Tayfun'da büyük değişiklikler oldu, bana karşı oldukça kibardı ve derslere katılımımm artmasında inanılmaz bir yükseliş vardı. Çoğu öğretmen bana bunu nasıl yaptığımı, tecrübem olmadığı halde böyle bir öğrenci ile nasıl diyalog kurabildiğimi soruyordu, Cevabı aslında çok basitti. Ondan korkamadım ve onu önemsedim. Daha sonra ailesi ile de irtibata geçtim ve Tayfun'u yaşı gereği çok fazla sıkımlarını ve üzerinde fazla disiplin kurmamalarını ifade ettim. Çünkü yaşı gereği bu girişimler onda ters etki yaratıyordu.

Üniversiteyi kazanma konusunda ailesinin baskılan vardı ve Tayfunr bundan çok şikayetçi idi. Velisini sık sık okula davet ediyor ve yaptığıının yanlış olduğunu İfade ediyordum. Bu arada Tayfun ile de sık sık üniversite hakkında konuşuyor ve sadece kendisi için kazanması gerektiğini söylüyordum.

Tayfun'daki gelişme gözle görülür bir şekilde arttı ve ailesi artık bu durumdan çok memnundu. Artık Tayfun'u gereksiz yere sıkmaktan vazgeçmişlerdi ve bir sıkmaları olduğunda ilk bana danışıyorlardı.

Sözün özü düzelmez, çok haylazdır denilen öğrencilerin büyük bir kısmı aslında önemsenmedikleri için bu durumdadırlar. Onlara zaman ayırıp, destek verip, önem ve özen gösterdiğiniz takdirde her olumsuzluk bertaraf edilebilir.

I DÜŞÜNME SORULARI

j 1. Öğrencinin önemsenmek, sevmek, anlaşılmak, zaman verilmeye değer

: bulunmak, kıymet verilmek ihtiyaçlarını okulun hızlı trafiği içinde çoğu

j kez unutmaktayız. Oysa biz eğitimciler insan ile uğraşıyoruz, makine

: veya binayla değil. Bunu bize hatırlatacak ve ders aktarma makinesi

i olmadığımızı anlatacak, aynı zamanda bizimde duygularımız, stresimiz,

: sıkıntı ve başarısızlık endişemizi anlayacak bir okul kültürü oluşturmayı

j deneyelim. Nasıl bir ortam, nasıl bir iş yapma, diyalog kurma, yönetici-

j yi işe katma, tüm çalışanların onayını alma olurdu, bu konuda bir dü-

İ şünce ağı oluşturunuz,,

Sınıf Yönetimine İlişkin örnek Olaylar ve Düşünme Somları 262

_3j_eJ_OUy-J2:_____

Öğrencileri Motive Etmek- **C.B.**

Okulda sene sonu etkinliği için "Genç Osman" oyununu seçmiştim. Ancak kast seçimi oldukça sıkıntılıydı. Öğrencilerin büyük bir kısmı sahneye çıkmak istemiyordu. Ancak özellikle bir Öğrenci vardı ki sahne korkusu çok fazlaydı. Deniz 10. sınıf öğrencisiydi ve sahneye çıkmak onun için çok büyük bir korkuydu,. Bunu fark ettiğimde ne yapabilirim de bu öğrencinin Genç Osman oyununda rol almasını sağlayabilirim diye düşünmeye başladım. Öğrencünün bazı özelliklerini incelemem gerekti;

^ Öğrencinin ders başarısı yüksekti ancak sözlü ifadelerde zorlanıyordu,

s Biraz kilosuna vardı ve sahnede olmak göz önünde olmaktı bu onu korkutuyordu.

^ Öğrenci sınıf içinde ayağa kalkması gerektiğinde bile zorlanıyordu.

s Kendi özelliklerinin farkında değildi. Özellikle ses tonu çok güzeldi ve rol yeteneği vardı.

Tüm bu özelliklerinin yanı sıra görüşmelerim sonucunda aslında rol almayı içten içe istediğini fark etmiştim. Şimdi konunun üstüne gitmek benim için çok daha önemliydi. Öğrencinin gelişimine katkıda bulunma fırsatım vardı.

Öğrenciye sene sonunda bir oyun çıkarmayı düşündüğümü ve başrol oyuncusu olarak onu düşündüğümü söylemek için öncelikle kendisinden toplanmış istedim. Böylece kendisini önemli hissedecekti. Gerçekten çok etkilendi ve toplantı saatinde buluştuk. Okulun görüşme odasını yer olarak seçmiştim, Öğrenciler bu odaya pek gelmezlerdi. Onlar için bu oda gizemliydi ve odanın gizemini kullanmak istemiştim. Buluştuğumuzda ona bir şey içmek isteyip istemediğini sordum. Bu da onun çok hoşuna gitti Böylece gevşemişti ve artık teklifimi yapabilirdim. Söylediğimde yüzü değişti, heyecanını ellerinden anlayabiliyordum Öncelikle hayır diyemeyeceğini fark etti ve paniği arttı. Oyunun tekstini kendisine verdim ve incelemesini istedim. Hemen karar vermemesini ve düşünmesini söyledim. Kariyerine yapacağı katkıları anlatarak işi ciddi bir iş görüşmesi şeklinde sundum. Süresi olduğunu bilmek onu rahatlattı. Karar verince bana randevu vermesini söyledim ve ayrıldık. Bir hafta sonunda yüzünde endişeli ancak karar vermiş bir insanın rahatlığı ile buluştuk, Kabul etmişti ve ezberine başlamıştı. İşin en zor bölümü başarı ile geçilmişti. Şimdi güveninin atması için bir şeyler yapmalıydım. Ancak fark ettim ki provalar bunu kendüğünden yaptı,

* Çalışmalar boyunca arkadaşları ile iyi ilişkiler kurdu ve kendini kabul ettirdi.

* Organize yeteneğini fark etti ve rahatladı,

* Ezber yeteneği vardı ve bu onu çok rahatlattı.

s Bir erkek arkadaşı ona ilgi gösterdi ve güzel olduğunu hissetti.

263

Çnğdñs SİNİF YÖNETİMİ

✓ Oyunun tüm provaları sırasında artık sahneden inemeyeceğini anladı.

s Oyunun başrolünün ne kadar önemli olduğunu ve aslında işbirliği ile her şeyin üstesinden geldiğini anladı.

v Oyunun kostüm aşamasında yalnız kalma konuşma fesatlarımız oldu ve onu bu aralarda motive etme şansım da oldu.

Oyun büyük bir başarı ile sahnelendi. Deniz bundan sonra okulun tüm etkinliklerinde rol aldı. Sahne tozu yutmuştu ve artık onu kimse tutamıyordu, Üniversiteye giriş yılında tiyatro bölümü yazacağını söyledi. Dediğini yaptı ve tiyatro okudu. Tiyatro Bölümünü çok güzel bir oyun yöneterek bitirdi. Onu sahnede yönetmen olarak alkışlarken gelişimine hayran olmamak imkansızdı,

j DÜŞÜNME SORULARI ;

İ 1. Öğrenciler kendi yetenekleri hakkında pek ip ucu vermeseler de öğret- i j men bazı işaretlere duyarlı olup, derine inmeyi ve bazı denemeler yap- : j mayı bilmelidirler.

Öğretmen öncelikle rehberliği sevmeli. Araştırmacı bir ruha sahip olmalı Gözlem ve deney yapmalı. Çocuklarla ilgili A'dan Z'ye her şeyi bilmeli, okumalı Aslında okumanın ötesinde bunlardan sonuçlar çıkarmalı. İnsanların teorileri çok iyi olabilir ama uygulamayı bilmedikten sonra bir anlam ifade etmez, Mesela lisede ders verirken, bir kız öğrencim belli dönemlerde sinir krizi geçiriyordu. Rehberliğe yönlendirdim. O her seferinde konuşuyordu

ama öğrencini tutum ve durumunda bir farklılaşma olmadı, Baktım olmayacak, rehberlik öğretmenine sen dur dedim. Öğrencimi birkaç gün takip ettim. Sonra da ben bir gün evine kahve içmeye gelebilir miyim dedim. Evde otururken içerde başka birini daha olduğunu fark ettim. Dışarı çıkınca camdan da içerde bir erkeğin olduğunu gördüm. Ama öğrencim yalnız olduğunu söylüyordu. Bu kişi babası olsa ortaya çıkardı, sevgilin mi diye üsteledim, Olay ortaya çıktı ki arinesi 18 yaşındaki bu kızı 38 yaşmdaki bu adama satmış, Kızın psikolojik durumu bu nedenle bozulmuş, Okul idaresi ile adama baskı yapmk en azından evlenmelerini sağladık ve olumsuz bir durumda şikâyetle bulunacağımız yönünde tehdit ettik, Ama ben devreye girmeseydim, rehberliğin bu olayı çözeceği, kıza en azından moral desteği bile sağlayacak durumu yoktu. Kısaca öğretmen aynı zamanda bir rehber öğretmen olmalı.

DÜŞÜNME SORULARI

1. Çeşitli trajediler yaşayan öğrencilerin verdiği ipuçlarına duyarsız kalındığı taktirde, ailesi tarafından da olsa alıp satılıp bir mal muamelesi görmeye devam edebilir. Arine-baba, yakınların duyarsız, cahil, ahlaken düşük olduğu durumlarda çocuğun tek şansı zorunlu eğitime devam edip, durumunu en azından okula anlatmak olabilmektedir. Öğretmenin ev ziyaretlerinin yararlı olmakla birlikte kalabalık sınıf sayıları yüzünden buna zaman ve imkan olmamakta, öğretmenin ev ziyareti sadece dersane ve özel okullarda yapılan bir etkinlik olarak kalmaktadır. Aile okula gelmiyorsa siz öğrencinin evine nasıl bir planla gidebileceğinizi tartışmiz.

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

Olumlu Pekiştirme

Birkaç yıl önce, bin dört yüz öğrencisi olan büyük bir devlet okulunda müdür yardımcısı olarak çalışıyordum. Sorumluluklarımın bir çoğunun eğlenceli ve ödüllendirici olduğunu düşünüyordum; ancak her gün öğle yemeği arasında gözetmenlik yapmak ne eğlenceliydi, ne de doyurucu. Öğrencilerin yemek tepsilerini masalarda bırakmamalarını, patates püresini birbirlerin üzerine sürmemelerini, bezelyeleri tavana ya da arkadaşlarım yapıştırmamalarını sağlamak, bence bir profesyonelin yapması gereken işler değildi.

Tatil dönemlerinden önceki günler, yemekhanenin en kötü günleriydi. İşte o günlerden birinde yemekhanede bir öğrencinin sütünü döktüğünü gördüm. Ortalık ne hale geldi bir düşünün. Öğrencinin üstü başı, masa, sıra ve yerler süt olmuştu. Dikkatimi hemen başka bir tarafa yöneltip, göz ucuyla öğrenciyi izlemeye başladım, Bu çocuğun kaçmaya çalışacağını ve ortalığı temizleme işini bir başkasına (örneğin bana) yıkacağım biliyordum. Ama numarasını biliyordum ve yemekhaneden çıktığı anda, ona haddini bildirecektim. O gün yemekhanedeki bütün pisliği ona temizletecektim, o zaman bu işin ne kadar eğlenceli olduğunu anlayacaktı-

Çocuk kaçmaya hazırlanırken bende belli etmeden onu izliyordum. Her nedense çocuk yaslandığım tezgaha geldi, birkaç tane peçete aldı ve suç mahalline geri döndü.

Masayı sildikten sonra, dizlerinin üzerine çöküp sırayı ve yerleri temizledi. Yemekhanenin çıkışına doğru giderken elindeki ıslak peçeteleri atması gereken çöpe attı ve çıktı.

Kendimi toparlayıp çocuğun hemen arkasından koridora çıktım.. Ona ismini sordum. Yaptığı şey için ona teşekkür ettim ve dikkatli davrandığı için onu övdüm. Bana "önemli değil" diyerek yoluna devam etti. O anda aklıma ailesin aramak geldi. Gün bitmeden evin telefon açmaya karar verdim.

Eve gitmek üzere arabamın kapısını açtığımda saat beşi geçiyordu. O anda çocuğun ailesini aramayı unuttuğumu fark ettim, İlk önce "neyse yarın sabah ararım" diye düşündüm. Sonra aklıma daha iyi bir fikir geldi. Odama geri döndüm. Çocuğun kayıt kartını çıkarttım, telefonun yanına gidip kartta yazılı numarayı çevirdim. Kendimi tanıtıp ona liseden aradığımı söyledim.

Hattın öbür ucundan bir yutkunma sesi geldi, O zaman çocukların evlerini yalnızca bir sorun olduğunda ya da kötü haber vermek için aradığımız fark ettim. Hemen söze girdim, "oğlunuzun bugün yaptığı bir şey bugün bana onu gerçekten iyi yetiştirdiğinizi gösterdi....." dedim, Sonra da olan biteni anlattım.

Önce karşı taraftan hiç ses gelmedi. Sonra birinin burnunu çektiğini ve hiç-kırdığıru duydum. Arnesi kendini toparlayıp "Beni aramanızın ne anlama geldiğini mümkün değil anlayamazsınız Eşim bizi birkaç yıl önce terk etti. Oğlumu tek başıma büyütme zorunda kaldım ve bu gerçekten çok zor oldu" dedi.

Sınıf Yönetimine İlişkin Örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

297

Oğlumun evde bana nasıl davrandığım biliyorum, ama evin dışında neler yaptığını hep merak ederdim. Beni aradığınız için ne kadar mutlu olduğumu size anlatamam.

O telefon konuşması hayatımı değiştiren bir deneyimdi. Yıllar önce yaşadığım o andan sonra, haftada bir kez velilerle en az bir olumlu görüşme yapmayı kendime amaç edindim. Öğretmenlerime de bunun aynısı yapmaları için ısrar ediyorum.

Kaynak: Jack, C. ve Hansen, M,V. (2004) Tavuk Suyuna Çorba: Öğretmenler İçin Öyküler, HYB Yayıncılık, Ankara'dan adapte edilmiştir.

.....« ,.....,.....t.....,.....M.....,.....S

j DÜŞÜNME SORULARI j

: 1. Eğer örnek olay yukarıda anlatıldığı gibi gerçekleş meşeydi ve sütü dö- ; | ken öğrenci yemekhaneden kaçma girişimde bulunsaydı sizin bu soru- • : nu çözmek için uygulayacağınız strateji nasü olurdu? Tartışınız, i

İ 2. Velilerle haftada bir kez çocuklarının yaptıkları olumlu davranış örnek- | i lerinîn paylaşılmasını nasıl değerlendirmektesiniz? Bu uygulamanın ya- i i rarlı yönlerini öğretmen, veli ve öğrenci açısından tartışınız. :

Öğretmen Öfkesi- T.K.

Nöbetim sırasında bir öğrenciyi sigara içerken yakaladım. Bir kenara çektim, öğüt verdim. 'Bir daha görmeyeceğim' diyerek affettim. Ama takip etmeden de duramadım. Şans bu ya öğrenciyi iki hafta sonra yine yakaladım, Bu sefer özür dilmesini kabul etmedim. Dilekçeyi yazıp, idareye verdim. Sonra derste öğrenci durmadan 'Hocam affedin, hocam affedin' diyip durdu Ben de dilekçeyi artık verdiğimi, olayın benden çıktığını söyledim. Öğrenci de 'Hocam siz affederseniz, dilekçeyi işleme koymayacaklarmış' dedi. Bunu kimin söylediğini sorduğumda idarenin söylediğini öğrendim. Ben de öğrenciyi hemen idareye götürdüm, rark ettim ki gerçekten Öyle demişler. 'Hocam siz affederseniz kayda almayabiliriz' dediler. Bunun üzerine ben de dilekçeyi çocuğa dönüp bir güzel yırttım sonra da 'Oğlum git istediğin kadar sigara iç' dedim. Kızgınlığımı idareye verdim Ben bu çocuğu bana saygısızlık yaptı dersimi dinlemedi diye disipline vermemiştim ki. Okulda sigara içilmez oysa bu öğrencim iki kere sigara içerken yakalanmıştı Ben öğretmenlik görevimi, okulun kurallarını yerine getirmeye çalışıyorum. Dilekçeyi benim için değil okulun düzeni için yazıyorum. Eğer idare topu bana atarak beni yalnız bırakıyorsa o zaman niye ben bu öğrencileri takip etmeye çalışayım. İdare göz yumuyorsa o zaman ben de göz yumarım.

298

Çağdaş SINIF YÖNEİİMİ

Bunlar benim yapıma uymayan şeyler. Ben idarenin tamamı ile öğretmenin arkasında olması gerektiğine inanıyorum.

Böyle bir durumda öğretmenin öfkesine hakim olamaması öğrencinin durumdan zararlı çıkmasına neden olmuştur. Öğretmenin asıl önceliği öğrencidir. İdareye kızıp Öğrencinin sigara içmesi ile ilgili müdahalede bulunmamak ve bu tarz bir söylemle onu etkilemek akıllara 'Pire için yorgan yakmak' deyimini getirmektedir.

İ DÜŞÜNME SORULARI ;

i 1. Siz olsaydınız böyle bir durumda ne yapardınız? :

İ 2. Yönetimin tutarsız, kararsız, öğretmenle kurallar konusunda dayanışma \ \ ve işbirliği içinde olmadığı durumlarda öğretmenin yaşayacağı mutsuz- j İ luk, itibar yitirme durumunu irdelleyiniz. j

Örnek_01ay_-46:_____

Disiplin Sorunlarıyla Baş Etme- T.K.

Bir smrfimda ciddi disiplin problemi yaşanıyordu. Her dersin öğretmeni öğrencilerin dersi iyi dinlememesinden bahsediyor ve şikayette bulunuyordu, Sınıf öğretmeni olduğum için bu duruma bir çözüm bulmaya çalıştım. Her öğretmen için ders sonunda o derste ki öğrencinin tutumunu yorumlayarak yazacakları bir günlük oluşturdum. Belli öğrencileri de bu günlüğün öğretmenler tarafından tam olarak doldurulması için görevlendirdim. Öğretmenler öğrenci bazında değerlendirmelerim yazıyor, bireysel olarak sorun gösteren

öğrencilerin isimlerini de belirtiyorlardı. İyi giden dersin sonunda gülen surat, olumsuz-lukların yaşandığı dersin sonunda somurtan surat gibi semboller de ekliyorlardı. Bir süre sonra özellikle görevli olan öğrencilerin arkadaşlarını iyi davranışları için uyardıkları, günlüğü dolduracak olan ders öğretmenlerine çeşitli şirinlikler yaparak iki tane gülen yüz çizemez misiniz, üç olsa gibi pazarlıklara giriştikleri görüldü. Sınıf iyi bir performans gösterdiği bir aylık sürenin sonunda sınıfta öğrencilerle rehberlik dersinde iyi durum için pasta kesildi. Bir süre daha uygulamaya devam edildi ve sorunun kendiliğinden çözüldüğü görüldü.

Sınıf yönetimine ilişkin örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

299

I	DÜŞÜNME	SORULARI
I	: 1. Sınıf içinde yaşanan sorunları, şikayet ederek, öğrencileri kınayarak : : çözemeyiz. Ciddiye alıp strateji geliştirmemiz, bunu gerekirse kayıt altına \ \ na almamız, takip etmemiz, ödül vermemiz gerekebilir. Dersin dinlen- j j memesinin nedenlerini ikiye ayırarak inceleyiniz. \ \ a. Öğretmenden kaynaklanan nedenler, : i b. Öğrenciden kaynaklanan nedenler. ;* ^mek_01ay-_46^ _	

Bir Müfettişin Gözlemlerinden Kesitler - N.U.

Derslikte 25 öğrenci bulunuyor. Klasik oturma düzeni var. Derslik temiz ve düzenli. Etkinlik köşeleri öğrencilerin şiir, yazı, performans görevleri ile dolmuş. Kapalı iki dolap görülüyor. Biri kitaplıkları olmalı, diğeri de dersliği birlikte kullandıkları 6-D nin. Kitaplık cam kapaklı olursa nasıl düzenlendiği, kategorilere ayırma -masallar, başvuru kitapları gibi-, estetik duygusunu geliştirme, birinin oradan sorumlu olması, evdeki kitaplığını da etkili kullanması gibi kazanımlar kolaylaşmaz mı?

Öğretmenin kıyafeti, duruşu, jest ve mimiklerim kullanışı, Türkçeyi kullanımı çok iyi.

Yansıda, evde çocuklar için kazalara neden olabilecek konulan çarşıtıracak fotoğraflar gösteriliyor (Yüksek bir rafta duran ya da fırında pişmekte olan yemek gibi).. Öğretmen sorularım soruyor.yaptığında neler olabilir? Başka ne yapabilir vb. Sizlerden benzer durumları yaşayanları dinlemek istiyorum, Öğrencilerin çoğunun anlatmak istediği birden çok şey var. Öğretmen Öğrencilerden parmak kaldırarak söz alanların konuşmalarına izin vermeye çalışıyor. Sık sık bu kural, nedeni ile hatırlanıyor. Öğrencilerden arada Uğusiz somlar da geliyor (Beden Eğitimi yapacak mıyız? gibi). Öğretmen biraz sıkılıyor ama cevaplıyor. Sona doğru 'Yarın her biriniz gelirken eve alınan

bir eşyanın kullanma kılavuzunu getirsin, birlikte inceleyeceğiz' dedi. Birkaç öğrenci " biz de yok" dedi. Öğretmen 'Vardır, arınelerinize sorun' demesine rağmen öğrenciler ısrarla yok demedeler. Öğretmen de arşelerinize sorun demek... (Başka neler önerebilirdi? Ya da sorunlan-ru kendüerinin çözmelerini yönlendirecek ne yapılırdı?

Öğretmenin dosyası da düzenli ancak, öğrencilerin okuma, yazma, performans görevleri hakkında sadece —, + değerlendirmeleri var. Sadece velilerden bugi formları alınmış. Alan notları var. Veli toplantı gündemleri var. (Tutanakları olsaydı, tarhşılanlan görürdüm). Zümre toplantıları genel hükümler içeriyor. Yöntem teknik vb. Öğretmenin kendine özel tek görüşü gezi inceleme hakkında. Kabul görmüş.

Proje ve performans görevleri için yazılı yönerge, değerlendirme ölçekleri, gözlem form ya da kayıtları tutmaya gerek duymadığım belirtti- Öğrencileri o tanıyor.

Dinleme, konuşma kurallarına uyabilmelerinde derslikteki oturma düzenini değiştirmek de yararlı olabilir mi? (Evet ama 6-D nin derslerine giren öğretmenler buna izin vermez.)

Bakanlığın verdiği "Öğretmen Kılavuz kitapları" Satır satır öğretmenin derste neier yapması gerektiğini, soracağı sorulara kadar yönergelerle belirtiyor Öğretmen bunu uyguluyor. Ancak yine kılavuz ve derslerin öğretim progranılarında belirtilen, öğrencilerin öğrenme sürecine ait kayıt ve formları tutmaktan kaçmıyor. Her dönem sonunda öğrenci gelişimine ait formları E- Okul girişi ile yapıyorlar. Ancak oradaki kanaatlere nasıl ulaşıldığı görülmeli.

Bu öğretmen genelle kıyaslandığında ve sınıf içi etkinliği düzenleme ve yönlendirme başarılarıyla bütün olarak değerlendirildiğinde "çok iyi" puanla değerlendirildi.

*PTMejE@J*Y"?L_____*

28 öğrenci. Öğrenci sıralan öğretmenin masasına dayalı halde. En öndeki bir erkek öğrenci sürekli yüksek sesle "Ne kadar kaldı ?" diye soruyor. Öğretmen aşırı ilgisini benim de görüp görmediğimi kontrol ederek öğrencinin yanma gidip başım okşuyor 'Sen şu resmi boya, ya da şunları yazdın mı? Bak arkadaşların dersten geri kalacak.'gibi uyarılarda bulunuyor. Bir de şeker koyuyor eline. Belli ki o kaynaştırma Öğrencisi. Yanıma gelip "*Hocam bu çocuk raporlu, 5 yıldır onunla uğraşıyorum*" diyor (Öğrencilerin duymadığını düşünmeye çalışıyorum). Bu arada öğretmen çeşitli ülkelerin folklorik özelliklerini anlatan yazıyı öğrencilere okutuyor. Soma bir diğerine 'Sen devam et', şeklinde yönerge verdikten sonra aralarda kesip sorular soruyor. Yakrınımdaki öğrencilerin yazılarını inceliyorum, yazım hataları bu yaş grubu için çok fazla (özel isim ekleri, de ve ki bağlacı), derhal yanıma gelip "*Hocam bunların çoğu kapıcı çocuğu, benim bu okula geldiğim yıldır diğer sınıflar seçilmiş,*" diyor (Utanarak, sonra diyebildim) Zil çaldığında kapıdan çıkmak üzereyken, o erkek öğrenci "Uslu durdum, bana kızmamıştır değil mi?" diye bağırıyor.

Üç beş gün sonra müdür yardımcısı odasmda bilgisayar basındaydım. İki yardımcı aynı odayı paylaşıyor İçerde okulun matematik öğretmeni de var. Yukarıdaki öğretmen

önemli olduğunu gösteren hareketlerle kapıda bekliyordu.. Gözyaşları içindeki 4 (dört) kız öğrenciyi önce içeri aldılar. Bana da 'Hocam çok vahim iyi ki buradasınız' dedi. Soma da başını sallayarak bu duygusunu pekiştirdi, Müdür yardımcısına dönerek, öğrencilerini işaretle "Bunlar bu yaşta aşk meşk işlerine başlamışlar." dedi. Sınıftaki erkek arkadaşları ile ilgili kızların yazdıkları kâğıt parçaları bulunmuş. Kızlar daha sesli ağlayarak, özür dileyerek, biri de yanlış anlaşıldığını söyleyerek hep birden konuşmaya çalışıyor.

Sınıf Yönetimine İlişkin Örnek Olaylar ve Düşünme Soruları

301

Müdür yardımcısı " *siz erkek ayrımı yapmayacaksınız, kardeşsiniz, arkadaşsınız. "* derken ben yok olmaya çalışırken oradan ayrıldım.

Okulun rehber öğretmenini uygun şekilde konudan haberdar ederken ve bazı önerilerle yönlendirmelerimi de engelleyemeden konu ile ilgilenmesini istedim.

Ders saatinde 4 öğrencisini sınıf arkadaşlarının Önünde teşhir ederek ve diğerlerini bırakarak sınıfından ayrılan öğretmenim.

Kendüerini müdür yardımcısı ve müfettişin önünde yargılanmakta bulan, Aynı zamanda kardeş, arkadaş olarak bakmaları gereken erkek öğrencileri başka (?) gören anormal, suçlu, cezalanacak 11 yaşında çocuklar.

J3r_eJçOljry- _50:_____

7-C sınıfındayız. Öğretmen kendine güvenli, Beyaz bir önlük giymiş. Bana en iyi öğrenen sınıflardan biri olduğunu söylüyor. Sınıf hâkimiyeti çok iyi. Bir öğrenciye parçayı okumasını söylerken üç kişilik diyalogları okuyacak öğrencileri de belirliyor. Okuma sırasında eline dosya kâğıdı alıyor. Masasında, ayakta patça ile ilgili sorulan isimlerini söylediği öğrencilerin cevaplamasını istiyor. Her cevap için —, + olduğunu düşündüğüm işaretler koyuyor. Ders sonuna kadar öğretmen masasından ayrılmıyor, her çalışma, her soru için işaretleme yapılıyor. Benzer durumu 8. sınıfta da görüyorum Proje ve performans görevleri de verilmiş, değerlendirilmiş. Görüşmede bütün derslerinin benzer geçtiğini ve öğrencilerinin her adımda değerlendirileceklerini bilerek dikkatli olduklarını söylüyor. Başarıları da artıyormuş SBS' de de öyle. Üstelik yapılandırıcı yaklaşım bildiğim sürekli ölçme ve değerlendirme kayıtları tutmalarını gerektiriyormuş.

Hiç soru sorulmayan, derse de hiç katılmayan, hatta önünde kitap vs bulunmayan 1-2 öğrenciyi soruyorum Hatta biraz yaşlılarından büyük ve tek oturan öğrenciyi vurguluyorum. O müzikte, resimde bile başansızmış. Her sınıfta bilirsiniz böyle birkaç öğrenci olur başarıyı düşüren...

Örne^kOlaj-JI:_____

7-C deyiz. Önceki dersteki öğrenilenler hatırlatıldı. Öğretmen çok dinamik, en küçük ilgisizlikte o Öğrencinin yanında ama öğle sempatik ve aşağılamadan, kaybetmeden uyarıyor..

Öğrencilere kendi yaşantılarıyla ilgili cümle kurmaları yönlendiriliyor. Öğrenci defterlerinde Öğretmenin yapıştırdığı çıkartma ve 'Aferin, çok güzel' gibi notları var. Öğrenci defterleri çok düzenli, Şimdi kurdurulan cümlelerle şarkı yapılacak Öğretmen masayı davul gibi kullanıyor Tamtam müziği .,, Yapmalı, yapmalısınız, öğrenciler çok neşeli ve katılımcı. Yıl sonunda kendilerinin yazdığı ve İngilizceye çevirdikleri oyunu velilerine sergileyecekler.

302

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

Öğretmenin dosyasım inceliyorum. Sınıf rehber öğretmenliğini yaptığı ama benim o sınıfı gözlemlemediğim 7-D sınıfında bir kız öğrenciye ait öğretmenin raporunu görüyorum. Kalp rahatsızlığı var. Türkçesi yetersiz. Arine ve babasını bir kazada kaybetmiş. RAM (Rehberlik Araştırma Merkezi)a gidecek.. Hafif düzeyde öğrenme yetersizliği nedeniyle tam zamanlı kaynaştırma raporu vermiş. Şube öğretmenler kurulunda bu öğrenci "ilgisiz şeklinde" tanımlanmış. Bu öğrenci öğretmenine " size arine diyebilir miyim?" diye biten mektup yazmış. Üstelik İngilizce dersinde en son 65 puan almış.

Bu öğretmenin dosyasının bir bölümünde dersine girdiği öğrencilereün ona yazdığı şiirler, mektup ve notlar var

**j DÜŞÜNME SORULARI **

I 1. Başarılı bü müfethşin sınıf gözlemlerinde dikkatini çeken ve not etmeye :

İ değer bulduğu, eleştirdiği ve ya takdir ettiği noktalardan hareket ederek :

; Ük teftişinizde sınıf yönetimi becerilerinizde neler bulunması gerektiğini j

■ kestiriniz. :

KAYNAKLAR

Açıkalın, A.(2000) Daha Bir Hormonlu Eğitim, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Yıl: 6, Sayı: 24, Güz: 493

Adair, J. (1991) Great Leaders, Guilford, The Adair Press.

Alderman D. H. ve Fournier, E. J. (1998) Finding the southern part of cyberspace: using the internet to teach the south. Journal of Geography No. 4/5 July/October 1998,213-227

Alkan, C (1997) Eğitim Teknolojisi, Kadioğlu Mat, Ankara.

Alkan, C. Şimşek, N., Deryakulu, D. (1995) Eğitim Teknolojisine Giriş, Önder Mat. Ankara.

Alptekin, Y. & Ertem, O. (1999). Eğitim İçin İnternet, İnternet İçin Eğitim: Elektronik İletişim ve Erik. 5.. Türkiye'de İnternet Konferansı, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Ataman A, (2001) Sınıf İçinde Karşılaşılan Problemleri ve Bunlara Karşı Geliştirilen Önlemler, içinde yer aldığı eser: Küçükahmet, L. (Edt) Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar, Nobel Yay. Dağ., Ankara. Aydın A, (2000) Sınıf Yönetimi, Alfa Basım Yay. Dağ, 3. Baskı, Bakioğlu A. (1993) Headteacher Deveiprntent: Relarionships Betvveen Role Effectiveness and Headteacher Career Phases, Basılmamış Doktora Tezi, Nottingham Üniversitesi, İngiltere.

Bakioğlu A. (1994) Okul Yöneticisinin Kariyer Basamakları: İngiliz Eğitim Sisteminde Yöneticilerin Etkililikleri Üzerindeki Faktörler, MÜ. Eğitim Bilimleri Dergisi: 6, İstanbul.

Bakioğlu A, (1994a) Üniversitelerde Öğrenci Sayısının Arttırılmasının Yol Açacağı Sorunlar: İngiltere Örneği, Yaşadıkça Eğitim, 33, Mart-Nisan, İstanbul.

Bakioğlu, A. (1996) Öğretmenlerin Kariyer Evreleri (Türkiye'de Resmi Lise Öğretmenleri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma), M Ü.AEF 2, Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri Kitabı, 18-20 Eylül 1996.

Bakioğlu A, ve Hesapçioğlu M. (1997) Düşünmeyi Öğretmekte Öğretmen ve Okul Yöneticisinin Rolü: Düşünmek", Marmara Ü, Eğitim Fak. Dergisi, Sayı: 9, s49-78

Bakioğlu A. (1998) Lider Öğretmen, M.Ü. Eğitim Biümleri Dergisi: 10, İstanbul
Bakioğlu, A, (2000) Eğitim Denetmenleri ve Mentorluk, Marmara Ü. Eğitim Fak.

Dergisi, Sayı: 12, s 39-52 Bakioğlu A., Şentuna, T. (2002) Eğitimde İnternet Kullanımında Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Görevleri, Pamukkale Ü Eğitim Fak Dergisi (Basımda),

Bakioğlu, A,, Polat N. (2002) Kalabalık Sınıfların Etkileri, Eğitim Araştırmaları Dergisi, Sayı: 7, Nisan: 147-156.

Bakioğlu A., Uygur N, (2006) Müfettişlerin Kariyer Evreleri, M.Ü Eğitim Bilimleri Dergisi S: 23:19-50

Bakioğlu, A. Özalbant E. (2009) Implementation Curriculum Change: Leadership Decisiveness, Expertise, 9th VWorld Convention of Üie International Confederation of Principals da sunulan bildiri, 6-9 Temmuz, Singapur

Balli S., J., Wright, M. D. F, Patric, N., (1997) Preservice Teachers' Field Experiences with Technology, Educational Technology,

Bandura, A. (1986) Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Tneory, Englewood Cliffs. NJ: Prentice-Hall,

Barell, J, (1985) Removing Impedirnents to Change, Costa, A L, (Ed) Developing Minds, ASCD.

Başar, H. (1996) Sınıf Yönetimi, Pegem, Yay. No, 13, Ankara.

Başaran, S & Tulu, B. (1999). Bilişim Çağında Asenkron Eğitim Ağlarının Konumu. 5. Türkiye'de İnternet Konferansı, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Beicher, T. (1975) Modeling Original Divergent Responses: An Initial Investigation, Journal of Education Research, 67: 351, Costa, A. L s. 136.

Bengtsson, J, (1995) What is Reflection? On Reflection in the Teaching Profession and Teacher Education, Teachers and Teaching: Theory and Practice, 1,1.

Berkem, M,L,, Gürdal A, Bakioğlu A, Erdoğan Y. (2001) Öğretmenlerin Meslek İçinde Gelişmelerinde internetin Rolü, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, Cilt 1, Sayı 2, Aralık : 259-276.

Bilgen, H. N. (1990) Örgüt İklimi, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Ens Yay, No, 235, Ankara.

Bilgen, H N. (1994) Çağdaş ve Demokratik Eğitim, Ders Geçme ve Kredi Uygulaması, MEB, Ankara,

Boostrom, R. (1989) Developing Creative Critical Thinking, An integrated Approach, National Textbook Company,

Brandes, B. (1986), Academic dishonesty: A special study of California students. Sacramento: California State Department of Education.

Brown, A L (1994) The Advancement of Learning. Educational Researcher, 23, 8, November, AERA,

Brown, C (2000). Yearning to Increase Your Earnings. Black Enterprise. Sayı: 34, s.74-79, New York, USA,

Bull S. L., Solity J.E. (1993) Classroom Management: Principles to Practice, Routledge, London, New York.

Bull S. Solity J. (1987, 2000) Classroom Management: Principles to Practice, Routledge, New York

Bursalıoğlu, Z, (1996) Eğitimde Mükemmellik Muamması, Eğitim Yönetimi, 2, 4, Güz,

Bursalıoğlu, Z, (1997) Dünya Ülkelerinden Eğitim Yönetimi Göstergeleri, Eğitim Yönetimi, 1, Kış.

Bushvay, A,,ve Nash, W. (1977). School cheating behavior. Review of Education Research, 47,623-632.

Cangelosi, J.S, (1982) Measurement and Evaluation: An Inductive approach for Teachers, Dubuque, IA: W.C. Brown.

Cangelosi, J.S, (1990) Cooperation in the Classroom: Students and Teachers together, Washington, DC: National Education Association.

Cangelosi, J.S. (2000) Classroom Management Strategies, Gaining and Maintaining Student's Cooperation, John Wiley & Sons, Inc, (4. Baskı)

Celep C (2002) Sınıf Yönetimi ve Disiplini, Anı Yayınları, Ankara

Christison M, " Brain-Based Research and Language Teaching". English Teaching Forum, April 2002,

Çelik, V (1999) Eğitimsel Liderlik, Pegem, Ankara,

Çetiner, M.H., Bilgen: & Erten, Y..M. (1998). Uzaktan Eğitimde İnternet Altyapısının Kullanılması Sinyal İşleme ve Uyarlama Konferansı, Ankara.

Comer, J ve O'Neil, J. (1997) Building Schools As Cornmunities, Educational Leadersl 54, 8, May,

Costa, A. L, (1985 a) The Need to Teach Students to Think, Costa A L. (Ed), Develop Minds, ASCD.

Costa, A. L, (1985 b) Teaching for, of and About Thinking, Costa A. L, (Ed) Develop Minds, ASCD,

Costa, A. L. (1985'c) Teachers Behaviors That Enable Student Thinking. Costa, A. L. (] Developing Minds, ASCD.

306

Çağdaş SINIF YÖNETİMİ

Costa, A, L. (1985 d) The Principals Role in Enhanging Thinking Skill, costa, A. L. (] Developing Minds, ASCD.

Creighton J (2000) "E-Leaming: Expanding the Training Ciassroom through Technology, A Collectİon of Articles by the Pioneers of E-Leaming, Lynne Mealy, Bob Loller, Rector Duncan Assoc, Inc, Texas, Kasırn 2000.

Çubukçu, Z, (2002) Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesi ve Çoklu Zeka Teorisi, Uluslar arası Kahlırlı 2000 li Yıllarda 1. Öğrenme ve Öğretme Sempozyumu, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi, 29-31 Mayıs 2002, İstanbul.

Day (2004)A Passion for Teacrting, Routledge Falmer Taylor Francis Group, Great Britain

Day, C. (1996) Class Size Research and the Quality of Education, National Association of Head Teachers, Reports.5

Day, C. (2002) A New Agenda for Teacher Learning and Development: The Role of the Teacher Educator, Uluslar arası Katılımlı 2000'li Yıllarda 1. Öğrenme ve Öğretme Sempozyumu, Çağrılı Konuşmacılar Paneli, 29-31 Mayıs 2002 (Çev. Ayşe Ece)

Demircan, NP (2005) Okul Mevcudunun Okul Yönetimine Etkisi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Demirel, Ö, Erdem E., Koç, F,Koksal, N.,Şendoğdu, M C (2002) Beyin Temelli Öğrenmenin Yabancı Dil Öğretiminde Yeri, Uluslar arası Katılımlı 2000 li Yıllarda 1,

Öğrenme ve Öğretme Sempozyumu, M Ü Atatürk Eğitim Fakültesi, 29-31 Mayıs 2002, İstanbul

DES (1989) Discipline in Schools, The Elton Report, London: HMSO.

Deutsch, M. (1973) The Resolution of Conflict New Haven, Yale University Press.

Dinler, Z (2000) Bilimsel Araştırma ve İnternete Bağlı Bilgi Merkezleri, Ekin Kit., Bursa

Dobbs, K (2000). VWho's in Charge e~learning? Training, Sayı: 37: 54-58, USA.

Elliot, J. (1991) Action Research for Educational Change, Buckingham, Open University Press.

Emmer, E.T., C.Evertson, M.E.Worsham (2000) Classroom Management For Secondary Teachers, Allyn and Bacon, Boston, London, toronto (Fifth Edition)

Erden M. (2001) Sınıf Yönetimi, Alkım Yayınları, İstanbul.

EsteveJ. (1990) Teacher bum out and teacher stress, içinde bulunduğu eser: Cole, M. ve VWalker S. (Edt) Teaching and Stress, Mİlton Keynes: Open University Press.

Kaynaklar

275

Evans, J, (1993) Adult and Numeracy, Basılmamış Doktora Tezi, University of London, Institute of Education.

Evans, E, D. ve Craig D. (1990) Teacher and Student Perceptions of Academic Cheating in Middle and Senior High Schools, Journal of Educational Research, 84:44-52.

Rogoff B. (1990) Apprenticeship in Thinking: Cognitive Development in Social Context, NewYork: Oxford University Press

Fidan, N. (1996) Okulda Öğrenme ve Öğretme, Alkın Yay. Ankara

Filene P. (2005) The Joy of Teaching, The University of North Caroline Press, USA

Fukuyama F. (1998) Güven, Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması- Türkiye İş Bankası, Kültür Yayınları, Yay. No: 370, Sosyal Felsefi Dizi: 45, Ankara

Fullan, M. (1993) Change Forces: Probing the Depths of Educational Reform, London: The Falmer Press.

Glattom, A. A. ve Baron, J.. (1985) The Good Thinker, Costa, A. L. (Ed) Developing Min ASCD

Glaserfeld, E. (1989) Abstraction, representation, and reflection. In L.P.Steffe (Ed) Epistemological foundations of mathematical experience, New York: Springer

Güler A. (2001) 2000 Yılında Eğitim Yönetim Felsefesi, Eğitimde Yansımalar: 4, 2000 Yılında Türk Milli Eğitim Örgütü ve Yönetimi Ulusal Sempozyumunda sunulan bildiri, 11-13 Ocak 2001: 215-227, Ankara.

Hargreaves, A. (1994) Changing Teachers, Changing Times: Teachers Work and Culture in the Postmodern Age, New York, Teachers College Press.

Hargreaves A. (2009) The Fourth Way, 9th World Convention of the International Confederation of Principals, Ana Konuşma, 6-9 Temmuz, Singapur

Healy, J. M. (1994) Your Child's Growing Mind, Simon and Schuster Pub. New York.

Healy, J. M. (1997) Dialogue at Enka Schools: Learning is a Social activity, 3 Mayıs 1997 Enka Forum, İstanbul.

Hızal, A. (1989) Bilgisayar Eğitimi ve Bilgisayar Destekli Öğretime İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 11, Eskişehir

Hurst S. D.(1994) Teaching Technology to Teachers, Educational Leadership, 1994, s. 74-76.

İnan, A (1997). İnternet El Kitabı. Sistem Yayıncılık, s.8, İstanbul.

Jack, C. ve Hansen, M.V. (2004) Tavuk Suyuna Çorba Öğretmenler İçin Öykü-ler, HYB Yayıncılık, Ankara.

276

Johnson, D.VV. ve Johnson, R.T. (1989) Cooperation and CompetiHon: Theory and Research, Edina, MN: Interacdon. Johnson, D.W, ve Johnson, R.T. (1991) Teaching Students to be Peacemakers,

Edina,MN: Interacrion. Johnson, D.VV, ve Johnson, R.T. (1992) Creative Conhoversy: Intellectual

Challenges in the Classroom\, Edina, MN: Interacdon. Johnson, D.VV. ve Johnson, R.T. (1994) Leading the Cooperative School, Edina,

MN: Interacrion.

Johnson, D..W. ve Johnson, R.T., Holubec, E.C (1993) Cooperation in the Classroom, Edina. MN. Interacrion

Jordan, D. W (1997) Social Skilling Through Cooperative Learning, Educational Research, 39,1, Spring,

Kejak M. Ortman A (2000) E- Learning: A Way to Solve the Human Capital Mismatch Problem in Transitional Economies in Central Europe? A Theoreticai and Computahonal Study, Program on Noiv ProfitOrganizations, Yale University, New Haven, Amerika

Kelly, J G. (2000) Distance Education: Closer Than You Think, İçinde bulunduğu eser: Meally L. Loller B (Edt) E Learning: Expanding the Training Classroom through Technology, A Collection of Articles by the Pioneers of E-Learning, Duncan Associates Inc. Texas.

Kerry, T, ve Murdoch, A. (1993) Educational Managers as Leaders: Some Thoughts on the Context of the Changing Nature of Schools, School Organisation, 13,3.

Kızıldaş, A (2006) Herkesin Bir Öyküsü Var. Yayılım Yayıncılık, İstanbul

Laudon, K & Laudon, L. (1998). Management Information System: Organization and Technology in The Network Enterprise. Prentice Hall Inc, s.292, New Jersey, USA

Lemlech, J. K. (1998) Classroom Management, Longman Inc Second Ed, New York

Lumpe, A, T. (1999) The Role of Philosophy in Educational Reforms: Never the Twain Shall Meet? Bulunduğu eser; Cizek E. J. (Ed) Handbook of Educational Policy.

Mahbubani, K, (2009) How Should the World Prepare the Next Generation of Global Leaders, 9th World Convention of the International Confederation of Principals, Ana Konuşma, 6-9 Temmuz, Singapur

Majör H, Levenburg N. (2000) Learner Success in Distance Education Environments: A Shared Responsibility, İçinde bulunduğu eser: Meally L., Loller B, (Edt) E-Learning: Expanding the Training Classroom

309

through Technology, A Collection of Articles by the Pioneers of E-Learning, Duncan Assoc. Inc. Texas.

Mc Namara, D.R. ve Vaughan, DG- (1993) Classroom Organisation: A Discussion of Grouping Strategies in the Light of the Three Wise Men's report, School Organisation, 13,1.

Mc Tighe, J. ve Schollenberger, J. (1985) Why teach Thinking: A Statement of Rationale, Costa, A. L. (Ed) Developing Minds, ASCD.

Meally L., Loller B. (Edt) E-Learning: Expanding the Training Classroom through Technology, A Collection of Articles by the Pioneers of E-Learning, Duncan Assoc. Inc. Texas.

Medawar, P. (1982) Pluto's Republic, Oxford: Oxford University Press.

Merret, F.E, ve Vheldall, K. (1978) Playing the Game: a behavioural approach to classroom management in the junior school, Educational Review, 30,1.

MLO Eğitim ve Tanıtım Bülteni, (2000) Sayı: 3, Mayıs 2000

Morrison, J.L (2000) E- learning and Educational Transformation: An Interview with Greg Priest, İçinde bulunduğu eser: Meally L., Loller B. (Edt) E-Learning: Expanding the Training Classroom through Technology, A Collection of Articles by the Pioneers of E-Learning, Duncan Assoc. Inc. Texas.

Munthe, E. (1989) 'Bullying in Scandinavia'. E. Roland & E. Munthe (Ed) Bullying: An International Perspective, pp, 66-78. London: David Fulton Publishers.

Murphy, T. (2000). Web Kuralları: İnternet'in Rüya Takımıyla Söyleşiler (Çeviri: Kalinyazgan, İ.B), Mediacat Kitapları, s.47, Ankara.

National Educational Project, 1996 Teacher Education: Educational Administration, NI YÖK World Bank, Preservice Teacher Project, Trial Edition,

Newstead: E., Evans, J. St.B.T. (Ed) (1995) Perspectives on Thinking and Reasoning, Hove, England, Lawrence Erlbaum Associates.

Olweus, D. (1987) Bully, Victim Problems among School Children: Basic Facts and Effects of a School Based Intervention Program. Myklebust ve R. Ommundsen (Ed) Oslo University.

Öcal, D. (1998) T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Sektör Gelişmeleri, Eğitim Çalışma Belgesi, Tuna, Ulusal Enformasyon altyapısı Proje Ofisi, Ankara

Özer, B.(2002) Eğitim Programlarında Gözardı Edilen Bir Konu: Öğrenme Stratejileri, Uluslararası Kariyerli 2000 li Yıllarda 1. Öğrenme ve Öğretme Sempozyumu, M.Ü Atatürk Eğitim Fakültesi, 29-31 Mayıs 2002, İstanbul.

Patterson, C H. (1979) Humanistic Education, Prentice Hall.

Perkins, D. N. (1985) What Creative Thinking is?, Costa, A. L. (Ed) Developing Minds, ASCD.

Poggi, I. ve Germani, M. (2003) Emotions at Work. 8th International Conference on Human Aspects of Advanced Manufacturing: Agility and Hybrid

Automation, Roma, Italy. Preseisen, B. Z (1985) Thinking Skills: Meanings and Models, Costa, A, L.

Developing Minds. ASCD, Quinn, J. (1989) Effective Secondary Teaching: Going Beyond the Bell Curve.

New York: Harper Row Relan, A. ve Gillani, B.B, (1997) Web Based instruction and the traditional

classroom: similarities and differences, Khan, B.H. (Ed) Web-based

instruction. Englewood Cliffs, NJ: Educational Publications Roberts, B. (1977) Treating Children In Secondary Schools, Educational Review,

29,3,

Rogers, C. (1983) Freedom To Learn For the 80's. Charles E. Merrill Pub. Com., A. Bell Howell Company, London.

Rogoff, B, (1990) Apprenticeship in Thinking: Cognitive Development in Social Context, New York: Oxford University Press.

Rosen, A. (2000) E-Learning Overview, İçinde bulunduğu eser: Meally L,, Loller B. (Edt) E-Learning: Expanding the Training Classroom through Technology, A Collection of Articles by the Pioneers of E-Learning, Duncan Assoc. Inc. Texas.

Rosenshine, B. (1970) Enthusiastic Teaching, A. Research Review, School Review,

Sachs, J. (1997) Reclaiming the agenda of teacher professionalism: An Australian Experience, Journal of Education for Teaching, 23,3, s .263-75.

San H. (2004) Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar ve Etkili Sınıf Yönetimi, Gürsel M. Sarı, H. Dilmaç, B. (Edt) Sınıf Yönetimi, Eğitim Yayınevi, Konya.

Savaş C. (2002) Ortaöğretim Kurumlarında Görevli Okul Yöneticilerinin Eğitim Kurumlarında Elektronik Ortamda Öğrenmeden Yararlanma ile İlgili Görüşlerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Schultz, B. (2000). You're-voition. Nebwork VWorld. Sayı: 17, s,55-58, USA

Slavin, R. E. (1991) Educational Psychology, Theory into Practice, Prentice-Hall Int., Inc.

Smith C. J,, Laslett R. (1993) Effective Classroom Management, A Teacher's Guide, Routledge, London and NewYork (2. Baskı).

311

Smith, C. J (1991) Behaviour Management, a whole school policy, içinde bulunduğu eser: Hinson M. (Edt) Teachers and Special Educational Needs: Coping with Change, London, Longman

Stenberg, R. J. (1989)The Triarchic Mind, A. New Theory of Human Intelligence, Penguin Books.

Stone, L (1990) Managing Difficult Children in School, Oxford, Basil, Blackwell,

Tokman, L,Y. (1999). Eğitim ve Öğretimde Uzaktan Erişim, 5. Türkiye'de İnternet Konferansında sunulan Bildiri, Ankara.

Türkoğlu, A,, Doğan, A. ve Yıldırım, A. (1998) Ders Çalışma Becerileri, İzmir.

Valker, H. M., Colvin, G,, & Ramsey, E, (1995). Antisocial behavior in school: Strategies and best practices. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole Publishing Company.

Wheldall, K ve Merrett, F. E. (1984) Training Teachers to be More Positive, içinde bulunduğu eser: SN. Bennett ve C.W. Desforges (Edt) Recent Advances in Classroom Research, Monograph of the British Journal of Educational Psychology, Scottish Academic Press in Association with the British Psychological Society, Edinburgh.

Winocur, S: L. (1985) Developing Lesson Plans With Cognitive Objectives, Costa, A. L. Developing Minds, ASCD.

Yalabık, N.; Kızıloğlu, Ü. & Onay, Z. (1999) 21 yy. Üniversiteleri: İnternetle Eğitim,

Yazıcı, A, & Atlas, İ. (1999), Web-Based Distance Education in Developing Countries. 14. Uluslararası Bilgisayar ve Enformasyon Sistemleri Sempozyum Kitabı, Sayfa 532-539, Ankara.

Yiğit, Y. & Özden, Ö, M, (1999). Web Tabanlı Eğitim Materyali İçerisinde İnternet Üzerinden Görüntü Aktarımı 5, Türkiye'de İnternet Konferansı, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Elektronik Kaynaklar

The Chronicle of Higher Education on Internet <http://www.publib.uitick.nl/english/news/hed.htm> <http://www.egitekgov.tr> <http://www.ibun.edu.tr/vcl5/oemsos/rapor> <http://www.biltek.tubitak.gov.tr/dergi/97/kasim/uzaktan.html> "Technology Coordinator job Description, Montague Area Public Schools' <http://www.personal.umich.edu/sdbest/techplan/maps/App-c.htm> Egnatoff, J, William Preparing Teachers for Internet use In Schools, Faculty of Education, Queen's University

312

<http://educ.queensu.ca/egnatoff/papers/NET-96.htm>

'Schools Administrators Voice What Teachers Candidates Needs to Know'

<http://www.coe.uh.edu/insite/elec.pub/htm/1995/1810.htm>

Ketter K, (1995) www.iste.org/publications/JRCE/jice27.4.html, 1995

http://www.kariyerrehberi.com/kariyer_index.htm. "Sanal Ortamda Kariyer Geliştirme Fırsatları".

(<http://www.ogretmervlarsitesi.com>)

<http://inet-tr.org.tr/inetcon15/oneri/tokman-metin.doc>. 5. Türkiye'de İnternet Konferansı, Ankara Üniversitesi, Ankara.

(<http://www.webcom./journal/kozen.html>).

(<http://www.uidaho.edu/evo/dist/html>)

(www.ii.metu.edu.tr/metuonline),

<http://arch.hku.hk>

<http://sap.mitedu,1998>

Marcinkiewicz (1995)) [www. iste..org/publications/JRCE/jrce27.4.html](http://www.iste.org/publications/JRCE/jrce27.4.html), 1995
SvanK.(1995)) [www. iste.org/publications/JRCE/jrce27.4.html](http://www.iste.org/publications/JRCE/jrce27.4.html), 1995. Evans, M. A. (1995)
[www. iste.org/publications/JRCE/jrce27.4.html](http://www.iste.org/publications/JRCE/jrce27.4.html), 1995 URL: http://met-fr.org.tr/metcor_
www.nwrel.org/scpd/sirs/10/co20: [html-101kl989](http://www.nwrel.org/scpd/sirs/10/co20:html-101kl989), sy.13-14-15
[www.altavista.com,tr](http://www.altavista.com.tr) school size.large classesjanuary 1996 www.ebsco.com. tr\class
size.large classes. June 1997
www.ed.gov/databases/Eric-Digests/ed414615.html-19k, 1997,s,38-39
www.ed.gov/pubs/Reducingclass/classsize.htm/research, 1999, s.65-69 www.tuik.gov.tr
www.egitim.com

(İnternet adresinden alman bilgilerin gösterdiği kaynaklar aktarandan alındığı için burada verilmemiştir, kaynak yazan ve basım yılı yazılarak arama motorlarından öğrenilebilir.)